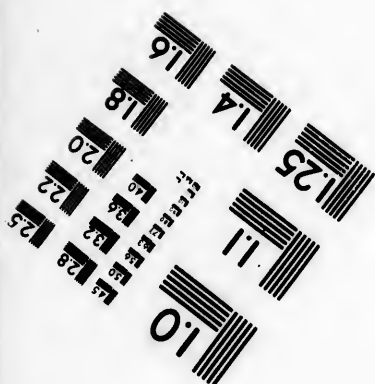
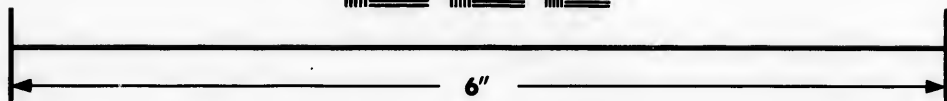
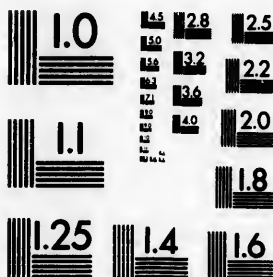

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

2.8
2.5
2.2
2.0
1.8

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

10
57

© 1986

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

☐ Coloured covers/
Couverture de couleur	☐ Coloured pages/
Pages de couleur
☐ Covers damaged/
Couverture endommagée	☐ Pages damaged/
Pages endommagées
☐ Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée	☐ Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
☐ Cover title missing/
Le titre de couverture manque	☒ Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
☐ Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur	☐ Pages detached/
Pages détachées
☐ Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)	☒ Showthrough/
Transparence
☐ Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur	☐ Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
☐ Bound with other material/
Relié avec d'autres documents	☐ Includes supplementary material/
Comprend du matériel supplémentaire
☐ Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure	☐ Only edition available/
Seule édition disponible
☐ Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.	☐ Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image/
Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.
- Additional comments: /
Commentaires supplémentaires: Wrinkled pages may film slightly out of focus.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	14X	18X	22X	26X	30X
☐	☐	☐	☒	☐	☐
12X	16X	20X	24X	28X	32X

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

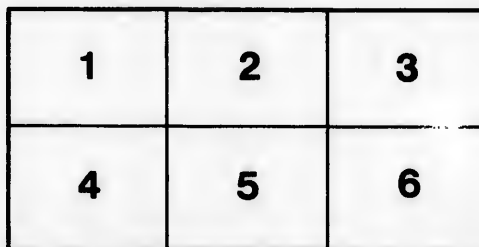
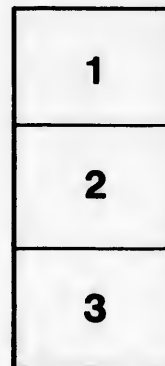
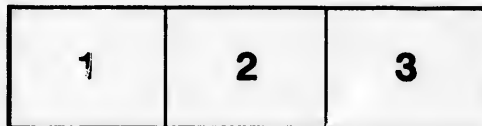
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

é
détails
s du
modifier
r une
image

rrata
o

pelure,
à

32X

ST

R E I Z E .

NAAR DEN

STILLEN OCEAAN.

THE

RECORD

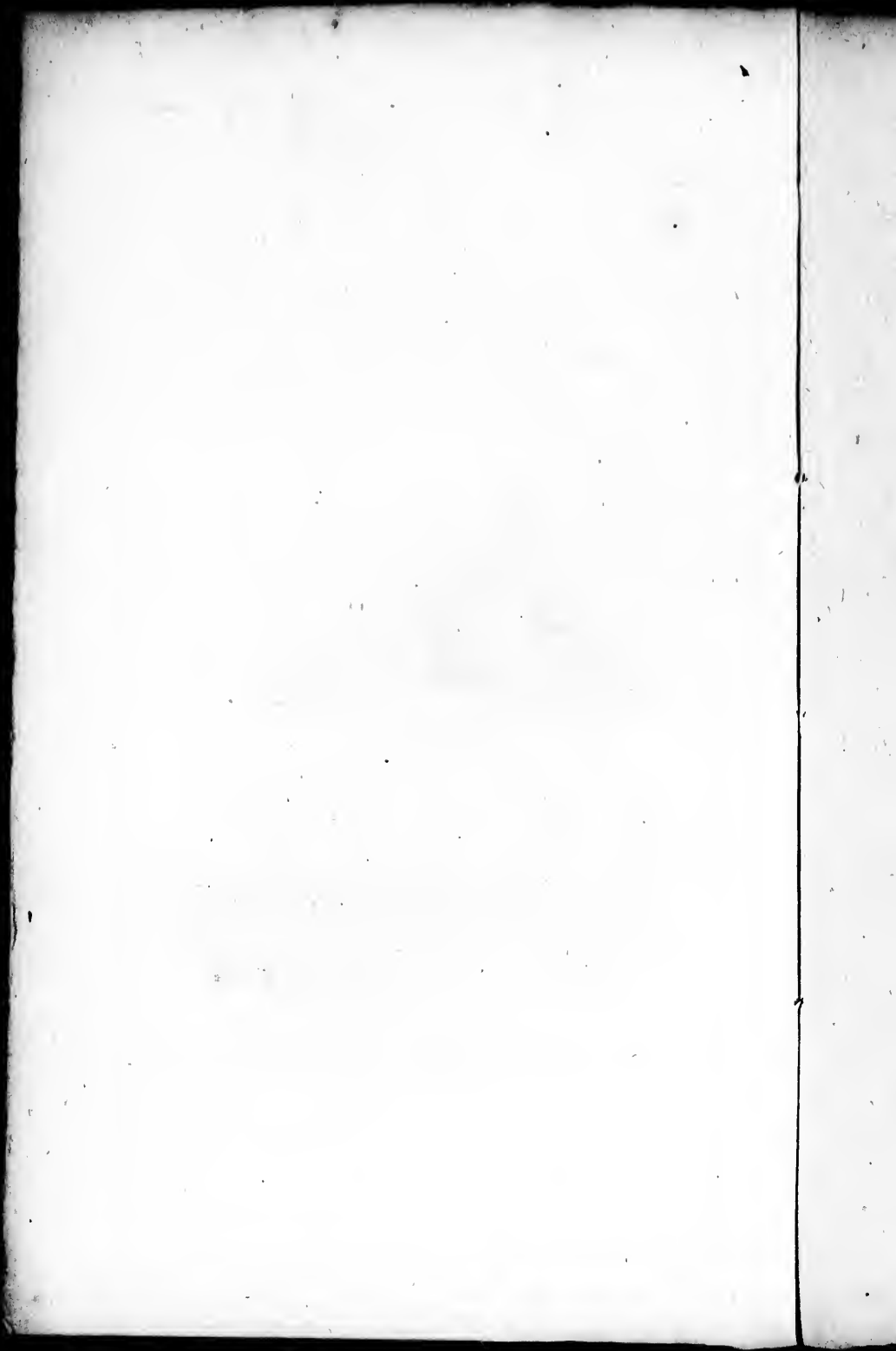
OF

THE OCEANIC

R E I Z E N
R O N D O M D E
W A E R E L D,
D O O R
J A M E S C O O K,
V E R T A A L D D O O R
J . D . P A S T E U R .
M E T K A A R T E N E N P L A A T E N
T W A A L F D E D E E L .

TE LEYDEN, AMSTERDAM, EN 'S HAAGE, BIJ
HONKOOPT, ALLART EN VAN CLEEF,
M D C C C H I .

I N H O U D
V A N H E T
T W A A L F D E D E E L

V I J F D E B O E K.

V E R R I G T I N G E N B I J O N Z E W E D E R K O M S T
A A N D E S A N D W I C H E I L A N D E N

E E R S T E H O O F D S T U K.

Bladz.

*Beschrijving van Karakakooa-Baai. Groote
toeloop van inboorlingen. Macht van de
Opperhoofden over het gemeen volk. Bezoek
van KOAH, tenen Priester en Krijgsman.
Beschrijving van de Moral te Kakooa.
Plechtigeden bij het Landen van Kapitein
COOK. Eene sterrekundige schouwplaats
opgerigt. Krachtige werking van de Ta-
boo. Hoe men in de luchtstrecken tuschen
de keerkringen spek kan inzouten. Eene
maatschappij van priesters ontdekt. Hun-
ne gastvrijheid en milddaadigheid. Aan-
neeming van Kapitein COOK in dezelve.
Bedrog, door KOAH gepleegd. Aankomst
van TERREBOO, Koning van het ei-
land. Zonderlinge plegtigheid. Bezoek
van den Koning. Tegenbezoek van Kapi-
tein COOK.*

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Verdere verrigtingen met de inboorlingen. Hunne gastvrijheid. Hunne diefschtigheid. Beschrijving van een vuist-gevegt. Dood van een matroos. Gedrag van de priesters bij zijne begravenis. Het houtwerk en de beelden op de Morai gekogt. De inboorlingen verneemen naar den tijd van ons vertrek. Hunne gedagten omtrent het oogmerk onzer reize. Pragtige geschenken van TERREEOBOO aan Kapitein COOK. De schepen verlaaten het eiland. De Resolutie bekooft schade in een' storm en is genoodzaakt terug te keeren.

28

DERDE HOOFDSTUK.

Verdacht gedrag van de inboorlingen bij onze terugkomst in de Karakakooa-Baai. Diefstal op de Ontdekking gedaan en deszelfs gevolgen. De pinas wordt aangevallen en het volk genoodzaakt haar te verlaaten. Kapitein COOKS aanmerkingen bij die gelegenheid. Belaaging van onze sterrenschouwplaats. De kotter van de Ontdekking wordt gestolen. Maatregelen, door Kapitein COOK genoomen om den-

zel-

Bladz.

zelyen terug te bekoomen. Hij gaat naar land om den Koning aan boord te nodigen. De Koning wordt door zijne vrouw en de bevelhebberen tegengehouden, waaruit een geschil ontstaat. Daar komt tijding dat 'er een Opperhoofd door ons volk gedood is. Gisting bij die gelegenheid. Een van de Opperhoofden dreigt Kapitein COOK en wordt door hem dood geschoten. Algemeene aanval van de inboorlingen. Dood van Kapitein COOK. Verslag van de diensten, door den Kapitein gedaan, en schets van zijn karakter.

50

VIERDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen te Owhyhee na den dood van Kapitein COOK. Braaf gedrag van den Luitenant der zee-soldaaten. Gevaarlijke toestand van het volk aan de Moral. Dapperheid van eenen der inboorlingen. Raadpleeging over de verdere te neemen maatregelen. Opeischnng van het lijk van Kapitein COOK. Ontwijkend en listig gedrag van KOAH en de Opperhoofden. Tergende houding van de inboorlingen. Bevordering van officieren. Aankomst van twee priesters met een gedeelte van het

* 3

lig-

lighaam. Buitengewoon gedrag van twee jongens. Het dorp Kahooa wordt verbrand en de woningen der priesters ongelukkig vernield. Men bekoont de beenderen van Kapitein COOK. Vertrek uit de Karakakooa-Baai. 84

VIJFDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Karakakooa, om aan de Zuid-Oost-zijde van Mowee eene haven te zoeken. Wij worden door de Oostlijke winden en de stroomen onder den wind van hetzelfde gedreven. Wij vaaren voorbij het eiland Tahoorowa. Beschrijving van de Zuid-West-zijde van Mowee. Wij stevenen langs de kusten van Ranai en Morotoi naar Woahoo. Beschrijving van de Noord-Oost-kust van Woahoo. Vergeeffsche poging om aan water te koomen. Overtogt naar Atooi. Wij ankeren in de Wymoa-Baai. Gevaarlijke toestand van de waterhaalers aan land. Burgerlijke oneenigheden op het eiland. Bezoek van de Opperhoofden, die in geschil zijn. Wij ankeren bij Oneheow. Vertrek van de Sandwich-Eilanden. 128

ZESDE HOOFDSTUK.

Blads.

Algemeene Beschrijving van de Sandwich-Eilanden. Derzelve aantal, naamen en ligging. Het eiland Owbyhee. Deszelfs uitgestrektheid en verdeling in distrieten. Beschrijving van deszelfs kusten en het omliggend land. Tekenen van brandende bergen. Sneeuw-bergen. Derzelve hoogte. Reize in de binnenste deelen des lands. Mowee. Taboorowa. Morotol. Ranal. Woahoo. Atool. Oneeheow. Oreehou. Tahoor. Derzelve luchtstreek. De Winden, Stroomen, Getijen. Dieren en Gewassen. Sterrekundige Waarneemingen. 158

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Vervolg van de algemeene beschrijving van de Sandwich-Eilanden. Van de inwooneren. Derzelve oorsprong en personen. Verderflijke uitwerkzelen van de av. Volkrijkheid. Derzelve aart en zeden. Redenen, waaruit men opmaaken moet dat zij geene menschen-eeters zijn. Kleeding en Opschik. Dorpen en Huizen. Voedzel. Bezigheden en tijdkortingen. Hunne speelzugt. Hunne behendigheid in het zwemmen.

Bladz.

men. *Konsten en handwerken. Hunne Beeldhouw-konst. Kipparee, of hunne wijze van het doek te schilderen. Matten. Visch-hoeken. Touw-werk. Zout-pannen. Krijgs-wapenen.* 188

AGTSTE HOOFDSTUK.

Vervolg van de algemeene beschrijving der Sandwich-Eilanden. De Regeering. Het volk is in drie klasfen verdeeld. Magt van den Eree-taboo. Gestacht-lijst van de Koningen van Owhyhee en Mowee. Macht van de Opperhoofden. Toestand van de laagere klasfen. Straffen der misdaden. Godsdienst. Maatschappij van Priesters. De Orono. Hunne afgedsbeelden. Gezang van de Opperhoofden voor zij de ava drinken. Menschlijke offerhanden. Gewoonte van de voor-sanden uit te breeken. Hunne denkbeelden omtrent eenen toekomstigen staat. Huwelijken. Voorbeelden van jaloesheid. Be-gravenis-plechtigheden. 232

ZES-

Z E S D E B O E K.

VERRIGTINGEN GEDUURENDE DEN TWEE-
DEN TOGT NAAR HET NOORDEN LANGS
KAMTSCHATKA, EN OP DEN TERUG-
TOGT NAAR ENGELAND OVER
CANTON EN DE KAAP DE
GOEDE HOOP.

EERSTE HOOFDSTUK.

Bladz.

Vertrek van Oneeheow. Vruchtlooze pooging om MODOOPAPAPPA te ontdekken. Koers naar de Awatska-Baai. Voorvallen op dien overtocht. Spoedige verandering van warmte tot koude. Ongarustheid, veroorzaakt door een lek in de Resolutie. Gezigt van de kust van Kamtschatka. Grootte koude der luchstreek. Men verliest de Ontdekking uit het gezigt. De Resolutie koomt in de baai van Awatska. Gezigt van de stad van St. Pieter en St. Paulus. Volk aan land gezonden, en hoe het door den bevelvoerenden officier van de haven ontvangen wierd. Eene boodschap aan den bevelhebber te Bolcheretsk gezonden. Aankomst van de Ontdekking. Terugkomst van de boodschappers van den bevelhebber. Bui-

ten-

tengewoone wijze van reizen. Bezoek van eenen koopman en eenen Duitschen knecht van den bevelhebber.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Schaarschheid van proviand en scheepsbehoefsten in de Haven van St. Pieter en St. Paulus. Een gezelschap gaat bij den bevelvoerer te Bolcheretsk een bezoek afleggen. Zij reizen de rivier Awatska op. Hun onthaal bij den Toion van Karatchin. Beschrijving van eene Kamtschadaalsche kleeding. Reize in sleden. Beschrijving van deeze wijze van reizen. Aankomst te Natcheekin. Beschrijving van heete bronnen. Men scheidt zich in op de Bolchoireka. Onthaal in de hoofdstad. Edelmoedigheid en gastvrijheid van den bevelvoerer en de bezetting. Beschrijving van Bolcheretsk. Geschenken van den bevelvoerer. Russische en Kamtschadaalsche dansen. Vertrek van Bolcheretsk. Terugkomst te St. Pieter en St. Paulus Haven, verzeld van den Major BEHM, die een bezoek aan boord van de schepen doet. Edelmoedigheid van de matroozen. Brieven door den Major BEHM naar Petersburg gezonden. Zijn vertrek. Zijn karakter. 296

DERDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Vervolg van onze verrigtingen in de St. Petrus en St. Paulus Haven. Overyloed van visch. Dood van eenen man op de Resolutie. Het Russisch hospitaal onder de zorg van de schoeps heelmeeesters gesteld. Toevoer van vee en meel. Viering van 's Koninga geboorte-dag. Moeijelikheden in het uitzeilen van de baai. Utbarsting van eenen ruurspuuwenden berg. Wij stuuren Noordwaarts. Cheepoonskoi Nofs. Miswijzingen van de Russische kaarten. Kamtschatskoi Nofs. Olutorskoi Nofs. Tschukotskoi Nofs. Het eiland St. Laurens. De Afiatische en Amerikaansche kusten en de eilanden van St. Diomedé alle van dezelve plaats gezien. Poogingen om tuschen de twee vaste landen Noordwaarts te vorderen. Wij worden door ondoordringbaar ijs gestuit. Walrusen en witte beeren gedood. Kapitein CLERKES besluit en toekomstige voorneemens.

343

VIERDE HOOFDSTUK.

Vrugtlooze poogingen om Noord-Westwaarts door het ijs door te dringen. Gevaar, waarin de Ontdekking geraakt. Wal-

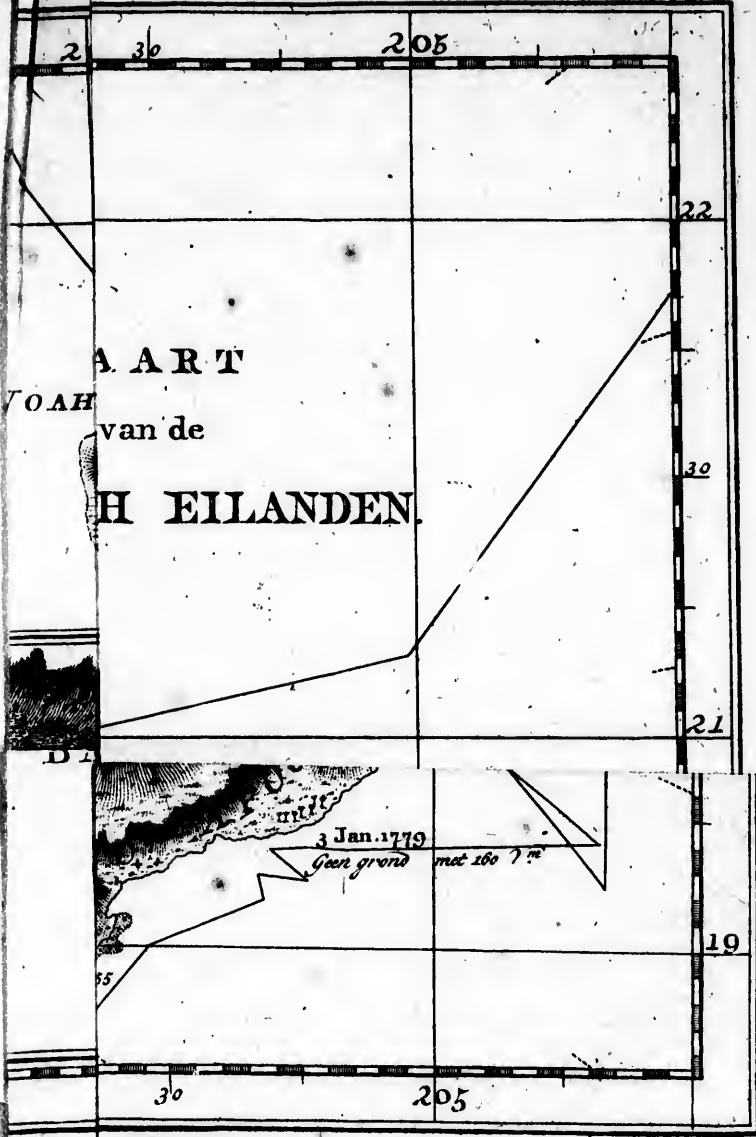
rus-

Bladz.

rusfen gedood. Nieuwe hindernissen van het ijs. Schade door de Ontdekking geleden. Kapitein CLERKES besluit om Zuidwaarts te stevenen. Vreugde van het scheepsvolk daar over. Wij vaaren voorbij Serdze Kamen. Wij keeren door Beerings-Straat terug. Onderzoek van de uitgestrektheid van de Noord-Oost-Kust van Asia. Redenen om MULLERS kaart van het Voorgebergte van de Tschutski te verwerpen. Redenen om te gelooven dat de Kust zig niet tot verdere breedte uitstrekt dan 70° N. Algemeene aanmerkingen over de onmogelijkheid van eenen Noord-Ooster of Noord-Wester doortogt van den Atlantischen Oceaen in de Stille Zee te vinden. Vergelijking van onze verrigtingen in de jaaren 1778 en 1779. Aanmerkingen over de zee en de kusten ten Noorden van Beerings-Straat. Wij vaaren voorbij het eiland St. Laurens. Het eiland Mednoi. Dood van Kapitein CLERKE. Kort bericht van zijne verrigtingen in den zeedienst.

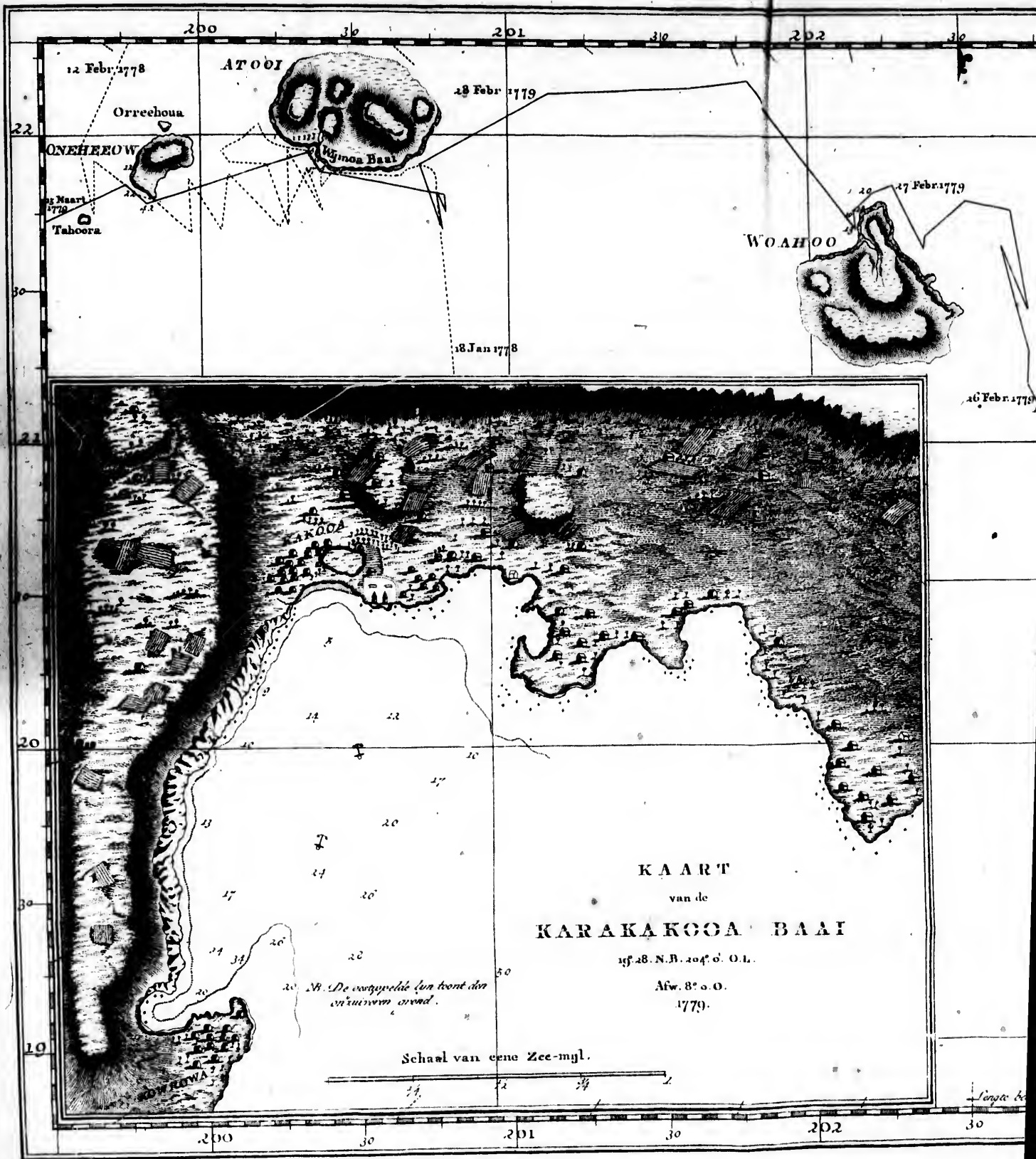
381

REI-

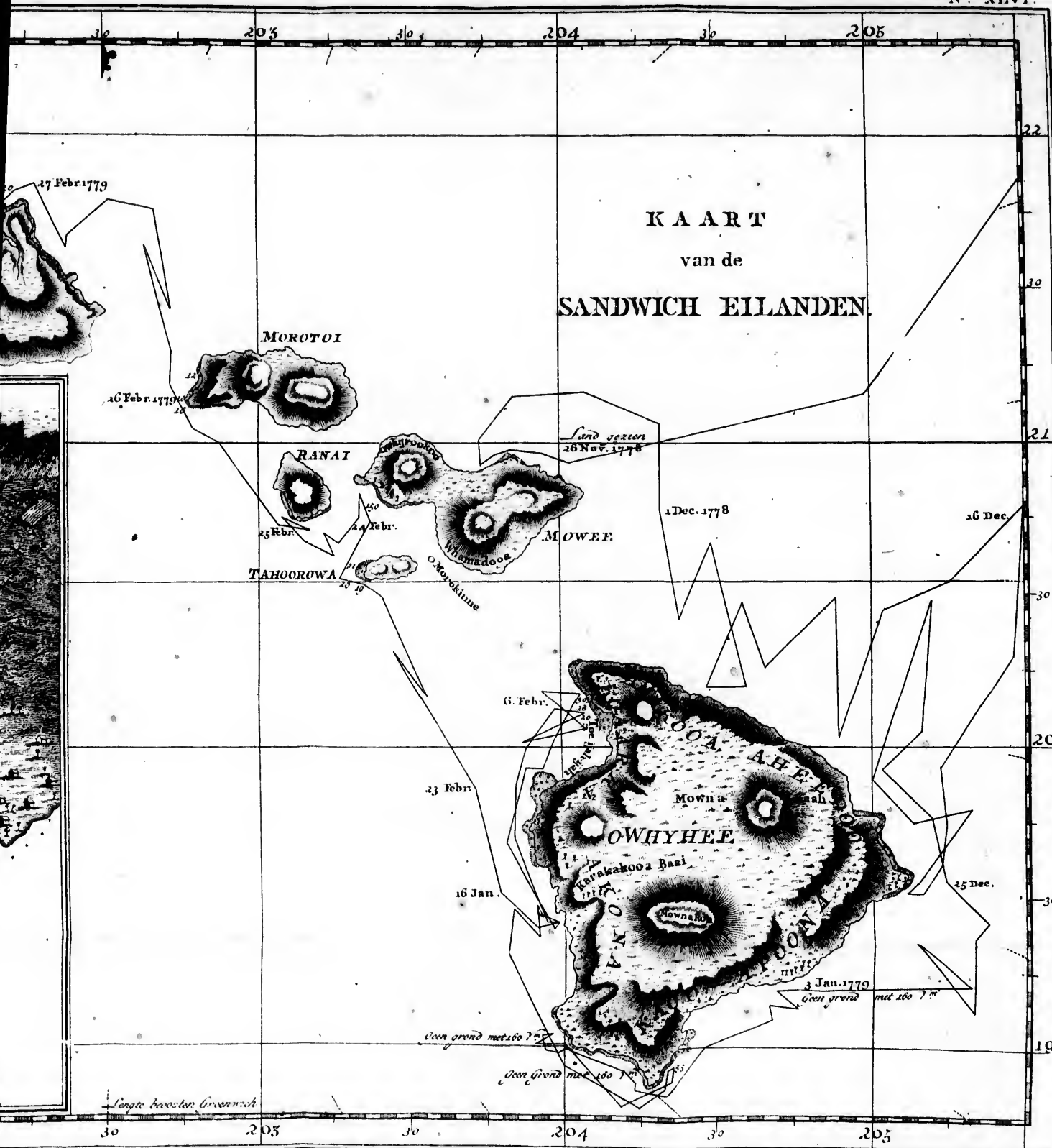

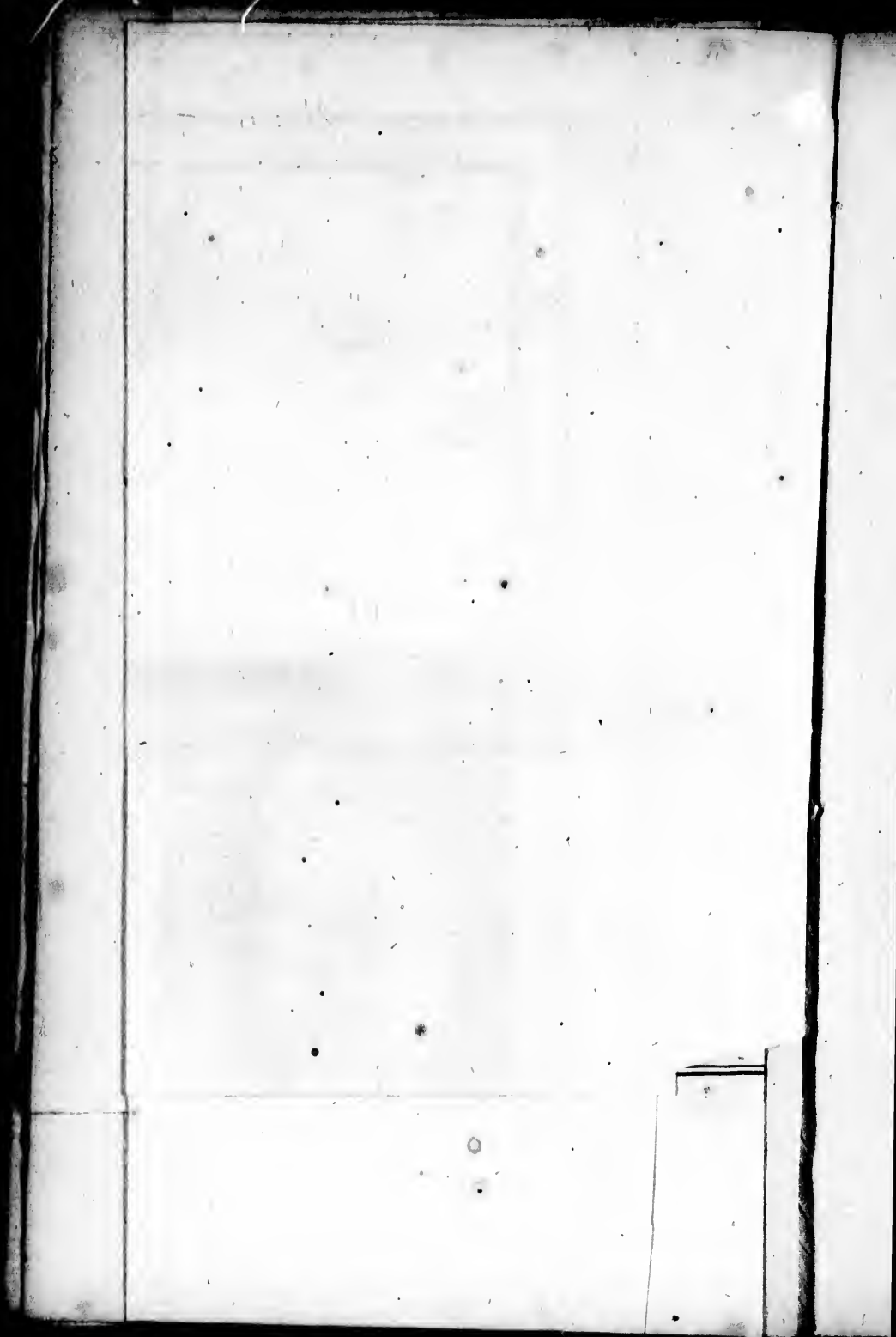
AART
van de
H EILANDEN.

3 Jan. 1779
Geen grond met 160 7 m

K A A R T van de SANDWICH EILANDEN.

REIZE
NAAR DEN
STILLEN OCEAAN.

VIJFDE BOEK.
**VERRIGTINGEN BIJ ONZE WEDERKOMST
AAN DE SANDWICH EILANDEN**

EERSTE HOOFDSTUK.

Beschrijving van Karakakooa Baai, Grootse toeloop van inboorlingen. Macht van de Opperhoofden over het gemeen volk. Bezoek van KOAH, eenen Priester en Krijgsman. Beschrijving van de Moral te Kakooa. Plechtigheden bij het landen van Kapitein COOK. Eene sterrekundige schouwplaats opgerigt. Krachtige werking van de Taboo. Hoe men in de luchtstreeken tusschen de keerkringen spek kan inzouten. Eene maatschappij van priesters ontdekt. Hunne gastvrijheid en milddaadigheid. Aanneeming van kapitein COOK in dezelve. Bedrog, door KOAH gepleegd. Aankomst van TERREEOBOO, Koning van het eiland. Zonderlinge plegtigheid. Bezoek van den Koning. Tegenbezoek van kapitein COOK.

Karakakooa-Baai ligt aan de West zijde van het eiland Owhyhee in een district, Akona genaamd.

XII. DEEL. A naamd,

naamd. Zij is omtrent eene Engelsche mijl diep, en wordt gevormd door twee lange land-punten, eene halve mijl van elkanderen liggende, en Z. Z. O. en N. N. W. loopende. Op de noordlijke punt, die plat en woest is, ligt het dorp *Kowrowa*, en in het diepst van de baai, bij een boschjen van hooge kokos-boomen, is een ander dorp, dat grooter is en *Kakooa* genaamd wordt; tuschen beiden loopt eene hooge rotsachtige klift, die van het zee-strand ontoegankelijk is. Aan de zuid-zijde heeft de kust tot omtrent eene Engelsche mijl binnen 's lands een hobbelig voorkoomen, en verder op rijst het land trapswijze, en is overspreid met omtuinde bebouwde velden en boschjens van kokos-nooten boomen, in welke de woningen van de inboorlingen in groot aantal verspreid staan. Het strand rondom de baai is gedekt met eene zwarte koraalklip, dat het landen bij ruuw weder zeer gevaarlijk maakt, behalven aan het dorp *Kakooa*, daar een fraat zandachtig strand is met eene *morai* of begraafplaats aan het een eind, en aan het ander eene kleine bron van zoet water. Alzoo déeze baai kapitein COOK eene bekwaame plaats toefcheen om het gebrekkige aan de schepen te herstellen en water en proviand inteneemen, meerden wij ons vast aan de Noord-zijde, omtrent een vierde van eene Engelsche mijl van wal, daar *Kowrowa* ten W. N. W. van ons lag.

Zoo dra de inwooners bespeurden dat wij voornemens waren in de baai te ankeren, kwamen zij in verbaazende menigten van land naar de schepen, en drukten hunne blijdschap uit door zingen en juichen en eene menigte wilde en bultenspoorige gebaerden. Weldra waren de boorden, verdedken en het wand van beiden de schepen volkoomen met dezelve bedekt, terwijl eene menigte vrouwen en kinderen, die geene kanos hadden kunnen bekoomen, in schoolen rondom ons kwamen zwemmen, waarvan veele, die geene plaats aan boord konden vinden, den gantschen dag in het water bleeven dartelen.

Onder de Opperhoofden, die aan boord van de *Resolutie* kwamen, was een jong man, PAREEA genaamd, die wij aanstonds bespeurden dat iemand van groot gezag was. Zig aan kapitein COOK aanbiedende, zelde hij hem dat hij *Jakaneë* (*) van den Koning van het eiland was, die op dien tijd op eenen krijgstogt naar *Mowee* was gegaan, en binnen drie of vier dagen terug verwacht wierd. Enige geschenken van kapitein COOK bragten hem volkoomen in onze belangen, en hij wierd ons zeer nuttig om zijne landslieden in orde te houden; ge-

(*) Wij ontmoeteden naderhand verscheiden van dezelve benaaming; doch of het een smpt of een graad van naamschap ware konden wij nooit met zekerheid verneemen.

gelijk wij weldra gelegenheid hadden te ondervinden; want wij hadden niet lang ten anker gelegen of wij bespeurden dat de *Ontdekking* zoo veel volk aan boord had, alle aan eene zijde hangende, dat zij daardoor aanmerkelijk overhelde, en dat het volk niet in staat was de menigte, die 'er in groote hoopen bleef indringen, af te houden. Kapitein COOK begon ook bevreesd te worden dat zij schade mogt bekoomen en toonde PAREBA het gevaar, die onmiddelijk ter hulpe schoot, het schip van deezèn belemmerenden overlast bevrijdde, en de kanos, die het omringden, weg joeg.

Het gezag van de Opperhoofden over het gemeen bleek uit dit geval van den onbepaaldsten aart te zijn; wij zagen 'er denzelfden dag nog een diergelyk voorbeeld van aan boord van de *Resolutie*; daar het gedrang zoo sterk was, dat het nodig scheepswerk 'er door verbinderd wierd, wanneer wij ons genoodzaakt vonden onze toevlugt te neemen tot den bijstand van KANBENA, een ander van hunne Opperhoofden, dat zig ook aan kapitein COOK verbonden had. Zoo dra men hem had bekend gemaakt welke onze belemmering was, beval hij zijne landslieden onmiddelijk het schip te verlaten, en wij waren niet weinig verwonderd hen alle, zonder een' oogenblik te aarzelen, over boord te zien springen, behalven een eenigen man, die agter bleef draalen en die, enige onwilligheid latende blijken om

te gehoorzaamen, door KANEENA opgenoomen en in zee gesmeten wierd.

Beiden deeze opperhoofden waren mannen met sterke en wel gemaakte lighaamen en van zeer bevallige gelaatstrekken; inzonderheid was KANEENA, wiens afbeelding de Heer WEBBER tekende, een van de fraaiste mannen, die ik ooit gezien heb. Hij was omtrent zes voeten hoog, had regelmaatige en veel uitdrukkende wezens-trekken, met levendige donkere oogen; zijn gang was ongedwongen, vast en sierlijk.

Men heeft reeds gezegd dat, gedurende ons lang kruisen omtrent dit eiland, de inwooners zig altijd zeer braaf en eerlijk in hunne mangelingen met ons gedraagen hadden, en niet de minste neiging tot diefstal hadden laaten blijken, dat ons te zonderlinger voorkwam, omdat degeene, met welke wij tot hertoe enigen omgang gehad hadden, van den laagsten rang waren, of dienstknechten of visschers. Thans vonden wij het blaadjen geheel omgekeerd. De onzagheelijke menigte eilanders, die alle deelen van de schepen vervulden, verschaften niet alleen menigvuldige gelegenheid om wat te beschaaren, zonder gevaar van ontdekt te worden; maar onze minderheid in getal deed hen ook wel begrijpen dat zij, in geval zij al ontdekt wierden, 'er wel ongestraft zouden afkoomen. Nog eene andere omstandigheid, aan welke wij deeze verandering in hun gedrag toe-

schreeven, was de tegenwoordigheid en aanmoediging van hunne Opperhoofden; want, naardien wij gemeenlijk den buit in handen van enige lieden van aanzien zagen, hadden wij de grootste reden om te vermoeden dat deeze plunderingen door hunne opstooking begaan wierden.

Kort na dat de *Resolutie* op haare ankerplaats gekoomen was, bragten onze twee vrienden PAREEA en KANEENA een derde Opperhoofd aan boord, KOAH genaamd, die, naar men ons zeide, een priester was, en die in zijne jeugd een beroemd krijgsman geweest was. Hij was een klein vermagerd oud man; zijne oogen waren zeer rood en traanende, en zijn lighaam was bedekt met eene witte lazarusachtige schurft, alle uitwerkingen van een onmatig gebruik van *ava*. In de kajuit geleid zijnde, naderde hij kapitein COOK met veel eerbied en wierp een stuk rood doek over zijne schouderen, dat hij met zig gebragt had. Toen enige schreden terug gaande, bood hij hem eene kleine bigge aan, die hij in zijne hand hield, terwijl hij eene aanspraak deed, die eenen aanmerklijken tijd duurde. Deeze plechtigheid wierd dikwijls herhaald gedurende ons verblijf op *Owhyhee* en scheen ons uit vele omstandigheden toe eene soort van godsdienstige aanbidding te zijn. Wij vonden hunne afgoden altoos met rood doek gekleed op dezelfde wijze als men het kapitein COOK had aan

ge-

gedaan, en eene kleine bigge was hunne gewoone offerhande aan de *Eatooas*. Hunne aanspraaken of gebeden wierden ook met eene gereedheid en vlugheid van tong uitgesproken, die te kennen gaven dat zij volgens een vast formulier geschieden.

Toen deeze plechtigheid voorbij was, spijsde KOAH met Kapitein COOK en at overvloedig van alles wat hem werd voorgezet; maar men kon hem, even als de overige inboorlingen van de eilanden in deeze zeeën, nauwlijks overhaalen om onze wijnen of sterke dranken ten tweede maal te proeven. In den avond verzelde Kapitein COOK, van den Heer BAYLEY en mij gevolgd, hem naar land. Wij landden op het strand en wierden ontvangen door vier mannen, die roeden droegen, aan welker punten honden hair was en die voor ons uit gongen, met luide stemmen enige woorden uitspreekende, waaronder wij alleenlijk het woord *Orono* konden onderscheiden. (*) De menigte, die op het strand verzameld was, week op

(*) Kapitein COOK droeg gemeenlijk dien naam bij de inboorlingen van *Owhyhee*; maar wij konden nooit deszelfs juiste betekenis te weeten koomen. Somtijds gaven zij dien aan een onzichtbaar wezen, dat zij zeiden in den hemel te woenen. Wij vonden ook dat het een wijtel was van een persoonaadjen van groote rang en macht op het eiland, die vrij veel naar den *Delai Lama* der Tartaren, en den kerklijken Keizer van Japan geleek.

op onze aannadering terug, en weldra was 'er niemand meer te zien dan enige weinige, die voor over op den grond lagen bij de hutten van het na- buurig dorp.

Voor ik overgaa om de aanbidding te verhaa- len, die Kapitein COOK bewezen, en de bijzon- dere plechtigheden, waarmede hij op dit nood- lottig eiland ontvangen wierd, zal het nodig zijn de *Morai* te beschrijven, die, gelijk ik reeds ge- zegd heb, aan de Zuid-zijde van het strand te *Kakooa* lag. Het was een vierkante vaste hoop steenen, omtrent honderd en twintig voeten lang, zestig breed en veertig hoog. De top was plat, wel bevloerd, en omringd van een houten hek, waarop de doods- hoofden gestookten waren van de gevangenen, die bij den dood van hunne op- perhoofden geofferd waren. In het midden van het vak stond een oud vervallen houten gebouw, dat ter wederzijde met het hek gemeenschap had door middel van een steenen muur, die de gehee- le ruimte in twee deelen deelde. Aan den kant van het land stonden vijf paalen, meer dan twin- tig voeten hoog, welke een onregelmatig stel- laadjen ondersteunden; aan de andere zijde, naar den zee-kant, stonden twee kleine huizen, die door een bedekten gang gemeenschap met elkan- deren hadden.

Wij wierden door KOAH op deezen steen-hoop geleid langs eenen schuinschen opgang, van het strand

strand naar den noord-westlijken hoek van het vak loopende. Wij zagen aan den ingang twee groote houten beelden, met zeer verwrongen trekken en een lang stuk befneden hout van de gedaante van een' omgekeerden kegel op hunne hoofden; het overige was zonder gedaante en met rood doek omwonden. Wij wierden hier ontmoet door eenen jongman, lang van gestalte en met eenen langen baard, die Kapitein COOK den houten beelden aanbod, en, na dat hij eene soort van lofzang gezongen had, waarin КОАН hem verzelde, geleidden zij ons naar dat eind van de *morai*, daar de vijf paalen stonden. Aan den voet van dezelve waren twaalf beelden in eenen halven kring geplaatst, en voor het middenst beeld stond een hoog tafeltjen, naauwkeurig gelijkende naar de *whatta* van *Otahiti*, op welk een verrot varken, en onder welk stukken suiker-riet, kokos-nooten, brood-vrugten, plataanen en zoete aardappelen lagen. КОАН, den Kapitein onder dit tafeltjen geplaatst hebbende, nam 'er het varken af en reikte het hem toe, en, hem ten tweede maale met eene lange reden aangesprooken hebbende, die met eene groote hevigheid en snelheid werd voortgebragt, liet hij het op den grond vallen, en geleidde hem naar het stellaadjen, dat zij te zaamen begonnen te beklimmen, niet zonder groot gevaar van te

vallen. Nu zagen wij aan den ingang van het bovenste plat van de *Morai* eenen statigen optogt koomen van tien mannen, een leevend varken en een groot stuk rood doek draagende. Enige schreden voortgegaan zijnde, stonden zij stil en wierpen zig voor over op den grond, en *KAIREEKEEA*, de jongman, van wien boven reeds gesproken is, gong naar hen toe, nam het doek aan, bragt het aan *KOAH*, die het om den Kapitein wond, en bood hem toen het varken aan, dat met dezelfde plechtigheid door *KAIREEKEEA* wierd aangebragt.

Terwijl Kapitein *COOK* daar boven, in rood doek gebakerd, in deeze gedwongen houding stond, zig met moeite aan de stukken van het verrot stellaadjen vasthoudende, begonnen *KAIREEKEEA* en *KOAH* hun werk, somtijds te zaamen zingende en somtijds beurtelings. Dit duurde eenen aanmerklijken tijd, eindelijk liet *KOAH* het varken vallen, wanneer hij met den Kapitein weder naar beneden klom. Toen bragt hij hem naar de voorgemelde beelden, en aan elk iets gezegd hebbende op eenen schimpenden toon, terwijl hij, in het voorbijgaan, met zijne vingers naar hen knipte, bragt hij hem voor het middenste, dat, met rood doek bedekt zijnde, in grooter achting schein dan de overige. Voor dit beeld wierp hij zig neder en kuschte het, terwijl hij

hij Kapitein COOK verzogt hetzelfde te doen, die zig door de geheele plechtigheid door KOAH liet bestieren.

Wij wierden nu naar de andere afdeeling van de *Morai* terug gevoerd, daar eene ruimte was van tien of twaalf voeten vierkant, omtrent drie voeten laager dan de oppervlakte van het eerste vak. Hier stapten wij in; Kapitein COOK wierd tuschen twee houten afgoden geplaatst, en KOAH hield eenen van zijne armen op, terwijl ik verzogt wierd den anderen te ondersteunen. Nu kwam 'er een andere optogt van inboorlingen, een gebraden varken en een koek, enige broodvrugt, kokos-nooten en andere vrugten dragende. Toen zij ons naderden, plaarste zig KAIREEKEEA aan hun hoofd, en Kapitein COOK de bigge op de gewoone wijze aanbiedende, begon hij een diergelijk gezang als te vooren, terwijl zijne medgezellen hem regelmatig antwoord gaven. Wij merkten op dat hunne rollen na elk antwoord korter wierden, tot die van KAIREEKEEA op het eind uit slechts twee of drie woorden bestond, die de overige met het woord *Orono* beantwoordden.

Toen deeze offerhande, die een vierde uurs geduurd had, ten einde was, gongen de inboorlingen regt over ons zitten en begonnen het gebraden varken op te snijden, de vrugten te schillen, en de kokos-nooten te kraaken, terwijl ande-

dere zig bezig hielden met het brouwen van de *ava*, dat door kaauwen geschiedt, gelijk op de *Vrienden-Eilanden*. Toen nam KAIREEKEEA een gedeelte van de pit van eene kokos-noot, dat hij kaauwde, en het toen in een stuk doek windende, wreef hij 'er des Kapiteins aangezigt, hoofd, handen, armen en schouderen mede. Toen wierd de *ava* rond gediend, en, na dat wij daarvan iets gedronken hadden, begonnen KOAH en PAREEA het vleesch van het varken in stukken te scheuren, en die in onze monden te steeken. Ik had 'er niet veel tegens dat ik door PAREEA gevoederd wierd, die zeer zindelijk in zijn persoon was; maar Kapitein COOK, die door KOAH bediend wierd en wien het verrot varken voor den geest kwam, kon geen brok door krijgen, en zijn tegenzin wierd, gelijk men denken kan, niet verminderd, toen de oude man, volgens zijne wijze van beleefd te zijn, het voor hem begon te kaauwen.

Toen deeze laatste plechtigheid voorbij was, waaraan Kapitein COOK een einde maakte zoo dra hij zulks met voeglijkheid doen kon, verlieten wij de *Morai*, na enige stukjens ijzer en andere beuzelingen onder het volk uitgedeeld te hebben, waarmede zij ten hoogsten in hun' schik scheenen. De mannen met de roeden geleidden ons naar de sloepen, dezelfde woorden sprekende als te vooren. Het volk gong wederom weg,
en

en de weinige, die bleeven, wierpen zig ter aarde, toen wij hen langs het strand voorbij gongen. Wij begaven ons onmiddelijk naar boord, met den geest vol van hetgeen wij gezien hadden, en zeer wel te vreden over de goede geest-gesteltenis van onze nieuwe vrienden. De betekenis van de verschillende plechtigheden, waarmede wij ontvangen waren, en die, om haare nieuwhed en zonderlingheid, alhier omstandig verhaald zijn, kan alleen gegist worden, en deeze gisningen kunnen nog niet dan zeer onzeeker en gebrekkig zijn; zij waren egter ongerwijfeld de uitdrukking van eenen grooten eerbied van den kant der inboorlingen, en, voor zoo verre zij den persoon van Kapitein COOK betroffen, scheenen zij naar aanbidding te gelijken.

Den volgenden morgen gong ik naar land met eene wagt van zes zee-soldaaten, en een corporaal en luitenant, last hebbende om de werktuigen tot de waarneemingen op zoodanig eene plaats opzetten, die mij best in staat zoude stellen om het oog over de water-haalers en de andere werklieden, die aan wal moesten zijn, te houden en hen te beschermen. Toen wij bezig waren eene plaats in het midden van het dorp opteneemen, die tot dat oogmerk zeer wel gelegen was, bood ons PAREEA, die altijd gereed was om zijne macht en zijnen goeden wil te toonen, aan enige huizen aftebreeken, die ons in onze waarneeming

ZOU-

zouden hinderlijk zijn. Wij vonden egter goed deeze aanbieding afeslaan en bepaalden ons tot een veld; daar zoete aardappelen op stonden, naast de *Morai*, dat ons gereedlijk vergund wierd, en de priesters wijdden de plaats terstond; om te beletten dat het volk 'er in kwam, door hunne roeden op den muur; door welken het omringd was, te zetten.

Deeze soort van godsdienstig verbod noemen zij *taboo*, een woord; dat wij dikwerf hoorden herhaalen geduurende ons verblijf onder deeze eilanden en dat wij bevonden van eene zeer kragtige en uitgestrekte werking te zijn. Ik zal 'er eene naauwkeurige verklaring van geeven in de algemeene beschrijving van deeze eilanden; onder het artikel van godsdienst; thans zij het genoeg te zeggen dat het ons zelfs meer afzondering verschafte dan wij verlangden. Geene kanos durfden ooit bij ons landen; de inboorlingen gongen op den muur zitten, maar niemand onderstond binnen de *getaboode* plaats te koomen, voor hij verlof van ons gevraagd had. Doch schoon de mannen; op ons verzoek, met levensmiddelen door het veld naar ons toe kwamen; konden alle onze pogingen egter de vrouwen niet overhaalen om ons te naderen. Wij beproefden zulks met geschenken, maar te vergeefs; *PAREEA* en *KOAH* wierden aangezocht om haar te brengen, doch zonder vrugt; wij kreegen altijd tot antwoord,

dat

dat de *Eatooa* en TERREEOBOO (de naam van hunnen koning) haar dooden zouden. Deze omstandigheid verschafte onzen vrienden aan boord geen klein vermaak, daar de menigte volks en voornamelijk vrouwen, die derwaarts bleeven toevloeien, hen bijna elk uur noodzaakten het schip ruim te maaken, ten einde plaats te hebben om het nodig werk te verrigten. Bij deeze gelegenheden deed men dikwijls twee of driehonderd vrouwen te gelijk in het water springen, daar zij bleeven zwemmen en dartelen, tot zij weder toegelaaten konden worden.

Van den negentienden tot den vier en twintigsten; wanneer PAREEA en KOAH ons verlieten, om hunne opwagting bij TERREEOBOO te maaken, die aan een ander gedeelte van het eiland geland was, viel 'er niets van belang aan boord voor. De kalfateraars wierden aan de zijden van het schip aan het werk gesteld en het wand werd zorgvuldig aangehaald en hersteld. Het inzouten van varkens voor proviand was ook een aanhoudend en voornaam voorwerp van Kapitein COOKS aandacht. Alzoo deeze proef ons op deeze reize nog veel beter gelukte dan te vooren, zal het niet ongepast zijn alhier omstandig op te geeven hoedanig wij daar mede te werk gongen.

Men heeft het gemeenlijk voor ondoenlijk gehouden het vleesch van dieren tusfchen de keerkningen in te zouten, alzoo de verrotting zoo
 schie-

schielijk werkt, dat zij het zout geen tijd laat om te vatten (gelijk men zegt) of het vleesch slaat aan, hetgeen de uitwerkingen van de pekels verhindert. Wij vinden niet dat zee-vaarders van enige natie hier omtrent proeven genomen hebben voor Kapitein COOK. Zijne eerste proeven, in het jaar 1774, op zijnen tweeden togt naar de zuidzee genomen, gelukten, schoon niet volkomen, egter genoeg om hem van de verkeerdheid van het aangenomen gevoelen te overtuigen. Alzoo de reis, op welke hij thans verkeerde, waarschijnlijk een jaar langer stond te dueren dan den tijd, voor welken de schepen geproviandeerd waren, was hij in de noodzaakelijkheid van op zulk of diergelijk eene wijze voor het bestaan van het volk te zorgen, of de verdere voortzetting van zijne ontdekkingen te staaken. Hij liet dan ook geene gelegenheid voorbij gaan om zijne poogingen te hervatten en de uitkomst beantwoordde aan zijne beste verwagting.

De varkens, welke wij hiertoe gebruikten, waren van verschillende grootte, weegende van zestig tot honderd zeventig ponden. De slag-tijd was altoos in den agtermiddag, en zoo dra het hair was afgeschroeid en de omloop 'er uit gehaald, wierd het varken in stukken, elk van vier tot agt ponden, gekapt en de beenderen uit de pooten en ruggegraat gehaald, en bij de grootte ook de ribben. Als dan wierd elk stuk zorgvuldig af-

ge-

geveegd en onderzocht en de andere van het gestold bloed gezuiverd, en zoo wierden zij overgegeeven aan de inzouters, terwijl het vleesch nog warm bleef. Na dat zij wel met zout gewreeven waren, wierden zij op een' hoop gelegd op een tafeltjen, dat in de open lucht was opgerigt, met planken gedekt en met het zwaarst gewigt, dat wij 'er op leggen konden, geperst. Dus bleeven zij liggen tot den volgenden avond, wanneer zij wederom wel afgeveegd en nagezien wierden en de deelen, die verdagt voorkwamen, weggenoomen. Dan wierden zij in eene tobbe met sterke pekcl gelegd, daar zij altijd eens of twee maalen daags nagezien wierden, en zoo enig stuk het zout niet gevat had, dat aanstonds ontdekt wierd aan den reuk van de pekcl, wierden zij 'er onmiddeliijk uitgenoomen, weder naargezien, en de gezonde stukken in versche pekcl gelegd. Dit gebeurde egrer zelden na de voorzorgen, die men te vooren genoomen had. Zes dagen daarna wierden zij uit de pekcl genoomen, voor de laatste maal naargezien, en nog eens ligt geperst zijnde, in vaten gepakt, met eene dunne laag zout tusfchen beiden. Ik bragt enige vaten van dit spek t'huis, dat te *Owhyhee* in de maand Januarij 1779 was ingezouten en dat omtrent kersmis van het jaar 1780 door verscheiden perfoonen in Engeland ge-

proefd en volmaakt goed en gezond bevonden werd (*).

Ik zal nu wederkeeren tot onze verrigtingen aan land aan de waarneeming-tent, daar wij niet lang waren gezeten geweest of wij ontdekten in onze nabuurschap de woningen van eene maatschappij-

(*) Na dat deeze papieren voor de drukpers gereed gemaakt waren, berichtte mij de Heer VANCOUVER, die een van mijne zee-kadetten op de *Ontdekking* was, en die naderhand tot luitenant van de oorlogs-sloep de *Martin* wierd aangesteld, dat hij de handelwijze, die hier aanbevoelen wordt, gedurende eenen kruls-togt in de Spaansche zee in het jaar 1782 met Engelsch en Spaansch spek beproefd had, en dat hij boven verwagting geslaagd was. Hij had 'er ook de proef van genomen te Jamaica met het rund-vleesch, door het proviand magazijn aan de schepen geleverd, maar niet met denzelfden goeden uitslag, dat hij toefschrijft aan het verzulmen van de nodige voorzorgen in het slagten en behandelen van de beesten, aan het ophangen en openen van dezelve voor zij tijd gehad hadden om te deeg uit te bloeden, waardoor de bloed-vaten aan de lucht waren blootgesteld en het bloed gestold, voor het tijd gehad had om uit te loopen, en aan het sterk drijven en kneuzen van dezelve. Hij voegt 'er bij dat hij zelf bij het slagten van eenen os geweest zijnde, die met oplettendheid aan boord gebragt wierd, een gedeelte van denzelfden had ingezouten, dat, na eene week tijds, wierd bevonden het zout volkoomen gevat te hebben, en dat hij niet twijfelde of het zou zoo lang goed gebleven zijn als men wilde, maar men nam 'er de proef niet van.

schappij van priesters, welker regelmaatige komst aan de *Morai* onze oplettendheid tot zig had getrokken. Hunne hutten stonden rondom eene water-plas en waren omringd door een boschjen van kokos-boomen, dat dezelve van het strand en het overige van het dorp afscheidde en de plaats een voorkoomen van godsdienstige afzondering bijzette. Toen ik Kapitein COOK deeze omstandigheden berigtete, besloot hij hun een bezoek te geeven, en, alzoo hij verwagtede op dezelfde wijze als vooren ontvangen te zullen worden, nam hij den Heer WEBBER met. zig, om eene aftekening van de plechtigheid te maaken.

Toen hij op het strand kwam, wierd hij naar een heilig gebouw gebragt, *Harre-no-Orono* of het huis van *Orono* genoemd, en voor den ingang, aan den voet van eenen houten afgod van dezelfde gedaante als die op de *Morai* nedergezet. Hier moest ik wederom eenen van zijne armen ondersteunen; en na dat KAIREEREEA hem met rood doek omwonden had, deed hij, van twaalf priesters verzeld, hem eene offerhande van eene bigge met de gebruikelijke plechtigheden. Toen wierd de bigge gewurgd, en, een vuur ontstookten zijnde, wierd zij in de koolen geworpen, en het haar afgezengd zijnde, andermaal aangeboden met herhaaling van het gezang op de hier voor beschreven wijze. Vervolgens wierd de dodde

bigge eenen korten tijd onder des Kapiteins neus gehouden, waarna zij met eene kokos-noot aan zijne voeten wierd gelegd en de priesters gongen nederzitten. Toen wierd de *ava* gebrouwen en omgedeeld, daar wierd een klaar gemaakt vet varken binnen gebragt en wij wierden als te voren vergast.

Geduurende den overigen tijd, diē wij in de baai vertoefden, wierd Kapitein COOK, zoo dikwijls hij aan land kwam, van eenen deezer priesters verzeld, die voor hem uit gong en bekend maakte dat de *Orono* geland was, en het volk beval zig neder te werpen. Dezelfde verzelde hem ook altijd op het water, staande op den boeg van de sloep, met eene roede in de hand, en den inboorlingen, die in de kanos waren, kennis gevende van zijne aannadering, waarop zij onmiddelijk aflieten van het roeijen, en op zijne aangezichten gongen liggen, tot hij voorbij was. Zoo dikwijls hij aan de waarneeming-tent op-hield, verscheenen onmiddelijk KAIRREEKEA en zijne broederen met varkens, kokos-nooten, brood-vrucht enz., die zij met de gewoone plechtigheden aanboden. Het was bij deeze gelegenheden dat enige van de mindere hoofden dikwijls verzogten eene offerhande aan den *Orono* te mogen doen. Als dit wierd toegestaan, booden zij zelve het varken aan, gemeenlijk met baarblijkelijke tekenen van vrees op hun gelaat, terwijl

us
an
en
en
vet
oo-

de
lik-
rie-
end
volk
elde
oeg
den
gee-
mid-
aan-
was.
op-
E E A
ten,
ech-
gen-
vijs
mo-
a zij
ijk-
wijn
A F

den

EENE OFFERHANDE IN TEGENSWOO

TEGENSWOORDIGHEID VAN KAPITEIN COOK.

EGENSWO

KAIREEKEEA en de priesters hunne gewoone lofzangen zongen.

De beleefdheden van deeze maatschappij bepaalden zig egter niet enkel tot plechtigheden en vertooning. Ons volk aan wal kreeg dagelijks een voorraad van varkens en groenten van haar, en wel meer dan tot hun onderhoud nodig was, terwijl 'er met dezelfde naauwkeurigheid verscheiden kanos, met levensmiddelen gelaaden, naar de schepen wierden gezonden. Men vroeg 'er nooit iets voor, en nimmer gaf men ook, zelfs niet van verre, te kennen dat men 'er iets voor verwagtede. Hunne geschenken geschieden met eene regelmaatigheid, die meer naar de uitoefening van eenen godsdienst-plicht dan naar milddaadigheid geleek, en als wij vroegen op wiens kosten alle deeze geschenken gedaan wierden, zeide men ons dat het op kosten van een grooten man was, KAOO genaamd, opperhoofd der priesters en grootvader van KAIREEKEEA, die toen afwezig was, alzoo hij den koning van het eiland verzelde.

Naardien alles wat tot het karakter en het gedrag van dit volk betrekking heeft voor den lezer belangrijk moet zijn om het treurspel, dat naderhand hier gespeeld wierd, zal het nodig zijn hem te zeggen dat wij hier altijd zoo veel reden hadden om voldaan te zijn over het gedrag van de

krijgs-bevelhebbers of *Earees* als over dat van de priesters. In alle onze handelingen met de eerste vonden wij hen oplettend op hun eigen belang, en, behalven hunne gewoonte van steelen, die enige versooning kan vinden in de algemeenheid van dit gebruik onder de eilanders in deeze zeeën, maakten zij nog gebruik van andere, even schandelijke, konstenarijen. Ik zal 'er maar een voorbeeld van bijbrengen, waarin wij met leedwezen bevonden dat onze vriend KOAH voornamelijk betrokken was. Alzoo de opperhoofden, die ons geschenken van varkens bragten, altoos met eene goede belooning terug wierden gezonden, hadden wij gemeenlijk meer voorraad dan wij gebruiken konden. Bij zulke gelegenheden was KOAH, die nooit miste ons te verzellen, gewoon te verzoeken om de varkens, die wij niet nodig hadden, en wij gaven hem die altoos. Op eenen dag gebeurde het dat ons eens bigge werd aangeboden door eenen man, dien KOAH ons zelf voorstelde als een opperhoofd, welk verlangende was ons te begroeten, en wij merkten dat de bigge dezelfde was, die even te vooren aan KOAH was geschonken. Dit ons doende vermoeden dat 'er de eene of andere streek onder schulde, bevonden wij, bij nader onderzoek, dat het gewaand opperhoofd een gemeen man was, en, dit niet andere omstandigheden zaamen-

knoop-

knoopende, hadden wij reden om te denken dat het niet de eerste reis was dat wij op diergelijke wijze bedrogen waren.

De zaaken bleeven op deezen voet tot den vier en twintigsten, wanneer wij zeer verwonderd waren te zien dat men geene kanos van land liet steeken, en dat de inboorlingen zig dicht bij hunne huizen hielden. Na verscheiden uren in twijfeling geweest te zijn, vernamen wij dat de baai *getabood* was en dat alle gemeenschap met ons verboden was, ter oorzaak van de aankomst van *TERRBOBOO*. Alzoo wij zoodanig een geval niet voorzien hadden, was het volk van beiden de schepen gebodzaakt den dag zonder hunne gewoone portie van vrugten doortebrenge. Zij tragteden dan des anderen daags 'smorgens, zoo door beloften als bedreigingen, de inboorlingen over te haalen om aan het schip te koomen, en toen enige hunner het eindelijk waagden van land te steeken, zag men een opperhoofd, dat hen weg wilde jaagen. Men schoot onmiddelijk een' snaphaan over zijn hoofd af, om hem te doen afhouden, dat de verlangde uitwerking had, en kort daarop kogten wij weder verschingen als naar gewoonte. In den agtermiddag kwam *TERRBOBOO* aan en bezogt de schepen zonder enige plechtigheid, slechts van eene kano verzeld, waarin zig zijne vrouw en kinde-

ren bevonden. Hij bleef tot omtrent tien uren aan boord, wanneer hij naar het dorp *Kowrowa* terug keerde.

Den volgenden dag, omtrent den middag, vertrok de Koning in eene groote kano, van twee andere verzeld, in volle statie van het dorp en roeide naar de schepen. Hij maakte eene grootsche en pragtige vertooning. In de eerste kano waren TERREEOBOO en zijne bevelhebbers, met hunne rijke mantels en helmen van vederen gekleed en met lange speeren en dolken gewapend, de Opperpriester en zijne medebroeders met hunne afgoden op rood doek geplaatst. Deeze afgoden waren borstbeelden van eene reusachtige grootte, van teen-werk gemaakt, en fraai met kleine vederen van verschillende kleuren bedekt, die op dezelfde wijze als hunne mantels bewerkt waren. Hunne oogen waren gemaakt van groote paerl-oesters, met eene zwarte noot in het midden; hunne monden waren met eene dubbele rei honden-tanden bezet, en, zoo wel als de overige trekken van hun gelaat, op eene vreemde wijze verwrongen. De derde kano was gelaaden met varkens, en verscheiden soorten van vrugten. Terwijl zij voortvoeren, zongen de priesters in de middenste kano zeer plegtig hunne lofzangen, en, na het schip rond gevaaren te zijn, voeren zij, in plaats van aan boord te

koo-

ren
wa
g
vee
en
ot-
no
net
ge-
d,
net
eze
ge
net
kt,
kr
ore
id-
ele
de
n-
as
en
ea
ne
te
te
o-

FEIN

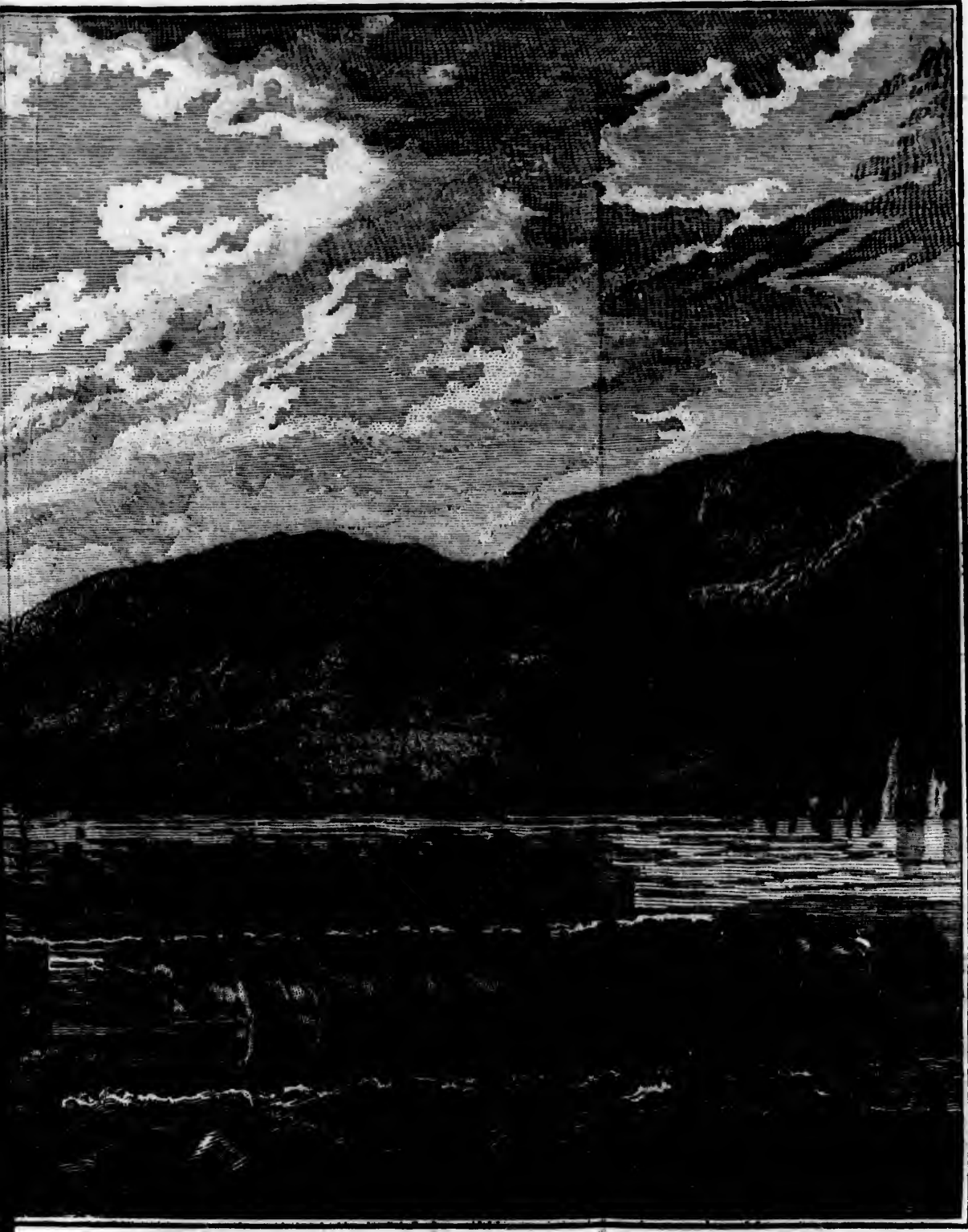
koomen, gelijk wij verwagt hadden, naar het strand ter plaatse daar wij ons bevonden (*).

Zoo dra ik zag dat zij ons naderden, beval ik onze kleine wagt buiten te koomen, om den Koning te ontvangen, en Kapitein COOK, bemerkende dat hij naar land voer, volgde hem en kwam omtrent tegelijk met hem aan. Wij geleidden hen in de tent, daar zij nauwlijks gezeten waren of de Koning stond op en wierp op eene bevallige wijze den mantel, dien hij zelf droeg, over des Kapiteins schouderen, zettede hem eenen gevederden helm op het hoofd en gaf hem eenen aardigen waaijer in de hand. Hij spreidde ook vijf of zes andere mantels, alle zeer fraai en van de grootste waerde, aan zijne voeten uit. Toen bragt zijn gevolg vier zeer groote varkens met suiker-riet, kokos-nooten en broodvrucht, welke plechtigheid besloten wierd met het verwisfelen van naamen tusfchen hem en Kapitein COOK, dat, onder alle de ellanders van de Zuid-zee, voor het grootste pand van vriendschap gehouden wordt. Nu vertoonde zig een statelijke optogt van priesters met eenen eerwaardigen ouden man aan het hoofd, gevolgd van eenen langen stoet van mannen, groote varkens

(*) Deze merkwaardige plechtigheid is op Plaat CXV. verbeeld. De geschenken wierden Kapitein COOK overhandigd toen hij aan land kwam.

TERRE EBOO, KONING VAN OWHIJHEE, KAPITEIN

100
10
10
100

TEIN COOK GESCHENKEN BRENGENDE.

leidende, en plataanen, zoete aardappelen en andere vrugten draagende. Aan het gezigt en de gebaerden van KAIRREEEA zag ik aanstonds dat de oude man het Opperhoofd der priesteren was, van welk reeds gesproken is en van wiens geschenken wij zoo langen tijd geleefd hadden. Hij had een stuk rood doek in zijne handen, dat hij om Kapitein COOKS schouderen wond, waarop hij hem eene kleine bigge op de gewoone wijze aanbood. Toen werd er een zetel voor hem gemaakt ter zijde van den Koning, waarna KAIRREEEA en zijn gevolg hunne plechtigheden begonnen, terwijl KAOO en de Opperhoofden de antwoorden gaven.

Ik was verwonderd in den persoon van deezzen Koning denzelfden ziekliken en vermagerdenouden man te zien, die aan boord van de *Resolutie* gekoomen was, toen wij aan de Noord-Oostzijde van het Eiland *Mowee* waren, en wij ontdekten weldra onder zijn gevolg de meeste personen, die toen den geheelen nacht bij ons gebleven waren. Onder dit getal waren de twee jongere zoonen des Konings, van welke de oudste zestien jaaren oud was, en zijn neef MAHA-MAHA, dien wij ons in het eerst met enige moeite herinnerden, vermits zijn hair met eene vuile bruine verw en poeder beplakt was, hetgeen het wildat gelaat, dat ik immer gezien heb, in het geheel geene fraaiheid bijzette.

Zoo dra de plechtigheden van deeze bijeenkomst over waren, brags Kapitein COOK TERREBOOO en zoo veele Opperhoofden als de pinas houden kon naar boord van *de Resolutie*. Zij wierden met alle tekenen van eerbied ontvangen, die men hun betoonen konde, en Kapitein COOK deed den Koning, voor den veder-mantel, een linnen hemd aan en gordde hem zijnen eigen sabel aan. De oude KAOO en omtrent een half dozijn andere oude Opperhoofden bleeven aan land en namen hun verblijf in de huizen der priesters. Gedurende allen deezen tijd was er geene kano in de baai te zien, en de inboorlingen bleeven in hunne hutten of lagen voor over op den grond. Voor de Koning *de Resolutie* verliet, verkreeg Kapitein COOK verlof voor de inboorlingen om, als gewoonlijk, aan de schepen te koomen mangelen; maar de vrouwen bleeven, om welke reden vertomen wij niet, nog onder de uitwerkingen van de *toes*, dat is, het bleef haar nog verboden nie haare hairen te koomen, of enige gemeenschap met ons te hebben.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Verdere verrigtingen met de inboorlingen. Hunne gastvrijheid. Hunne diesfachtigheid. Beschrijving van een vuist-gevegt. Dood van een matroos. Gedrag van de priesters bij zijne begravenis. Het hout-werk en de beelden op de Morai gekogt. De inboorlingen verneemen naar den tijd van ons vertrek. Hunne gedagten omtrent het oogmerk onzer reize. Pragtige geschenken van TERREEOBOO aan Kapitein COOK. De schepen verlaaten het eiland. De Resolutie bekoomt schade in een storm en is genoodzaakt terug te keeren.

Het stil en vreedzaam gedrag van de inboorlingen alle vrees voor gevaar van ons verbannen hebbende, aarselden wij niet ons te alle tijden en in alle gelegenheden onder hen te vertrouwen. De officiers van beiden de schepen gongen dagelijks het land in, in kleine benden, of zelfs alleen, en bleeven dikwijls den geheelen nacht uit. Daar zou geen eind aan zijn, als wij alle de voorbeelden van vriendlijkheid en beleefdheid, die wij bij deeze gelegenheden van hun ontvongen, wilden ophaalen. Overal daar wij gongen vloei-
de

de het volk om ons te zaamen, en beijverde zig om ons alle hulp die in hun vermogen was te bewijzen, terwijl zij zeer vergenoegd waren als hunne diensten aangenoomen wierden. Zij gebruikten verschillende kleine konstenarijen om onze aandacht tot zig te trekken, of om ons vertrek te vertraagen. De jongens en meisjens liepen voor ons uit, als wij door hunne dorpen gingen, en hielden ons staande overal daar ruimte was om eene dans-rei te vormen. Op den eenen tijd wierden wij genodigd om een' dronk van kokos-nooten-melk of enige andere verversching onder de schaduw van hunne hutten te nuttigen, op eenen anderen tijd plaatste men ons binnen eenen kring van jonge vrouwen, die alle haare bekwaamheid en vlugheid ten toon spreiden, om ons met zang en dans te vermaaken.

Het genoegen, dat wij van deeze hunne vriendelijkheid en gastvrijheid ondervonden, wierd egter dikwijls gestoord door die geneigdheid tot steelen, die zij met alle de andere eilanders van deeze zeeën gemeen hebben. Deeze omstandigheid was ons des te verdrietiger, omdat zij ons somwijlen noodzaakte onze toevlugt te neemen tot daaden van gestrengheid, die wij gaerne zouden vermijden hebben, als zij niet volstrekt noodzaaklijk geweest waren. Enige van hunne bekwaamste zwemmers wierden op een' dag onder de schepen ontdekt, terwijl zij bezig waren de spiijkers,

waar-

waarmede de bodems beflagen waren, uittehaalen, dat zij zeer behendig deeden door middel van een kort stokjen met een vuursteen aan het eind. Om dit te doen ophouden, dat voor de schepen zelve gevaarlijk was, schooten wij in het eerst met hagel op de dieven, maar zij ontweken onze schooten gemakkelijk door onder den bodem van het schip te duiken. Het wierd derhalven nodig bevonden een voorbeeld te stellen door eenen van hun aan boord van *de Ontdekking* te laten bridzen.

Omtrent deezen tijd vertrok een groot gezelschap heeren van beiden de schepen op eenen togt het land in, met oogmerk om deszelfs natuurlijke voortbrengzelen te onderzoeken. Van dit reisjen zal in het vervolg verslag gedaan worden; thans moet ik alleen aanmerken dat het KAOO wederom op nieuw gelegenheid gaf om zijne zorgvuldigheid en edelmoedigheid te toonen; want zoo dra hij van hun vertrek onderrigt was, zond hij hun eenen grooten voorraad van levensmiddelen agter na, en gaf bevelen uit dat de bewooners van het land, dat zij zouden doortrekken, hun alle hulp zouden bewijzen, die in hun vermogen was. En, om niets aan de kieschheid en belangloosheid van zijn gedrag te doen ontbreken, kon het volk, dat hij daar toe gebruikte, zelfs niet overgehaald worden om het minste geschenk aanteneemen. Onze officiers keerden, na zes dagen
uit

uit geweest te zijn, terug, zonder in staat geweest te zijn meer dan twintig Engelsche mijlen diep in het eiland in te dringen, gedeeltelijk uit gebrek aan bekwaame gidfen, en gedeeltelijk door de ontoegankelijkheid van het land.

Naardien de kop van het roer van *de Resolutie* bevonden wierd zeer los, en de meeste pennen of los, of gebrooken te zijn, wierd het roer afgehangen en op den zeven en twintigsten in den morgen aan land gebragt om volkoomen hersteld te worden. Te zelfden tijd wierden de timmerlieden het land in gezonden, onder geleide van enige van KAOOS volk, om planken te zaagen voor het hek-werk, dat ook geheel vervallen en verrot was.

Den agt en twintigsten gaf Capitein CLERKE, wiens slegte staat van gezondheid hem noodzaakte den meesten tijd aan boord te blijven, TERREEBOO zijn eerste bezoek in zijne hut aan land. Hij wierd met dezelfde plechtigheden ontvangen, die men omtrent Kapitein COOK had in acht genomen, en, toen hij heen gong, ontvong hij, schoon zijn bezoek geheel onverwagt was, een geschenk van dertig groote varkens en zoo veele vrugten en wortelen als voor zijn volk voor eene heele week genoeg was.

Alzoo wij nog niets van hunne spelen en worstel-oefeningen gezien hadden, onthaalden de inboorlingen, op verzoek van enige onzer officieren, deezen avond op een vuist-gevegt.
Schoon

Schoon deze spelen zoo in het stuk van plechtigheid en pragt, als in de bekwaamheid en sterkte der strijdende; moesten onderdoen voor die, welke wij op de *Vrienden-Eilanden* hadden zien vertoonen, zal het egter, naardien zij in enige opzigten van malkanderen verschilden, niet onvoegzaam zijn eene korte beschrijving van dezelve te geeven. Wij vonden eene groote menigte volks verzameld op eene effen plek gronds, niet verre van onze tenten. In het midden was eene lange ruimte ledig gelaaten, aan welker oppereind de rechters zaten onder drie standaarden, van welke streepen doek van verschillende kleuren wapperden, en aan welke de vellen van twee wilde ganzen, enige kleine vogeltjens en bosfen vederen hongen. Toen de spelen beginnen zouden, wierd het teken door de rechters gegeeven; wanneer twee strijders in het midden traden. Zij kwamen langzaam voorwaarts, hunne voeten zeer hoog naar agteren opligtende, en met hunne handen over de zoolen strijkende. Terwijl zij elkanderen naderden, bekeeken zij elkaer dikwijls van het hoofd tot de voeten op eene verachtende wijze, wierpen verscheiden maalen een veel beduidend oog op de toekijkers; strekten hunne spieren uit, en deden eene menigte gemaakte gebaerden. Binnen het bereik van elkanderen gekoomen zijnde, stonden zij met beiden armen uitgestrekt voor hunne aangezigten,

ten, waarop alle hunne slagen gemikt waren. Zij sloegen, naar het ons voorkwam, op eene lompe wijze met eenen vollen draai van den arm, deden geene poogingen om de slagen afteweeren; maar ontweeken den aanval van hunnen tegenpartijder door eene buiging van het lighaam, of weg agter uit te wijken. De strijd was ras beslist; want zoo dra een hunner ter neder geslaagen was, of zelfs bij toeval viel, wierd hij als overwonnen beschouwd; en de overwinthaar gaf zijne zege te kennen door veelerleie gebaerden, die, waartoe zij ook gemeend waren; gemeenlijk een luid gelach onder de toekijkers verwekten. Dan wagtede hij eenen tweeden tegenpartijder af, en, zoo hij wederom triompheerde, een' derden; tot hij, eindelijk, op zijne beurt geslaagen wierd. Zij hebben eene zonderlinge regel in deeze gevegten; wanneer 'er, namelijk twee zig gereed maaken om te vegten; mag een derde voor den dag kobmen en eener van de twee tot zijnen tegenpartijder kiezen, wanneer de ander genoodzaakt is af te laaten. Soms tijds volgden drie of vier elkanderen op deeze wijze op; voor de strijd bepaald was. Als het gevegt langer dan gewoonlijk duurde, of te ongelijk scheen, stapte gemeenlijk een van de Opperhoofden in, en stuitede het door een' stok tuschen de strijdende te steeken. Alles gong op dezelfde vriendfchaplijke wijze toe als die wij bij

de *Vrienden-Eilanders* zoo zeer bewonderd hadden. Alzoo deeze spelen op ons verzoek gegeven wierden, bevonden wij dat men algemeen verwagtede was dat wij 'er ook onze rol in zouden gespeeld hebben; maar ons volk, schoon door de inboorlingen sterk gedrongen wordende, hoorde hunne uitdaagingen met doove ooren aan; het heugde hun nog te wel hoe slegt zij 'er op de *Vrienden-Eilanden* af gekoomen waren.

Deezen dag overleed WILLEM WATMAN, een matroos van het volk van den konstapel, eene gebeurtenis, waarvan ik hier des te liever gewag maak, omdat het sterven tot hier toe iets zeldzaams onder ons geweest was. Hij was een oud man, en wierd zeer geacht om zijne verknogtheid aan Kapitein COOK. Hij had in voorigen tijd een en twintig jaaren als zee-soldaat gedienst, waarna hij, in het jaar 1772, als matroos dienst genoomen had en op *de Resolutie* geplaatst was, waarop hij onder Kapitein COOK den togt naar de Zuid-pool gedaan had. Bij hunne t'huis komst wierd hij, op voorspraak van den Kapitein en te gelijk met hem, in het hospitaal te *Greenwich* geplaatst; maar het lot van zijnen weldoener overal willende volgen, verliet hij dat huis ook met hem, toen hem het bevel over deezen togt wierd opgedraagen. Hij was gedurende de reis dikwijls met ligte koortsen gekweld geweest, en was aan de betere hand, toen wij in de baai kwamen,

men; daar hij voor enige dagen naar land gezonden wordende, zig volkoomen hersteld waande en, op zijn eigen verzoek, weder naar boord keerde; maar den volgenden dag wierd hij van eene beroerte overvallen, die hem in twee dags tijds uit het leven rukte.

Hij wierd, op verzoek van den Koning van het eiland, op de *Morai* begraven, en de begraafenis wierd zoo plechtig gevierd als onze toestand ons toeliet. De oude *Kaoo* en zijne broeders waren onder de aanschouwers en behielden de diepste stilte en aandacht terwijl de dienst gelezen wierd. Toen wij het graf begonnen te wiflen, naderden zij het met grooten eerbied, en wierpen 'er eene doode bigge, enige kokos-nooten en plataanen in; en drie nachten lang bleeven zij rondom hetzelfde, offerden varkens, en vertigteden hunne gewoone plechtigheden van het zingen van gezangen en gebeden; die tot het aanbreeken van den dag aanhielden.

Wij rigteden aan het hoofd-einde van het graf eene paal op; waaraan wij een vierkante plank spijkerden, waarop de naam van den overledenen, zijn ouderdom en de dag van zijn overlijden geschreeven stonden. Zij beloofden ons dezelve niet weg te neemen; en wij twijfelen niet of zij zullen die laten staan; zoo lang de verganglijke stoffen; waarvan zij gemaakt is, zullen duuren.

Naardien de schepen groot gebrek aan brandhout hadden, verzogt mij de Kapitein, den tweeden February, met de priesters te handelen, om het hek te koopen, waarmede de top van de *Morai* omringd was. Ik beken dat ik in het eerst twijfelde of dit verzoek wel betaamlijk ware en dat ik vreesde dat het doen van zulk een voorstel alleen bij hen als eene gruwelijke heiligchennis zoude beschouwd worden. Hierin vond ik mij egter bedrogen. Men liet geene de minste verwondering blijken over dat verzoek, en zij gaven ons gereedlijk het hout, zelfs zonder ierwes daarvoor te bedingen. Terwijl de matroozen het wegnamen, zag ik eenen van hun een houten beeld wegdraagen en, bij nader onderzoek, bevond ik dat zij het geheel gezelschap naar de sloepen gesjouwd hadden (*). Schoon dit in tegenwoordigheid van de inboorlingen geschied was, die 'er geene tekenen van gevoeligheid over getoond hadden, maar hen zelfs geholpen hadden in dezelve wegtehaalen, vond ik egter goed 'er *KAOO* over te spreken, die 'er zeer onverschillig over scheen, en verzogt dat wij het middenst beeld, waarvan ik gesproken heb, slechts wilden terug geeven, dat hij in het huis van eenen der priesteren bragt.

TER-

(*) Ziet de beschrijving van de *Morai* in het voorgaande hoofdstuk.

TERREROBOO en zijne bevelhebbers hadden enige dagen herwaarts zeer nauwkeurig naar den tijd van ons vertrek vernoomen. Deeze omstandigheid had mij zeer nieuwsgierig gemaakt om te weten welke gedagten dit volk van ons hadde en welke hunne denkbeelden waren omtrent de reden en het voorwerp van onze reis. Ik deed mijn best om mij omtrent deeze stukken te doen onderrigten; maar kon nooit iets meer verneemen dan dat zij zig verbeeldden dat wij uit een land kwamen, daar schaarschheid aan levensmiddelen ontstaan was, en dat ons bezoek enkel geschiedde met oogmerk om onze buiken te vullen. En waarlijk, het mager voorkoomen van enige van ons volk, de graage eetlust, waarmede wij op hunne versche kost aanvielen, en onze groote bezorgdheid om zoo veel wij konden optekopen en mede te neemen, deed hen, vrij natuurlijk, zulk een besluit opmaaken. Hierbij kwam nog eene omstandigheid, waarvan zij niet wisten wat te denken, namelijk dat wij geene vrouwen bij ons hadden, benevens ons stil gedrag en ons weinig oorlogzugtig voorkoomen. Het was grappig te zien hoe zij den matroozen over de ribben streeken en op de buiken klopten, die ook inderdaad veel verbeterd waren in hun sluik voorkoomen gedurende ons kort verblijf op het eiland, en hoe zij hun, gedeeltelijk met woorden, gedeeltelijk met tekenen, beduidden dat het tijd

was dat zij vertrokken, doch dat, zoo zij in den volgenden broodvrugt-tijd wilden terug komen, men beter in staat zoude zijn aan hunne behoeften te voldoen. Wij waren nu zestien dagen in de baai geweest, en als men onze ontzagchelijke verteering van varkens en vrugten in aanmerking neemt, behoeft men zig niet te verwonderen dat zij wenschten van ons ontslagen te zijn. Het is egter zeer waarschijnlijk dat TERREBOO met dit vraagen thans geen ander inzicht had dan eene begeerte om genoegzaame toebereidzelen te maaken om ons bij ons vertrek met geschenken te begifigen, overeenkomstig den eerbied en de vriendelijkheid, waarmede hij ons ontvangen had; want toen wij hem gezegd hadden dat wij het eiland op den tweeden dag daarna verlaten zouden, bespeurden wij dat 'er terstond door de dorpen eene bekendmaking gedaan wierd, waarbij het volk wierd bevoelen hunne varkens en vrugten aantebrengeu voor den Koning, om die den *Orono* bij zijn vertrek te schenken.

Wij vermaakten ons deezen dag op het strand zeer met de grappen van eenen van de inboorlingen. Hij hield in zijne hand een werktuig gelijk in het X Deel bladz. 367 *en volg.* beschreven is; om zijn bals waren enige stukjens zee-wier gebonden, en om elk been een stuk sterk net-werk, ontrent negen duimen lang, waarop veele hon-

den:

EEN MAN VAN DE SANDWICH-EILANDEN DANSENDE

en
oo-
ne
da-
nt-
in
er-
gen
da;
der
me
rek
stig
hij
go-
den
dat
king
olen
den
k te

rand
rlin-
elijk
om
bon-
erk,
hon-
den;

den tanden in loshangende reien waren vastgemaakt. Zijne wijze van dansen viel geheel in het grappige en was verzeld van vreemde gebaerden en verwringingen van het gezicht, zonder spreken, die, schoon bij tijden onuitspreeklijk belachlijk, egter, over het geheel, zonder veel beduidenis of uitdrukking was. De Heer WEBBER vond het der moeite waardig van deezen man eene aftekening te maaken, als een vrij goed model van de inboorlingen, de wijze waarop de *Maro* worde aangebonden, de gedaante van het bovengemeld werktuig en van de versierzelen om de beenen, welke wij ook op andere tijden door hunne dansers zagen gebruiken.

In den avond wierden wij andermaal onderhouden met worstelingen en vuist-gevegten, terwijl wij, daarentegens, de weinige vuurwerken, welke wij nog overig hadden, afltaken. Niets kon meer geschikt zijn om de verwondering van deeze eilanders optewekken, en hun het denkbeeld van onze groote meerderheid in te prenten dan eene diergelijke vertooning. Kapitein COOK heeft reeds de buitengewoone uitwerkingen beschreven van die, welke te *Hapae* wierden afgestookt, en schoon deeze, in alle opzigten, minder waren, was egter daarom de verwondering van de inboorlingen niet geringer.

Ik heb reeds gezegd dat de timmerlieden van beiden de schepen het land in gezonden waren om

planken te zaagen voor het hek-werk van *de Resolutie*. Het was nu reeds de derde dag na hun vertrek, en, geene tijding van hun bekoo- men hebbende, begonnen wij zeer bekommerd over hen te worden. Wij waren bezig onze ongerustheid aan den ouden KAOO te kennen te geeven, die 'er even zoo bekommerd over was als ik, en beraamden reeds maatregelen met hem, om hun lieden agter na te zenden, wanneer zij alle behouden terug kwamen. Zij waren verder het land in moeten gaan dan zij verwacht hadden, voor zij boomen gevonden hadden, die goed voor hun oogmerk waren, en deeze omstandig- heid was het, gevoegd bij de slegte wegen, en de moeijelijkheid van het hout te vervoeren, die hen zoo lang had opgehouden. Zij spraken met veel lof van hunne gidsen, die hen van levens- middelen voorzien en hun gereedschap met de grootste getrouwheid bewaard hadden.

Den volgenden dag, die tot ons vertrek be- paald was, verzogt TERREEOBOO Kapitein COOK en mij om hem den derden te verzellen naar de plaats, daar KAOO zig onthield. Bij onze aan- komst vonden wij den grond bedekt met stukken doek, eene groote menigte roode en geele veda- ren, aan de vezelen van kokos-nooten doppen gebonden, en een groot getal bijtjens en ander ijzer- werk, die zij van ons ingeruild hadden. Niet verre van deeze lag eene ontzagchelijke me-
nig.

nigte vrugten van allerlei foort, en digt daarbij was eene groote kudde varkens. In het eerst dagten wij dat dit alles tot een geschenk voor ons bestemd was, tot KAIREEKEEA mij berichtende dat het eene gift of eene schatting van het volk van dat district aan den Koning was; ook bragten zij, zoo dra wij gezeten waren, alle de bondelen en legden die alle aan TERREEOBOOS voeten, het doek voor hem uitspreidende en de vederen en het ijzer-werk voor hem schikkende. De Koning schein zeer vergenoegd met dit blijk hunner gehoorzaamheid, en, omtrent een derde van het ijzer-werk, dezelfde evenredigheid van vederen, en enige stukken doek uitgezocht zijnde, wierd dit alles afzonderlijk gelegd, en het overige van het doek, met alle de varkens en vrugten wierden naderhand aan Kapitein COOK en mij aangeboden. Wij waren verwonderd over de waerde en grootheid van dit geschenk, dat alles wat wij op de *Vrienden- of Societeit-Eilanden* van dien aart gezien hadden verre overtrof. Wij zonden onmiddelijk sloepen om het aan boord te brengen; wij zогten 'er de groote varkens uit, om dezelve voor zee-proviand in te zouten, terwijl meer dan dertig kleiner biggen en de vrugten onder het volk der twee schepen verdeeld wierden.

Wij verlieten denzelfden dag de *Morai* en bragten de tenten en sterrekundige werktuigen

aan boord. De *taboo* was nu opgeheven, en nauwlijks hadden wij de plaats verlaaten, of de inboorlingen drongen 'er in en zогten gretig in de rondte, op hoop van iets van waarde te zullen vinden, dat wij mogten agtergelaaten hebben. Alzoo ik juist de laatste aan wal bleef, en na de terugkomst van de sloep wagtede, schoolden 'er verscheidene rondom mij te zaamen, en, mij bij hen doende nederzitten, begonnen zij zig te beklagen over onze scheiding. Het was in waarheid niet dan met moeite dat ik hen verlaaten konde. En men zal mij, hoop ik, wel toestaan alhier eene geringe omstandigheid te verhaalen, waarin ik voornamelijk betrokken was. Gedurende den gantschen tijd dien wij in de baai vertoefden het bevel over het volk aan land gevoerd hebbende, had ik gelegenheid de inboorlingen beter te leeren kennen en beter bij hen bekend te worden dan diegeene, welker plicht vereischte dat zij meestentijds aan boord waren. Gelijk ik alle reden had om, over het algemeen, vergeenoegd te zijn over hunne vriendelijkheid, zoo kan ik ook de onbegrensde vriendschap van hunne priesters niet te dikwijls of niet te zeer roemen.

Van mijnen kant spaarde ik geene moeite om hunne genegenheid te winnen en hunne achting te verwerven, waarin ik zoo gelukkig slaagde, dat ik, toen de tijd van ons vertrek bekend gemaakt wierd, sterken aanzoek kreeg om agter te blij-

blijven, niet zonder de allervleendste aanbiedingen. Als ik mij 'er van versoondde met te zeggen dat Kapitein COOK 'er niet in zoude bewilligen, stelden zij mij voor dat ik mij in het gebergte zoude begeeven, daar zij mij, zeiden zij, zouden verbergen tot na het afzeilen van de schepen, en toen ik hen nu verder verzeekerde dat de Kapitein de baai niet zonder mij verlaaten zoude, wagteden TERREEBOO en KAOO Kapitein COOK, wiens zoon zij mij onderstelden te zijn, op met een ernstig verzoek dat ik mogt agtergelaaten worden. De Kapitein, om eene aanbieding, die zoo vriendlijk gemeend was, niet glad afte slaan, zeide hun dat hij toen niet van mij scheiden konde, maar dat hij het volgend jaar weder aan het eiland zoude koomen, en dat hij dan zoude tragten de zaak naar hun genoegen te schikken.

Den vierden, vroeg in den morgen, maakten wij de touwen los en zeilden de baai uit in gezelschap van *de Ontdekking*; wij wierden van een groot aantal kanos gevolgd. Kapitein COOKS voorneemen was het eiland *Owhyhee* geheel opte neemen voor hij de andere eilanden bezogt, in hoop van eene beter gedekte reede te zullen vinden dan de baai, die wij nu verlaaten hadden, en, zoo zulks hem hier niet gelukte, meende hij de Zuid-Oost zijde van *Mowee* in oogenschijn te neemen, daar de inhoorlingen ons berichteden

den dat wij eene uitmuntende haven zouden vinden.

Wij hadden deezen geheelen en ook den volgenden dag kalmte, dat ons zeer traag noordwaarts deed vorderen. Wij wierden van een groot aantal inboorlingen in hunne kanos verzeld, en TERREEOBOO gaf een nieuw bewijs van zijne vriendschap voor Kapitein COOK, door hem een groot geschenk van varkens en vrugten agter na te zenden.

In den nacht van den vijfden, een ligt koeltjen van land hebbende, vorderden wij iets naar het Noorden, en in den morgen van den zesden, de westlijkste punt van het eiland voorbij zijnde, bevonden wij ons voor eene diepe baai, door de inboorlingen *Toe-yah-yah* genaamd. Wij hadden groote hoop dat deeze baai ons eene veilige en gemaklijke haven zoude opleveren, alzoo wij in het noord-oosten verscheiden fraaie waterbeeken zagen en alles het voorkoomen had van wel gedekt te zijn. Naardien deeze waarneemingen wel strookten met de berichten, ons door KOAH gegeven, die Kapitein COOK verzelde en zijnen naam, uit beleefdheid voor ons, in *Britannee* veranderd had, wierd de pinas uitgezet en de stuurman, met BRITANNEE als loots, afgezonden om de baai op te neemen, terwijl de schepen hen agter na laveerden.

In den agtermiddag wierd de lucht betrokken,

en de wind-vlaagen, die van land kwamen, waren zoo hevig dat wij alle de zeilen moesten inhaalen, en bijleggen onder ons bezaans-stagzeil. Alle de kanos verlieten ons zoo dra de windvlaag begon, en de Heer B L I G H had het genoegen van, bij zijne terugkomst, eene oude vrouw en twee mannen te redden, welker kano door den sterken wind was omgeslaagen, terwijl zij tragteden het land te bereiken. Behalven dit volk, dat in nood was, hadden wij nog zeer veele vrouwen aan boord, welke de inboorlingen in hunne overhaasting om een goed heenkoomen te zoeken, hadden agtergelaaten.

De stuurman berichtete den Kapiten dat hij ge-land was aan het eenigst dorp, dat hij gezien had, aan de Noord-zijde van de baai, daar hij naar enige water-bronnen gewezen wierd; maar dat hij bevonden had dat zij geenzints tot ons oogmerk dienstig waren, dat hij daarop verder de baai in gevaaren was, die zeer diep binnen 'slands inloopt en zig uitstrekt tot den voet van een zeer aanzienlijken hoogen berg, aan het Noord-Westlijk eind van het eiland gelegen, maar dat hij, in plaats van eene veilige anker-plaats te vinden, gelijk BRITANNEE hem had doen verwagten, de kusten laag en klippig gevonden had, en een vlak bed van koraal-klippen langs de kust loopende, en zig meer dan eene Engelsche mijl van het land uitstreckende, aan welker buiten-
zij-

zijde de diepte van het water twintig vademem was, op eenen zandigen grond, en dat ondertusschen BRITANNIE had geweeten wegtesluipen, zijnde, zoo wij meenden, bevreesd om terug te keeren, omdat zijn bericht niet waar bevonden was.

In den avond wierd de wind wat bedaarder, waarop wij de zeilen wederom bij haalden; maar omtrent middernacht woei het zoo sterk, dat het groot en klein bram-zeil scheurden. In den morgen van den zevenden sloegen wij andere zeilen aan, en hadden fraai weder en een ligt koeltjen. Op den middag was de Breedte, bij waarneeming, $20^{\circ} 1'$ N. terwijl de westlijke punt van het eiland in het Zuiden lag, 7° O. en de N. W. punt N. 38° O. Alzoo wij nu vier of vijf mijlen van land waren en het weder zeer ongestadig was, durfde geene van de kanos uit koomen, zoo dat onze gasten genoodzaakt waren bij ons te blijven, en wel zeer tot hun ongenoegen, want zij waren alle zee-ziek, en veele hadden jonge kinderen agter gelaaten.

In den agtermiddag, schoon het weder nog buijig was, hielden wij op het land aan, en omtrent drie mijlen van hetzelfde zijnde, zagen wij eene kano met twee mannen, die naar ons toe roeiden, welke wij terstond gisten dat door het laatste onstuimig weder van land geslaagen was, waarom wij het schip in zijnen gang stuiteden,

om hen in te neemen. Deze arme mensche waren zoo afgemat van vermoeidheid, dat, wt niet een van de inboorlingen aan boord, hunne zwakheid ziende, tot hunne hulp in de kano gesprongen, zij nauwlijks in staat geweest zouden zijn het touw, dat wij hun toegeworpen hadden, vast te maaken. Het was met veel moeite dat wij hen binnen boord kreegen, met een kind van omtrent vier jaaren oud, dat zij onder de banken van de kano hadden vast gebonden, daar het alleen met het hoofd boven water gelegen had. Zij zeiden ons dat zij het land eerst den voorigen morgen verlaaten hadden en dat zij zedert dien tijd zonder eeten of drinken geweest waren. Men gebruikte de gewoone voorzorgen in hun eeten toe te dienen; het kind wierd aan de zorg van eene van de vrouwen toevertrouwd, en wij vonden hen den volgenden morgen alle volkoomen hersteld.

Te middernacht kwam 'er eene wind-vlaag, die ons noodzaakte de bram-zeilen dubbel te reeven en de bram-raas te strijken.

Den agtsten, met het aanbreeken van den dag, bevonden wij dat de fokke-mast weder geweeken was, zijnde de klampen, die in *Koning Georges-* of *Nootka-Kanaal* op de kust van Amerika aan den kop van de mast waren gespijkerd, gesprongen, en de stukken zoo slegt, dat het volstrekt noodzaaklijk was andere voor dezelve in

de

de plaats te stellen, en bij gevolg, de mast 'er uit te neemen. In deeze verlegenheid stond Kapitein COOK enigen tijd in beraad of hij het waagen zoude naar eene haven aan de eilanden aan lij te zoeken, dan of hij naar *Karakakooa* zoude terug keeren. Die baai was in geen opzigt zoo heel gemakkelijk of daar was wel met enige waarfchijnlijkheid eene betere te verwagten, zoo om de masten te herstellen als om ververschingen te bekoomen, waarvan de nabuurschap van *Karakakooa* naar gedagten reeds vrij zeer zoude uitgeput zijn. Aan den anderen kant beschouwde men het als te veel gewaagd eene plaats te verlaaten, die vrij wel gedekt was, en die, als men dezelve eens verlaaten had, niet weder te bereiken was, enkel op hoop van eene betere te vinden, terwijl wij, zoo dit mogt mislukken, in het geheel zonder enige berg-plaats zouden geweest zijn.

Wij bleeven dan naar het land sturen, om den inboorlingen gelegenheid te geeven om hunne vrienden van de schepen te verlossen, en, op den middag tot binnen eene Engelsche mijl van den wal genaderd zijnde, kwamen er enige weinige kanos naar ons toe, maar zoo vol gepropt met volk, dat 'er geene plaats in was voor iemand van onze gasten; wij heisten dan de pinas uit om hen naar land te brengen, en de stuurman, die met hun ging, kreeg last om te zien of 'er op de zuidlijke kusten van de baai water

wa-

ware, doch keerde terug zonder water gevonden te hebben.

Naardien de winden veranderlijk waren en 'er een stroom was, die sterk noordwaarts liep, vorderden wij weinig, en den negenden, des avonds ten agt uren, begon het zeer sterk te waaien uit het Zuid Oosten, hetwelk ons noodzaakte alle de reeven in de top-zellen te leggen, en ten twee uren in den morgenstond, in eene zwaare wind-vlaag, bevonden wij ons dicht bij de branding, die ten Noorden van de West-punt van *Owhyhee* ligt. Wij hadden even ruimte om afteloeven en dezelve te vermijden, en deeden verscheiden kanon-schooten om *de Ontdekking* van het gevaar te verwittigen.

In den voormiddag was het weder meer bedaard, en daar kwamen enige kanos naar ons toe, van welke wij vernamen dat de laatste stormen veel nadeel gedaan hadden, en dat 'er verscheiden groote kanos vergaan waren. Wij bleeven het overige van den dag oplaveeren, en waren, voor den avond, eene Engelsche mijl van de baai; doch niet verkiezende voort te stevenen terwijl het donker was, bleeven wij af en aanhouden tot den volgenden morgen omtrent den dageraat, wanneer wij omtrent op dezelfde plaats als te vooren het anker lieten vallen.

DERDE HOOFDSTUK.

Verdacht gedrag van de inboorlingen bij onze terugkomst in de Karakakooa-Baai. Diefstal op de Ontdekking gedaan en deszelfs gevolgen. De pinas wordt aangevallen en het volk genoodzaakt haar te verlaten. Kapitein COOK's aanmerkingen bij die gelegenheid. Belaging van onze sterren-schouwplaats. De kotter van de Ontdekking wordt gestolen. Maatregelen, door Kapitein COOK genomen om denzelfden terug te bekoomen. Hij gaat naar land om den Koning aan boord te nodigen. De Koning wordt door zijne vrouw en de bevelhebberen tegengehouden, waaruit een geschil ontstaat. Daar komt tijding dat 'er een Opperhoofd door ons volk gedood is. Gisting bij die gelegenheid. Een van de Opperhoofden dreigt Kapitein COOK en wordt door hem dood geschoten. Algemeene aanval van de inboorlingen. Dood van Kapitein COOK. Verslag van de diensten, door den Kapitein gedaan, en schets van zijn karakter.

Wij hielden ons den geheelen dag van den elfden en een gedeelte van den twaalfden bezig
met

met de fokkemast uit te neemen en dezelve met de timmerlieden naar land te zenden. Behalven de schade, die aan het bovenst gedeelte van de mast gekoomen was, bevonden wij het onderst zeer verrot, en een groot gat in het midden van dezelve, zoo groot dat 'er vier of vijf kokosnooten in konden liggen. Wij achteden het egter niet nodig dezelve te verkorten, en gelukkiglijk waren de blokken van rood toa-hout, die op *Eimeo* voor anker-stokken gekapt waren, goed om de gesprongen stukken van de klampen te vervangen. Alzoo deeze timmeringen ons waarschijnlijk verscheiden dagen stonden bezig te houden, bragten de Heeren BAYLEY en ik den sterrekundigen toestel aan wal, en wij sloegen onze tenten op op de *Morai*, hebbende eene wagt bij ons van eenen korporaal en zes soldaaten. Wij hernieuwden onzen vriendschaplijken omgang met de priesters; die, tot meerder veiligheid van de werklieden en hun gereedschap; de plaats daar de mast lag *tabooden*, hunne staven rondom dezelve in den grond steekende, gelijk zij te voren gedaan hadden. De zeilenmaakers wierden ook aan wal gebragt, om de schade te herstellen; die wij geduurende de laatste stormen aan de zeilen gekregen hadden. Zij wierden in een huis nabij de *Morai* gehuisvest, dat ons door de priesters geleend werd. Zoodanig waren onze schikkingen aan boord. Thans zal ik overgaan om verslag te

geeven van die andere verrigtingen met de inboorlingen, die trapswijze de noodlottige gebeurtenis van den veertienden veroorzaakten (*).

Toen wij ten anker kwamen, waren wij verwonderd dat wij geheel anders ontvangen wierden als de eerste reis dat wij hier gekoomen waren; geen gejuich, geene opschudding, geen toeloop; maar eene eenzame baai met slechts hier en daar eene kano, digt langs het strand sluipende. Het is wel waar dat de aandrif van nieuwsgierigheid, die te vooren zoo sterk bij hen gewerkt had, nu moest opgehouden zijn; doch het gastvrij onthaal, dat wij onveranderlijk ondervonden hadden, en de vriendlijke voet, waarop wij gescheiden

wa-

(*) Van de gebeurtenis, in de volgende bladzijden vermeld, en welke het laatste bedrijf van het nuttig leven van onzen beroemden zee-vaarer behelst, is een afzonderlijk verhaal uitgegeeven door den Heer SAMWELL, een ooggetuige bij dit voorval, die ik onderstel dat als zee-kadet den togt heeft bijgewoond, alzoo men hem niet op de lijst van de officieren vindt. Zijn verhaal koopt in alle de voornaamste omstandigheden met dat van den Heer KING overeen, waarom ik die hier niet zal herhaalen. Het zij mij egter vergund, om alle naauwkeurigheid in dit noodlottig tijdstip, na hetwelk wij onzen held in dit verhaal met leedwezen zullen misen, te betragten, die weinige kleinere omstandigheden, welke het bericht van den Heer SAMWELL hier bijvoegt, aanteteken, ten einde der belangrijkheid deezer gebeurtenis alle hulde te bewijzen.

VERTAALER.

waren, gaven ons enige reden te verwagten dat zij, bij onze terugkomst, weder met groote blijdschap naar ons zouden toegevloed zijn.

Wij maakten verschillende gissingen over de oorzaak van deeze buitengewoone vertooning, wanneer wij eindelijk uit onze bekommering gered wierden door de terugkomst van eene sloep, die naar wal gezonden was, en die ons tijding bragt dat TERREEOBOO afwezig was en de baai onder de *taboo* gelaaten had, schoon dit bericht den meesten onzer zeer voldoende voorkwam, waren egter andere van gedagten of zijn liever misfchien door de opvolgende gebeurtenissen in de gedagten gebragt dat 'er op deezen tijd iets zeer verdagts in het gedrag van de inboorlingen was, en dat het verbod van allen omgang met ons, onder voorwendzel van 'sKonings afwezigheid, alleen gedaan was om hem tijd te geeven om zig met zijne bevelhebbers te beraaden, op welke wijze het voegzaam ware ons te behandelen. Of dit vermoeden wel gegrond, dan of het bericht door de inhoorlingen gegeeven, de waarheid ware, konden wij nooit regt te weeten koomen. Want, schoon het niet onwaarschijnlijk is dat onze spoe-dige terugkomst, voor welke zij geene waar-schijnlijke reden zien konden, en welker nood-zaaklijkheid wij hen naderhand met zeer veel moeite begrijpelijk konden maaken, hen enig-

ziens ontrusten moest, zijn egter het onverdagt, gedrag van TERREEBOO, die, bij zijne onderfelde terugkomst den volgenden morgen, Kapitein COOK onmiddelijk kwam bezoeken, en de daarop gevolgde terugkeering van de inboorlingen tot hunnen vriendschapplijken omgang met ons, sterke bewijzen dat zij geene verandering van gedrag bedoelden noch vreesden (*).

Tot

(*) De Heer SAMWELL heeft in hun gedrag niets kunnen bemerken dat hem zoude hebben kunnen doen denken dat zij te onvreden waren over de terugkomst der schepen. Na ons vertrek, zegt hij, waren alle degeene, die in andere strecken van het eiland woonden, naar hunne wooningen terug gekeerd, en daar moest eerst van alle die plaatsen volk koomen, wilden wij ons van eene zoo groote menigte omringd zien als te vooren. De Heer SAMWELL begaf zig in den agtermiddag na dat de schepen de ankers hadden laten vallen, alleen eene Engelsche mijl het land in, om eenen inboorling te bezoeken, die zijn vrlend was en die weinige dagen te vooren twintig Engelsche mijlen met eene kano had afgelegd om hem nog eens te koomen zien. Alzoo hij even voor den storm van de schepen was vertrokken, gevoelde hij enige bekommering omtrent zijn lot, maar hij vondt hem behouden en wel, schoon hij veel moeite gehad had om de kust te bereiken. Hij bemerkte geene verandering in de gevoelens en het gedrag van deezen en andere inboorlingen. Integendeel scheen de edelmoedige goedwilligheid, welke zij altijd hadden laten blijken, in hun hart op nieuw opgewekt en vertoonde zig ook in alle hunne daaden. De

Tot ondersteuning van dit gevoelen moet ik hier gewag maaken van een diergelijk geval, dat ons bij ons eerste bezoek, daags voor de aankomst van den Koning, gebeurd was. Een inboorling had aan boord van *de Resolutie* een varken verkogt en den bedongen prijs aangenoomen, wanneer PAREEA, die daar voorbij kwam, den man raadde het varken niet overtegeeven dan voor eenen hooger prijs. Hij wierd hierover scherptlijk onderhouden en weggejaagd, en alzoo de baai kort daarop onder de *taboo* gelegd wierd, hadden wij in het eerste geen' twijfel, of dit geschiedde in gevolge van den hoon, het Opperhoofd aangedaan. Beiden deeze gevallen dienen om te toonen hoe moeilijk het is een zeker besluit te trekken uit de daaden van een volk, met welks gewoonten zoo wel als taal men zoo onvolkoomen bekend is; men kan 'er tegelijk enig denkbeeld uit vormen van de moeilijkheden, mischien in den eersten opslag niet zoo zeer in het oog loopende, welke zij ontmoeten, die, in alle hunne onderhandelingen met deeze vreemdelingen, hunne koers door zoo veele onzekerheden moeten slauren, daar eene kleine

dwaad-

taboo, waar onder de baai gelegd wierd, is eene soort van plechtigheid, die vereischt scheen te worden voor de Koning zyn eerste bezoek aan Kapitein COOK deed.

VERTAALER.

dwaaling de noodlottigste gevolgen kan hebben. Of nu deeze onze gisfingen waar of valsch waren, de zaaken hadden haaren gewoonen vreedzaam loop, tot den dertienden in den agtermiddag.

Tegens den avond van dien dag kwam de officier, die het volk, dat voor *de Ontdekking* water haalde, geleidde, mij berichten dat 'er bij de bron aan strand verscheiden Opperhoofden bij malkanderen gekoomen waren, en de inboorlingen, die hij gehuurd had om de matroozen te helpen de vaten naar het strand te rollen, hadden weggejaagd. Hij zeide mij tegelijk dat hun gedrag hem zeer verdagt voorkwam en dat hij meende dat zij voorneemens waren hem nog verder te moeijen: Ik gaf hem dan op zijn verzoek eenen soldaat mede, maar stond hem alleen toe zijr zijdgeweer mede te nemen. De officier kwam kort daarop terug en berichtte mij dat de eilanders zig met steenen gewapend hadden, en zeer onstuimig geworden waren, waarop ik zelf naar de plaats gong, van eenen soldaat met zijn snaphaan verzeld. Ons ziende naderen wierpen zij hunne steenen weg, en, toen ik enige van de Opperhoofden had aangesprooken, wierd het gemeen weggedreven en hun, die zulks verkoozen, wierd toegelaten aan het vullen van de vaten te helpen. De zaaken hier vreedzaam gelaaten hebbende,

gong.

KA

ebben.
 h wa-
 vreed-
 agter-
 le offi-
 g wa-
 bij de
 en bij
 boor-
 oozen
 ollen,
 k dat
 m en
 hem
 n op
 stond
 nee-
 ag en
 eenen
 orden
 , van
 Ons
 weg,
 had
 reven
 gela-
 lpen,
 nde,
 gong

DE

gong ik naar den Kapitein, dien ik met de pinas aan land zag koomen. Ik verhaalde hem wat 'er zoo even gebeurd was, en hij beval mij, in geval zij met steenen begonnen te werpen, of onbeschofdheden te pleegen, onmiddelijk op de daaders met een kogel te schieten. Ik gaf den korporaal dan bevel de schildwagten hunne geweeren met kogels te doen laaden, in plaats van met hagel.

Kort na dat wij aan de tenten terug gekomen waren, wierden wij ontrust door een aanhoudend musketten-vuur van *de Ontdekking*, hetwelk wij zagen dat op eene kano gerigt was, die wij in grooten haast naar land zagen roeijen, door eene van onze kleine sloepen vervolgd wordende. Wij beslooten onmiddelijk dat het vuuren het gevolg was van den eenen of anderen diefftal en Kapitein COOK beval mij hem te volgen met eenen gewapenden soldaat, en te tragten het volk te vatten, als zij aan land kwamen. Wij liepen dan naar de plaats, daar wij dagten dat de kano zoude landen, maar wij kwamen te laat, hebbende het volk dezelve reeds verlaaten en voor onze aankomst reeds in het land ontsnapt zijnde (*).

Wij

(*) De diefftal bestond in eenen nijptang en schaar van den wapen-smid, waarmede de dief in zee was gesprongen. Des voormiddags had een ander ook een' nijptang gestoolen, waarover men hem gestrenglijk gebrids en uit het

Wij wisten op deezen tijd nog niet dat het goed reeds terug was gegeven, en, alzoo wij uit hetgeen wij gezien hadden beslooten dat het iets van belang moest zijn, wilden wij alle hoop niet opgeeven van het terug te krijgen. De inboorlingen dan gevraagd hebbende werwaarts het volk gevlugt ware, vervolgden wij hen tot het bijna donker was, wanneer wij, oordeelende nu omtrent drie Engelsche mijlen van de tenten te zijn, en vermoedende dat de inboorlingen, die ons dikwijls aanmoedigden in onze vervolging, ons met valsche berichten misleidden, kwam het ons voor vergeeffsche moeite te zijn onze naspeuringen nog verder voortzetten en wij keerden weder naar het strand.

Geduurende onze afwezigheid was 'er een geschil van eenen ernstiger en onaangenaamer aart voorgevallen. De officier, die met de kleine sloep was afgezonden en weder naar boord keerde met de goederen, die teruggegeven waren, ziende dat Kapitein Cook en ik de dieven vervol-

schip gejaagd had. Hij was door eene kano ingenoomen, die met allen haast naar land tragte te ontkoomen. Toen de kwartier-meester aan land kwam, bragt hem een inboorling niet alleen den rijptang en de schar terug, maar ook een dekzel van een water-vat, dat men nog niet gemist had.

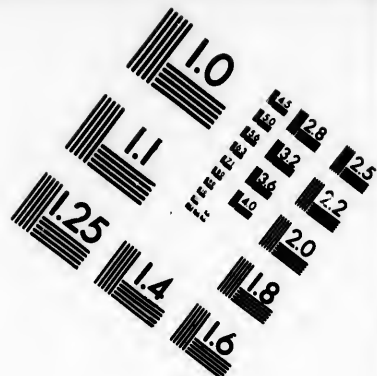
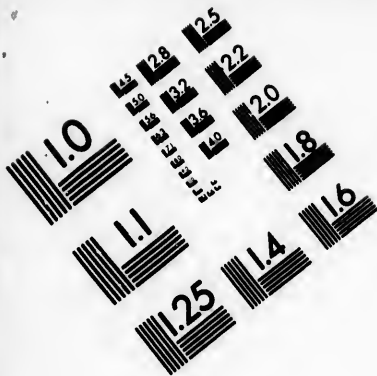
VERTAALER.

volgden, meende het zijn' plicht te zijn de kano aantehouden, die op het strand opgehaald was. Ongelukkiglijk behoorde deeze kano PAREEA toe, die, op dat zelfde tijdstip van *de Ontdekking* koomende, zijnen eigendom opeischte, met veele betuigingen van zijne onschuld. De officier weigerende dezelve overtegeeven en door het volk van de pinas, dat op Kapitein COOK wagtede, versterkt wordende, volgde 'er een gevegt, waarin PAREEA door een geweldigen slag met eene roei-spaan op zijn hoofd ter aarde gesmeeten wierd. De inboorlingen, die aldaar verzameld, en tot hiertoe vreedzaame aanschouwers gebleven waren, vielen ons volk onmiddellijk met zulk eene hagelbui van steenen aan, dat zij hen noodzaakten met groote overhaasting de wijk te neemen, en naar eene klip op enigen afstand van den wal te zwemmen (*). De pinas wierd

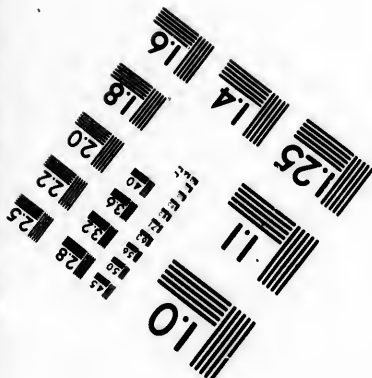
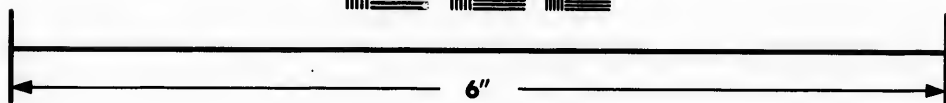
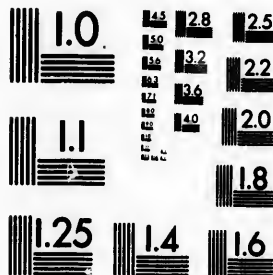
(*) PAREEA ha' den Engelschen kwartier-meester bij de haren en hield hem vast, waarom een matroos hem met de roei-spaan op zijn' kop sloeg; hij liet den kwartier-meester los, rukte de roei-spaan uit de handen van den matroos en brak die op zijne knie in twee, betgeen voorzeeker eene groote sterkte te kennen geeft. Toen zij op de klip stonden smiet een der inboorlingen een stuk van de roei-spaan naar den kwartier-meester; gelukkiglijk gleed zijn voet uit, waardoor hij zijnen slag miste en het leven van deezen officier waarschijnlijk gered wierd. Men vernam naderhand dat deeze PAREEA de sloep had laten steelen.

VERTAALER.

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.8 2.0 2.2 2.5
2.8 3.2 3.6 4.0

51 01

wierd terstond door de eilanders geplonderd, en ware PAREEA niet bij tijds tusfchen beiden gekoomen, die van den slag fcheen bekoomen te zijn en denzelven ook aanstonds vergeeten fcheen te hebben, zou zij weldra geheel vernield zijn geworden. Het volk weggedreven hebbende, deed hij den onzen tekenen dat zij van de pinas bezit konden koomen neemen, en dat hij tragten zoude hetgeen 'er uit genoomen was terug te krijgen. Na hun vertrek volgde hij hen in zijne kano, met de muts van een' kader, en enige andere geringe dingen, die geplonderd waren, en vroeg met veel fchijnbaare droefheid over hetgeen gebeurd was, of de *Orono* hem dooden zoude, en of hij hem wel toe zoude laten den volgenden dag aan boord te koomen? Toen men hem verzeekerde dat hij wel zoude ontvangen worden, drukte hij neuzen met de officiers (gelijk hunne gewoonte is) ten teken van vriendschap, en roeide over naar het dorp *Kowrowa* (*).

Toen

(*) De Heer SAMWELL noemt dit dorp *Kavaroah*; hetzelfde onderscheid vindt men in andere naamen, wederom een blijk hoe onnasuwkeurig de woorden gefchreven worden, die men uit eene vreemde taal naar het geluid wil optekenen. *Karakakooa* noemt hij *Ke, rag, e, goo, ah*; *Terreeoboo* noemt hij *Kariopoo*; *Kaneecabareea* noemt hij *Kaneekapo-heres*, *Maiha maiha* noemt hij *Ka-meamea*.

VERTAALER.

Toen Kapitein COOK kennis kreeg van hetgeen gebeurd was, (*) toonde hij 'er veel verdriet over, en, terwijl wij naar boord voeren, zelde hij: *Ik yrees dat dit volk mij nog zal noodzaaken geweldige maatregelen te neemen; want, voegde hij 'er bij, men moet hen niet laten gelooven dat zij voordeel op ons verkregen hebben.* Naardien het egter te laat was om deezen avond nog maatregelen te neemen, vergenoegde hij zig met bevel te geeven dat alle mannen en vrouwen onmiddelijk uit het schip zouden gezet worden. Zoo dra dit bevel ter uitvoer was gebracht, keerde ik naar den wal, en, alzoos ons voorig vertrouwen op de inboorlingen door de gebeurtenissen

(*) Onder het hevigt van dit geschil, vertrok een Opperhoofd, dat altoos met de Engelschen in zeer goede vriendschap gestaan had, van de plaats daar het voorviel en voer naar *de Ontdekking* om een zeer groot varken te koop te veilen, voor welk hij een *pahoa* of dolk van eene ongewoone lengte begeerde. Hij wees dat hij eenen wilde hebben zoo lang als zijn arm. Kapitein CLERKE, geenen van die lengte hebbende, zelde hem dat hij 'er tegens den volgenden morgen eenen zou laten maaken. Het Opperhoofd, daar mede voldaan, vertrok en liet zijn varken agter. Het is opmerklijk dat de eilanders reeds voor het vertrek der schepen geduurig naar dolken gevraagd hadden, alzoos zij nu bijlen en ander gereedschap genoeg scheenen te hebben. Dus geeft men ruuwen menschen wapenen, die zij of tegens elkanderen of tegens ons gebruiken.

fen van deezen dag zeer veel verminderd was; stelde ik eene dubbele wagt op de *Morat*, met bevel van mij te roepen, zoo zij volk op het strand zagen loeren (*). Omtrent ten elf uuren zag men vijf eilanders om den voet van de *Morat* kruipen; zij scheenen zeer omzigtig in het naderen, en, eindelijk, zig ontdekt ziende, vertrokken zij buiten het gezigt. Omtrent middernacht waagde het een hunner tot dicht onder de sterrenschouwplaats te klimmen; de schildwagt schoot over zijn hoofd, waarop de inboorlingen de vlugt namen en wij bragten het overige van den nacht door zonder verder ontrust te worden (†).

Den

(*) Daar gebeurde dien dag nog iets, dat opmerkelijk was. Een Opperhoofd, met *COOK* aan tafel zittende, vroeg hem of hij een *sata-soa*, dat is, een krijgsmann ware. De Kapitein hem bevestigender wijze geantwoord hebbende, vroeg de Indiaan zijne wonden te mogen zien. De Kapitein toonde hem zijne rechterhand, waaraan hij een zwaar litteken droeg. Hierop deed het Opperhoofd dezelfde vraag aan een officier, die geen litteken had. De Indiaan zeide dat hij een *soa* was en toonde de littekennen van enige wonden, die hij in den strijd ontvangen had.

VERTAALER.

(†) De Engelschen, die bij de schouwplaats op de wagt stonden, wierden dien geheelen nacht ontrust door het geschrei en gekerm van de vrouwen in de naburige dorpen. Het geschil van de inboorlingen met de Engelschen deed haar ongetwijfeld voor haare mannen vreezen:

VERTAALER.

Den volgenden morgen, met den dageraad, voer ik naar *de Resolutie* om den tijd-wijzer te haalen, en werd onder weg gepraaid van *de Ontdekking*, wanneer men mij berichtede dat hunne kotter in den nacht van de boël, waaraan hij verzuud lag, was weg gestoolen.

Toen ik aan boord kwam, vond ik de soldaaten in de wapenen koomende en Kapiten COOK zijnen dubbelen snaphaan laadende. Terwijl ik hem verhaalde wat ons in den nacht gebeurd was, viel hij mij met enige drift in de reden, en verhaalde mij het verlies van den kotter van *de Ontdekking* en welke roebereidzelen hij maakte om dien terug te krijgen. Het was altijd zijne gewoonte geweest, als 'er iets van belang ontvreemd was, op de eilanden in deezen Oceaan, den Koning of enige van de voornaamste *Erees* aan boord te lokken, en hen als gijzelaars te houden tot de dingen terug gegeven waren. Dit was altoos gelukt en hij meende het dan ook bij deeze gelegenheid te werk te stellen, terwijl hij bevel gegeven had alle de kanos, die de baai zouden willen verlaaten, tegens te houden, met oogmerk om dezelve in beslag te neemen en te vernielen, zoo hij den kotter niet goedschiks terug konde bekoomen. De sloepen van beiden de schepen wierden dan wel gewapend en bemand, dwarsch voor de baai gelegd, en, voor ik het schip verliet, waren 'er reeds enige kanon-schooten gedaan

daan op twee groote kanos, die tragteden te ontsnappen (*).

Her was tusfchen zeven en agt uren wanneer wij te zaamen het fchip verlieten; Kapitein coor in de pinas, hebbende den Heer PHILLIPS en negen soldaaten bij zig; en ik in de kleine floep. De laafte bevelen die ik van hem ontvong waren de inboorlingen aan onzen kant van de baai gerust te fteilen, door hen te verzeekeren dat hun geen leed gefchieden zoude, mijn volk bij elkan- der' te houden en op mijne hoede te zijn. Toen fcheidden wij; de Kapitein gong naar den kant van *Kowrowa*, daar de Koning zig ontbleed, en ik begaf mij naar het ftrand. Mijne eerfte zorg toen ik aan wal kwam was den soldaaten geftreng bevel te geeven binnen de tent te blijven; hunne geweeren met kogels te laaden, en hunne wapen- nen niet af te leggen. Daarna deed ik eene wan- deling naar de hutten van den ouden KADO en de prieffters, en verklaarde hun, zoo goed als ik kon, de reden van de vijandlijke toebereidzelen; die hen ten hoogften bekommerd hadden. Ik

(*) Eene van deeze kanos behoorde OMEAH toe, een Opperhoofd, dat den tijtel van *Orono* voerde. Hij was 'er zelf in; het zou gelukkig zijn geweest dat de En- gelfchen hem gevangen hadden; want het volk beschouw- de den perfoon van dien man zoo heilig als dien des Konings.

vond dat zij reeds gehoord hadden dat de kotter gestoolen was, en ik verzeekerde hen dat, schoon Kapitein COOK vast besloten had dien weder te hebben en de dieven te straffen, egter zij en het volk van het dorp aan onze zijde geene de minste vrees behoeften te hebben van enig kwaad van ons te zullen ontmoeten. Ik verzogt de priesters dit het volk te verklaaren en het te zeggen dat het niet ongerust behoefde te zijn, maar zig vreedzaam en stil te houden. KAOO vroeg mij met grootten ernst, of TERREOBOO ook kwaad geschieden zoude? Ik verzeekerde hem van neen, en hij en zijne overige broeders scheenen zeer wel te vreden met deeze verzeekering.

Middelerwijl begaf zig Kapitein COOK, de groote sloep geroepen hebbende, die aan de noordlijke punt van de baai op de wagt gelegd was, en dezelve met zig neemende, naar *Kowrowa* en landde aldaar met den luitenant en negen soldaaten; Hij trok onmiddellijk het dorp in, daar hij met de gewoone blijken van eerbied ontvangen wierd; het volk wierp zig voor hem neder en bragt zijne gewoone offerhanden van kleine varkens. Bevindende dat men zijn oogmerk niet vermoedde, was de volgende stap, dien hij deed, naar TERREOBOO en zijne twee jonge zoonen, die aanhoudend aan boord van *de Resolutie* zijne gasten geweest waren, te vraagen. In korten tijd kwamen de twee

Jongens terug met de Inboorlingen, die afgezonden waren om naar hen te zoeken, en die Kapitein COOK onmiddellijk naar het huis bragten, waar de Koning geslaapen had. Zij vonden den ouden man zoo even uit zijnen slaap ontwaakt, en, na een kort gesprek over het verlies van den kotter, waaruit Kapitein COOK overtuigd wierd dat hij 'er niet van wist, nodigde hij hem naar de sloep te keeren, en den dag aan boord van de *Resolucie* door te brengen. De Koning bewilligde gereedlijk in dit voorstel en stond onmiddellijk op om hem te volgen.

De zaken gongen dus voorspoedig, de twee jongens waren reeds in de pinas en de overige van het gezelschap den water-kant gendard, wanneer eene vrouw van jaaren, KANEE-KANAREEA genaamd, de moeder van de jongens en eene van de begunstigde vrouwen des konings, hem agter op kwam, en hem met tranen en smeeken bezwoer niet aan boord te gaan. Te gelijken tijd vatteden twee bevelhebbers, die met haar gekoomen waren, hem vast, drongen dat hij niet verder zoude gaan, en dwongen hem te gaan zitten (*). De inboorlingen, die zig in verbaazende menigte langs het strand ver-

(*) Zij schreeuwden dat hij voorzeeker ter dood zou gebragt worden, als hij naar boord gong.

verzamelden, en die waarschijnlijk verontrust waren geworden door de kanon-schooten en het voorkomen van vijandlijkheden in de baai, begonnen nu om Kapitein COOK en hunnen Koning te dringen. In deezen toestand stelde de luitenant van de soldaaten, ziende dat zijn volk in het gedrang digt op een gepakt stond en dus buiten staat was om van hunne wapenen gebruik te maaken, zoo zulks mogt vereischt worden, den Kapitein voor hen langs de klippen, digt langs den water-kant, te schaaren, en; het volk gewillig voor hun ruimte maakende, wierden zij, op den afstand van omtrent zestig voeten van de plaats daar de Koning gezeten was, in eene linie geschaard.

Gedurende deezen tijd bleef de oude Koning op den grond zitten met de sterkste tekenen van schrik en moedeloosheid op zijn gelaat, terwijl Kapitein COOK, niet gaerne het voorwerp, waarvoor hij aan land gekoomen was, wilstende laten vaaren, op de dringendste wijze bij hem bleef aanhouden om voort te gaan; en aanden anderen kant, zoo dikwijls de Koning gegengen scheen hem te volgen, de bevelhebbers, die rondom hem stonden, tuschen beiden kwamen; in het eerst met bidden en smeeken, maar naderhand met kracht en geweld, aandringende dat hij zoude blijven daar hij was. Kapitein COOK dan ziende dat de schrik te algemeen verspreid was,

en dat het te vergeefsch was langer 'er aan te denken om hem mede te krijgen zonder bloed te storten; zulks eindelijk opgaf, den Heer PHILLIPS zeggende dat het onmogelijk zoude zijn hem te dwingen naar boord te gaan zonder gevaar van een groot aantal inboorlingen te dooden.

Schoon de onderneeming, om welke Kapitein COOK was aan land gekomen, nu mislukt en opgegeeven was, scheen zijn persoon egter niet in het minste gevaar, tot 'er iets gebeurde, dat de zaak eene noodlottige keer deed neemen. De sloepen, die dwarsch over de baai gelegd waren, op enige kanos, die 'er uit meenden te loopen, geschoten hebbende, hadden ongelukkiglijk een Opperhoofd van den eersten rang gedood. De tijding van zijn sneuvelen kwam juist op het dorp daar Kapitein COOK was, zoo als hij den Koning verlaaten had en langzaam naar den water-kant gong. De gisting, welke dit veroorzaakte, was duidlijk te bemerken; terstond wierden de vrouwen en kinderen weg gezonden, en de mannen trokken hunne oorlogs-matten aan en wapenden zig met speeren en steenen (*). Een van de inboor-

(*) Het Opperhoofd, dat aan den mond van de baai werd dood geschoten, heette KAREMOO. Onder de gisting, welke dit voorval veroorzaakte, trad een oude priester naar Kapitein COOK toe, eene kokos-noot in zij-

boorlingen, eenen steen en eenen langen ijzeren priem in zijne hand houdende, (welken laatsten zij een *pahoa* noemen) naderde den Kapitein, zijn wapen tartende zwaaiende, en dreigende zijnen steen te werpen. De Kapitein verzogt hem af te laten; doch deezen man in zijne dreigende houding blijvenden, wierd de Kapitein eindelijk zoo zeer getergd, dat hij zijne schoot met hagel op hem loste (*). Naardien de man zijne mat aan had, door welke de hagel niet kon booren, had dit geene andere uitwerking dan hen te verbitteren en aan te moedigen. Daar wierden

ver-
zijne hand houdende, die hij hem aanbood, en zeer overluid zingende. Men verzogt hem dikwijls te zwijgen, maar te vergeefs. Hij bleef met zijn luid en lastig gezang aanhouden. De Heer SAMWELL zegt dat het scheen als of hij de aandacht van den Kapitein wilde bezig houden, terwijl zijne landslieden van alle kanten gewapend kwamen toefschieten. Mij dunkt egter dat het doorgaand vreedzaam gedrag deezer priesteren eerder moet doen vermoeden dat het oogmerk van deezen was de gramschap van den Kapitein te stillen.

VERTAALER.

(*) 's Konings zoontjen, de jonge KEOWA, die reeds in de sloep zat, de eerste snaphaan-hoorende, wierd verschrikt en verzogt aan wal gezet te worden, waarin de Heer ROBERTS terstond bewilligde, niet denkende dat de Kapitein in gevaar was; anders zou hij den Prins vastgehouden hebben, hetgeen de inwooneren in toom zou hebben gehouden. Dus liep alles zaamen om de zaaken eene nootlottige keer te doen neemen.

VERTAALER.

verscheiden steenen naar de soldaaten geworpen, en een van de *Erees* tragtde den Heer PHILIPS met zijne *pahoa* te steeken; maar het mislukte hem en hij kreeg eenen slag van hem met de kolf van zijn' snaphaan. Nu loste Kapitein COOK de schoot uit zijnen tweeden loop, die met eenen kogel gelaaden was, en doodde eenen van de voorste van de inboorlingen (*). Hierop volgde onmiddelijk een algemeene aanval met steenen, die door eene losbranding van de musketten der soldaaten en het volk in de sloepen gevolgd wierd. De eilanders stonden, tegens alle verwagting, het vuur met groote standvastigheid uit, en, voor de soldaaten tijd hadden om weder te laaden, drongen zij met een vreeslijk geschreeuw en gegil op hen in. En nu volgde 'er een tooneel van de grootte ijsaljkheid en ver-warring.

Vier der soldaaten wierden, in hunnen aftogt, tuschen de klippen afgesneden, en vielen als slagtoffers van de verwoedheid van den vijand; drie andere wierden gevaarlijk gekwetst, en de luitenant, die eene steek tuschen de schouderen met een *pahoa* gekregen had, zijne schoot ge-luk-

(*) De serjeant, ziende dat de eerste gemist was, legde op hem aan, kreeg last om vuur te geeven en schoot hem op de plaats dood.

lukkiglijk nog bewaard hebbende, schoot den man, die hem gewond had, zoo als hij zijne steek gong herhalen. Onze ongelukkige Kapitein was, de laatste reis dat men hem onderscheidenlijk zien konde, staande aan den water-kant en roepende tot de sloepen dat zij zouden ophouden met schieten en naar den kant roefjen (*). Zoo het waar zij, gelijk enige vande- ges-

(*) De Heer ROBERTS bragt de sloep terstond zoo na aan land als hij konde, zonder op het drooge te geraaken; maar de luitenant, die de kleine sloep voerde, in plaats van de Kapitein te hulp te koomen, verwijderde zig nog meer van land, op een tijdstip dat alles vereischte dat de kanor met elkanderen in verband handelden. Hij zeide in het gevolg dat hij het seln kwalijk begrepen had. De Heer SAMWELL is ondertuschen van oordeel dat dit het lot van Kapitein COOK beflist; want, behalven dat het volk in deeze kleine sloep nu niet op de eilanders kon schieten, belette de verwarring, welke derzelve astogt veroorzaakte, dat de bevelen van den Kapitein konden opgevoigd worden. Dit gedrag van den luitenant veroorzaakte veele klagten en verwijtingen, hetwelk zoo verre ging, dat Kapitein CLERKE zig genoodzaakt zag verklaaringen intewinnen van de beschuldigers van dien officier. Maar de segte staat van den Heer CLERKE en zijn sannaderende dood dedden hem, zegt men, deeze uitwerkingen van eene billijke verontwaerdiging uit de waereld helpen. Om de waarheid hulde te doen, moet men egter ook aanmerken dat de Heer PHILLIPS, die over de zee-soldaaten het bevel voerde, en wiens gevoelen hier van niet weinig gewigt is; van oordeel was dat de

geene, die 'er bij tegenswoordig waren' zig verbeelden, dat de soldaaten en de matroozen van de sloepen buiten zijn bevel gevuurd hadden, en dat hij het verder bloed vergieten wilde voorkoemen, is het niet onwaarschijnlijk dat zijne menschlievendheid hem het leven gekost heeft; want men heeft opgemerkt dat, zoo lang hij naar de inhoorlingen gekeerd was, geen hunner hem geweld had trachten aan te doen, maar dat hij, zig omgewend hebbende, om zijne bevelen aan de sloepen te geeven, in den rug wierd getroffen, en met zijn aangezigt in het water viel (*).

Zoo

Kapitein tog bezwaarlijk zoude te redden zijn geweest, al hadt 'er geene misvatting in die kleine sloep plaats gehad.

VERTAALER.

(*) De ellander, die hem volgde, toen hij zig omkeerde, stond eens of twee maalen stil, als onzeker of hij toe zoude stooten dan niet; maar eindelijk naderde hij hem eensklaps, en bragt hem eenen zwaaren stoot, de Heer SAMWELL zegt met een pjek, andere zeggen met een ponjaard op het agterhoofd toe, waarna hij weder agteruit week. De stoot scheen den Kapitein bedweld te hebben. Hij wankelde enige schreden, en, op eene knie en eene hand vallende, ontgleed hem zijn snaphaan, dien hij onder den arm droeg; hij begon weder optestaan, wanneer een ander hem eene zwaare steek met eenen ponjaard in den nek toebraagt. Toen viel hij in eene holte van de klip, daar water in was tot de knie, en daar veele tegelijk op hem vielen, om hem onder te houden. Maar door het sterk worstelen hefte hij het hoofd op en sloeg zijn gezigt naar

de

ver:
van
, en
koo-
zijne
eft;
hij
nner
dat
elen
ge-
)
Zoo

, al
id.

eer-
toe
em
eer
en
uit
en.
ne
ler
en
ek
ar
m
k
r
e

DOOD VAN J

OD VAN J. COOK.

AN

Zoo dra zij hem zagen vallen, hieven de eilanders een groot gejuich aan, en zijn lighaam werd onmiddellijk op het drooge gesleept, en door de vijanden omringd, die, elkanderen den dolk uit de handen rukkende, eene woeste drift be-toonden om aan zijne vermoording deel te nemen (*) (†).

Dus

de sloepen op eene wijze, die om hulp scheen te vraagen. Schoon nu de sloep niet meer dan vijf of zes schreden van hem af was, waren de Engelschen in zulk eene verwarring en daar was zoop veel volk dat hun belette de tot hem door te dringen, dat zij den ongelukkigen Kapitein niet redden konden. De Indiaanen stooteden hem weldra in dieper water onder; desnietteenstaande rigtede hij zijn hoofd nogmaal op en won eindelijk, al worstelende, den kant van de klip, als om 'er zig mede te dekken, wanneer een inboorling hem een' steek met eene plek toebragt, die hem den dood gaf.

VERTAALER.

(*) De voornaamste aanvallers van de Engelschen waren Opperhoofden, nabestaanden of vrienden van den Koning. De man, die den Kapitein met een' dolk greefde, heette NOAH: Hij was groot en vierkant van gestalte, in zijn gelaat en gebaerden veele woestheid vertoonende, en hij vereenigde kracht en vlugheid in eenen hooger grad dan enig ander. Hij scheen omtrent dertig jaaren oud, en de witte schurft, waarmede hij bedekt was, benevens zijne roode oogen dedden oordeelen dat hij een groote avadrinker was. Hij verzelde den Koning gemeenlijk. Het Opperhoofd dat den Kapitein den eersten stoot met eene plek gaf, werd volgens SAMWELL, KARIMAAO-CRAHA genoemd, doch de Kapitein VAN COUVER noemt hem

Dus viel onze groote en uitmuntende bevelhebber! Na een leven van zoo beroemde en wel geslaagde onderneemingen, kan zijn dood, wat hem belangt, niet ontijdig gerekend worden, naaf-

KAKOWMOTOU. Deze twee bevelhebbers hadden zig door die daad veel achting en aanzien verworven, maar zij vertoonden zig nooit weder bij de Engelschen.

In het algemeen merkt de Heer SAMWELL aan dat de inboorlingen in het gevegt veel stoutmoedigheid lieten blijken en niet weeken voor het vuur. Maar hunne dapperheid sproot uit onkunde. Zij verbeeldden zig dat de matten, waarmede zij geharnast waren, hen tegens eenen kogel zoo wel als tegens eenen steen zouden beschutten; maar weldra hunne dwaaling bemerkende, gebruikten zij een middel, dat, schoon nutloos, egter toonde hoe spoedig zij naar hulpmiddeelen zогten. Het vuur van de snaphaanen ziende, dagten zij dat water derzelve uitwerking stremmen zoude, en doopten hunne matten in de zee; egter bevindende dat dit middel ook niet dienstig was, liepen zij weg. Nooit verzuimden zij egter, zelfs met het grootste gevaar, hunne dooden mede te neemen. Zij zijn ongetwijfeld aan deeze gewoonte gehecht, om de barbaarschheid, waarmede zij zelve de lijken van de vijanden, die zij in den strijd gedood hebben, behandelen en de zegetekenen, die zij van hunne beenderen maaken.

VERTAALER.

(†) De plaat CXIX** waarop deeze gebeurtenis staat afgebeeld, is niet in de Engelsche Uitgaave ingelascht, maar naar eene afzonderlijk uitgegeeven plaat gevolgd, die in de Fransche Uitgave ook gevonden wordt.

VERTAALER.

naardien hij genoeg geleefd heeft om het groot werk, waartoe hij scheen bestemd te zijn, ten einde te brengen, en eerder aan het genot dan de verkrijging van roem ontrukkt wierd. Hoe opregtlijk zijn verlies gevoeld en betreurd wierd door degeene, die zoo langen tijd hunne algemeene veiligheid in zijne bekwaamheid en zijn gedrag, en allen troost gedurende hunne ongemakken, in zijne menschlievendheid en toegeneigheid gevonden hadden, is noch nodig, noch voor mij mogelijk te beschrijven; nog minder zal ik het onderneemen den schrik, die ons getroffen had, af te maalen, en de algemeene neêrslagtigheid, die op eenen zoo vreeslijken en onverwagten ramp volgde. De Leezer zal niet ongaerne zijn gezigt van dit zoo treurig tooneel op de beschouwing van zijn karakter en deugden wenden, terwijl ik de nagedagtenis van eenen dierbaaren en geëerden vriend mijne laatste schatting zal offeren met eene korte geschiedenis van zijn leven en openbaar karakter.

Kapitein JAMES COOK was geboren bij *Whitby* in *Yorkshire* den zeven en twintigsten October 1728 en wierd, nog jong zijnde, in eenen winkel in eene nabuurige plaats als leerling betreed. Naardien men in dit stuk zijne natuurlijke geneigdheid niet had geraadpleegd, verliet hij wel dra uit tegenzin het comptoir en verhuurde zig voor negen jaaren bij den schipper van een

ko-

kolen-schip. Bij het uitbreeken van den oorlog in het jaar 1755 gong hij in 's Konings dienst over aan boord van den *Arend*, welk schip toen ter tijd gevoerd wierd door Kapitein HAMER en daarna door den Heer HUGH PALLISER, die weldra zijne verdiensten bemerkte en hem op het half-dek bragt.

In het jaar 1758 vinden wij hem als stuurman op den *Northumberland*, het vlag-schip van Lord COLVILLE, die toen het bevel voerde over het smaldeel, dat op de kust van Amerika lag. Hier was het, gelijk ik hem dikwerf heb hooren verhaalen, dat hij, geduurende eenea harden winter, het eerst *Euclides* las, en zig op de beoefening van de wiskunde en sterrekunde toelegde, zonder enig ander onderwijs dan hetgeen enige weinige boeken en zijne eigen nijverheid hem opleverden. Terwijl hij dus middel vond om zijnen geest te oefenen en te verrijken, en het gebrek aan eene vroege opvoeding te vergoeden, was hij in de meeste tooneelen van werkzaamheid van den oorlog in Amerika betrokken. Bij de belegering van *Quebec* beval de Heer CH. SAUNDERS de uitvoering van onderneemingen van den gewigtigsten aart in den zee-dienst aan zijn beleid. Hij lootste de sloepen bij het aantasten van *Montmorency*, bestierde de inscheeping naar de *hoogten van Abraham*, peilde den doortogt en legde boeien tot veiligheid van de groote schepen,
die

die de rivier op zouden vaaren. De kloekmoedigheid en bekwaamheid, waarmede hij zig van deze diensten kweet, wonnen hem de hartlijke vriendschap van den Heer SAUNDERS en Lord COLVILLE, die hem, geduurende hun gantsche leven, met de grootste ijver en genegenheid bleeven beschermen. Bij het eindigen van den oorlog, wierd hij, op aanbeveeling van Lord COLVILLE en HUGH PALLISER aangesteld om de golf van *St. Laurens* en de kusten van *Terre-Neuve* opteneemen. In deezen dienst bleef hij tot in het jaar 1767, wanneer hij door den Heer EDUARD HAWKE, verkozen wierd om het bevel te voeren op eenen togt naar de zuid-zee, om den overgang van *Venus* over de zon waarteneemen en om ontdekkingen in dat gedeelte van den aardbol te doen.

Gelijk zijne diensten van deezen tijd af aan te wel bekend zijn dan dat het nodig zoude zijn in dezelve hier uitteweiden, zoo is ook zijn naam naar evenredigheid tot eene hoogte geklommen, te groot om mijne lofreden te behoeven. Hij schijnt indedaad bij uitsteekendheid bijzonder geschikt te zijn geweest voor deze soort van onderneemingen. De levenswijze van zijne vroegste jeugd, de loop van zijnen dienst, en de aanhoudende beoefening van zijnen geest, alles liep te zaamen om 'er hem geschikt toe te maaken en gaf hem eenen graad van kundigheid in

in zijn beroep, welke zeer weinigen ten deel kan vallen.

Zijn lighaams-gestel was sterk, tot arbeid gehard, en in staat de grootste ongemakken te verduuren. Zijne maag kon, zonder hinder, het grofst en onaangenaamst voedsel verdragen; ja de maatigheid was bij hem nauwlijks eene deugd, zoo groot was de onverschilligheid, waarmede hij zig allerlei zelf-verloochening onderwierp. De hoedanigheden van zijnen geest waren even kragtig als die van zijn lighaam. Zijn verstand was sterk en doordringend. Zijn oordeel was in alles wat zijnen dienst betrof vaerdig en zeker. Zijne onderneemingen waren manlijk en stout, en droegen; zoo in uitvinding als in de wijze van uitvoering; klaare blijken van een groot oorspronkelijk vernuft. Zijn moed was koel en onverschrokken en van eene verwonderenswaardige tegenswoordigheid van geest in het oogenblik van gevaar verzeld. Zijne manieren waren eenvoudig en ongedwongen. Zijn karakter zou met recht van drift en oplopendheid kunnen beschuldigd worden, waren deeze niet gelenigd geworden door de grootste goedaardigheid en menschlievendheid.

Zoodanige waren de hoofdtrekken van COOKS karakter; maar deszelfs onderscheidendste trek was die onkrenkbaare standvastigheid in het voortzetten van zijne ontwerpen, die niet alleen

bo-

boven alle tegenkancing van gevaaren en boven het drukken der ongemakken verheven, maar zelfs vrij was van gewoone uitspanning te behoeven. Geduurende de lange en verveelende togten, welke hij gedaan heeft, is nimmer zijn ijver en werkzaamheid in het minste verslapt. Geene toevallige verzoeking kon hem een' enkelen oogenblik ophouden; ja hij onderwierp zig zelfs niet dan met eene zekere onverduidigheid aan die tuschenpoozen van uitspanning, die somtijds onvermijdelijk voorkwamen en waarnaar wij reikhalsden met een ongeduld, welk bij hen, die het vermoeiende van den dienst ondervonden hebben, gereedlijk versooning zal vinden, als zij niet konden benut worden om voorraad optedoen tot het beter volvoeren van zijne ontwerpen.

Het is niet nodig alhier de voorbeelden opte-noemen, waarin zig deeze hoedanigheden ver-toonden geduurende de groote en gewigtige on-derneemingen, welke hij ter uitvoer bragt. Ik zal mij vergenoegen met de vrugten van deeze diensten onder de twee voornaamste gezigt-pun-ten, waartoe zij kunnen betrokken worden, die van de aardrijkskunde en scheepvaart, voor te stellen.

Misfchien is nimmer eene weetenschap meer verrijkt door eenen enkelen man dan de aardrijkskunde door Kapitein COOK. Op zijne eerste reis naar de zuid-zee ontdekte hij de *Societeit-*

Ei-

Eilanden, vond *Nieuw-Zeeland* een eiland te zijn; ontdekte de straat, die de twee eilanden van een scheidt en die naar zijnen naam genoemd is, en nam beiden naauwkeurig op. Daarna onderzocht hij de Oost-kust van *Nieuw-Holland*, die tot heden onbekend was; in eene uitgestrektheid van zeven en twintig graaden breedte of meer dan twee duizend Engelsche mijlen.

In zijnen tweeden togt loste hij het groot vraagstuk van een zuidlijk vast land op; hebben- de dat halfrond tuschen de Breedten van 40° en 70° doorkruist op eene wijze dat 'er geene mo- gelijkheid is dat het bestaa dan nabij de pool en buiten bereik van de zeevaart. Geduurende dee- ze reis ontdekte hij *Nieuw-Caledonia*, het grootst eiland in de Stille Zuid-zee, buitert *Nieuw-Zeeland*, het eiland *Georgia* en eene onbekende kust, die hij *Sandwich-Land* noem- de, het zuidlijk *Thule*, en twee maalen de zeeën onder de keerkringen bezogt hebbende, bepaal- de hij de ligging van de oude, en deed verschei- den nieuwe ontdekkingen.

Maar de reis, van welke wij hier het verhaal geeven, onderscheidt zig boven de andere, door de uitgestrektheid en het gewigt van derzelver ontdekkingen. Behalven verscheiden kleiner ei- landen in de zuider Stille zee, ontdekte hij, ten noorden van de evennachtlijn, de groep, de *Sandwich-Eilanden* genaamd, die, door haare
lig:

ligging en voortbrengzelen meer kans heeft om belangrijk te worden in het stelsel van Europeaan- sche zeevaart dan enige andere ontdekking in de Zuid-zee. Naderhand onderzocht hij hetgeen tot nog toe onbekend gebleven was van de West- kust van Amerika, van 43° tot 70° Noorder Breedte, eene uitgestrektheid van drieduizend vijf honderd Engelsche mijlen bevattende, bepaal- de de nabijheid van de twee groote vaste landen van Asia en Amerika, voer de straat tuschen de- zelve door, en nam de kusten ter weder zijde op, tot zulk eene hooge Noordlijke Breedte, dat hij de onmogelijkheid van eenen doortogt in dat half rond van den Atlantischen in den Stillen Oceaan, hetzij in eene Oostlijke hetzij in Westlijke koers, bewees. In kort, als men de zee van *Anur* en den Japanschen Archipel, die den Europeanen nog maar onvolkoomen bekend zijn, uitzondert, heeft hij de water-kunde van de bewoonde was- reld volledig gemaakt.

Als een zee-vaarer waren zijne dienften mis- schien niet minder luisterrijk, en voorzeeker niet minder gewigtig en verdienstlijk. De wijze, welke hij ontdekte, en welke hij met zoo veel vrugt volgde, van de gezondheid van het zee- volk te bewaaren, vormt een nieuw tijdperk in de zee-vaart en zal zijnen naam aan volgende eeuwen overleveren onder de vrienden en wel- doeners van het menschdom.

Hun, die in de historie der zee-vaart bedreven zijn, behoeft niet gezegd te worden hoe duur de voordeelen, die door middel van lange zee-reizen zijn gezocht geworden, altoos gekogt zijn. Die vreeslijke kwaal, deezen dienst bijzonder eigen, en welker verwoestingen de spoorren der ontdekkers met omstandigheden getekend hebben, die schier te ijslijk zijn om verhaald te woden, zou, als men niet eene onverschoonlijke dwinglandij over het leven van ons zee-volk hadde willen oefenen, eene onoverkoomlijke hinderpaal geweest zijn tegens het volvoeren van zulke onderneemingen. Het was voor Kapitein COOK bewaard de waereld door herhaalde proeven te toonen dat men reizen kan rekken tot de ongewoone lengte van drie of zelfs vier jaaren, in onbekende streeken en onder alle verwisfeling en gestrengheid van klimaaten, niet alleen zonder de gezondheid van het volk te benadeelen, maar zelfs zonder de waarschiynlijkheid van het leven in het minst te verminderen. De handelwijze, waarvan hij gebruik maakte, is door hem zelven ten vollen verklaard in eene verhandeling, die in het jaar 1776 voor de koninglijke Maatschappij wierd voorgelezen, en waarvoor hem de gouden penning van de stigting van GODFREY COPLEY wierd toegewezen, en de verbeteringen, welke de ondervinding hem in de tegenswoordige reize daarin heeft doen

maa-

maaken, zijn op haare geschikte plaatsen opgegeeven.

Wat zijne persoonlijke bekwaamheden belangt; deeze laat ik ter beoordeeling van diegeene, die best bekend zijn met den aart van den dienst, waarin hij verkeerde. Zij zullen gereedelijk bekennen dat het bestuuren van drie togten van zoo veel moeilijkheid en gevaar, van zulk eene ongewoone lengte, en in zulk eene verscheidenheid van omstandigheden, met eenen gelijken en onveranderlijken goeden uitslag niet alleen eene volledige en naauwkeurige kennis van zijn beroep vereischte, maar ook een sterk en veel bevattend vernuft, vrugtbaar in hulpmiddelen, en ook gereed om alles aantewenden wat de grootere en mindere vereischten van zijnen dienst vorderden.

Dus het getrouwst verhaal medegedeeld hebbende van hetgeen ik, zoo uit mijne eigen waarnemingen als de berichten van andere heb kunnen opzamelen omtrent den dood van mijnen eeuwig geëerden vriend en van zijn karakter en diensten, zal ik nu zijne nagedagtenis aan de dankbaarheid en bewondering van de nakomelingschap overlaten, met een treurig genoeg de eer aanvaardende, welke mij zijn dood bezorgde, van mijnen naam bij den zijnen gevoegd te zien; en van die liefde en eerbied voor zijne nagedagtenis te betuigen, welke ik wenschte en mij steeds beijverde hem bij zijn leven te betoonen.

VIERDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen te Owhyhee na den dood van Kapitein COOK. Braaf gedrag van den Luitenant der zee-soldaat. Gevaarlijke toestand van het volk aan de Morai. Dapperheid van eenen der inboorlingen. Raadpleeging over de verdere te neemene maatregelen. Opetsching van het lijk van Kapitein COOK. Ontwijkend en listig gedrag van KOAH en de Opperhoofden. Tergende houding van de inboorlingen. Bevordering van officieren. Aankomst van twee priesters met een gedeelte van het lighaam. Buitengewoon gedrag van twee jongens. Het dorp Kahooa wordt verbrand en wooningen der priesters ongelukkig vernield. Men bekooit de beenderen van Kapitein COOK. Vertrek uit de Karakakooa-Baai.

Ik heb reeds verhaald dat vier van de soldaaten, die Kapitein COOK verzelden, door de eilanders op de plaats gedood waren. De overige met hunnen luitenant, den Heer PHILLIPS, sprongen in het water en ontkwamen, onder bedekking van een scherp vuur, uit de sloepen. Bij deeze gelegenheid gaf deeze officier een aanmerkelijk voor-

voorbeeld van een braaf gedrag en van gene-
genheid voor zijn volk, want nauwlijks had
hij de sloep bereikt of, eenen van de soldaaten,
die een siegre zwemmer was, in het water zien-
de spartelen, en in gevaar van door den vijand
gevangen te worden, sprong hij onmiddelijk in
zee hem ter hulpe, schoon hij zelf zwaar ge-
kwetst was, en, na eenen slag met eenen steen op
zijn hoofd ontvangen te hebben, die hem bijna
naar den grond deed zinken, vatte hij den man
bij de hairen en redde hem (*).

(*) Uit de hier bij gevoegde plaat CXVIII** zal de
lezer in staat zijn zig een zeer klaar en duidelijk denkbeeld
te vormen van de ligging van de verschillende plaatsen,
waarvan in dit en de drie voorige hoofdstukken melding
is gemaakt. Op de vaste land-punt, voorbij de schepen,
aan de linker hand ligt het dorp *Kowrowa*, daar Kapitein
Cook het leven liet. De steen-hoop met een gebouw
er op, aan de rechter zijde van de plaat vertoont de *Morai*,
daar de tenten voor de waarneemingen op stonden. Ag-
ter het boschjen van kokos-nootenboomen stonden de
wooningen der priesters. Ter linkerhand van deeze is
een gedeelte van het dorp *Kakooa*, dat den zeventienden
February wierd afgebrand, en verder op, tuschen de
klippen, aan het eind van het strand, is de bron, daer
wij water haalden. De steite hoogte boven het strand is
de berg, van welken de Inboorlingen de water-haalers
onrustelden door steenen op hen te laten afrollen.

Op den voorgrand is een inboorling zwemmende op
een plank, gelijk in het zevende hoofdstuk beschreven

Ons volk hield enigen tijd een aanhoudend vuur uit de sloepen gaande, die, geduurende dit geheel voorval niet verder dan vijf roeden van land lagen; ten einde hunnen ongelukkigen kameraaden, zoo 'er nog enige van hun in het leven mogten zijn, gelegenheid te geeven om te ontkoomen. Deze poogingen, gevoegd bij enige kanon-schooten, die te zelfden tijd van de *Resolutie* gevuurd wierden, de inboorlingen eindelijk genoodzaakt hebbende de wijk te neemen, roeide 'er eene kleine sloep, met vijf van onze jonge kadetten bemand, naar land, daar zij de lighaamen zonder enig teken van leven op den grond zagen liggen; doch het te gevaarlijk oordeelende met eene zoo kleine macht te onderneemen die weg te haalen, terwijl hun kruid en lood ook bijna verschooten was, keerden zij naar de schepen terug, dezelve in de macht van de inboorlingen latende met tien stel wapenen (*).

Zoo wordt: De kanos en het algemeen voorkoomen van het volk zijn met de grootste waarheid en naauwkeurigheid verbeeld.

(*) De Heer SAMWELL verwijt deezen kadetten en den luitenant dat zij, daar de inwooners het strand vrij gelaten hadden, dus laaghartiglijk de gesneuvelden in handen der vijanden lieten, die zij zouden hebben kunnen medeneemen. Deze waren jonge lieden, maar de luitenant kon de verwijtingen van zijne spitsbroeders over deeze laagheid niet ontgaan. VERTAALER.

Zoo haast de eerste schrik, welchen de tijding van dit ongeluk onder het volk van beiden de schepen verwekte, een weinig bedaard was, begon men aan ons volk op de *Morai* te denken, daar de masten en zeilen aan land waren, met eene wagt van slechts zes soldaaten. Het is mij ondoenlijk de ontroering mijner ziel terwijl dit aan de andere zijde van de baai gebeurde te beschrijven. Slechts eene kleine Engelsche mijl van het dorp *Kowrowa* af zijnde, zagen wij duidlijk eenen grooten hoop volk bij een op de plaats, daar Kapitein COOK even te vooren geland was. Wij hoorden het vuuren met het klein geweer en konden eene buitengewoone opschudding en beroering onder de menigte bespeuren. Daarop zagen wij de inboorlingen vlugten, de sloepen van land af steeken, en, in groote stilte, tusschen de schepen heen en weder vaaren. Ik moet bekennen dat mij mijn hart weldra ontzong. Daar een zoo dierbaar en waardig leven in gevaar was, was het onmogelijk niet bekommerd te worden bij zulke ongewoone en dreigende omstandigheden. Doch, behalven dit, wist ik dat een lang en onafgebrooken gelukkig gedrag in zijne verrigtingen met de inboorlingen van deeze zeeën den Kapitein eenen graad van vertrouwen gegeven had, die ik altijd vreesde dat hem, in het een of ander ongelukkig tijdstip, de nodige voorzorgen zoude doen veronachtzaamen, en nu

zag ik al het gevaar, waarin dat vertrouwen hem brengen kon, zonder veel troost te scheppen uit het herdenken aan de ondervinding, welke hetzelfde had doen geboren worden.

Mijne eerste zorg toen ik de snaphaan-schooten hoorde, was het volk, dat in aanmerkelijk aantal rondom de muuren van ons gewijd veld verzameld was, en die even zoo weinig als wij wisten wat te denken van hetgeen zij zagen en hoorden, te verzeekeren dat hun geen leed geschieden zoude, en dat ik, wat 'er ook gebeuren mogt, met hun op eenen vreedzaamen voet wenschte te blijven. Wij bleeven in deeze houding tot de sloepen naar boord gekeerd waren, wanneer Kapitein CLERKE, door zijnen teleskoop ziende dat wij door de inboorlingen omringd waren, en vreezende dat zij ons wilden aantasten, twee vier-ponders op hen liet afschieten. Gelukkig deden deeze kogels, schoon wel gemikt, geen kwaad, terwijl zij egter den inboorlingen een overtuigend blijk van hunne kracht gaven. Een derzelve brak eenen kokos-nootenboom midden door, onder welken enige van hun gezeten waren, en de ander verpletterde eene klip, die naast hen lag. Alzoo ik hun even te vooren de sterkste verzeeringen gegeven had dat zij niets te vreezen hadden, speet mij deeze daad van vijandlijkheid geweldig, en, om te beletten dat dezelve niet wederom herhaald wierd, zond ik terstond eene sloep

sloep af om Kapitein CLERKE te doen weten dat ik voor het tegenswoordige op den vriendschapslijken voet met de inboorlingen was, en dat, zoo de noodzaaklijkheid hier mogt vereischen dat ik van gedrag omtrent hen veranderde, ik eenen wimpel zoude opheisen, als een sein voor hem om mij alle hulp, die in zijn vermogen was, toetebrengen.

Wij wagteden met het uiterst ongeduld naar de terugkomst van de sloep, en na een vierde uurs in de pijnlijkste angst en onzekerheid doorgebracht te hebben, wierd onze vrees eindelijk bewaarheid door de aankomst van den Heer BLIGH met bevel van de tenten zoo spoedig mogelijk te strijken en de zeilen, die onder handen waren, aan boord te zenden. Juist op hetzelfde tijdstip kwam onze vriend KAIREEKEEA, die ook de tijding van Kapitein COOKS dood ontvangen had door eenen inboorling, die van de andere zijde van de baai gekoomen was, tot mij, met groote droefheid en verslagenheid op zijn gelaat om te vraagen of het waar ware?

Onze toestand was op deezen oogenblik ten uitersten hachlijk en belangrijk. Niet alleen was het leven van ons alle, maar zelfs de uitkomst van de onderneeming en de terugkomst van ten minsten een van de schepen in hetzelfde algemeen gevaar ingewikkeld. Wij hadden de mast van *de Resolutie* en het grootst gedeelte van onze

zullen aan land, onder bedekking van slechts zes soldaaten; het verlies van dezelve zou onherstelbaar geweest zijn, en schoon de inboorlingen tot nog toe niet de minste neiging getoond hadden om ons te moeijen, kon men egrer onmogelijk in staan voor de verandering, welke de tijding van het gebeurde te *Kawrowa* zoude kunnen te weeg brengen. Ik vond het dan raadzaam te veinzen niet aan den dood van Kapitein COOK te gelooven, en KAIREEKEEA te verzoeken dat gerugt tegens te spreken, opdat niet of de vrees voor onze wraak of het gelukkig voorbeeld van hunne landslieden hen mogten aanzetten om de gunstige gelegenheid waarteneemen, die zig thans opdeed, om ons eenen tweeden slag toe te brengen. Ik raadde hem te gelijk den ouden KAOO en de overige priesters in een groot huis te plaatsen, dat tegens de *Morai* stond, deels om hunne veiligheid, in gevalle wij mogten gedwongen worden tot het uiterste te koomen, en deels om hem nabij ons te hebben, om gebruik te maaken van zijnen invloed op het volk, indien dezelve dienstig konde wezen om den vrede te behouden.

De soldaaten op den top van de *Morai*, die eene sterke voordeelige post opleverde, geplaatst, en het bevel aan den Heer BLIGH overgegeeven hebbende, hem de stelligste bevelen geevende van geheel verdedigender wijze te werk te gaan, begaf ik mij naar de *Ontdekking*, om Kapitein

CLERKE den gevaarlijken toestand onzer zaaken voor oogen te stellen. Zoo dra ik de plaats verliet, begonnen de inboorlingen ons volk met steenen te werpen, en naauwlijks had ik het schip bereikt of ik hoorde de soldaaten vuuren. Ik keerde dan terstond naar land terug daar de zaaken elken oogenblik hachlijker wierden. De inboorlingen wapenden zig en deeden hunne maten aan en zij groeiden zeer sterk in geral. Ik bespeurde ook verscheiden groote troepen, die op ons af kwamen langs het klif, dat het dorp *Kahooa* van de Noord-zijde van de baai, daar het dorp *Kowrowa* ligt, afscheidt.

Eerst begonnen zij ons met steenen aan te vallen van agter de muuren van hunne afsluitingen, en van onze zijde geenen wederstand ontmoetende, wierden zij weldra stouter. Enige kloekmoedige kaerels, langs het strand gekropen zijnde, onder de bedekking van de klippen, vertoonden zig eensklaps aan den voet van de *Morai*, met oogmerk, naar het scheen, om haar van de zee-zijde te bestormen, dat het eenigst toegankelijk gedeelte was, en wierden niet van daar vernesteld dan na dat zij een aanmerkelijk aantal schooten hadden verduurd en een hunner hadden zien vallen.

De dapperheid van eenen deezer bespringers verdient wel in het bijzonder gewag; want, terug gekeerd zijnde om zijnen makker weg te haalen,

len, onder het vuur van onze geheele wagt, deed eene wond, die hij ontvong, hem het lighaam verlaaten en weg wijken; maar enige minuten daarna kwam hij wederom, en andermaal gewond zijnde, was hij ten tweede maal genoodzaakt te wijken. Op dit tijdstip kwam ik aan de *Morai* en zag hem ten derde maale terugkeeren, bloedende en zwak, en onderrigt zijnde wat 'er gebeurd was, verbood ik den soldaaten op hem te schieten, en men liet hem zijnen vriend wegdraagen, dat hij even in staat was te verrigten, waarop hij zelf nederzeeg en den adem uitblies.

Daar 'er nu eene zwaare versterking van beiden de schepen aan land was gekoomen, weeken de inboorlingen agter hunne muuren. Dit gaf mij gelegenheid om onze vrienden de priesters te gaan spreken, wanneer ik eenen van hun afzond, hem verzoekende dat hij zijne landslieden zoude trachten overtehaalen tot enig verdrag en hun voorstellen dat, zoo zij wilden ophouden met het werpen van steenen, ik ons volk niet meer zou laten vuuren. Deze wapen-stilstand wierd gesloten en men liet ons ongemoeid de mast in het water sleepen, en de zeilen en onzen sterrekundigen toestel wegvoeren. Zoo dra wij de *Morai* verlaaten hadden, namen zij 'er bezit van en enige hunner smecten steenen, doch zonder ons enig leed te doen.

Het was half twaalf uren toen ik aan boord van

van *de Ontdekking* kwam, daar ik bevond dat men geen beslissend plan had aangenoomen voor ons volgend gedrag. De teruggave van de floep en het bekoomen van het lijk van Kapiten COOK waren de voorwerpen, waarop wij met algemeene stemmen beslooten te zullen aandringen, en ik was van gevoelen dat wij enige sterke stappen moesten doen, in geval niet onmiddellijk aan onze eischen voldaan wierd.

Schoon men mag vermoeden dat mijne droefheid over den dood van eenen geliefden en geëerden vriend enigen invloed op dit mijn gevoelen had, waren 'er egter zekerlijk nog andere redenen, en wel van den ernstigsten aart, die bij mij aanmerkelijk zwaar woegen. Het vertrouwen, dat het dooden van onzen bevelhebber en het wel slaagen in ons het strand te doen ruimen hun natuurlijk moest ingeboezemd hebben, en het voordeel, hoe gering ook, dat zij den voorigen dag op ons behaald hadden, zou hen, twijfelde ik niet, aanmoedigen om enige verdere gevaarlijke onderneemingen te doen, en te meer, omdat zij weinig reden hadden om de uitwerkingen van ons schiet-geweer te vreezen. Ook hadden deeze wapenen, tegens onze aller verwagting aan, geene tekenen van schrik in hun te weeg gebracht. Aan onze zijde was de staat van de schepen en de krijgstucht onder ons zoodanig, dat, zoo 'er in den nacht

nacht een sterke aanval op ons ware gedaan; het onmogelijk zou geweest zijn voor de gevolgen in te staan.

In deeze vrees wierd ik ondersteund door de meeste officieren aan boord; en niets scheen mij toe zoo geschikt te zijn om de inboorlingen aan-temoedigen om zulk eene onderneeming te waagen, als de schijn dat wij geneigd waren tot eene bevrediging te koomen, dat zij enkel aan zwakheid of vrees konden toeschrijven.

Ten voordeele van zagter maatregelen bragt men te regt bij dat het kwaad nu geschied en onherstelbaar was; dat de inboorlingen veel recht op onze genegenheid hadden, ter oorzaake van hunne vorige vriendschap en beleefdheid, en te meer omdat het droevig geval niet uit enig vooroverlegd plan zijn' oorsprong had; dat, wat TERREEOBOO belangde, zijne onbewustheid van den dieftal, zijne gereedheid om Kapitein COOK aan boord te verzellen en het daadlijk zenden van zijne twee zoonen in de sloep hem van alle vermoeden, hoe gering ook, moest bevrijden; dat het gedrag van zijne vrouwen en de *Erees* gemakkelijk kon verklaard worden uit de vrees, welke de gewapende macht, waarmede Kapitein COOK aan wal kwam, en de vijandlijke toebereidzelen in de baai veroorzaakt hadden, omstandigheden zoo verschillende van den vriendschaplijken en vertrouwlijken voet, waarop wij tot hier toe te zaamen

men

men omgegaan hadden, dat de inboorlingen zig baarblijkelijk gewapend hadden om zig te verdedigen tegens de pooging, die zij enige reden hadden te denken dat geschieden zoude om hunnen Koning met geweld wegtevoeren, dat ook natuurlijk te wagten was van een volk, vol liefde en verknogtheid aan hunne Opperhoofden.

Bij deeze beweegredenen van menschlievendheid wierden nog andere van voorzigtigheid gevoegd; dat wij gebrek aan water en andere verschingen hadden, dat onze fokke-mast zes of agt dagen werks zou vereisfchen voor zij ingezet kon worden; dat de lente sterk naderde en dat de spoedige voortzetting van onzen togt naar het Noorden chans ons eenigst doel moest zijn; dat dierhalven, zoo wij ons in eenen strijd met de inboorlingen wikkelden, om onze wraak te voldoen, wij niet alleen met recht van onnodige wreedheid zouden kunnen beschuldigd worden, maar dat wij ook eene onvermijdblijke vertraaging in de uitrusting der schepen zouden veroorzaaken.

In dit laatste gevoelen stemde Kapitein CLERKE, en, schoon ik overtuigd was dat eene vroege betooning van eene krachtige gevoeligheid ons doel van menschlievendheid en voorzigtigheid meerder zoude bevorderd hebben, speet het mij egter niet dat de maatregelen, die ik aangeraaden had, verworpen wierden; want
schoon

schoon het tergend gedrag der inboorlingen en hun wederstand in het vervolg tegens ons noodzaaklijk werk aan land, die, twijfel ik niet, uit eene verkeerde uitlegging van onze zagtheid sproot, ons ten laatste dwong om tot onze eigen verdediging geweld te gebruiken, ben ik egter niet zoo zeker dat de omstandigheden van het geval het gebruiken van geweld van onze zijde in de eerste oogenblikken, in het oog van de waereld, zouden gerechtvaardigd hebben. Gestrengheid bij voorzorg is altoos haatlijk en heeft ook dit tegens zig dat de strafheid van een gedrag, dat men volgt om zijnen tegenpartij voortekoomen, dan wanneer het best slaagt, deszelfs noodzaaklijkheid het minst blijkbaar maakt.

Terwijl wij dus bezig waren een plan te beraamen voor ons te houden gedrag, bleef zig eene verbaazende menigte inboorlingen nog op het strand ophouden, en sommige kwamen zelfs af in kanos en hadden de stoutheid tot binnen eene pistool-schoot de schepen te naderen en ons door verschillende blijken van verachting en uitdaaging te tergen. Het was met groote moeite dat wij bij deeze gelegenheden de matroozen konden wederhouden van het gebruiken van hunne wapenen; dan, alzoo 'er tot vreedzaame maatregelen besloten was, liet men de kanos onverlet weder terug keeren.

In gevolge van dit plan werd 'er besloten dat
ik

ik naar land zoude vaaren met de floepen van beiden de schepen, wel bemand en gewapend, met oogmerk om de inboorlingen tot eene onderhandeling te brengen, en, zo mogelijk, een gesprek met enige der Opperhoofden te houden.

Zoo dit gelukte, moest ik de lijken terug vragen, en bijzonderlijk dat van Kapitein COOK, hen met onze wraak dreigen, in gevalle zij weigeragtig waren; maar geenzints schieten, ten zij ik wierd aangevallen en; in geen geval altoos landen. Deze bevelen wierden mij gegeven in tegenswoordigheid van de geheele bende en op de allerstelligste wijze.

Omtrent vier uren na den middag verliet ik de schepen, en, zoo als wij het land naderden, zag ik alle tekenen van vijandlijk ontvangen te zullen worden. De gantsche troep inboorlingen was in beweeging; de vrouwen en kinderen wierden weggezonden; de mannen deeden hunne krijgs-matten aan en wapenden zig met lange speeren en dolken. Wij bespeurden ook dat zij, zedert den morgen, steenen en borstweeringen hadden opgeworpen langs het strand, daar Kapitein COOK geland was, waarschijnlijk in verwagting van eenen aanval op die plaats, en, zoo dra als wij binnen hun bereik waren, begonnen zij steenen naar ons te werpen met slingers, doch zonder ons enig kwaad te doen. Naardien ik daaruit besloot dat alle poogingen om hen tot

eene onderhandeling te brengen vergeefsch zonden zijn, tenzij ik hun enigen grond gaf tot onderling vertrouwen, beval ik de gewapende sloepen stil te houden en voer alleen in de kleine sloep met eene witte vlag in mijne hand, die ik nit een algemaen vreugde-geschrei van de inboorlingen het genoeg had te bespeuren dat onmiddelijk verstaan wierd. De vrouwen keerden aanstonds van den kant van den berg, waarwaarts zij geweken waren, terug, de mannen wierpen hunne matten af, en zij gongen alle bij malkanderen aan den water-kant nederzitten, hunne armen uitstreckende en mij nodigende aan land te koomen.

Schoon dit gedrag duddijk eene vriendschappelijke geneigdheid te kennen gaf, kon ik mij eger niet onthouden van de opregtheid daarvan enigzints verdagt te houden; doch toen ik КОАН, met eene stoutheid en onbedeestheid, die gantsch onbegrijpelijk was, naar de sloep zag koomen zwemmen, met eene witte vlag in de hand, achtete ik her nodig dit blijk van vertrouwen te beantwoorden, en ontvong hem dan ook in de sloep, schoon hij gewapend was, eene omstandigheid, die niet zeer strekte om mijnen argwaan te verminderen. Ik moet bekennen dat ik lang ongunstige gedagten van deezen man gehad had. De priesters hadden ons altijd gezegd dat hij boosaartig van aart, en onze vriend niet

was, en de herhaalde ontdekking van zijne loosheid en bedriegerij had ons overtuigd van de waarheid van hunne gezegden. Voeg hier bij de ijslijke gebeurtenis van deelen morgen, waarin men hem eene voornaame rol had zien spelen, en die mij het grootste afgrijzen deed gevoelen van mij zoo nabij hem te bevinden; en zoo als hij naar mij toe kwam met geveinsde traanen en mij ombelsde, wantrouwde ik zijne voornemens zoo zeer, dat ik niet kon nalaten de punt van de *pahookah*, die hij in zijne hand hield, te vatten en van mij af te wenden. Ik zeide hem dat ik gekoomen was om het ligchaam van Kapitein COOK op te eischen, en hun den oorlog te verklaren, zoo het niet terstond wierd uigeleverd. Hij verzeekerde mij dat het zoo ras mogelijk geschieden zoude en dat hij 'er zelf op af zoude gaan, en na mij, met veel onbeschaamdheid, om een stukken ijzer gevraagd te hebben, als of 'er niets buitengewoons ware voorgevallen, sprong hij in zee, en zwom naar land, zijnen landslieden toeroepende dat wij nu alle weder vrienden waren.

Wij wagteden omtrent een uur met groot angstvalligheid naar zijne terugkomst, gedurende welken tijd de andere sloepen zoo na aan het strand gekoomen waren, dat het volk in gesprek was geraakt met eene bende inboorlingen op eenigen afstand van ons, die hun duidlijk te ver-

staan gaven dat het lighaam in stukken gefneden en het land in gebragt was; doch deeze omstandigheid vernam ik niet voor onze terugkomst aan de schepen.

Ik begon nu enig ongeduld te betoonen over het wegblijven van KOAH, waarop de Opperhoofden sterk bij mij aandrongen om aan land te koomen, mij verzeekerende dat, zoo ik zelf naar TERREOBOO wilde gaan, het lighaam mij voorzeeker zoude teruggegeeven worden. Toen zij zagen dat zij mij niet konden overhaalen om te landen, tragteden zij, onder voorwenzel van meer op hun gemak te willen praaten, onze sloep tusfchen enige klippen te lokken, daar zij ons van de andere zouden hebben kunnen afsnijden. Het was niet moeilijk deeze list te merken, en ik was dan ook sterk geneigd alle verdere onderhandeling met hun aftebreeken, wanneer 'er een Opperhoofd naar ons toekwam, die de bijzondere vriend van Kapitein CLERKE en van de officieren van *de Ontdekking* was, op welk fchip hij was mede gevaaren, toen wij de baai laatst verlieten, met oogmerk om naar *Mowee* overtefteeken. Hij zeide ons dat hij van TERREOBOO kwam, om ons te berichten dat het lighaam het land in gevoerd was, maar dat het ons den volgenden morgen zoude gebragt worden. Daar fcheen veel opregtheid in zijn voorkoomen, en gevraagd zijnde of hij een leugen zei-

zeide, haakte hij zijne twee voorste vingers in malkanderen, dat onder deeze eilanders voor een teken van waarheid gehouden wordt, in welks gebruik zij zeer naauwgezet zijn.

Alzoo ik nu verlegen was hoe te handelen, zond ik den Heer VAN COUVER om Kapitein CLERKE kennis te geven van alles dat 'er gebeurd was, en hem te zeggen dat mijne gedagten waren dat zij niet van meening waren ons woord te houden, en dat zij, wel verre dat het gebeurde hun leed deed, integendeel vol moed en vertrouwen waren wegens hun behaald voordeel, en slechts tijd zогten te winnen, tot zij enig plan konden uitvinden om ons in hunne macht te krijgen. De Heer VAN COUVER kwam terug met bevel dat ik weder naar boord zoude keeren, na eerst den inboorlingen te verstaan gegeven te hebben dat, zoo het lighaam den volgenden morgen niet gebragt wierd, het dorp vernield zou worden.

Toen zij zagen dat wij heen voeren, tragteden zij ons te tergen door de hoonendste en verachtendste gebaerden. Enige van ons volk zeiden dat zij verscheiden inboorlingen konden onderscheiden, pralende in de klederen van onze ongelukkige spitsbroeders; onder andere een Opperhoofd, dat met Kapitein COOKS sabel zwaaide, en eene vrouw, die de schede droeg. Daar kan ook geen twijfel zijn of ons gedrag moet hun een slegt denkbeeld van onze kloekmoedigheid

gegeeven hebben; want zij konden weinig denkbeeld vormen van de beweegredenen van menschlievendheid, die ons zoo deden handelen.

In gevolge van het verslag, dat ik Kapitein CLERKE deed van hetgeen ik begreep de tegenswoordige geest-gefeldheid en geneigdheid der eilanders te zijn, wierden de kragtdaadigste maatregelen genoomen om ons te wapenen tegens eenen aanval, dien zij in den nacht mogten waagen. De sloepen wierden met kettingen verduid, de schildwagten op beiden schepen verdubbeld, en daar wierden wagt-sloepen uitgezet, die rondom de schepen moesten roeijen, om de inboorlingen te beletten de kabels te kappen. Wij zagen gedurende den nacht eene verbaazende menigte lichten op de bergen, dat sommige van ons deed denken dat zij bezig waren hunne goederen het land in te bergen, in gevolge van onze bedreigingen. Doch ik geloof eerder dat het de offerhanden waren, welke zij wegens den oorlog deden, waarin zij zig verbeeldden binnen kort te zullen gewikkeld worden, en waarschijnlijk waren de lighaamen van onze verslagen landgenooten op deezen tijd brandende. Wij zagen naderhand diergelijke vuuren terwijl wij het eiland van *Morotoi* voorbij voeren, en die, gelijk ons door enige inboorlingen, welke toen aan boord waren, gezegd wierd, gebrand wierden wegens den oorlog, dien zij tegens een naburig eiland

eiland verklaard hadden. En dit kooft overeen met hetgeen wij bij de *Vrienden- en Societeit-Eilanden* hoorden, dat, als 'er een togt tegen eenen vijand op til is, de Opperhoofden altoos den moed des volks door feesten en vrolijkheden in den nacht tragten oprewekken.

Wij bleeven den geheelen nacht zonder vorstrust te worden, behalven door het gekraak en gemjammer, dat wij aan land hoorden. In den volgenden morgen vroeg, kwam HOAH aan de *Resolutie*, met een geschenk van doek en eene kleine bigge, die hij verzogt mij te mogen aanbieden. Ik heb hier voor gezegd dat de inboorlingen dachten dat ik de zoon van Kapitein CROCK was, en alzoo hij, bij zijn leven, hem dit akkoord had laten gelooven, werd dit waarfchijnlijk voor de bevelhebber na zijn dood aangezien. Zoo dra ik op het verdek kwam, vroeg ik hem naar het lighaam, en, toen hij mij niet dan onduikende antwoorden gaf, welgerde ik zijne geschenken aanteneemen, en zou hem weggezonden hebben met enige uitdrukkingen van graatschap en gevoeligheid, zoo niet Kapitein CROCK, het best oordeelende in alle gevallen den schijn van vriendschap te behouden, het beter geoordeeld hadd' dat hij met den gewonen eerbied zoude behandeld worden.

Deeze verraderlijke haerel kwam, gedurende den loop van dezen voormiddag, dikwijls naar

ons toe met het een of ander klein geschenk, en, alzoo ik altoos merkte dat hij alle gedeelten van het schip met veel aandacht bekeek, droeg ik zorg dat hij zien zoude dat wij wel bereid waren om ons te verdedigen.

Hij drong zeer sterk aan, zoo bij Kapitein CLERKE als bij mij, dat wij aan land zouden koomen, alle de schuld van het ophouden der lighaamen op de andere Opperhoofden leggende, en ons verzeekerende dat alles naar ons genoegen zoude kunnen geschikt worden in een mond-gesprek van ons met TERREBOBO. Zijn gedrag was egter te verdagt dan dat de voorzigtigheid zoude hebben toegelaaten in dit verzoek te bewilligen, en daar kwam ons ook naderhand iets ter ooren, dat de volkoomene valsheid van zijne voorgeevens bewees; want wij vernamen onmiddelijk na het gevegt, waarin Kapitein COOK sneuvelde, dat de oude Koning in een hol was geweken in het steil gedeelte van den berg, dat over de baai hangt, en dat alleen door middel van touwen genaakbaar was, daar hij verscheiden dagen lang in was gebleven, terwijl hem zijn voedzel met touwen wierd afgelaaten.

Toen KOAH van de schepen terug kwam, konden wij zien dat zijne landslieden, die, met het aanbreeken van den dag, in groote menigten op het strand waren verzameld, met groote drift rondom hem te zaamen drongen, als of zij hoo-

ren

ren wilden welke tijding hij bragt en wat hun in gevolge te doen stond, Het is zeer waarschijnlijk dat zij verwagteden dat wij onze bedreigingen zouden trachten ter uitvoer te brengen, en zij scheenen hun vast besluit genoomen te hebben van hunnen grond te verdedigen. Gedurende den gantschen morgen hoorden wij op verschillende plaatsen van de kust den hoorn blaazen; wij zagen sterke benden over de bergen trekken; in kort, alles had zulk een ontrustend voorkoomen, dat wij een stroom-anker uitbragten, om in staat te zijn het schip met het boord naar het dorp te haalen, in geval wij mogten aangevallen worden, en sloepen uitlegden over de noordlijke punt van de baai, om eene verrasching van dien kant voor te koomen.

Het verbreeken van hunne belofte van de lighaamen der gefneuvelde te zullen uitleveren, en het oorlogszugtig voorkoomen, dat zij nu verroonden, veroorzaakte nieuwe beraadslagingen onder ons over de maatregelen, die ons nu stonden te neemen. Daar wierd eindelijk besloten dat wij ons door niets zouden laten ophouden in het maaken van de mast en de toebereidzelen tot ons vertrek; maar dat wij des niettegenstaande onze onderhandelingen over het terugkrijgen van de lijken zouden vervolgen.

Het grootst gedeelte van den dag wierd doorgebracht met de fokke-mast in eene behoorlijke lig-

ging op het verdek te krijgen voor de timmerlieden, die 'er aan zouden werken, en met de nodige veranderingen onder de officieren te maaken. Naardien het opperbevel over den togt nu op Kapitein CLERKE vervallen was, kwam hij op *de Resolutie* over, stelde den luitenant GORE tot Kapitein op *de Ontdekking* aan, en bevorderde den Heer HARVEY, eenen zee-kadet, die met Kapitein COOK zijne twee laatste reizen gedaan had, tot de luitenants plaats, die daar door open viel. Wij wierden den gantschen dag door de inboorlingen niet gestoord, en, toen het avond wierd, vertuiden wij de groote sloep wederom met eene kerting en legden wagt-sloepen uit rondom beiden de schepen, gelijk te vooren.

Omtrent agt uren, wanneer het zeer donker was, hoorde men eene kano naar het schip roeijen, en zoo dra zij in het gezigt kwam, schooten 'er beiden de schildwagten, die op het verdek stonden, op. Daar waren twee menschen in de kano en zij riepen onmiddelijk *Tinnee* (gelijk zij mijnen naam uitspraaken) en zeiden dat zij vrienden waren, en iets voor mij hadden, dat aan Kapitein COOK toebehoorde. Toen zij aan boord kwamen, wierpen zij zig aan onze voeten, en scheenen uitermaate verschrikt. Gelukkiglijk was geen van beiden gekwetst, schoon de kogels van beiden de snaphaanen door de kano gegaan waren. Een hunner was de man, van wien ik hier voor

ge-

gesproken heb onder den naam van den *Taboo-*
man, die Kapitein COOK altoos verzelde met
 de plechtigheden, welke ik reeds beschreven heb,
 en die, schoon een man van rang in het eiland,
 naauwlijks kon belet worden hem de laagste dien-
 sten van een gemeenen bediende te bewijzen. Na
 het verlies van den *Orono* met eenen vloed van
 traanen beweend te hebben, zeide hij ons dat hij
 ons een gedeelte van zijn lighaam had medege-
 bragt. Toep bood hij ons een kleip pakjen aan,
 in doek gewikkeld, dat hij onder zijnen arm had
 mede gebragt; onbeschrijflijk was het afgrijzen,
 dat ons overviel, wanneer wij 'er een stuk men-
 schen-vleesch in vonden, van omtrent negen of
 tien ponden zwaarte. Dit was, zeide hij, alles
 wat 'er van het lighaam overig was, het overige
 was in stukken gesneden en verbrand; maar het
 hoofd en alle de beenderen, behalven hetgeen tot
 den romp behoorde waren in de macht van TER-
 REBOROO en de andere *Erees*; hij voegde 'er
 bij dat hetgeen wij hier zagen, aan KAOO, het
 Opperhoofd der priesters, was te beurt gevallen,
 om in de eene of andere godsdienstige plechtig-
 heid gebruikt te worden, en dat hij het gezond-
 den had als een bewijs van zijne onschuld en zijne
 verkleefdheid aan ons.

Dit verschafte ons gelegenheid om navraag te
 doen of zij menschen-eeters waren? en wij ver-
 zuimden die ook niet. Eerst tragteden wij,
 door

door veele zijdelingſche vraagen, aan elken hunner afzonderlijk gedaan, te verneemen op welke wijze zij over het overige van de lighaamen beſchikt hadden, en hoorende dat zij alle overeenkwamen dat, na dat het vleesch 'er was afgefneeden, alles verbrand was, deden wij hun eindelijk regſtreeks de vraag: Of zij 'er niet iets van opgegeeten hadden? Zij lieten terſtond op dit denkbeeld zoo veel afgrijzen blijken als enig Europeaan zoude hebben kunnen doen, en vroegen zeer natuurlijk of dit bij ons de gewoonte ware? Daarna vroegen zij ons met grooten ernst en ſchijnbaare vrees wanneer de *Orono* weder zoude koomen? en wat hij hun bij zijne terugkomst doen zoude? Dit zelfde wierd dikwijls door andere gevraagd, en dit denkbeeld ſtemt met den algemeenen loop van hun gedrag omtrent hem overeen, welk toonde dat zij hem als een wezen van eenen bovennatuurlijken aart beſchouwden.

Wij drongen bij onze twee vriendlijke bezoekers aan dat zij aan boord zouden blijven tot den morgen, maar te vergeeſch. Zij zeiden ons dat zoo hetgeen zij beſtaan hadden ter kenniſſe van den Koning of de Opperhoofden kwame, zulks de allernoodlottigſte gevolgen voor hunne geheele maatſchappij zoude kunnen hebben, om hetwelk voor te koomen zij genoodzaakt waren geweest in den duifter naar ons toe te vaaren, en dat de zelfde voorzorg zoude nodig zijn om naar land terug

rug

rug te keeren. Zij verhaalden ons verder dat de Opperhoofden volstrekt den dood van hunne landslieden wilden wreeken, en zij waarschuwend ons in het bijzonder dat wij KOAH niet vertrouwen zouden, die, zeiden zij, onze doodlijke en onverzoenlijke vijand was, welke niets vuriger wenschte dan eene gelegenheid om ons te bevegten, en dat met het blaazen van den hoorn, dat wij in den morgen gehoord hadden, eene uitdaaging bedoeld wierd.

Wij vernamen van deeze lieden dat 'er zeventien van hunne landslieden in het eerste gevegt te *Kowrowa* gesneuveld waren, onder welke vijf Opperhoofden, en dat KANEENA en zijn broeder, onze zeer bijzondere vrienden, zig ongelukkiglijk onder dat getal bevonden. Aan de sterrekundige schouwplaats waren 'er, zeiden zij, agt gedood, waar onder ook drie van den eersten rang gevonden wierden.

Omtrent elf uren verlieten ons onze twee vrienden en namen de voorzorg van te verzoeken dat onze wagt-sloep hen mogt verzellen tot zij voorbij *de Ontdekking* waren, opdat men niet weder op hen schieten mogt, dat hunne landslieden aan land zoude kunnen ontrusten en hen bloot stellen aan het gevaar van ontdekt te worden. Dit wierd toegestaan, en wij hadden het genoeg te zien dat zij behouden aan wal kwamen, zonder ontdekt te worden.

Gedurende het overige van deezē nacht hoorden wij hetzelfde luid gehuil en gejammer als in den vorigen. Vroeg in den morgen ontvingen wij wederom een bezoek van КОАН. Ik moet bekennen dat ik een weinig verstoord was te zien dat men, ondanks de klaarste blijken van bedrog in zijn gedrag, en het stellig getuigenis van onze vrienden de priesters, hem nog toeliet dezelve verraderlijke rol te blijven spelen en ons ten minsten den schijn gaf van ons door zijne geveinsdheid te laaten blinddoeken. Onze toestand was indedaad ten uitersten slegt en beloofde niet veel goeds, alzoo geen der oogmerken, om welke deezē vreedelievende handelwijze was gevolgd, daar door in het minst was bevorderd geworden. Daar was nog geen voldoende antwoord op onze vragen gegeven; wij scheenen nog in het geheel niet gevorderd te zijn tot eene verzoening met de inwooners: zij bleeven nog in menigte op het strand, als of zij vast besloten hadden om alle pogingen, welke wij zouden mogen doen om te landen, te wederstaan, en egter was deezē poging volstrekt noodzaaklijk geworden, naardien het inneemen van eenen verderen voorraad van water niet langer uitstel kon lijdē.

Ik moet egter ten voordeele van het gedrag van Kapitein CLERKE aanmerken dat het, uit het groot aantal der inboorlingen, en uit de kloekmoedigheid, waarmede zij ons scheenen af-

tewagten, waarschijnlijk was dat een aanval niet zonder enig gevaar geschieden konde, en dat het verlies van slechts zeer weinige van onze manschappen, voor ons, gedurende het overige van onze reis, zeer gevoelig zoude geweest zijn, daar het uitstellen van de uitvoering van onze bedreigingen, schoon het aan den eenen kant hun denkbeeld van onze dapperheid verminderde, aan den anderen kant die uitwerking had dat zij uit elkanderen gingen; want deeze dag, omtrent den middag, bevindende dat wij in onze werkloosheid volhardden, trokken groote troepen, na op hunne hoornen geblaazen, en alle andere wijzen van uitdaaging gebruikt te hebben, over de bergen weg, en kwamen nooit weder te voorschijn. Zij die bleeven waren egter niet minder stout en onbeschoft. Een hunner had de vermetelheid om binnen eene snaphaan-schoot voor den boeg van het schip te koomen, en, na verscheiden steenen naar ons geslingerd te hebben, zwaaide hij Kapitein COOKS hoed over zijn hoofd, terwijl zijne landslieden aan land hunne blijdschap betoonden en zijne stoutheid toejuichten. Ons volk gemaakte, op deeze belediging, geheel in vuur, en, alle op het half-dek koomende, smeekten zij dat zij niet langer mogten genoodzaakt worden deeze herhaalde tergingen te dulden, en verzogten mij van Kapitein CLERKE voor hun verlot te verzoeken om van de eerste goede gelegenheid

ge-

gebruik te mogen maaken om den dood van hunnen bevelhebber te wreeken. Toen ik hem kennis gaf van hetgeen 'er gebeurde, gaf hij bevel dat men enige kanonschooten op de inboorlingen aan land zoude doen, en beloofde het volk dat, zoo men hen den volgenden dag aan de water-plaats niet ongemoeid liet, men hun dan vrijheid zoude geven hien te kastijden.

Het is vrij zonderling dat, eer wij het schip genoeg konden omhaalen om het geschut op hen te rigten, de eilanders ons oogmerk geraaden hadden aan het gewoel, dat zij op het schip zagen, en zig agter hunne huizen en muuren verscholen hadden. Wij waren dan genoodzaakt enigermaate in het blinde te schieten; egter deden onze schooten alle de uitwerking, die wij zouden hebben kunnen verlangen. Want, kort daarop, zagen wij KOAH met grooten haast naar ons toe koomen roeijen, en wij vernamen bij zijne aankomst dat 'er enig volk was gesneveld, en onder deeze MAIHA MAIHA, een voornaam Opperhoofd en een nabestaande van den Koning (*).

Kort na de aankomst van KOAH, kwamen 'er twee

(*) Het woord *matte* wordt, in de taal van deeze eilanden, gemeenlijk gebruikt om dooden en kwetsen te betekenen, en naderhand wierd ons gezegd dat dit Opperhoofd slechts eenen ligten slag op het aangezicht ontvangen, had van een' steen, die door eenen van de kogels geraakt was.

twee jongens van de *Morai* naar de schepen zwemmen; hebbende elk eene lange speer in zijne hand; toen zij vrij nabij gekoomen waren, begonnen zij een gezang op eene zeer plechtige wijze aanteheffen, welks onderwerp wij, uit het herhaald noemen van het woord *Orono* en het wijzen naar het dorp; daar Kapitein Cook gedood was, gisten de rampzalige gebeurtenis te zijn. Omtrent twaalf of vijftien minuten op eenen klaagenden toon gezongen hebbende; gedurende welken tijd zij altijd in het water gebleven waren; gongen zij aan boord van *de Ontdekking* en gaven hunne speeren over; en, aldaar eenen korten tijd vertoefd hebbende, keerden zij naar land. Wie hen gezonden had, of welk het doel van deeze plechtigheid ware, hebben wij nooit kunnen verneemen.

Tegens den avond wierden de gewoone voorzorgen genoomen tot veiligheid van de schepen; en, zoo dra het donker was; kwamen onze twee vrienden, die ons den voorigen avond bezogt hadden, weder van land. Zij verzeekerden ons dat, schoon de uitwerkingen van ons geschut deezen agtermiddag de Opperhoofden ten uitersten verschrikt hadden; zij egter nog geenzints hunne vijandlijke voorneemens hadden laten vaaten, en raadden ons op onze hoede te zijn.

Den volgenden morgen wierden de sloepen van beiden de schepen naar land gezonden om water

te haalen, en *de Ontdekking* wierd digt tegens het strand aan gehaald, om dien dienst te dekken. Wij bevonden weldra dat hetgeen ons de priesters hadden laten zeggen niet zonder grond was, en dat de inboorlingen voorneemens waren alle gelegenheden waarteneemen om ons te verontrusten, als het zonder veel gevaar geschieden konde.

Over deeze geheele groep eilanden liggen de dorpen meestendeels aan den zee-kant, en de grond bij dezelve is omringd met steenen muuren, omtrent drie voeten hoog. In het eerst dagten wij dat deeze muuren bestemd waren tot de verdeeling van de gronden van bijzonderen eigendom; maar nu ontdekten wij dat zij tot eene verdediging tegens eenen aanval dienden en dat zij waarschijnlijk voornamelijk daar toe aangelegd waren. Zij bestaan uit losse steenen, en de inwooners zijn zeer behendig in dezelve met grooten spoed naar dien kant te verplaatsen, daar de rigting van den aanval het vereisfchen mag. In de zijden van den berg, die over de baai hangt, hebben zij ook kleine holen of kelders van eene aanmerklijke diepte, welker ingangen door een affchutzel van denzelfden aart verdedigd wordt. Van agter beiden deeze borstweeringen bleeven de inboorlingen onze water-haalers aanhoudend met steenen ontrusten, zonder dat de kleine macht, die wij
aan

aan land hadden, met het voordeel van schietge-
weër hen kon noodzaaken te wijken.

Ons volk was dan ook zoo blootgesteld dat zij alle hunne aandacht voor hunne eigen veiligheid nodig hadden, zoo dat zij den gantschen voormid-
dag besteedden met slechts eene enkele ton water te vullen. Alzoo het dan onmogelijk was deezen dienst te verrigten, voor hunne bespringers tot eenen grooter' afstand weggedreven waren, kreeg de *Ontdekking* bevel hen met haar grof ge-
schut te vernestelen; dit geschiedde met enige weinige losbrandingen, wanneer het volk landde zonder gemoeid te worden. De inboorlingen kwamen egter kort daarop wederom te voorschijn met hunne gewoone wijze van aantevallen, waar-
om men het nu volstrekt noodzaaklijk vond enige verstrooide huizen dicht bij de bron, waaragter zij zig verscholen hadden, aftebranden. Het doet mij leed te moeten zeggen dat ons volk, in het ter uitvoer brengen van deeze bevelen zig tot daaden van noodlooze wreedheid en verwoesting liet vervoeren. Men moet zeekerlijk iets toegeeven aan hunne gevoeligheid over de herhaalde beledigingen en het verachtend gedrag der eilanders en aan hun natuurlijk verlangen om het verlies van hunnen bevelhebber te wreeken; doch hun gedrag diende ook te gelijk om mij te overtuigen dat men, bij zulke gelegenheden, niet zonder de uiterste voorzigtigheid het willekeurig gebruik

van wapenen, al is het slechts voor eenen oogenblik, in handen van gemeene matroozen of soldaaten moet vertrouwen. De gestrengheid der krijgstucht en de gewoonheid van te gehoorzaamen, waardoor hunne krachten naar het behoorlijk doel gerigt worden, leiden hen natuurlijk genoeg tot het denkbeeld dat wat zij de macht hebben te doen, zij ook het recht hebben te doen. Naardien daadlijke ongehoorzaamheid bijna de eenigste misdaad is, waarvoor zij gewoon zijn straffe te verwagten, leeren zij dezelve ook beschouwen als de eenigste maat van goed en kwaad, en trekken daaruit het besluit dat zij hetgeen zij ongestraft kunnen doen, ook met recht en eer doen mogen, zoo dat het gevoel van menschlijkheid, dat ons allen eigen is, en die edelmoedigheid jegens eenen geen' wederstand biedenden vijand, die, op andere tijden, het onderscheidend kenmerk van braave menschen is, slechts zwakke beteugelingen worden tegens het oefenen van gewelddadigheden, als zij in strijd koomen tegens het verlangen, welke hen natuurlijk bezielt, om hunne onafhankelijkheid en macht te toonen.

Ik heb reeds gezegd dat 'er bevel gegeven was om slechts enige verstrooide hutten, die den inboorlingen schuilplaats verleenden, aftebranden. Wij waren dan ook zeer verbaasd het gantsche dorp in vlammen te zien, en voor eene sloep, die

die afgezonden wierd om den voortgang van het kwaad te stuiten, het land bereiken kon, stonden de huizen van onze oude getrouwe vrienden, de priesters, alle in brand. Ik kan de ziekte, die mij deezen dag aan boord deed blijven, niet genoeg bejammeren. De priesters waren altijd onder mijne bescherming, en, ongelukkig! waren de officiers, die toen dien dienst verrigteden, en die zelden aan de *Morai* aan land geweest waren, niet zeer met de omstandigheden van de plaats bekend. Ware ik 'er zelf tegenswoordig geweest, zou ik waarschijnlijk het middel geweest zijn om hunne kleine maatschappij voor vernieling te bewaaren.

Verscheiden van de inboorlingen wierden ter neder geschoten terwijl zij de vlammen ontweeken, en ons volk hieuw twee van hun de hoofden af en bragt die aan boord. Het lot van eenen armen eilander wierd door ons alle zeer betreurd. Zoo als hij naar de bron kwam, om water te halen, wierd 'er door eenen van de soldaaten op hem geschoten; de kogel raakte zijne kalebas, die hij onmiddelijk van zig wierp, en hij vlugtede. Hij wierd vervolgd tot in een van de spelonken, die ik hier boven beschreven heb, en geen leeuw kon zijn hol met grooter moed en fierheid verdedigd hebben, tot hij eindelijk, na twee van ons volk eenen aanmerklijken tijd bezig gehouden te hebben, overdekt van wonden, den geest gaf.

Het was dit geval dat ons eerst met het gebruik van deeze holen bekend maakte.

Middelertwyl wierd een man van jaaren gevangen, gebonden en naar boord gezonden in dezelfde sloep met de hoofden van zijne twee landslieden. Nimmer zag ik den schrik zoo sterk afgeschilderd als op het gelaat van deezen man, noch eenen zoo hevigen overgang tot buitenspoorige blijdschap, als toen men hem los maakte en hem zeide dat hij gerust heen kon gaan. Hij toonde ons dat hij niet ondankbaar was, naardien hij zedert dikwijls terugkeerde met geschenken van levensmiddelen en ons ook andere diensten bewees.

Zoo als het dorp verbrand was, zagen wij eenen man van den berg af koomen, van vijftien of twintig jongens verzeld, stukken wit doek, groene takken, plataanen en diergelijke in hunne handen houdende. Ik weet niet hoe het kwame dat dit gezantschap des vredes, zoo dra het binnen ons bereik kwam, het vuur van eene bende van ons volk ontving. Dit deed hen egter niet terugkeeren. Zij vervolgden hunnen weg, en de officier, die aldaar het bevel voerde, kwam nog bij tijds om eene tweede losbranding voor te koomen. Toen zij nader kwamen, bevond men dat het onze veel geachte vriend KAIREEKEEA was, die gevlugt was, zoo dra wij het dorp
eerst

eerst in brand staken en die nu terugkwam , verzoekende aan boord van *de Resolutie* gebragt te worden.

Toen hij aan boord kwam , vonden wij hem zeer ernstig en peinzende. Wij tragteden hem te doen begrijpen dat wij in de noodzaaklijkheid geweest waren om het dorp in brand te steeken , waar door zijn huis en dat van zijne broederen tegens ons oogmerk verteerd waren. Hij verweet ons een weinig ons gebrek aan vriendschap en onze ondankbaarheid ; en waarlijk nu vernamen wij eerst de geheele uitgestrektheid van het nadeel , dat wij hun toegebragt hadden. Hij zeide ons dat zij , vertrouwende op de beloften , die ik hun gedaan had , en op de verzeekeringsen , hun naderhand door de mannen , die ons de overblijfselen van Kapitein COOK hadden gebragt , gegeven , hunne goederen niet landwaarts in gevoerd hadden , gelijk de overige inwoners , maar dat alle hunne goederen van waerde , zoo wel als hetgeen zij van ons hadden gekregen in een huis dicht bij de *Morai* gebragt was , daar zij het alles met spijt door ons zagen verbranden.

Toen hij aan boord kwam , had hij de hoofden van zijne landslieden op het verdek zien leggen , dat hem zeer verschrikt , had en hij verzogt zeer ernstig dat zij over boord mogten geworpen worden.

den. Kapitein CLERKE beval dat men oogebliklijk aan dit verzoek voldoen zoude.

In den avond kwamen de waterhaalers weder aan boord, hebbende geene verdere belemmering ontmoet. Wij bragten eenen akeligen nacht door, het schreeuwen en jammeren, dat wij aan land hoorden, was veel vreeslijker dan ooit. Onze eenigste troost was de hoop dat wij zulke gestrenge middelen in het vervolg niet meer zouden behoeven te gebruiken.

Het is zeer zonderling dat, onder alle deeze onrust, de vrouwen van het eiland, die aan boord waren, ons nooit wilden verlaten, noch de minste vrees lieten blijken, of voor haar zelve, of voor haare vrienden aan wal. Zij scheenen zoo geheel onverschillig dat enige van haar, die op het verdek waren toen het dorp in brand stond, het gezigt scheenen te bewonderen en dikwijls uitriepen dat het *maitai* of zeer mooi was.

Den volgenden morgen kwam KOAH als gewoonlijk naar de schepen af. Alzoo 'er nu geene verdere noodzaaklijkheid was om hem te ontzien, wierd mij toegelaaten met hem te handelen zoo als ik goed vond. Toen hij het scheeps-boord naderde, zijn gezang aanheffende en mij een varken en enige plataanen aanbiedende, beval ik hem af te houden, hem waarschuwende nooit weder te koomen zonder Kapitein COOKS beenderen,

zoo hij het geduurig verbreeken van zijne belofte niet met zijn leven wilde boeten. Hij scheen niet zeer gevoelig aan dit onthaal, maar voer terstond naar land en voegde zig bij eenen troep van zijne landslieden, die bezig waren de waterhaalers mee steenen te smijten. Het lighaam van den jongman, die den dag te vooren gedood was, wierd deezen morgen gevonden, liggende aan den ingang van het hol; enige van ons volk gongen hen en wierpen 'er eene mat over, en kort daarop zagen zij enige mannen hem op hunne schouderen weg draagen, en hoorden hen, terwijl zij voortgingen, een treurig lied zingen.

De inboorlingen, eindelijk overtuigd zijnde dat het niet gebrek aan macht om hen te straffen was, dat ons tot hier toe hunne uitdaagingen geduldig had doen verdraagen, lieten nu af van ons te moeilijx, en, in den avond kwam 'er een Opperhoofd, genaamd EAPPO, dat ons zelden bezogt had, doch dat wij kenden voor een' man van den eersten rang, met geschenken van TERREEOBOO, om den vrede te verzoeken. Deeze geschenken wierden ontvangen, en hij wierd terug gezonden met hetzelfde antwoord, dat te vooren gegeven was, dat, zoo lang de overblijfzelen van Kapitein COOK niet terug gegeven waren, 'er geen vrede zoude verleend worden. Wij vernamen van deezen man, dat het vleesch van al-

le de lijken van ons volk, met de beenderen van de rompen, verbrand waren, dat de beenderen van de ledenmaaten van de soldaaten onder de mindere Opperhoofden verdeeld waren, en dat men over die van Kapitein COOK op de volgende wijze beschikt had; het hoofd aan een groot Opperhoofd, KAHO-OPEN genaamd, het hair aan MAIHA-MAIHA, en de beenen, dijen en armen aan TERREEOBOO. Toen het donker was, kwamen veele van de inboorlingen af met wortelen en andere gewassen; en wij kreegen ook twee rijklijke geschenken van dezelfde levensmiddelen van KAIREEKEEA.

De negentiende wierd meest doorgebracht met het zenden en ontvangen van de boodschappen, die tusfchen Kapitein CLERKE en TERREEOBOO heen en weder gingen. EAPPO drong sterk aan dat een van onze officieren aan land zoude gaan, en bood zig aan om ondertusfchen als gijzelaar aan boord te blijven. Men vond egter niet goed dit verzoek toetestaan, en hij verliet ons met belofte van den volgenden dag de beenderen te zullen brengen. Op het strand ontmoeteden de water-haalers geenen den minsten tegenstand van de inboorlingen. die, ondanks ons omzigtig gedrag, onder ons kwamen, zonder den minsten fchijn van vrees of wantrouwen.

Den twintigften, vroeg in den morgen, hadden wij het genoeg van de fokke-mast ingezet te krij-

krijgen. Dit was een werk van groote moeilijkheid en enig gevaar, naardien onze touwen zoo rot waren, dat de takels verscheiden maalen braken.

Tusfchen tien en elf uren zagen wij eenen grooten troep menschen den berg af koomen, die aan het strand was, in eene soort van plechtige statie, draagende elken man een suiker-riet of twee op zijne schouderen, en brood-vrugt, *saro* en plataanen in de hand. Zij wierden voorafgegaan door twee trommelflagers, die, toen zij aan den water-kant kwamen, bij eene witte vlag gongen nederzitten, en op hunne trommelen begonnen te slaan, terwijl degeene, die agter hen gekoomen waren, een voor een naderden; toen zij de geschenken, die zij medebragten, hadden nedergelegd, vertrokken zij in dezelfde orde. Kort daarop vertoonde zig *EAPPO* in zijnen langen vederen mantel, iets zeer plechtig in zijne handen draagende, en zig op eene rots nedergezet hebbende, deed hij tekenen dat men hem eene sloep zoude zenden.

Kapitein *CLERKE*, gisfende dat hij de beenderen van Kapitein *COOK* had medegebragt, hetwelk ook bleek de waarheid te zijn, vertrok zelf in de pinas om dezelve te ontvangen en beval mij hem met den kotter te volgen. Toen wij aan het strand kwamen, kwam *EAPPO* in de pinas en leverde den Kapitein de beenderen over, in eene groo-

groote menigte fraai nieuw doek gewonden en met een gevleekten mantel van zwarte en witte vederen bedekt. Hij verzelde ons vervolgens naar *de Resolutie*; maar wilde zig niet laten overhaalen om aan boord te koomen, denklijk uit een gevoel van beraamlijkheid niet verkiezende tegenswoordig te zijn bij het openen van den bundel. Wij vonden 'er beiden de handen van Kapitein COOK in haar geheel in, die wel bekend waren aan een aanmerkelijk lidteken op de eene, tusfchen den duim en den voorften vinger, het hoofd, maar met de hersfen-pan 'er van afgezonderd, en de beenderen van het aangezigt ontbreekende; op de hersfen-pan was het hair kort afgefneeden en de ooren waren 'er aan; de beenderen van beiden de armen, met het vel van den voorarm 'er aan hangende; de beenderen van de dijen en beenen aan malkanderen gehecht, doch zonder de voeten. De banden van de geledingen waren geheel, en alles droeg klaare blijken van in het vuur geweest te zijn, uitgezonderd de handen, waarop het vleesch nog was, en die op verscheiden plaatsen gesneden waren en met zout opgevuld, waarfchijnlijk met oogmerk om dezelve te bewaaren. Daar was ook eene snede op het agterfte gedeekte van de hersfen-pan, maar het hoofd had geene breuk. LAPPO zeide ons dat de onderkaak en de voeten, die ontbraken, door verschillende Opperhoofden geëigend waren, en dat TERREO-

BOO alle middelen in het werk stelde om dezelve terug te krijgen.

Den volgenden morgen kwam EAPPO en 's Konings zoon aan boord en zij bragten de overige beenderen van Kapitein COOK mede, als mede de loopen van zijnen snaphaan, zijne schoenen en enige andere beuzelingen, hem toebehoorende. EAPPO gaf zig veel moeite om ons te overtuigen dat TERREBOO, MAIHA-MAIHA en hij zeer hardlijk naar den vrede verlangden, dat zij 'er ons het overtuigendst bewijs van gegeven hadden, dat in hun vermogen was, en dat zij belet waren geworden dit eerder te doen door de andere Opperhoofden, van welke veele nog onze vijanden waren. Hij beklagde met de grootste droefheid den dood van zes Opperhoofden, welke wij gedood hadden, van welke sommige, zeide hij, van onze beste vrienden waren. De kotter was, naar zijn zeggen, door het volk van PAREEA weg genoomen, zeer waarschijnlijk om den slag, dien men gegeven had, te wreeken, en hij was den volgenden dag gesloopt. De wapenen van de soldaaten, welke wij ook opgeëischt hadden, waren, naar hij ons verzeekerde, door het gemeen volk medegenoomen en niet weder te krijgen, alzoo de beenderen van den bevelhebber alleen bewaard waren, als TERREBOO en den *Erees* toebehoorende.

Daar bleef nu niets overig dan onzen grooten

en ongelukkigen bevelhebber den laatsten dienst te bewijzen. EAPPO wierd heen gezonden met bevel om de geheele baai onder het *taboo* te brengen; in den agtermiddag wierden de beenderen in eene kist gelegd, en de dienst over dezelve gelezen, waarna zij met de gewoone krijgs-eer in de diepte wierden nedergelaaten. Wat wij bij deeze gelegenheid gevoelden laat ik de waereld beoordeelen; zij, die 'er bij tegenswoordig waren weeten dat het niet in mijn vermogen is het uittedrukken.

In den voormiddag van den twee en twintigsten zagen wij geen eene kano in de baai vaaren, alzoo de *taboo*, die EAPPO den dag te vooren, op ons verzoek, op dezelve gelegd had, nog niet was opgeheven. Eindelijk kwam EAPPO naar ons toe. Wij verzeekerden hem dat wij nu volkoomen voldaan waren, en dat, de *Orono* nu begraven zijnde, alle geheugen van hetgeen gebeurd was met hem begraven was. Wij verzogten hem toen de *taboo* opteheffen en bekend te maaken dat het volk als gewoonlijk levensmiddelen kon aanbrengeu. De schepen wierden weldra omringd van kanos, en veele van de Opperhoofden kwamen aan boord, groote droefheid betoonende over hetgeen gebeurd was, en hunne blijfchap betuigende over onze verzoening. Verscheiden van onze vrienden, die ons niet bezogten, zonden geschenken van groote varkens en andere levens-

vensmiddelen. Onder anderen kwam ook de oude verraderlijke KOAH, doch men weigerde hem te ontvangen.

Naardien nu alles gereed was om in zee te stee- ken, en Kapitein CLERKE vreesde dat, zoo de tijding van onze verrigtingen alhier de eilanden onder den wind van ons mogt bereiken voor wij 'er kwamen, zulks eene slegte uitwerking mogt hebben, gaf hij bevel om de touwen los te maaken. Omtrent agt uren 'savonds zonden wij alle de inboorlingen weg, en EAPPO en de vriendelijke KAIREEKEEA namen een aandoenlijk afscheid van ons. Wij ligteden onmiddelijk het anker en zeilden de baai uit. De inboorlingen stonden in groote menigte op het strand, en ontvongen, terwijl wij voorbij voeren, ons laatst vaarwel met alle tekenen van toegenegenheid en goedwilligheid.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Karakakooa, om aan de Zuid-Oost-zijde van Mowee eene haven te zoeken. Wij worden door de Oostlijke winden en de stroomen onder den wind van hetzelfde gedreven. Wij vaaren voorbij het eiland Tahorowa. Beschrijving van de Zuid-West-zijde van Mowee. Wij stevenen langs de kusten van Ranai en Morotoi naar Woahoo. Beschrijving van de Noord-Oost-kust van Woahoo. Vergeeffsche pooging om aan water te koomen. Overtogt naar Atooi. Wij ankeren in de Wymoa-Baai. Gevaarlijke toestand van de water-haalers aan land. Burgerlijke oneenigheden op het eiland. Bezoek van de Opperhoofden, die in geschil zijn. Wij ankeren bij Oneeheow. Vertrek van de Sandwich-Eilanden.

Omtrent tien uuren geraakten wij vrij van het land, en, de sloepen inheisfende, stevenden wij Noordwaarts, met oogmerk om naar eene haven te zoeken aan de Zuid-Oost-zijde van *Mowee*, die wij dikwijls door de inboorlingen hadden hooren noemen. Den volgenden morgen vonden wij ons tot onder den wind afgedreven door eene zwaare

zee uit het Noord-Oosten, en eene frisse koelte; die uit dezelfde streek opkwam, dreef ons nog verder Westwaarts. Te middernacht wendden wij en stuurden vier uren lang Zuidwaarts, om ons vrij van het land te houden, en, bij den dageraad, bevonden wij ons zelve sturende naar een klein dor eiland, *Tahoorowa* genaamd, dat zeven of agt Engelsche mijlen ten Zuid-Westen van *Mowee* ligt.

Naardien nu alle vooruitzigt van de Zuid-Oostlijke deelen van *Mowee* nader te onderzoeken weg was, lieten wij het voor den wind af loopen en stevenden langs de Zuid-Oost zijde van *Tahoorowa*. Zoo als wij deszelfs Westlijk eind digt om stuurden, met oogmerk om de Westzijde van *Mowee* te boven te zeilen, kreeg wij eensklaps ondiep water en zagen de zee op enige losse klippen, bijna regt vooruit, branden. Dit noodzaakte ons anderhalve mijl af te houden; wanneer wij wederom Noordwaarts stuurden, en; na over eene bank gevaaren te zijn, met negentien vademen water, naar eenen doortogt hielden tuschen *Mowee* en een eiland, *Ranai* genaamd. Op den middag was onze Breedte, volgens waarneming, $26^{\circ} 42'$ Noord, en onze Lengte $203^{\circ} 22'$ Oost, terwijl het Zuidlijk eind van *Mowee* O. Z. O. $\frac{1}{4}$ O. van ons lag, het Zuidlijk eind van *Ranai* W. N. W. $\frac{1}{4}$ W., *Morotoi* N. W. en N. W. ten N., en het Westlijk eind van *Tahoo-*

rowa Z. ten O. zeven Engelsche mijlen van ons. Onze Lengte wierd naauwkeurig afgeleid uit waarneemingen, met den tijd-wijzer gedaan, voor en na den middag, vergeleken met de lengte, afgeleid uit eene groote menigte afftanden van de maan van de zon en starren, insgelijks deezen dag waargenoomen.

In den agtermiddag, het weder kalm zijnde, met ligte zugtjens uit het Westen, stuurdten wij N. N. W. doch bij zonne-ondergang, omtrent het midden van het kanaal, eene bank ziende, die tot eenen aanmerklijken afftand van de Westpunt van *Mowee* scheen uittesteeken, en het weder ongestadig zijnde, wendden wij en stuurdten naar het zuiden.

De Zuid-West zijde van dit eiland, dat wij nu voorbij gevaaren waren, zonder in staat te zijn de kust te naderen, levert hetzelfde gezicht van verre als de Noord-Oost-zijde, gelijk wij die zagen op onze wederkomst van het Noorden in de maand November 1778; het bergachtig gedeelte, dat door eene laage platte land-engte aan malkanderen gehecht is, verthoont zig in het eerst als twee afzonderlijke eilanden. Dit bedrog had ook plaats aan de Zuid-West-zijde, tot wij tot binnen agt of tien mijlen de kust naderden, welke, zeer diep naar binnen buigende, eene fraaije ruime baai vormde. De Westlijkste punt, van welke de bank, waarvan wij zoo even gesproo-

spro
een
een
ten
mer
I
doe
om
den
ver
war
ver
van
med
naa
en
KA
het
vro
zul
dat
I
nac
tig
lan
mi
de
lig
tot

sprooken hebben, uitloopt, is aanmerklijk door eenen kleinen heuvel, ten Zuiden van welken eene fraaie zandige baai is, met verscheiden hutten op de kant en een aantal kokos-nooten boomen rondom dezelve groeiende.

In den loop van den dag wierden wij bezogt door verscheiden inboorlingen, die af kwamen om levensmiddelen te verkoopen, en wij bevonden wel dra dat zij reeds van onze ongelukkige verrigtingen op *Owhyhee* gehoord hadden. Zij waren zeer nieuwsgierig om de bijzonderheden te verneemen van eene vrouw, die zig aan boord van *de Resoluitie* verstookten had, om naar *Atooi* mede te vaaren, en zij vroegen met veel aandrang naar *FAREEA* en enige andere Opperhoofden, en scheenen zeer getroffen over den dood van *KANEENA* en zijn' broeder. Wij hadden eger het genoeg te bevinden dat, in welk licht de vrouw deeze zaak ook moge verтоond hebben, zulks geene slegte uitwerking op hun gedrag had, dat merklijk beleefd en onderdaanig was.

Het weder bleef veranderlijk gedurende den nacht; doch in den morgen van den vijf en twintigsten, den wind Oostlijk hebbende, stevenden wij langs de zuid-kust van *Ranai* tot omtrent den middag; waarna wij kalmte en bedrieglijke winden hadden tot den avond, wanneer wij met een licht oostlijk koeltjen naar de west-kust van *Morotoi* stuurden. In den loop van deezen dag veran-

derde de stroom, die zedert wij *Karakakooa-Baai* verlaaten hadden, uit het N. O. was gekomen, zijne rigting naar het Z. O.

Geduurende den nacht was de wind wederom veranderlijk; maar den volgenden morgen vroeg zette de hij zig in het Oosten en woei zoo fris, dat wij eene dubbele reef in de top-zeilen moesten leggen. Ten zeven uren, om de West-punt van *Morotoi* loevende, kwamen wij voor eene kleine baai, op den afstand van omtrent twee mijlen liggende, met een fraai zandig strand; maar geen' schijn van zoet water ziende, stевenden wij voort naar het Noorden, om te loefwaart van *Woahoo* te koomen, een eiland, dat wij bij ons eerste bezoek in de maand January 1778 gezien hadden.

Ten twee uren in den agtermiddag zagen wij in het W. ten N. land agt mijlen van ons, en gewend zijnde zoo dra het donker was, lieten wij het op den zeven en twinstigsten met den dageraad weder voort loopen, en waren ten half elf nog geene mijl van land, omtrent het midden van de Noord-Oost-zijde van het eiland.

De kust bestaat ten Noorden uit afzonderlijke heuvelen, loodregt uit de zee oprijzende, met hobbelige en gebrooken kruinen; de zijden van dezelve zijn met hout bedekt en de valleien ruschfen beiden zijn van een vrugtbaar en wel bebouwd voorkoomen. Ten Zuiden zagen wij eene
uit-

uitgestrekte baai, ten Z. O. begrensd door eene laage land-punt met kokosnoten-boomen bedekt, en over dezelve lag eene hooge afzonderlijke klip omtrent eene Engelsche mijl van land. De dampigheid van het weder belette ons het land ten Zuiden van die punt duidelijk te zien; wij konden slechts zien dat het hoog en gebrooken land was.

Alzoo de wind zeer fris bleef door waaien, vonden wij het te gevaarlijk ons op laager wal te begeeven, en beproefden het dus ook niet de baai te onderzoeken, maar loefden op, en stuurden Noordwaarts in de strekking van de kust. Op den middag waren wij over de Noord-punt van het eiland, omtrent twee mijlen van land, dat laag en vlak is en dat een rif heeft, hetwelk omtrent anderhalve Engelsche mijl uitsteekt. Onze Breedte was, volgens waarneeming, $21^{\circ} 50'$ N. en onze Lengte $202^{\circ} 15'$ O., de uiterste einden van het eiland in het gezigt lagen Z. Z. O. $\frac{1}{4}$ O. en Z. W. ten Z. $\frac{1}{4}$ W.

Tusfchen de Noordlijke punt en een verre afgelegen kaap, die wij in het N. W. zagen, buigt het land aanmerkelijk binnenwaarts en het schein waarschijnlijk dat 'er eene goede reede zoude zijn. Wij rigteden dan onze koers langs de kust, op den afstand van omtrent eene Engelsche mijl, hebbende eene regelmaatige diepte van twintig tot dertien vademmen. Een vierde murs

over twee uren, verlokte ons het gezigt van eene fraale rivier, door eene diepe vallei vlietende, om op dertien vadem water in eenen zandigen grond het anker uit te werpen, terwijl de uiterste einden van de baai Z. W ten W. $\frac{1}{2}$ W. en N. O. ten O. $\frac{1}{2}$ O. lagen, en de mond van de rivier Z. O. $\frac{1}{2}$ O. eene Engelsche mijl van ons. In den agtermiddag verzelde ik de twee Kapiteinen naar land, daar wij maar weinige van de inboorlingen vonden en nog meest vrouwen; zij zeiden ons dat de mannen naar *Morosoi* waren gegaan om TAHYTERREE te bevegten, maar dat hun Opperhoofd PERREORANEE, dat agter gebleven was, ons voorzeeker zoude koomen bezoeken, zoo dra hij zoude hooren dat wij aangekoomen waren.

Wij wierden zeer in onze verwagting te leur gesteld toen wij bevonden dat het water vijftig roeden de rivier op eene brakke smaak had, veroorzaakt door den moerasigen grond, door welken zij zig in de zee ontlast. Verder op was het volmaakt zoet en vormde eenen fraaien vlietenden stroom, langs welken ik gong tot ik aan den zaamenloop van twee kleine riviertjens kwam, die ter regter en linker zijde van eenen aanmerklijk steilen en romanesken berg henen liepen. De kanten van deeze rivier, gelijk ook al wat wij van het Noord-Westlijk gedeelte van

Woa-

Wahoa zagen zijn wel bebouwd en vol dorpen, en het aanzien van het land is ongemeen fraai en schilderachtig.

Alzoo het zeer veel moeite zoude gekost hebben alhier water in te neemen, wierd ik afgezonden om de kust onder den wind te bezien; doch daar ik niet in staat was te landen wegens een koraal-rif, dat zig eene halve Engelsche mijl langs het strand uitstreckte, besloot Kapitein CLERKE zonder verder tijd verlies naar *Atooi* te stevenen. Des morgens ten agt uren ligteden wij het anker en stuurden Noordwaarts tot den agt en twintigsten omtrent den dageraat, wanneer wij op dat eiland, hetwelk wij omtrent den middag in het gezicht gehad hadden, af stuurden en omtrent zonne-ondergang waren wij over deszelfs Oostlijk eind, dat zig als eene fraaie, groene, vlakke punt vertoont.

Wijl het te laat was om op de reede aan de Zuid-West-zijde van het eiland, daar wij voordeden jaar geweest waren, te koomen, bragten wij den nacht door in af en aan te laveeren en kwamen den volgenden morgen, ten negenuuren, ten anker op vijf en twintig vademen water en vertuiden ons met het best boeg-anker in agten dertig vademen, liggende de stompe Kaap aan de West-zijde van het dorp N. O. ten N. $\frac{3}{4}$ O. twee Engelsche mijlen van ons; de einden van het eiland N. W. ten W. $\frac{3}{4}$ W. en Z. O. ten O. $\frac{3}{4}$ O. en het

eiland *Onceheow* W. ten Z. 4 W. Terwijl wij van de Zuid Oostlijke punt van het eiland naar de reede liepen, zagen wij op verscheiden plaatsen het voorkoomen van ondiep water op eenen aanmerklijken afstand van land, en toen wij omtrent twee Engelsche mijlen ten Oosten van de anker-plaats en twee of drie Engelsche mijlen van land waren, kwamen wij in vier en eene halve vademen water, schoon wij gemeenlijk zeven en acht vademen gepeild hadden.

Nauwlijks waren wij op onze leg-plaats geankerd, of daar kwamen verscheiden kanos aan ons schip; maar wij konden bemerken dat zij ons niet met dezelfde hartlijkheid van omgang en dezelfde genoeglijkheid van gelaat ontvongen als toen wij hier te vooren gekoomen waren. Zoo dra zij aan boord waren, begon een van de mannen ons te verhaalen dat wij eene ziekte onder hunne vrouwen hadden gebragt, waarvan verscheiden personen van beiden de kunnen gestorven waren. Hij was zelf met de venus-ziekte besmet en gaf een zeer volledig omstandig verslag van de verschillende verschijnzelen, welke dezelve verzeld hadden. Alzoo 'er bij onze eerste aankomst geene de minste tekenen van die ziekte onder hen te bespeuren waren, ben ik bedugt dat het niet te ontkennen is dat wij de oorzaken van dat onherstelbaar kwaad waren.

Ons

Ons voornaamst doel alhier was de schepen met den meesten spoed van water te voorzien, en ik wierd vroeg in den agtermiddag naar land gezonden met de pinas en groote sloep, met ledige water-vaten gelaaden. De konstapel van de *Resolutie* verzelde mij om levensmiddelen in te ruilen en wij hadden eene wagt van vijf soldaaten. Wij vonden eene groote menigte volk op het strand verzameld, die ons in het eerst met groote vriendelijkheid ontvongen; maar die, zoo dra wij de vaten aan land gebragt hadden, zeer lastig begonnen te worden. Naardien eene vroegere ondervinding mij geleerd had hoe moeilijk het was deeze neiging te beteugelen, zonder het gezag hunner Opperhoofden te baat te neemen, speet het mij zeer te bevinden dat zij alle in een ander gedeelte des eilands waren. Wij gevoelden ook welhaast het gemis van hunne hulp; want het was met groote moeite dat ik in staat was eenen kring te vormen, volgens ons gewoon gebruik, tot gemak en veiligheid van onze handelaars, en naauwlijks had ik dit ter uitvoer gebragt en wagten uitgezet om de menigte af te houden, of ik zag een' man, die de bajonet van het geweer van eenen der soldaaten greep, en hetzelfde met alle zijne macht uit zijne handen tragte te wringen. Toen ik naar hem toe kwam, liet de inboorling los en week agter uit, maar keerde in eenen oogenblik terug met eene speer

in de eene hand en een ponjaard in de andere, en zijne landslieden hadden veel werk om hem te weêrhouden van zijne krachten met den soldaat te beproeven. Deeze strubbeling wierd veroorzaakt door dat de soldaat den man eene ligte prik met zijn bajonet gegeven had, om hem buiten de linie te doen blijven.

Nu bespeurde ik dat onze toestand groote omzigtigheid en goed overleg vereischte en gaf diensvolgens de gestrengste bevelen dat niemand schieten, of enig ander middel van geweld gebruiken zoude zonder stellige bevelen. Naauwlijks had ik dit bevel gegeven of ik wierd door de waterhaalers te hulp geroepen, daar ik de inboorlingen even zeer geneigd vond om kwaad te doen. Zij hadden van ons volk voor elk vat water eene groote bijl geeischt, en dit niet toegegaan wordende, wilden zij niet dulden dat de matroozen die naar de sloepen rolden.

Naauwlijks was ik bij hen gekoomen of een van de inboorlingen kwam naar mij toe en deed met groote onbeschoftheid denzelfden eisch. Ik zeide hem dat ik, als een vriend, hem zeer gaerne eene bijl zoude schenken, maar dat ik voorzeeker het water zoude medeneemen zonder 'er iets voor te betaalen, en ik beval onmiddelijk het volk van de pinas met hun werk voorttegaan en riep drie soldaaten van de handelaars van daan, om hen te dekken.

Schoon

S
die
aflic
te
voor
terg
zel
de
en
re
trok
ten
juic
kind
vond
en n
zij z
ben
duur
trag
deel
bew
mij
naar
zaat
beh
bel
ont
liep

Schoon deeze vertooning van standvastigheid die uitwerking had dat de inboorlingen 'er door affieten van hunne openlijke poogingen om ons te beletten water te haalen, bleeven zij egter voortgaan ons op allerlei wijze te plaagen en te tergen. Terwijl enige hunner, onder voorwenzel van het volk te helpen in het voortrollen van de vaten, dezelve uit hunne streek draaiden, en die eene verkeerde rigting gaven, stalen andere de hoeden van de hoofden der matroozen, trokken hen agter uit aan hunne klederen en trapten hun op de hielen, terwijl de geheele troep juichte en lachte met een vreemd mengzel van kinderachtigheid en ondeugendheid. Vervolgens vonden zij middel om des kuipers bak te steelen en namen zijnen zak met geweld weg; maar daar zij zig het liefst meester van zouden gemaakt hebben waren de snaphaanen der soldaaten, die geduurig klaagden dat zij dezelve uit hunne handen tragteden te wringen. Schoon zij mij, meestendeels, veel gehoorzaamheid en eerbied bleeven bewijzen, lieten zij mij egter niet vrij zonder mij ook beroofd te hebben. Een hunner kwam naar mij toe met een voorkoomen van gemeenzaamheid, en trok mijne aandacht met groote behendigheid af, terwijl een ander mij mijn sabel, dien ik onachtzaam in mijne hand hield, ontrukkende, 'er als een blikzem mede wegliep.

Daar

Daar was niet aan te denken om deeze onbeschoutheid met geweld te betugelen, wij konden dan niets beter doen dan ons 'er zoo goed wij konden voor wagten, en het overige geduldig verdraagen. Mijne vrees wierd egter een weinig opgewekt door het bericht, dat ik kort daar op van den serjeant der foldaaten ontvong, die mij zeide dat hij, zig eensklaps omwendende, eenen man agter mij gezien had, die een ponjaard hield als of hij mij dien in het lijf wilde steeken. Hij kan zig hier in bedrogen hebben; egter was onze toestand voorzeeker hachlij: en ontrustende en de minste mistap van onzen kant zou doodlijk voor ons hebben kunnen zijn. Naardien ons volk in drie kleine benden gescheiden was, eene aan het meir om de water-vaten te vullen, eene andere, die dezelve naar het strand rolde, en de derde wat verder levensmiddelen koopende, kwam mij eens in gedagten of het niet beter zoude zijn hen alle bij een te verzamelen en maar eenen dienst tegelijk ter uitvoer te brengen en te dekken; maar het nader inziende, vond ik het raadzaamer hen te laten daar zij waren. In geval van eenen wezenlijken aanval kon onze geheele macht, hoe voordeelig ook geplaatst, slechts eenen geringen weêrstand gedaan hebben. Aan den anderen kant kwam het mij voor van enig belang te zijn de inboorlingen te toonen dat wij niet bevreesd

vreesd waren, en, dat nog van meer belang was, de menigte wierd op deeze wijze verdeeld gehouden, en een aanmerklijk gedeelte bleef geheel bezig met het verkoopen van levensmiddelen.

Het is waarschijnlijk dat hunne vrees voor de uitwerkzelen van ons schietgeweer de voornaamste oorzaak was dat zij ons niet aanvielen, en waarlijk het vertrouwen, dat wij in dit voordeel bleeken te stellen, door maar vijf soldaaten tegen hunne geheele macht te gebruiken, moet hun een zeer groot denkbeeld van onze meerderheid gegeven hebben. Het was onze zaak dit denkbeeld zoo veel mogelijk levendig te houden, en ik moet ons volk het recht doen van te zeggen dat geen volk zig met mogelijkheid beter konde gedraagen hebben om deeze indrukzelen te versterken. Al dat voor boert kon opgenoomen worden verdroegen zij met de uiterste bedaardheid en het grootste geduld, en zoo dikwijls 'er ernstige poogingen gedaan wierden om hen te stooren, stelden zij 'er zig tegens met een barsch gezigt en met bedreigingen. Op deeze wijze gelukte het ons alle de water-vaten op de kant te krijgen, zonder dat ons iets kwaads overkwam.

Terwijl wij dezelve in de sloep laadden, wierden de inboorlingen, bespeurende dat de gelegenheid om te plonderen dra over zou zijn, allen oogenblik stoutter en onbeschofter. In deezen

toestand deed mij de serjeant der soldaaten opmerken welk voordeel het zoude zijn, als ik zijn volk eerst in de sloepen zond, waardoor de snaphaanen der soldaaten, die, gelijk ik reeds opgemerkt heb, de voorwerpen waren, op welke de eilanders voornamelijk het oog hadden, buiten hun bereik zouden zijn, en in geval van eenen aanval, zouden de soldaaten zelve met meer vrugt tot onze verdediging kunnen gebruikt worden dan wanneer zij op het land waren.

Wij hadden nu alles in de sloep gekregen, en daar was niemand meer aan land dan de Heer ANDERSON de konstapel, een matroos van het volk van de sloep en ik. Alzoo de pinas buiten de branding lag, door welke wij heen moesten zwemmen, zeide ik hun dat zij zig haasten moesten, en dat ik hen volgen zou. Ik was verwonderd hen beiden te zien weigeren aan dit bevel te voldoen, en het gevolg was een geschil onder ons wie de laatste aan wal zoude zijn. Het schijnt dat enige haastige woorden, die ik even te voren tegens den matroos gebruikt had, en die hij meende eene belediging voor zijnen moed te zijn, de oorzaak van deeze wonderlijke gril van hem waren, en de oude konstapel, bevindende dat het op een punt van eer aankwam, dacht dat hij niet wel kon nalaten 'er deel aan te neemen. In deezen belachlijken toestand zouden wij enigen tijd hebben kunnen blijven, ware ons geschil niet

niet
ons
het
wij
ons
Ik b
de
niet
daar
ten.
toer
inbo
vrou
ten.
gen
zen,
was.
omr
spee
naan
reik
ond
aang
drij
(
CL
veil
lijk
spre

niet weldra beflist geworden door de steenen, die ons om het hoofd begonnen te vliegen, en door het schreeuwen van het volk van de sloepen dat wij spoed zouden maaken, alzoo de inboorlingen ons in het water volgden met knodsen en speeren. Ik bereikte de eerste het boord van de pinas, en zien- de dat de Heer ANDERSON nog agter, en nog niet geheel buiten gevaar was, riep ik den soldaaten toe dat zij met een geweer zouden schieten. In den haast schooten zij 'er twee af, en toen ik in de sloep was geklommen, zag ik de inboorlingen wegloopen, en eenen man, met een vrouw bij hem zittende, op het strand agter gelaaten. De man deed verscheiden maalen poogingen om op te staan, zonder 'er toe in staat te wesen, en ik zag met spijt dat hij in de lies gekwetst was. De inboorlingen keerden weldra terug en omringden den gekwetsten, terwijl zij hunne speeren en dolken, dreigende en uitdaagende, naar ons zwaaiden; maar voor wij de schepen bereikten, zagen wij enige personen, welke wij onderstelden de Opperhoofden te zijn, en die nu aangekoomen waren, hen van het strand weg drijven.

Geduurende onze afwezigheid was Kapitein CLERKE in de grootste ongerustheid voor onze veiligheid geweest, en zijne vrees was aanmerklijk versterkt door dat hij den loop van het gesprek, dat hij met enige inboorlingen aan boord

ge-

gehouden had, geheel verkeerd had begrepen. Het dikwijls noemen van den naam van Kapitein COOK met andere sterke en omstandige beschrijvingen van dood en verwoesting hadden hem doen besluiten dat de ongelukkige gebeurtenissen te *Owhyhee* tot hunne kennis waren gekoomen, en dat zij hierover spraken, terwijl zij hem alleen vertellen wilden welke oorlogen 'er ontstaan waren over de geiten, welke Kapitein COOK te *Oneehow* ge-
laaten had, en het sneuvelen van de arme geiten zelve gedurende den strijd over derzelver eigendom. Kapitein CLERKE, dit ernstig gesprek en deeze vreeslijke vertellingen op onze rampzalige verrigtingen op *Owhyhee* en op eene zugt naar wraak toepassende, hield zijnen verrelijker gestadig op ons gericht, en, zoo dra hij den rook van de snaphaanen zag, beval hij de sloepen te bemannen en te wapenen, en zond ons die ter hulpe.

Den volgenden morgen wierd ik wederom naar land gezonden met de water-haalers. Het ge-
vaar, dat wij den voorgigen dag geloopt hadden, deed Kapitein CLERKE besluiten ons eene aan-
merklijk sterke wagt van beiden de schepen mede te geeven, die met malkanderen veertig gewapen-
de mannen uitmaakten. Deeze voorzorg was egter nu onnodig; want wij vonden het strand ge-
heel aan ons overgelaaten en den grond tusschen de landing- plaats en het meir *getabood* met kleine
wit-

witte vlaggetjens. Hier uit beslooten wij dat enige Opperhoofden deeze plaats bezogt hadden, en dat zij, niet kunnende blijven, met opzet de vriendelijkheid gehad hadden deeze maatregel te neemen, tot onze grootere veiligheid en ons gemak. Wij zagen verscheiden mannen met lange speeren en dolken gewapend aan de overzijde van de rivier aan onze rechterhand; maar zij maakten geene beweeging om ons te moeijen. Hunne vrouwen kwamen over en gongen op de oevers digt bij ons nederzitten en op den middag haalden wij enige der mannen over om varkens en wortelen voor ons volk te brengen en dezelve voor ons klaar te maaken. Zoo dra wij het strand verlaaten hadden, kwamen zij af naar den zee-kant, en een van hun smeet een' steen naar ons; doch zijn gedrag door alle de andere ten hoogsten schijnende afgekeurd te worden, vonden wij niet goed 'er enige gevoeligheid over te toonen.

Den volgenden dag namen wij ons overig water in, zonder enige moeilijkheid van belang te ontmoeten. Toen wij wederom aan boord kwamen, bevonden wij dat 'er verscheiden Opperhoofden aan het schip geweest waren en verschooning verzogt hadden over het gedrag hunner landslieden, welker baldaadigheid zij toefschreeven aan de twisten, die op dien tijd onder de voornaamsten van het eiland heerschten, en die een algemeen gebrek aan orde en onderhoo-

righeid onder hen veroorzaakt hadden. Daar was geschil over de regeering van *Atooi* tuschen TONEONEO, die de oppermacht in handen had, toen wij voorleden jaar hier waren, en een jongetjen, TEAVEE genaamd. Zij zijn beiden de kleinzoons bij verschillende vaders van PERREORANNEE, Koning van *Woahoo*, die de regeering van *Atooi* aan den eersten, en die van *Onecheow* aan den laaften gegeven had. De twist was ontstaan over de geiten, die wij voorleden jaar op *Onecheow* gelaaten hadden, waarvan TONEONEO beweerde de eigendom hem toe te koomen, onder voorwendzel dat dat eiland van het zijn afhankelijk was. Naardien de vrienden van TEAVEE zijn recht daarop staande hielden, maakten beiden partijen zig gereed om hunne aanspraak op dezelve met geweld te doen gelden, en, korte dagen voor onze aankomst, was 'er een slag voorgevallen, waarin TONEONEO de nederlaag gehad had. De gevolgen van deeze overwinning stonden waarschijnlijk TONEONEO nog veel meer te zullen kosten dan enkel het verlies van de voorwerpen in geschil; want de moeder van TEAVEE, eenen tweeden man getrouwd hebbende, die een van de Opperhoofden van *Atooi*, en aldaar aan het hoofd van eene machtige partij was, meende hij deeze gelegenheid niet te moeten verzuimen om TONEONEO geheel uit het eiland te verdrijven en zijnen

fchoon-

schoonzoon tot de regeering te bevorderen. Ik heb reeds gelegenheid gehad te zeggen dat de geiten, die tot zes stuks waren aangegroeid, en die waarschijnlijk in weinig jaaren alle deeze eilanden zouden voorzien hebben, in het gevegt waren omgekoomen.

Den vierden kwamen de moeder en zuster van den jongen prins en zijn schoonvader met veelé andere Opperhoofden van die partij aan boord van *de Resolutie* en bragten Kapitein CLERKE veele merkwaerdige en kostbaare geschenken. Onder dezelve waren enige visch-haaken, welke zij ons verzeekerden dat van de beenderen van onzen ouden vriend TERREBOOS vader gemaakt waren, die in eene ongelukkige landing op het eiland *Woahoo* gedood was, en eenen vliegen-verjaager, die hem werd aangeboden door de zuster der prinses, welkers handvatzel uit een menschen been bestond, dat haar door haaren schoonvader als een zegeteken geschonken was. De jonge TRAVEE was niet van het gezelschap, zijnde, naar men ons zeide, bezig met het verrigten van enige godsdienstige plechtigheden, in gevolge van de behaalde overwinning, welke twintig dagen moesten duuren.

Deeze en de twee volgende dagen wierden aan land besteed met het overig water voor *de Ontdekking* inteneemen, en de timmerlieden hielden zig aan boord druk bezig met de schepen te kal-

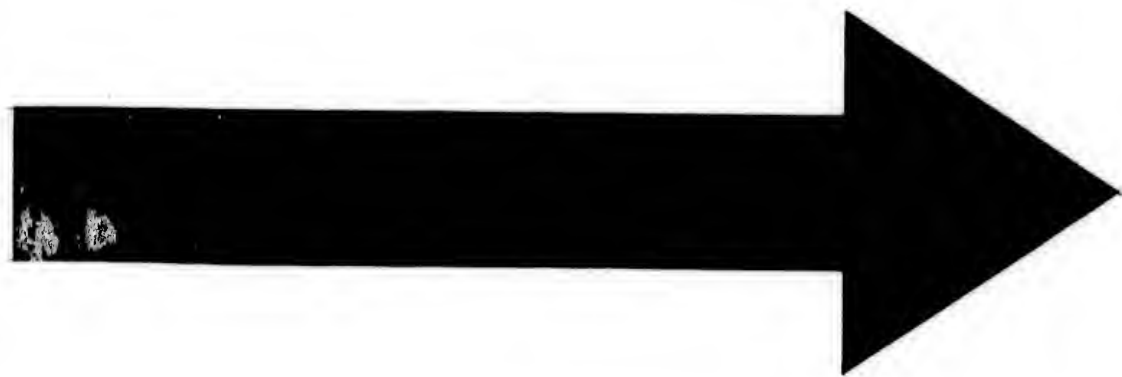
fateren en andere toebereidzelen voor onzen aansaanden kruistogt. De inboorlingen hielden nu op van ons enige verdere hindernis aan te doen, en wij bekwamen eenen overvloedigen voorraad van spek en vrugten.

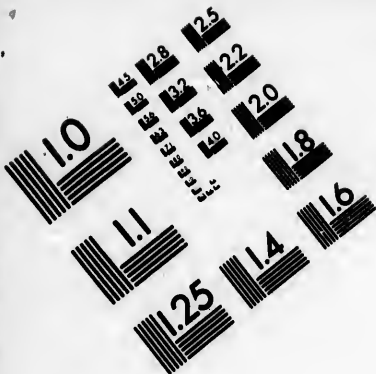
Omtrent deezen tijd bragt een Indiaan een stuk ijzer aan boord van *de Ontdekking*, om tot een *pahooah* versmeed te worden. Het wierd zoo door de officiers als de matroozen aandachtig bezien, en scheen een hout uit groote scheepsplancken te zijn. Zij konden niet ontdekken aan welke natie het toebehoorde; maar uit de bleeke kleur van het ijzer en uit deszelfs gedaante; welke niet met die van onze bouten overeenkwam, beslooten zij dat het voorzeeker geen Engelsche was (*). Dit deed hen den inboorling naauwkeurig ondervraagen wanneer en van waar hij het bekoomen had, en, zoo zij hem wel begreepen, was het uit een stuk hout gehaald grooter dan de beetings, waarop hij wees. Zij vernamen verder van hem dat dit stuk hout op hun eiland gedreven was, zedert wij hier in de maand January 1778 geweest waren.

Den zevenden wierden wij verrascht met een bezoek van TONEONEO. Toen hij hoorde dat de

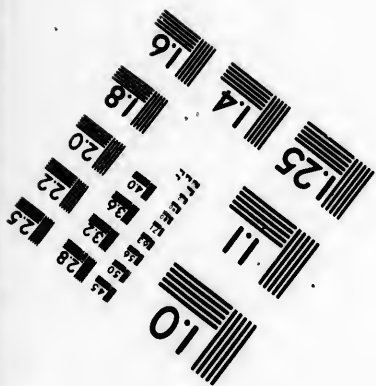
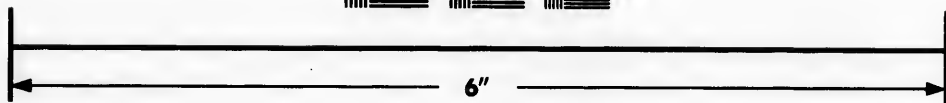
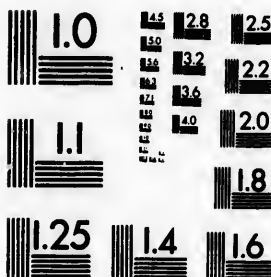
(*) Het was baarblijkelijk dat het ijzer, hetwelk wij bij de inboorlingen van *Nootka-Kanaal* vonden, veel bleeker van kleur was dan het onze.

de prinsesse weduwe in het schip was, hadden wij groote moeite om hem overtehaalen om aan boord te koomen, niet dat hij enige vrees voor zijne veiligheid scheen te hebben, maar omdat hij haar niet gaerne zien wilde. Hunne ontmoeting was aan beiden zijden met stuursche gezigten. Hij bleef slechts korten tijd en scheen zeer neêrslagtig; maar wij merkten met eenige verwondering op dat de vrouwen, zoo toen hij kwam als toen hij heen gong, zig voor hem ter aarde wierpen, en dat hij door alle de Inboorlingen, die aan boord waren, met den eerbied wierd bejegend, die gemeenlijk aan die van zijnen rang bewezen wordt. Het moet indedaad enigzints zonderling voorkoomen dat iemand, die op dezen tijd in een' staat van daadlijke vijandschap met TEAVEES partij was, en zig zelfs tot eenen tweeden veldslag gereed maakte, zig bijna alleen in de macht zijner vijanden vertrouwde. Ik moet dan aanmerken dat de burgerlijke oneenigheden, die door alle de Eilanden in de Zuid-zee zeer menigvuldig zijn, met geene groote bitterheid noch veel bloedstorting gevoerd worden, en dat de afgezette regent den rang van eenen *Eree* schijnt te behouden, terwijl men hem die middelen laat gebruiken, welke hem mogen voorkoomen, om zijn verloren gezag weder te herwinnen. Maar ik zal gelegenheid hebben in het volgend hoofdstuk meer bijzonder over dit onderwerp te

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

18
20
22
25
28
32
36
40

10
5

spreeken, waarin het best bericht zal gegeven worden, dat wij in staat zijn geweest optezamen, van den staatkundigen toestand deezer landen.

Den agtsten, des morgens ten negen uuren, ligteden wij het anker, zeilden naar *Onesheow*, en ankerden, des agtermiddags ten drie uuren, in twintig vademen water, omtrent op dezelfde plaats als in het jaar 1778. Wij vertuuden met het ander anker in zes en twintig vademen water. De hooge Kaap aan het Zuidlijk eind van het eiland lag O. Z. O.; de Noordlijke punt van de reede N. 4 O., en eene stompe Kaap ten Zuiden van dezelve N. O. ten N. Wij hadden in den nacht eene sterke koelte uit het Oosten en in den morgen van den negenden bevonden wij dat het schip eene geheele kabels lengte was voortgedreven, en wij bragten beiden de ankers bijna regt vooruit. Wij korteden het beste boeg-kabel in; doch den wind te sterk zijnde om het verstui-kabel los te maaken, waren wij genoodzaakt deezen en de twee andere dagen met de ankers vooruit te blijven liggen.

Den twaalfden, het weder bedaard zijnde, wierd de stuurman naar het Noord-West eind van het eiland gezonden om naar eene betere anker-plaats te zien. Hij keerde in den avond terug, hebbende, digt om de Westlijke punt van de reede, daar wij nu lagen, die ook de West-
lijk.

lijkste punt van het eiland is, eene fraale baai gevonden, met goeden anker-grond, in agttien vademmen water, met eenen zuiveren zandachtigen grond, geene Engelsche mijl van het strand, waarop de golf slaat, maar niet zoo sterk dat men daardoor verhinderd wordt telanden. De strekking van de punten van de baai was, N. ten O. en Z. ten W. en in die streek peilden wij zeven, agt en negen vademmen. Aan de Noord-zijde van de baai was een klein dorp, en een vierde van eene Engelsche mijl Oostwaarts waren vier kleine bronnen goed water; de weg naar dezelve was effen en goed om vaten te rollen. De Heer BLIGH gong naderhand zoo verre Noordwaarts dat hij zig overtuigde dat het eiland *Oreehoua* van het eiland *Oneeheow* gescheiden was, en dat 'er een kanaal tusfchen beiden was, naar welks aanwezigheid wij te vooren slechts gisten.

In den agtstermiddag heisten wij alle de sloepen binnen boord en maakten ons gereed om den volgenden morgen in zee te steecken.

ZESDE HOOFDSTUK.

Algemeene Beschrijving van de Sandwich-Eilanden. Derzelver aantal, naamen, en ligging. Het eiland Owhyhee. Deszelfs uitgestrektheid en verdeling in districten. Beschrijving van deszelfs kusten en het omliggend land. Tekenen van brandende bergen. Sneeuw-bergen. Derzelver hoogte. Reize in de binnenste deelen des lands. Mowee. Tahoorowa. Morotoi. Ranai. Woahoo. Atooi. Oneeheow. Oreehoua. Tahooraa. Derzelver luchtstreek. De Winden, Stroomen, Getijen. Dieren en Gewassen. Sterrekundige Waarneemingen.

Al zoo wij nu ons laats afscheid van de *Sandwich-Eilanden* zullen gaan neemen, zal het niet onvoegzaam zijn alhier eene algemeene beschrijving van derzelver ligging en natuurlijke historie en van de zeden en gewoonten der inwooneren intelaschen.

Deeze taak wel is waar, reeds enigermaate opgenoomen door perfoonen, veel bekwaamer om dezelve te vervullen dan ik mij kan beroemen te zijn. Waren Kapitein COOK en de Heer ANDERSON in het leven gebleven om zig te bedienen

nen van het voordeel, dat wij genooten van naar deze eilanden terug te keeren, is 'er geen twiifel of het algemeen zoude nog veel meer onderrigting te wagen gehad hebben van de bekwaamheid en naarfzigheid van twee zulke naauwkeurige waarneemers. De lezer zal dan met mij ons beider ongeluk beklagen, dat hem van den arbeid van zulke bekwaame mannen beroofd heeft, en mij de taak heeft opgelegd van hem in hunne plaats het best bericht aan te bieden, dat de verschillende plichten van mijn beroep mij hebben toegelaaten optemaaken.

Deze groep bestaat uit elf eilanden, zig van 18° 54' tot 22° 15' Noorder Breedte uitstreckende, en in Lengte van 199° 36' tot 205° 06' O. Zij worden bij de inboorlingen aldus genaamd. 1 *Owhyhee*. 2 *Mowee*. 3 *Ranai* of *Oranai*. 4 *Morotinne* of *Morokinnee*. 5 *Kahowrowee* of *Tahoorowa*. 6 *Morotoi* of *Morokoi*. 7 *Woahoo* of *Oahoo*. 8 *Atooi*, *Atowi* of *Towi*, en fomtijds *Kowi* (*). 9 *Neeheehow* of *Onecheow*. 10 *Oreehoua* of *Reehoua* en 11 *Tahoora*. Zij zijn alle bewoond, behalven *Morotinne* en *Tahoora*. Behalven de opgenoemde eilanden, zeiden ons de Indiaanen dat

(*) Ik moet aanmerken dat, op de eilanden onder den wind de *k* in plaats van de *t* gebruikt wordt, gelijk *Morokoi* in plaats van *Morotoi* enz.

'er nog een was, *Modoopapapa* (*) of *Komodoopapapa* genaamd, ten W. Z. W. van *Tahoora* liggende, dat laag en zandig is en alleen bezogt wordt met oogmerk om schildpadden en zeevogelen te vangen, en, alzoo ik nimmer kon vernemen dat zij van andere kennis droegen, is het waarschijnlijk dat 'er geene in hunne nabuurschap bestaan.

Zij zijn door Kapitein COOK de *Sandwich-Eilanden* genoemd, ter eere van den Graaf VAN SANDWICH, onder wiens bestuur hij de aardrijkskunde met zoo veele luisterrijke en gewigtige ontdekkingen verrijkt heeft, eene hulde, te recht verschuldigd aan deezen edelen man, voor de milde ondersteuning, welke deeze reizen van hem ontvongen, in alles dat dezelve van uitgestrekter nut konde maaken, of dezelve kon doen slaagen, voor den ijver, met welken hij de inzigten van deezen grooten zeevaarer bevorderde, en, zoo ik 'er bij mag voegen, de stem van bijzondere dankbaarheid voor de edelmoedige bescherming, welke hij allen den officieren, die onder Kapitein COOK gediend hadden, zedert den

(*) *Modoo*. betekent eiland, *papapa* plat. Dit eiland is door Kapitein COOK X Deel bladz. 345 *Tammaiapappa* genoemd.

den dood van hunnen ongelukkigen bevelhebber heeft bewezen.

Owhyhee, het Oostlijkst en verre het grootste van deeze eilanden, is van eene driehoekige gedaante, en ten naasten bij gelijkzijdig. De punten aan de hoeken maaken de Noordlijke, Oostlijke en Zuidlijke einden uit, van welke de Noordlijke op $20^{\circ} 17'$ Noorder Breedte, en op $204^{\circ} 02'$ Ooster Lengte ligt; de Oostlijke ligt op $19^{\circ} 34'$ Noorder Breedte en op $205^{\circ} 06'$ Ooster Lengte, en de Zuidlijke op $18^{\circ} 54'$ Noorder Breedte en $204^{\circ} 15'$ Ooster Lengte. Deszelfs grootste lengte, die ten naasten bij Noord en Zuid ligt, is agt en twintig en eene halve mijlen; deszelfs breedte vier en twintig mijlen en het is omtrent tweehonderd vijf en vijftig geographische of tweehonderd drie en negentig Engelsche mijlen in omtrek. (*) Het geheel eiland is in zes groote districten verdeeld; *Amakooa* en *Aheedoo*, die aan de N. O. zijde liggen; *Apoona* en *Kaoo* aan de Z. O. zijde en *Akona* en *Koarra* aan de Westzijde.

De

(*) De Heer KING verstaat hier door geographische mijlen vermoedelijk de Engelsche zee-mijlen, waarvan 'er drie in eene gewoone zee-mijl, en gevolglijk zestig op een graad van de evenachtlijn gaan. Van de gewoone Engelsche mijlen gaan 'er 69½ op zulk een graad.

G. FORSTER.

De districten van *Amakooa* en *Aheedoo* zijn van elkanderen gescheiden door eeren berg *Mounah-Kaah* (of de Berg *Kaah*) genoemd, die in drie spitsen oprijst, aanhoudend met sneeuw bedekt is en die op veertig mijlen afstand duidlijk kan gezien worden.

Ten Noorden van deezen berg bestaat de kust uit hooge en afgebrooken kliffen, van welke veel fraaije water-vallen afforten. Wij vleiden ons eerst met de hoop van eene haven te zullen vinden om eene stompe Kaap op $30^{\circ} 10'$ Noorder Breedte en $204^{\circ} 26'$ Ooster Lengte; doch de punt omzeilende en dicht naar het land houdende, vonden wij het land aan malkander vast door eene laage vallei, met eene andere hooge Kaap in het N. W. Het land rijst naar binnen met eene zachte glooiing, is met diepe smalle dalen, of liever spleeten doorsneeden en schein wel bebouwd, en met een aantal dorpen overspreid. De sneeuwberg is zeer steil en het onderste gedeelte van dezelve is met sneeuw bedekt.

De kust van *Aheedoo*, dat ten Zuiden van *Mounah-Kaah* ligt, is van eene [maatige] hoogte, en de binnen-deelen schijnen effener dan het land ten N. W. en minder door holle wegen afgebrooken. Voor deeze twee districten kruiften wij bijna eene maand lang, en, zoo dikwijls onze afstand van het land zulks toeliet, konden wij verzekerd zijn van omringd te worden van kanos,
met

met allerlei soorten van ververschingen geladen. Wij hadden dikwijls aan deeze zijde van het eiland eene zeer holle zee en eene zwaare golf, en, alzoo wij geen' grond peilden en digt bij strand veel onzuiveren grond bespeurden, naderden wij het land nooit digter dan twee of drie mijlen, uitgezonderd bij de reeds gemelde gelegenheid.

De kust ten N. O. van *Apoona*, die het Oostelijk eind van het eiland vormt, is laag en plat; het land loopt naar binnen trapswijze op en is geheel met kokos-nooten en broodvrugt-boomen bedekt. Dit is, voor zoo verre wij konden oordeelen, het fraaist gedeelte van het eiland en wij vernamen naderhand dat de Koning alhier eene verblijf-plaats heeft. Aan het Zuid-West-einde rijzen de bergen steil van den zee-kant, slechts eenen smallen zoom van laagten grond naar het strand overlatende. Wij waren vrij dicht bij land aan dit gedeelte van het eiland en vonden de zijden der bergen met fraai groen bedekt; maar het land scheen zeer dun bewoond. De Oostpunt van het eiland omzeilende, kwamen wij in het gezigt van eenen anderen besneeuwden berg, *Mouna Roa* (of de uitgestrekte berg) genaamd, die een zeer uitstekend voorwerp bleef, zoo lang wij langs de Zuid-Oost-zijde bleeven zeilen. Hij is van boven plat en vormt hetgeen de zeelieden een tafelberg noemen; de top was altijd met sneeuw bedekt, en wij zagen eens deszelfs zijden

den een aanmerkelijk eind nederwaarts ook ligt bedekt; maar deeze verdween voor het grootste gedeelte wedet binnen weinige dagen.

Volgens de lijn van sneeuw binnen de keerkringen, gelijk die door den Heer LA CONDAMINE uit waarneemingen op *de Cordilleras* bepaald is, moet deeze berg ten minsten zestien duizend en twintig voeten hoog zijn, hetgeen, volgens de rekening van Doctor HEBERDEN zevenhonderd vier en twintig voeten hooger is dan de *Picò de Teyde* of de Piek van Teneriffe, of drieduizend zeshonderd en tagtig volgens de berekening van den Ridder DE BORDA. De Pleken van *Mouna Kaah* scheenen omtrent eene halve Engelsche mijl hoog, en, alzoo zij geheel met sneeuw bedekt zijn, kan de hoogte van deszelfs toppen niet minder wezen dan agttienduizend vierhonderd voeten; maar het is waarschijnlijk dat beiden 'deeze bergen voor hooger kunnen gehouden worden; want op eilanden moet de uitwerking van de warme zee-lucht noodwendig de sneeuw-lijn, op gelijke breedten, tot eene grooter hoogte brengen dan daar de dampkring aan alle zijden door eene ontzagchelijke streek eeuwige sneeuw verkoeld wordt.

De kust van *Kaoo* vertoont een allerakeligst en onvrugtbaar voorkoomen, en het geheel land scheen eene of andere vreeslijke omwenteling ondergaan te hebben. De grond is overal
met

met uitgebrande steenen bedekt, en op verscheiden plaatsen doorsneden met zwarte strooken, die den loop van eene lava, die, niet veele eeuwen geleden, van den berg *Roa* tot het strand gevloed heeft, schijnen aantewijzen. Het zuidlijk voorgebergte ziet 'er uit als het overblijfsel van eenen brandenden berg. Het uitstekend land van de Kaap bestaat uit gebrooken en hobbelige klippen, onregelmatig op elkanderen gestapeld en in scherpe punten eindigende.

Ondanks het akelig aanzien van dit gedeelte van het eiland, zijn 'er egter veele dorpen over verspreid, en het is voorzeeker veel volkrijker dan de groenende bergen van *Apoona*. Het is ook niet moeijelijk van deeze omstandigheid reden te geeven. Alzoo deeze eilanders geen vee bezitten, hebben zij ook geene weiden nodig, en geeven dan ook natuurlijk de voorkeur aan zulken grond, die of wel gelegen is voor de vischerij, of best geschikt is tot het teelen van yams en plataanen. Nu zijn 'er onder deeze steen-hoopen verscheiden vakken van rijken grond, die zorgvuldig tot plantagieën aangelegd zijn, en de nabuurige zee heeft overvloed van verscheidenerlei uitmuntenden visch, van welken wij, behalven andere levensmiddelen, altijd overvloediglijk voorzien wierden. Aan dit gedeelte van de kust konden wij geen grond vinden op minder dan eene kabels-lengte van wal met honderd zestig vademmen

men touw, uitgezonderd in eene kleine bogt ten Oosten van de Zuidlijke punt, daar wij regelmatig op vijftig en agt en vijftig vademen grond peilden van fijn zand. Voor wij tot de Westlijke districten overgaan, zal het mischien nodig zijn aantemerken dat de geheele Oost-zijde van het eiland van het Noordlijk tot het Zuidlijk eind, geene de minste haven of dekking voor schepen oplevert.

De Zuid-Westlijke deelen van *Akona* zijn in denzelfden staat als het aangrenzend district van *Kaoo*; maar verder Noordwaarts is het land met groote moeite bebouwd geworden en zeer volkrijk.

In dit gedeelte van het eiland ligt de *Karakakooa-Baai*, die reeds beschreven is. Langs de kust ziet men niets dan groote klompen slakken en stukken van zwarte verschroeiide rotsen, agter welke de grond omtrent derdehalve mijl zaglijk oprijst en voorheen met losse gebrande steenen schijnt bedekt geweest te zijn. De inboorlingen hebben de moeite genomen die wegteneemen, dikwijls tot de diepte van drie voeten en meer, welke arbeid, hoe groot ook, door de vrugbaarheid van den grond rijklijk vergoed wordt. Hier teelen zij, in eene rijke aschachtige aarde, zoete aardappelen of patatten en de papier-moerbezenboom. De velden zijn omheind met steenen affchutzels en zijn doorsneden met boschjens

van

van
grou
die
K
noor
ruste
Toe-
twee
diepe
tije
van
gelm
eener
zoo
bewo
denze
maar
To
eiland
alleen
waarn
de bin
ten,
den z
vertro
met v
als de
zoo m
Tw
XI

van kokos-nootenboomen. Op den ryzenden grond agter deeze staan de brood-vrugt-boomen, die allerweelderigst bloeijen.

Koara strekt van de Westlykste punt tot het noordlyk eind van het eiland; de geheele kust tuschen beiden vormt eene uitgestrekte baai, *Toe-yah-yah* genaamd; die ten Noorden door twee zeer hooge bergen wordt begrensd. In het diepst van deeze baai is een onzuivere koraalschichtige grond, die zig meet dan eene Engelsche mijl van het strand uitstrekt; buiten welken men regelmaatig grond pelt op twintig vademem met eenen goeden anker-grond. Het land scheeu, zoo verre het oog reiken kon, vrugtbaar en wel bewoond, zijnde den grond naar allen schijn van denzelfden aart als die in het distrikt van *Kaoo*; maar daar is geen zoet water te krijgen.

Tot hier toe heb ik mij tot de kusten van dit eiland en het aangrenzend land bepaald, omdat ik alleen met dat gedeelte bekend was volgens eigen waarneemingen. Het eenigst verslag, dat ik van de binnendeelen kan geeven, is volgens de berichten, welke ik bekwam van een gezelschap, dat den zes en twintigsten January in den agtermiddag vertrok om eenen togt binnens lands te doen; met voorneemen om zoo verre door te dringen als doenlijk zoude zijn, en voornaamelyk om; zoo mogelijk, de sneeuw-bergen te bereiken.

Twee inboorlingen medegenoomen hebbende

om hen voor gidsen te dienen, verlieten zij het dorp omtrent vier uren in den agtermiddag, hunne koers een weinig ten Zuiden van het Oosten rigtende. Tot op den afstand van drie of vier Engelsche mijlen van de baai vonden zij het land gelijk hier voor beschreven is; daarna liepen de bergen steiler op, dat hen bij de uitgestrekte plantagieën bragt, die het gezigt van het land bepaalen, als het van de schepen gezien wordt.

Deeze plantagieën bestaan uit de tarro- of eddywortel (*) en zoete aardappelen, met doekboomen, net in reijen geplant. De muuren, die

(*) De zoete aardappel of patat of *convolvulus chryso-rhizus* en de tarrow of aronswortel worden hier vier voeten van malkanderen geplant; de eerste wordt bijna tot aan den top van de stengels met sigte aarde aangeaard; de laatste wordt bloot gelaaten tot den wortel, en de aarde wordt rondom denzelfven als eene kom uitgehold om het regenwater te houden, alzoo deeze wortel eenen zekeren graad van vogtigheid vereischt. Hier voor is reeds aangemerkt dat wij de tarrow op de *Vrienden- en Societeit-Eilanden* altijd op laagte vögte gronden geplant vonden, en gemeenlijk daar een beekjen bij de hand was, om het te bewateren. Men meende dat deeze behandeling volstrekt noodzaaklijk ware; maar nu vonden wij dat het, met de bovengenoemde voorzorg, even goed slaagt op eene drooger plaats: en wij merkten alle aan dat de tarrow van de *Sandwich-Eilanden* de beste is, die wij ooit geproefd hadden. De plantaenen worden niet in deeze plantagieën toegelaaten, maar groeijen onder de broodvrugt-boomen.

dezelve van elkanderen scheiden, zijn van losse verbrande steenen gemaakt, die zij opgezameld hebben met het opruimen van den grond; en geheel bedekt wordende door suiker-riet, ter wederzijde dicht geplant, maaken zij de fraaiste afschutzels, die men begrijpen kan. Het gezelschap pleisterde om den nacht doortebrenge in de tweede hut, welke zij in de plantagieën vonden, daar zij gisten omtrent zes of zeven Engelsche mijlen van de schepen te zijn. Zij beschreeven het gezigt van deeze plaats als zeer aangenaam; zij zagen de schepen in de baai voor zig liggen, ter linkerzijde eene doorgaande rei dorpen, met boschjens kokos-nooten-boomen tusschen beiden, die zig langs het zee-strand uitstrekten, terwijl een dik bosch zig agter dezelve tot buiten het gezicht uitstreckte; en ter rechter zijde eene uitgestrektheid van grond, tot regelmaatige en wel bebouwde plantagieën aangelegd, zoo verre het oog reiken kon.

Digt bij deeze plaats, en verre van alle andere woningen, weezen hun de inboorlingen het verblijf van eenen kluizenaar, die, zeiden zij, voorheen een groot bevelhebber en krijgsman geweest was, maar die zedert langen tijd de stranden van het eiland verlaaten had en nu nimmer van zijne woning kwam. Zij wierpen zig ter aarde toen zij hem naderden en booden hem vervolgens van

de levensmiddelen aan, die zij medegebragt hadden. Zijn gedrag was ongedwongen en vrolijk; hij liet naauwlijks, op het gezigt van ons volk, verwondering blijken, en schoon zij bij hem aandrongen om enige van onze merkwaardigheden aanteneemen, weigerde hij zulks en begaf zig weldra weder in zijne wooning. Zij beschreeven hem als den oudsten man, dien iemand van hun ooit gezien had en zij, die zijnen onderdom laagst schatteden, rekenden hem meer dan honderd jaaren oud te zijn.

Alzoo ons volk gemeend had dat de berg niet meer dan tien of twaalf Engelsche mijlen van de baai was, en dus dat zij dien den volgenden morgen met gemak bereiken zouden, eene dwaaling, waarin deszelfs groote hoogte hen waarschijnlijk gebragt had, waren zij nu zeer verwonderd te zien dat de afstand nog niet merklijk verminderd was. Deze omstandigheid, gevoegd bij den onbewoonden staat van het land, waarin zij nu stonden te koomen, maakte het noodzaaklijk zig van meer levensmiddelen te voorzien, waarom zij eenen van hunne gidfen naar het dorp terug zonden. Terwijl zij naar zijne terugkomst wagteden, kwamen enige van KAOOS bedienden bij hen, welke de liefdaadige oude man hen agter naar gezonden had, zoo dra hij van hunne reis gehoord had, met ververschingen beladen, en met vol-

macht,

Maar
alle
weg
de
mo
op
luch
maa
zoo
en
een
me
zoo
hoo
zev
ren
wei
me
ven
kw
gen
aan
En
vo
het
ma
om

nacht, alzoó hun weg door zijne landen liep, alles wat zij nodig mogten hebben te vraagen of weg te neemen.

Onze reizigers waren zeer verwonderd de koude alhier zoo scherp te vinden; doch geen' thermometer bij zig hebbende, konden zij 'er slechts op het gevoel van oordeelen, dat, door de warme lucht, waaruit zij kwamen, een zeer bedrieglijke maat moet geweest zijn. Zij vonden het egter zoo koud, dat zij slechts weinig konden slaapen, en de inboorlingen in het geheel niet, terwijl de eene zoo wel als de andere den gantschen nacht met aanhoudend hoesten gekweld wierden. Alzoó zij nu nog niet op eene zeer aanmerkelijke hoogte konden zijn, naardien zij slechts zes of zeven Engelsche mijlen van de zee verwijderd waren, en een gedeelte van den weg slechts zeer weinig opgelopen was, moet deeze buitengewoone koude aan den Oostlijken wind toegeschreven worden, die fris over de sneeuw-bergen kwam waaien.

Den zeven en twintigsten 's morgens vroeg gingen zij weder weg, en vulden hunne kalebasfen aan eene uitmuntende bron omtrent eene halve Engelsche mijl van hunne hut. De plantagieën voorbij zijnde, kwamen zij aan een digt bosch, hetwelk zij ingongen langs een pad, tot gemak van de inboorlingen gemaakt, die 'er in gaan om wilde plataanen te haalen en om vogelen te

vangen. Zij konden nu maar zeer traag vorderen, en nog gong zulks met veel moeite verzeeld, alzo de grond of moerasig, of met groote steenen bedekt was; het pad was smal en dikwijls belemmerd door boomen, die 'er dwarsch over lagen, en waarover zij moesten henen klimmen, omdat het kreupelhout ter wederzijde zoo digt was dat het hun onmogelijk was dezelve te ontwijken. Zij zagen in deeze boschen, op kleine afstanden, paalen, waaraan stukjens wit doek vast waren, welke zij onderfelden dat land-merken waren om de verschillende eigendommen van elkanderen te scheiden, alzo zij die alleen vonden daar de wilde plataanen groeiden. De boomen, die van dezelfde soort waren als die, welke wij in *Nieuw-Holland* de specerij-boomen noemden, waren hoog en regt en hadden van twee tot vier voeten in omtrek (*).

Na dat zij omtrent tien Engelsche mijlen in de boschen voortgegaan waren, bevonden zij zig met spijskensklaps in het gezigt van de zee en niet verre van dezelfde, zijnde het pad ongevoelig naar het Zuiden gedraaid, zoo dat zij ter regter zijde van den berg, welken zij meenden te beklimmen, geleid wa-

(*) Waarschijnlijk behooren zij tot het geslacht van de *Melaleuca* van LINNEUS, dat RUMPHIUS *metrosideros* noemt

waren. Deeze te leur stelling was des te grooter door de onzekerheid, waarin zij zig nu bevonden, in welke streek de berg lag, alzoó zij denzelven thans niet konden te zien koomen, zelfs van de toppen der hoogste boomen. Zij vonden zig dan verplicht zes of zeven Engelsche mijlen terug te trekken, naar eene onbewoonde hut, daar zij drie inbooringen en twee van hun eigen volk gelaaten hadden met den kleinen voorraad, dien zij nog van hunne levensmiddelen overig hadden. Hier bragten zij den tweeden nacht door, en de lucht was zoo scherp, en zoo weinig naar den zin van hunne gidfen, dat zij, des morgens alle, op een na, vertrokken waren.

Naardien gebrek aan levensmiddelen, hen nu noodzaakte naar de bebouwde strecken van het eiland terug te keeren, verlieten zij het bosch langs hetzelfde pad, waardoor zij 'er in gekoomen waren, en, zoo dra zij aan de plantageën kwamen, wierden zij omringd van de inbooringen, van welke zij eenen nieuwen voorraad van levensmiddelen kogten, terwijl zij twee van hun overhaalden de plaatsen te vervullen van de gidfen, die heen gegaan waren. Zoo veel onderrigting ingewonnen hebbende als zij konden omtrent de rigting van hunnen weg, trok het gezelschap, dat nu negen in getal was, zes of zeven Engelsche mijlen langs den zoom van het bosch, en traden het toen weder in langs een pad, dat

Oostwaarts liep. De eerste drie mijlen gongen zij door een bosch van hooge specerij-boomen, op eenen sterken rijken leem groeiende, agter welk zij eene gelijke uitgestrektheid van laage heesterachtige boomen vonden, met veel dik kreupelhour, op eenen grond van losse gebrande steenen. Dit bragt hen tot een tweede bosch van specerij-boomen, en denzelfden rijken bruinen grond, die wederom wierd opgevolgd door eene verdieping, die dor en van denzelfden aart als de eerste was. Deeze beurtelingsche opvolging zal den natuurkundigen mischien stof tot merkwaardige bespiegelingen geeven. De eenigste omstandigheid, die ik daar omtrent nog kon te weeten koomen was dat deeze verdiepingen, zoo verre zij konden gezien worden, evenwijdig met het zee-strand liepen, en *Mouna Roa* tot middenpunt hadden.

Toen zij door de boschen gongen, vonden zij veele kanos, die half af gemaakt waren, en hier en daar eene hut; maar zij zagen geene inwooneren. Ten naasten bij drie Engelsche mijlen in het tweede bosch doorgedrongen zijnde, kwamen zij aan twee butten, daar zij stil hielden, zijnde uitermaate vermoeid van den togt van deezen dag, hebbende, volgens hunne rekening, niet minder dan twintig Engelsche mijlen afgelegd. Alzoo zij zedert zij den beplanten grond verlaaten hadden, geene bronnen hadden gevonden en veel be-

beg
zij
part
zij v
dem
van
geen
nach
en f
gewi
vuur
zeer
het g
Zij w
lijke
getro
De
het a
hunne
sneeu
waren
zij he
te vo
bruik
kanon
waren
eenen
boom
op t

begonnen te lijden van den sterken dorst, waren zij genoodzaakt, voor den avond viel, zig in partijen te verdeelen, en water te gaan zoeken; zij vonden eindelijk wat regen-water in den bodem van eene half gemaakte kano, dat, schoon van de kleur van rooden wijn zijnde, voor hun geene onaangename ontdekking was. In den nacht was de koude nog scherper dan te vooren; en schoon zij zig in matten en doek van het land gewikkeld en tusschen de twee hurten een groot vuur aangehouden hadden, konden zij egter maar zeer weinig slaap genieten en waren genoodzaakt het grootst gedeelte van den nacht te wandelen. Zij waren nu waarschijnlijk op eene vrij aanmerkelijke hoogte, alzoo de grond, over welken zij getrokken waren, gemeenlijk opgelopen was.

Den negen en twintigsten vertrokken zij met het aanbreeken van den dag, voorneemens zijnde hunne laatste en uiterste poging te doen om den sneeuw-berg te bereiken; maar hunne geesten waren zeer ter nedergeslaagen, toen zij zagen dat zij het ellendig weinigen water, dat zij den avond te vooren gevonden hadden, reeds hadden verbruikt. Het pad, dat niet verder liep dan daar kanos gebouwd waren, was nu ten einde en zij waren dus genoodzaakt zig zoo goed zij konden eenen weg te baanen, nu en dan in de hoogste boomen klimmende, om het land in de rondte op te neemen. Ten elf uren kwamen zij aan

eene verdieping van uitgebrande steenen, van welker hoogte zij den sneeuw-berg zagen, zig omtrent twaalf of veertien Engelsche mijlen van hun vertoonende.

Hier hielden zij raad of zij verder zouden gaan, of zig te vreden houden met het gezigt, dat zij hier van *Mouna Roa* hadden. De weg was, zedert het pad was opgehouden, zeer vermoeiend geworden en wierd het elken stap, dien zij voorwaarts gingen, nog meer. De diepe spleeten, die overal den grond doorsneiden, waren ligt met mos bedekt, hetgeen hen op bijna elken tred deed struikelen, en de grond tuschen beiden was eene oppervlakte van losse verbrande steenen, die onder hunne voeten braken als pot-scherven. Zij wierpen in verscheiden deezer spleeten steenen, die, aan het geluid dat zij maakten, tot eene aanmerklijke diepte scheenen te vallen en de grond klonk hol onder hunne voeten. Behalven deeze ontmoedigende omstandigheden, vonden zij hunne gidsen zoo afkeerig van verder te gaan, dat zij, welk besluit zij zelve ook mogten genoomen hebben, niet geloofden dat zij zouden zijn over te haalen geweest om nog eenen nacht uit te blijven. Zij beslooten dan eindelijk weder naar de schepen terug te keeren, na het land te hebben opgenoomen van de hoogste boomen, welke op de plaats stonden. Van deeze hoogte zagen zij zig aan alle kanten van boschen omringd; naar de zee konden zij

aan

aan
der
was
mijk
heuv
Z
de b
ren
tren
van
rige
nen
verb
sche
lijk
voor
zelve
staan
ren
den
brui
brui
tel
schr
enig
ren
geen
Eng
omc

aan den gezicht-einder de zee niet van het water onderscheiden, en tusschen hen en den sneeuw-berg was eene vallei, omtrent zeven of agt Engelsche mijlen breed, boven welke de berg zig slechts als een heuvel van eene middelmaatige hoogte vertoonde.

Zij sliepen dien nacht in eene hut in het tweede bosch, en den dertigsten, voor den middag waren zij het eerste reeds door en bevonden zig omtrent negen Engelsche mijlen ten Noord-Oosten van de schepen, naar welke zij hunne schreden rigteden dwarsch over de plantagiëen. Op hunnen weg zagen zij geen plekjen gronds, dat voor verbetering vatbaar was, onbebouwd, en het schein ook volgens hun bericht nauwliks mogelijk dat het land beter bebouwd konde wezen ten voordeele van de inboorlingen, of dat men hetzelfde rijkelijk de noodwendigheden tot hun bestaan hadde kunnen doen voortbrengen. Zij waren verwonderd verscheiden hooi-velden te vinden, en, gevraagd hebbende waartoe het gebruikt wierd, zeide men hun dat men het gebruikte om de velden van jonge arons-wortel te dekken, opdat die niet door de zon verschroeid zouden worden. Zij zagen hier en daar enige hutten in de plantagiëen, die den arbeiders des noods tot schuilplaatsen dienden, maar geene dorpen op grooter afstand dan vier of vijf Engelsche mijlen van de zee. Bij een derzelve, omtrent vier Engelsche mijlen van de baai, vonden

den zij eenen kelder, veertig vademen lang, drie breed en drie hoog. Hij was aan beiden zijden open; de wanden waren gegroefd, als of het met een beitel gedaan ware, en de oppervlakte was verglaasd, waarschijnlijk door de uitwerking van het vuur.

Na aldus de voornaamste omstandigheden van den tocht naar den sneeuw-berg opgegeven te hebben, zal ik naar de andere eilanden, die nog te beschrijven zijn, weder keeren.

Het eiland dat in grootte volgt en digst bij *Owhyhee* gelegen is, is *Mowee*, dat op den afstand van agt mijlen N. N. W. van het eerste ligt, en honderd veertig geographische mijlen in omtrek heeft. Het is door eene laage land-tong in twee ronde schiereilanden verdeeld, van welke het Oostlijk *Whamadooa* genoemd wordt en tweemaal zoo groot is als het Westlijk, dat *Owhyrookoo* genaamd wordt. De bergen rijzen op beiden tot eene zeer groote hoogte, zijnde door ons gezien op den afstand van meer dan dertig mijlen. Aan de Noordlijke kusten kan, gelijk aan die van *Owhyhee* geen grond gepeild worden. En het land heeft hetzelfde voorkoomen van groente en vrugbaarheid. Ten Zuid-Oosten, tuschen dit en de naastbij gelegen eilanden, hadden wij regelmaatige diepten van honderd vijftig vademen, op eenen zandigen grond. Van de Westlijke punt, die laag is, loopt eene bank, die

die naar *Ranai* strekt, tot eenen aanmerkelijken afstand, en ten Zuiden van deeze is eene fraaie ruime baai met een zandig strand, met kokosnooten-boomen beschadwd. Waarschijnlijk is het dat hier goede anker-grond zoude gevonden worden en bedekking tegens de heerschende winden, en dat aan het strand goede gelegenheid is om te landen. Het land daar agter vertoont een allerschilderachtigst gezigt. De bergen rijzen bijna loodregt in eene groote verscheidenheid van spitsen en derzelver steile zijden en de diepe spleeten tusschen dezelve zijn met boomen bedekt, onder welke die van de broodvrugt in bijzonderen overvloed gevonden wierden. De toppen deezer bergen zijn geheel kaal, en van eene roodachtige beutne kleur. Wij wierden door de inboortlingen onderrigt dat 'er eene haven is ten Zuiden van de Oostlijke punt, welke zij verzeekerden beter te zijn dan die van *Karakakooa*; men zeide ons ook dat 'er aan de Noord-West-zijde nog eene andere haven was *Keepookeepoo* genaamd.

Tahoorowa is een klein eiland, tegens over het Zuid-Westlijk gedeelte van *Mowee* gelegen, van welk het drie mijlen af ligt. Dit eiland is van hout ontbloot en de grond schijnt zandig en onvruchtbaar. Tusschen *Tahowrowa* en *Mowee* ligt het klein onbewoond eiland *Morrotinnee* genaamd.

Morotoi ligt slechts twee en eene halve mijl
van

van *Mowee* naar het W. N. W. De Zuid-West-lijke kust dat het eenigst gedeelte was, hetwelk wij naderden, is zeer laag; maar van agteren rijst het land tot eene aanmerkelijke hoogte, en scheen, op den afstand, van welken wij het zagen, geheel zonder hout te zijn. Deszelfs voortbrengzelen, zeide men ons, bestaan hoofdzakelijk in yams. Het zal waarschijnlijk zoet water hebben, en, aan de Zuid en West-zijden, vormt de kust verscheiden baaien, die eene goede bedekking tegen de pasfaat-winden belooven.

Ranai ligt omtrent drie mijlen van *Mowee* en *Morotoi* en ten Zuid-Westen van het kanaal tuschen deeze eilanden. Het land in het Zuiden is hoog en hobbelig; maar het ander gedeelte van het eiland heeft een beter voorkoomen en scheen wel-bewoond te zijn. Wij vernamen dat het maar zeer weinige plataanen en broodvrugt-boomen voortbrengt, maar dat 'er overvloed van wortelen is, als yams, zoete aardappelen en arons-wortel.

Woahoo ligt ten Noord-Westen van *Morotoi*, op den afstand van omtrent zeven mijlen, voor zoo verre wij konden oordeelen uit het voorkoomen van de Noord-Oostlijke en Noord-Westlijke deelen, (want wij zagen de Zuid-zijde niet) is het verre het fraaist eiland van de geheele groep. Niets kan het groen van de bergen, de afwisseling van boschen en weiden en rijke bouw-

bou
het
eene
door
word
aante
Zuid
len
den.
en
welk
zulk
kabe
gron
lei
punt
A
is on
geleg
Noor
en h
heuv
zee
bosch
als d
ners
in he
laage
gen,

bouwde valleien, welke het geheel aanzien van het land ten toon spreidt, evenaaren. Reeds eene beschrijving gegeven hebbende van de baai, door de Noordlijke en Westlijke punten gevormd wordende, waarin wij ankerden, heb ik slechts aantemerken dat wij in de bogt van de baai, ten Zuiden van de anker-plaats, twee Engelsche mijlen van wal klipachtigen onzuiveren grond vonden. Zoo de kabels van een schip zwak waren en de wind sterk uit het Noorden woel, voor welke streek de reede gantsch open ligt, zou zulks gevaarlijk kunnen zijn; maar met goede kabels zou 'er weinig gevaar wezen, alzoo de grond van de anker-plaats, die regt over de vallei is, waar door de rivier loopt, tot de Noordpunt sijn zand is.

Atooi ligt ten Noord-Westen van *Woahoo* en is omtrent vijf en twintig mijlen van hetzelfde af gelegen. Het aanzien van het land naar het Noord-Oosten en Noord-Westen is gebrooken en hobbelig; maar ten Zuiden is het effener; de heuvelen loopen met eene zachte glooijing van den zee-kant op, en zijn, op enigen afstand, met bosch bedekt. De voortbrengzelen zijn dezelve als die van de andere eilanden; maar de inwoners overtreffen verre alle de nabuurige eilanders in het beteelen van hunne plantagieën. Op de laage gronden, aan de baai daar wij ten anker lagen, waren deeze plantagieën door diepe en regel-

gelmaatige greppen verdeeld; de afhefningen waren met eene netheid gemaakt; die naar sierlijkheid geleek, en de wegen, die 'er door liepen, waren opgeworpen en afgemaakt op eene wijze; die eenen Europeischen Krijgsbouwkundige eef aangedaan zoude hebben.

Oneeheow ligt vijf mijlen ten Westen van *Atobol*. De Oost-kust is hoog en rijst steil uit zee; maar het overig gedeelte van het eiland bestaat uit laag grond; uitgezonderd eene ronde stompe Kaap aan de Zuid-Oostlijke punt. Het brengt overvloed van yams en van den zoeten wortel, *Tee* genaamd; voort; maar wij kreegen 'er geene andere levensmiddelen van.

Oreehoua en *Tahoora* zijn twee kleine eilandjens in de nabuurschap van *Oneeheow*. Het eerste is een enkele hooge heuvel, door een koraal-rif aan het Noordlijk eind van *Oneeheow* vastgehecht. Het laatste ligt in het Zuid-Westen en is onbewoond (*).

Het

(*) Tot de *Sandwich-Eilanden* rekt men thans ook een eiland, bestaande uit eene enkele rots, die zig uit zee verheft, van niet meer dan eene Engelsche mijl in zijne grootste middellijn en drie zee-mijlen in omtrek, liggende op 23° 6' Breedte en 198° 8' Lengte en dertig mijlen van *Oneeheow*. Het werd eerst ontdekt in het jaar 1788 door het schip *de Prins van Wales*. De kust van hetzelfde is zeer steil; aan het Westlijk eind is egter een klein zandig strand; daar men met stil weder kan ontscheepen. Het

Het klimaat van de *Sandwich-Eilanden* verschilt zeer weinig van dat der West-Indische Eilanden, die op dezelfde breedte liggen. Mischien is het, over het geheel, wat gemaatigder. De thermometer rees aan wal in de *Karakakooa-Baai* nooit hooger dan 88° , en zulks nog maar op eenen enkelen dag; deszelfs middelbaare hoogte was op den middag 83° . In de *Wymoa-Baai* was deszelfs middelbaare hoogte op den middag 76° en in zee 75° . De middelbaare hoogte van den thermometer is, op Jamaica, op den middag, omtrent 86° , in zee 80° .

Of zij aan dergelijke hevige winden en orkanen blootgesteld zijn konden wij niet ontdekken; zoo wij 'er niet in de stormachtige maanden waren. Naardien egter de inboorlingen ons 'er geen stellig getuigenis van gaven, en 'er nergens sporen van te zien waren, is het waarschijnlijk dat zij in dit opzigt naar de *Societeit- en Vrienden-Eilanden* gelijken, die grootendeels vrij zijn van deeze vreeslijke bezoeken.

Ge-

is zeer kaal, dor en onvrugbaar; het is onbewoond en men vindt 'er geene leevende schepzelen dan een groot aantal vogelen. Ook heeft men hetzelfde het *Vogelen-Eiland* genoemd. De bewooners van de *Sandwich-Eilanden*, die 'er door de Europeaanen eerst kennis van gekregen hebben, noemen het *Modou-Mannou*, dat ook *Vogelen-Eiland* beteekent.

VERTAALER.

Geduurende de vier winter-maanden, die wij onder deeze eilanden doorbragten, viel 'er meer regen, voornamelijk binnens lands, dan 'er gewoonlijk in het drooge jaargetijde in de West-Indische Eilanden valt. Wij zagen gemeenlijk wolken zig om de toppen der bergen verzamelen en aan lij regen voortbrengen; maar als zij door den wind van het land gewaaid zijn, verspreiden zij zig en verdwijnen, en daar ontstaan andere in haare plaats. Dit gebeurde dagelijks op *Owhy-hee*; de bergachtige strecken waren gemeenlijk met eene wolk omwikkeld en daar vielen binnen 'slands regenbuien, terwijl het aan den zee-kant mooi weder met eene heldere lucht was.

De winden woeien over het algemeen van uit het O. Z. O. tot uit het N. O., schoon zij somtijds enige weinige strecken ten Noorden en ten Zuiden afweeken; maar dan waren zij zwak en kort van duur. In de haven van *Karakakooa* hadden wij elken dag en nacht eenen land- en zee-wind.

De stroomen scheenen zeer onzeker; somtijds liepen zij naar loefwaard somtijds naar lij, zonder enige regelmaatigheid. Zij scheenen niet door de winden beheerscht te worden, noch door enige andere oorzaak, die ik kan opgeeven; somtijds loopen zij tegens den wind in met eene friske koelte.

De getijen zijn zeer regelmatig, vloeiende en ebbe-

ebbende zes uren. De vloed komt uit het Oosten, en het is bij nieuwe en volle maan vijf en veertig minuten over drie uren, schijnbaaren tijd, hoog water. De grootste hoogte van denzelfven is twee voeten zeven duimen, en wij bemerkten dat het water altijd vier duimen hooger was, als de maan boven den horizon, dan wanneer zij 'er onder was.

De viervoertige dieren zijn op deeze, gelijk op alle de andere eilanden, die in de Zuid-zee ontdekt zijn, tot drie soorten bepaald, namelijk honden, varkens en rotten. De honden zijn van dezelfde soort als die op *Orahiti*, hebbende korte kromme pooten, lang gestrekte ruggen en spitse ooren. Ik zag onder dezelve geene verscheidenheden dan in het hair; sommige hebben lang ruig hair en andere zijn geheel glad. Zij zijn van de grootte van eenen gemeenen spit-draaier, of das-hond, zeer lui en traag van aart, schoon dit misschien meer is toe te schrijven aan de wijze, waarop zij behandeld worden dan aan eene natuurlijke neiging. Zij worden over het algemeer met de varkens gevoederd en geweld, en ik herinner mij geen voorbeeld dat ik eenen hond gezien heb, die zijnen meester verzelde als in Europa. De gewoonte van hen te eeten is eenè onoverkoomlijke hinderpaal regens hunne toelaating in de maatschappij, en, alzoo 'er geene roof-dieren op het eiland zijn, noch dieren, waarop men

jagt kan maaken, zullen waarschijnlijk de maatschappelijke hoedanigheden van den hond, deszelfs getrouwheid, verknogtheid en schrandtheid den inboorlingen onbekend blijven.

Het aantal honden schein op deeze eilanden niet in evenredigheid zoo groot te zijn als op *Otahiti*; doch aan den anderen kant hebben zij veel meer varkens en het ras is van eene grooter en zwaarer soort. De toevoer van levensmiddelen van dien aart, dien wij van hun bekwamen, was indedaad verbaazend. Wij waren bij de vier maanden of kruisende op de kust, of in de haven van *Owhyhee*. Gedurende deezen geheelen tijd kreeg het volk van beiden de schepen alle dagen eene portie versch spek, zoo dat onze verteering op omtrent dertig duizend ponden spek berekend wierd. Behalven deeze en de ongeloofsijke verspilling, waarvoor men zig, onder zulken overvloed, niet kon wagten, wierden 'er nog dertig duizend ponden voor zee-proviand ingezouten. Het grootst gedeelte van deezen voorraad wierd van het eiland *Owhyhee* alleen getrokken, en nog konden wij niet bespeuren dat het uitgeput, of zelfs dat de overvloed enigzints verminderd was.

De vogelen van deeze eilanden zijn zoo fraai als de fraaiste die wij op onze reis gezien hebben, en talrijk, schoon in geene groote verscheidenheid. Daar zijn vier soorten, die tot de *trochilæ* of

of bloem-zuigers van LINNEUS schijnen te behooren, van welke eene wat grooter dan eene goudvink is; zijne kleur is fraai blinkend zwart, en zijn romp, stuit en dijen zijn donker geel; bij wordt bij de inboorlingen *hoohoo* genaamd. Een ander is van eene zeer heldere scharlaken kleur, de vleugelen zwart, met wit gerand, en de staert zwart; zijn inlandsche naam is *eeeye*. Een derde, die of een jonge vogel; of eene verscheidenheid van den voorigen schijnt te zijn, is van eene gemengelde kleur van rood, bruin en geel. De vierde is geheel groen met eene geele tint en wordt *akaiearooa* genaamd (*). Daar is eene soort van lijster met eene graauwe borst (†) en een kleine vogel van het vliegen-vanger geslacht, ook een ral met zeer korte vleugelen, en zonder staert, dien wij om die reden *rallus ecaudatus* noemden (§). Men vindt hier ook raaven, maar zij zijn 'er zeer zeldzaam, hunne kleur is donker bruin, naar het zwarte trekkende, en hun

zijne sijn...

(*) Zij worden thans niet onder de Bloem-zuigers gerekend. De eerste is de *Merops niger* of zwarte Byeneeter in het *Systhema Naturæ*. De tweede en derde de *Merops coccinea*; de vierde is de *Merops obscura*.

VERTAALER.
(†) *Turdus Sandwichensis*, *Systh. Nat.*

VERTAALER.
(§) *Rallus Sandwichensis*, *Systh. Nat.*

VERTAALER.

gekras verschilt van dat der Europeische (*). Daar zijn hier twee kleine vogeltjens, beiden van een zelfde geslacht, die zeer gemeen zijn; het een is rood en wordt gemeenlijk op de kokosnoten-boomen gezien, bijzonderlijk als zij in bloei zijn, waarvan het een groot gedeelte van zijn befaan schijnt te bekoomen; het ander is groen; de tongen van beiden zijn lang en gehaaid of met franjes aan de punten (†). Een vogel met eenen geelen kop, dien wij, naar de gedaante van zijnen snavel, een papegaai noemden, is er ook zeer gemeen. Hij behoort egter geenziens tot dat geslacht, maar gelijkt veel naar de *Loxia flavicans* of geelachtigen kruisbek van LINNEUS (§).

Daar zijn hier ook uilen, plevieren van tweeërle soorten, eene zeer veel gelijkende naar de fluitende plevier van Europa, ook eene groote witte duif, en een vogel met een' langen staert, welkers kleur zwart is, de fluit en de vederen onder de vleugelen (die veel langer zijn dan gemeenlijk bij

(*) *Corvus Tropicus*, *Systh. Nat.*

VERTAALER.

(†) Deeze zijn de roode en olijfkleurige boomkrupers, *Certhia sanguinea* en *olivacea* van het *Systhema Nat.*

VERTAALER.

(§) De *Loxia psittacea* of papegaaiachtige Dikbek. S. N.

VERTAALER.

de vogelen plaats heeft, uitgezonderd den paradijs-vogel) zijn geel, en de gemeene water-hen-

De gewassen zijn ten naasten bij dezelfde als op de overige eilanden in de Zuid-zee. Ik heb reeds gezegd dat de tarrow-wortel beter is dan dien wij te vooren geproefd hadden, en dat wij deeze uitmuntendheid toeschreeven aan de drooge wijze van denzelfen te bouwen. De broodvrugboommen tieren hier niet in zulk eenen overvloed, maar brengen eens zoo veele vrugten voort als in de rijke vlakten van *Oahiti*. De boommen zijn omtrent van dezelfde hoogte, maar de takken spruiten veel laager en weelderiger uit den stam. Hun suiker-riet is ook van eene zeer ongewoone grootte. Men bracht er ons een op *Atooi*, van elf en een vierde duim in omtrek en waarvan veertien voeten lengte eetbaar was.

Op *Oneeheow* bracht men ons verscheiden grote wortelen van eene bruine kleur, van gedaante als yams en van zes tot tien ponden zwaar. Het sap, dat 'er zeer overvloedig in is, is zeer zoet en van eene aangename smaak, en werd bevonden wel voor suiker te kunnen gebruikt worden. De inboorlingen zijn 'er zeer rijp gezet, en gebruiken denzelfen als een gewoon levensmiddel; ook ons volk vonden dien zeer lekker en gezond. Wij konden niet verneemen tot welke soort van plant hij behoorde, alzoo wij niet in staat geweest zijn de bladeren te bekoemen; maar onze

Kruidkundigen meenden dat het eene foort van varen was.

Thans zal ik, overeenkomstig de door Kapitein COOK tot hier toe gevolgde gewoonte, een uittrekzel geeven van de sterrekundige waarneemingen, die in de *Karakakooa-Baal* gedaan zijn, om derzelver breedte en lengte te bepaalen en om den gang en miswijzing van den tijd-wijzer te vinden. Ik zal 'er de gemiddelde afwijking van het kompas, het duiken van de kompas-naald, en eene tafel, van de breedte en lengte van de *Sandwich-Eilanden* bijvoegen.

De Breedte van de plaats der waarneemingen, afgeleid uit middags zenith afstanden van de zon, elf sterren ten Zuiden, en vier sterren ten Noorden, van het zenith. $19^{\circ} 28' 0''$ N.

De Lengte van de plaats der waarneemingen, afgeleid uit tweehonderd drie en vijftig reekfen van waarneemingen op de maan; elke reeks bestaande uit zes waargenoomen afstanden van de maan van de zon of sterren; slechts veertien van die reekfen wierden op de plaats gedaan, daar on-

ze tenten met de werktulgen stonden, terwijl honderd vijf reeksen gedaan wierden terwijl wij voor *Owhyhee* kruisten, en honderd vier en dertig reeksen op *Aiooi* en *Oneehew*, en alle wierden tot de plaats daar onze tenten tot de waarneemingen geschikt stonden overgebracht door middel van den tijd-wijzer. . . . 204° 0' 0" O.

De Lengte van de waarneemingsplaats volgens den tijd-wijzer, op den negentienden January 1779, volgens deszelfs gang, gelijk die te *Greenwich* bevonden wierd, 214° 7' 15" O.

De Lengte van de waarneemingsplaats volgens den tijd-wijzer, op den negentienden January 1779, volgens deszelfs gang, op verschillende plaatsen verbeterd, en laatstelijk in de *Samganoodha-Haven* aan *Oonalashka*. . . . 203 37 22 O.

De tijd-wijzer verloor dagelijks op den middelbaaren tijd 9", 6; en op den tweeden
Fe-

186 [Maart 1779] REIZE NAAR DEN

- Eebruary 1779 was hij ten agteren op den middelbaaren tijd. 14° 41' 1"
- Afwijking van de kompas-naald volgens azimuths aan land waargenoomen, met vier verschillende kompassen. 8° 6' 0" O.
- Afwijking van de kompas-naald volgens azimuths, aan boord van de *Resolusie* met vier verschillende kompassen waargenoomen. 7 39 0 O.
- Duiking van de Noord-pool van de kompas-naald aan wal, met eene naald in evenwigt. 40 22 30
- Met eene eenvoudige of niet evenwigtige naald. 40 41 15
- Duiking van de Noord-pool van de kompas-naald aan boord met eene naald, die in evenwigt was. 41° 50' 0" O.
- Met eene onevenwigtige naald. 40 30 45 O.

Ta-

Tafel van de Breedte en Lengte van de
Sandwich-Eilanden.

	Breedte	Lengte
<i>Owhyhee</i> aan de Noord-punt.	20° 17'	204° 2'
----- aan de Zuid-punt.	18 54	204 15
----- aan de Oost-punt.	19 34	205 6
----- in <i>Karakakooa-</i>		
<i>Baai.</i>	19 28	204 0
<i>Mowee</i> aan de Oost-punt.	20 50	204 4
----- aan de Zuid-punt.	20 34	203 48
----- aan de West-punt.	20 54	203 24
<i>Morokinnee.</i>	20 39	203 33
<i>Tahoorowa.</i>	20 38	203 27
<i>Ranai</i> , aan de Zuid-punt.	20 46	203 8
<i>Morotoi</i> aan de West-punt.	21 10	202 46
<i>Wahoo</i> aan de anker-plaats.	21 43	202 9
<i>Atooi</i> , in de <i>Wymoa-Baai.</i>	21 57	200 20
<i>Oneehcow</i> aan de anker-plaats.	21 50	199 45
<i>Oreehoua.</i>	22 2	199 52
<i>Tahoorai.</i>	21 43	199 36
<i>Modou-Mannou</i> of het <i>Va-</i>		
<i>gelen-Eiland</i> (*).	23 6	198 0

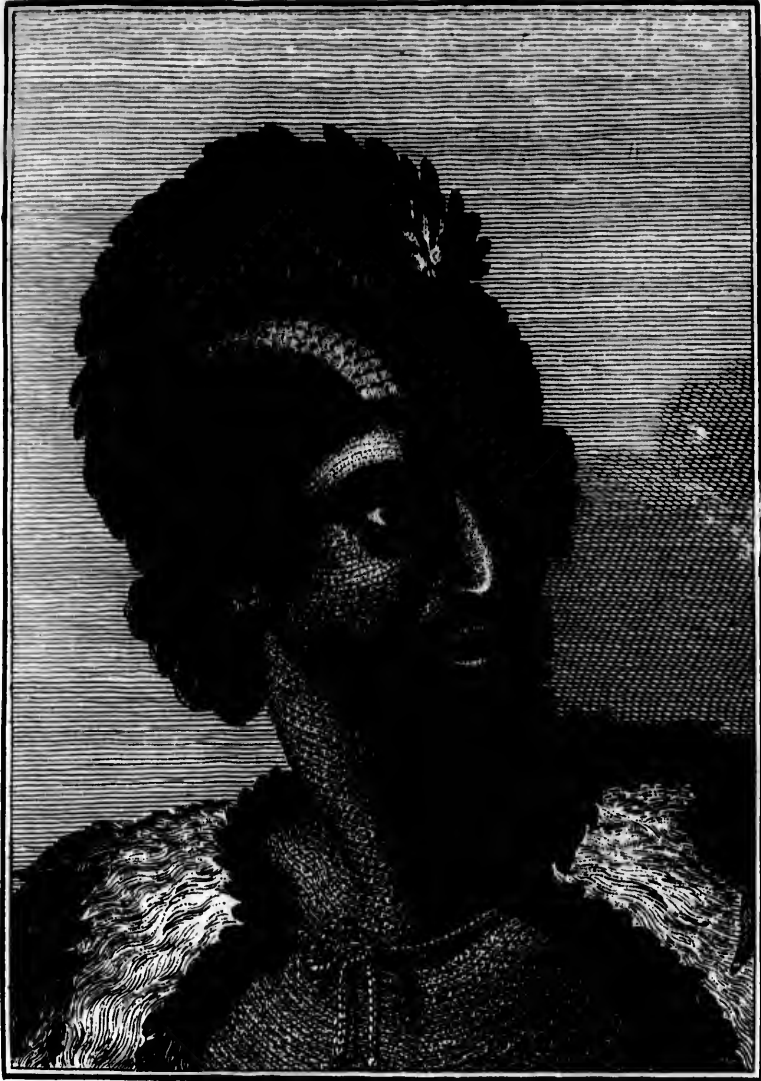
(*) Deze heb ik ter-bijgevoegd volgens mijne aantekening op blad. 176 en 177.

VERTAALER.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Vervolg van de algemeene beschrijving van de Sandwich-Eilanden. Van de inwooneren. Derzelver oorsprong en personen. Verderflijke uitwerkzelen van de av. Volkrijkeid. Derzelver aart en zeden. Redenen waaruit men opmaken moet dat zij geene menschen-eeters zijn. Kleeding en Opschik. Dorpen en Huizen. Voedzel. Bezigheden en tijdkortingen. Hunne speetzugt. Hunne behendigheid in het zwemmen. Konsten en handwerken. Hunne Beeldhouw-konst. Kip-paree, of hunne wijze van het doek te schilderen. Massen. Fisch-hoeken. Touw-werk. Zout-pannen. Krijgs-wapenen.

De Inwooners van de *Sandwich-Eilanden* zijn ongetwijfeld van hetzelfde ras als die van *Nieuw-Zeeland*, de *Societeit- en Vrienden-Eilanden*, *Paasch-Eiland* en de *Marquisen-Eilanden*, een ras, dat, zonder enig inmengzel alle de bekende landen tusschen 47° Zuider en 20° Noorder Breedte en tusschen 184° en 260° Ooster Lengte beslaat. Dit feit, dat, hoe zonderling ook, genoegzaam bewezen mag geacht worden door de treffende gelijkheid van zeden en gewoonten, en de algemeene

MAN VAN DE SANDWICH EILANDEN.

JONGI

JONGE VROUW VAN DE SANDWICH EILANDEN.

n
d
a

la
r
zi
g
g
da
g
D
m
sp
de
ge
ni
rij
va
ko
ka
taa
ge
ver
ge
l
alg
en
gan

ne gelijkenis van hunne perfoonen, wordt door de volstrekte eenzelvigheid van hunne taal buiten alle tegenspraak gesteld.

Uit welk land zij oorspronkelijk verhuisd zijn en langs welke trappen zij zig over eene zoo groote ruimte van den aardbol verspreid hebben, zullen zij, die in onderzoekingen van deezen aart behagen scheppen, mischien niet moeijelijk vinden te gisfen. Men heeft in dit werk reeds aangemerkt dat zij groote blijken van vermaagschapping draagen met sommige Indiaansche stammen, die de *Dieven-* en *Carolina-Eilanden* bewoonen, en men kan dezelfde vermaagschapping wederom nasporeen onder de *Battas* en *Maleiers*. Wanneer deeze gebeurtenissen zijn voorgevallen is niet zoo gemaklijk te verzeekeren; het is waarschijnlijk niet kort geleden, alzoo deeze eilanden zeer volkrijk zijn en de eilanders geene overlevering van hunne eigen oorsprong bezitten dan die volkoomen fabelachtig is, terwijl aan den anderen kant de onverbasterde staat van hunne algemeene taal en de gelijkheid, welke nog in hunne zeden en gewoonten heerscht, schijnen te kennen te geven dat het niet in eenen zeer ouden tijd kan geweest zijn.

De inboorlingen deezer eilanden zijn, over het algemeen, van meer dan middelmaatige grootte en wel gemaakt; zij hebben eenen zeer sierlijken gang, zijn vlug in het loopen en in staat om groo-
te

te vermoenissen te ondergaan; schoon, over het geheel, de mannen, in het stuk van kracht en werkzaamheid, enigzints minder dan de Vrienden-Eilanders, en vrouwen minder fijn van ledenmaaten zijn dan die van *Otahiti*. Hunne kleur is wat donkerer dan die van de *Otahitiërs* en zij zijn in het geheel geen zoo fraai volk (*). Veele van de beiden kunnen hadden egtet fraate open gelaats-trekken, en de vrouwen in het bijzonder hadden goede oogen en tanden, en eene zagtheid en gevoeligheid in haar uitzigt, die haar zeer bevallig maakten. Hun hair is bruinachtig zwart en noch regt nederhangende, 'gelijk dat van de *Amerikaanen*, noch geheel gekroesd als dat van de *Amerikaansche Negers*, maar in dit opzigt verschillende gelijk het hair der *Europeaanen*; doch eene treffende bijzonderheid is 'er in de trekken van alle van deeze groote natie, die ik mij niet herinner ergens elders beschreven gevonden te hebben, namelijk dat zelfs de fraaiste gezigten altijd groote neusgaten hebben, zonder enige platheid of breedheid van den neus, die hen van de *Europeaanen* onderscheidt. Het is niet onwaarschijnlijk dat dezelve eene uitwerking zij van hunne gewoone wijze van groeten, die geschiedt door

(*) De afbeelding van een' man van de *Sandwich-Eilanden* Plaat CXX** is gemaakt naar het gelaat van onzen vriend *KANERNA*.

de tippen van hunne neuzen tegens elkanderen te drukken (*).

Dezelfde meerdere schoonheid, die men in de perfoonen van de *Erees*, door alle de andere eilanden, kan waarneemen, wordt hier insgelijks gevonden. Die, welke wij zagen, waren, zonder uitzondering, volmaakt wel gevormd, terwijl de laagere klasfe, behalven haare mindere schoonheid in het algemeen, alle de verschillen in vorm en gedaante onderworpen zijn, welke men onder het gemeen in andere landen ziet. Daar zijn hier meer voorbeelden van mismaaktheid dan op een van de andere eilanden. Toen wij voor *Owhyhee* kruisten, kwamen 'er twee dwetgen aan boord, de een een oud man, vier voeten en twee duimen hoog, maar zeer wel gemaakt, en de andere eene vrouw, omtrent van dezelfde hoogte. Naderhand zagen wij drie inboorlingen die bogchels hadden, en een jongman zonder handen en voeten geboren. Het scheel zien is onder hen ook zeer gemeen, en een man, die, zeiden zij, blind geboren was, wierd ons gebragt om geneezen te worden. Behalven deeze gebre-

(*) Deeze oorzaak is bezwaarlijk toereikende om dit te verklaren, wijl de inwooners der *Societel- en Vrienden-Eilanden* deeze gewoonte niet kennen, en egter ook wijde neusgaten hebben.

ken, zijn zij, over het algemeen, zeer aan butlen en zweeren onderworpen, dat wij toefchreeven aan de groote hoeveelheid zout, die zij bij hun vleesch en visch eeten. De *Erses* zijn vrij van deeze ongemakken, maar veele van hun lijdenden nog vreeslijker kwaalen van het onmatig gebruik van de *ava*. Die, welke het meest 'er door aangedaan waren, hadden hun lighaam met een wit schurft bedekt, hunne oogen rood en ontstookten; hunne ledenmaaten uitgeteerd, hun gantsche lighaam beevende en lam, verzeld van eene onmagt om het hoofd opteligen. Schoon deeze drank het leven niet algemeen schijnt te verkorten, gelijk ons blijkbaar was aan TERREOBOO, KAOO en enige andere Opperhoofden, die zeer oude lieden waren, veroorzaakt het altoos eenen vroegen en ziekelijke ouderdom. Het is gelukkig dat het gebruik van hetzelfde een van de bijzondere voorrechten van de Opperhoofden is. De jonge zoon van TERREOBOO, die omtrent twaalf jaaren oud was, was gewoon zig te beroemen dat hem toegelaaten wierd *ava* te drinken, en toonde ons met groote vreugd eene kleine plek in zijne zijde, die reeds schubachtig begon te worden (*).

Daar

(*) Dit, hoe zonderling het in den eersten opslag ook voorkome, strijdt egter niet met het algemeen karakter der menschen. Geen ding zoo laag, zoo schadelijk of ongerijmd

of

Daar is iets zeer zonderlings in de geschiedenis van dit verderflijk goed. Toen Kapitein COOK eerst de *Societeit-Eilanden* bezocht, was het aldaar zeer weinig bekend. Op zijnen tweeden togt vond hij het zeer sterk in gebruik op *Ulitea*; maar op *Otahiti* had het nog maar weinig veld gewonnen. Toen wij laast aldaar waren, gong de vreeslijke verwoesting, die het gemaakt had, alle geloof te boven, zoo dat de Kapitein veele van zijne vrienden nauwlijks herkende. Op de *Vrienden-Eilanden* drinken de Opperhoofden 'er ook aanhoudend van, maar zoo sterk met water verlengd, dat het geene slegte uitwerkzelen schijnt voorttebrengen. Op *Aiooi* wordt het ook zeer maatig gebruikt, en daardoor zijn de Opperhoofden van dat eiland een veel fraaier stel van menschen dan op een van de naburige eilanden. Wij merkten op dat, als men het gebruik van dien wortel naliel, de schadelijke uitwerkingen van denzelfen in kort verdweenen. Onze goede vrienden KAIREEKEEA en de oude KAOO wierden door ons overgehaald om 'er zig van te onthouden, en zij herstelden verbaazend ge-

of de iedele hoogmoed der Grooten, in alle landen daar bevoorrechte standen zijn, zal 'er zig op verhoeverdigen, als het maar tot een vast en doorgaand voorrecht van hunnen rang gemaakt is.

VERTAALER.

geduurende den korten tijd, dien wij daarna nog in het eiland verbleeven.

Het zal voor zeer moeijelijk gehouden worden waarschijnlijke gisfingen te maaken omtrent de bevolking van eilanden, die ons in veele opzigten slechts onvolkoomen bekend zijn. Daar zijn eger twee omftandigheden, die deeze tegenwerping veel van haare kracht doen verliezen; de eerste is dat de binnenfte deelen van het land geheel onbewoond zijn, zoo dat, als het getal der kustbewooneren bekend is, het geheel vrij naauwkeuriglijk zal bepaald zijn. De andere is dat 'er geene steden van enige aanmerklijke grootte zijn, wyl de wooningen der inboorlingen vrij gelijklijk in kleine dorpen overal rondom hunne kusten verspreid zijn. Het is op deezen grond dat ik eene ruuwe berekening zal waagen van het aantal zielen op deeze groep eilanden.

De *Karakakooa-Baai* aan *Owhyhee* is drie Engelsche mijlen breed en bevat vier dorpen, elk door malkanderen gerekend van omtrent tagtig huizen, dat is in het geheel driehonderd twintig, behalven een aantal hier en daar verspreid staande wooningen, die het geheel getal tot driehonderd vijftig zullen brengen. Naar de menigvuldige gelegenheden, welke ik had om daarnaar te verneemen, ben ik overtuigd dat zes perfoonen voor elk huis eene maatige rekening is, zoo dat, volgens deeze berekening, het land om de baai tweeduzend

STILLEN OCEAAN. [Maart 1779.] 195

zend eenhonderd zielen bevat. Hierbij moet men volgen vijftig gezinnen, of driehonderd zielen, welke ik reken omtrent het getal te zijn van degeene, die in de binnenlanden in hunne plantagiëen bezig zijn, dat in het geheel tweeduizend vierhonderd maakt. Zoo men dit getal op de geheele uitgestrektheid van de kust rondom het eiland toepast, en 'er een vierde voor de onbewoonde deelen afrekt, zal men bevinden dat het honderd vijftig duizend zielen bevat. Volgens dezelfde wijze van rekenen zullen de overige eilanden bevonden worden de volgende aantallen zielen te bevatten:

<i>Owhyhee</i>	150,000
<i>Mowee</i>	65,400
<i>Woahoo</i>	60,200
<i>Atooi</i>	54,000
<i>Morotooi</i>	36,000
<i>Oneeheow</i>	10,000
<i>Ranai</i>	20,400
<i>Oreehoua</i>	4,000

In het geheel een getal van . . . 400,000

Ik ben vrij zeker dat ik, in deeze berekening, de waarheid in het geheel beloop niet ben te boven gegaan. Als men het aantal, dat wij op *Owhyhee* onderstellen, vergelijkt met de bevol-

king van *Otahiti*, gelijk die door Doctor FORSTER is opgegeeven, zal deeze berekening zeer laag bevonden worden. De evenredigheid van kust is (op het laatst eiland tot dat van *Owhyhee* slechts als een tot drie; hij bepaalt het getal inwooneren op *Otahiti* op honderd een en twintig duizend, en vijfhonderd, schoon het, volgens zijne eigen beginzelen, eens zoo sterk moest wezen. Nog meer, als men het vergelijkt met de middelbaare bevolking van de Europasche landen, zal de evenredigheid ten voordeele van de laatste zijn omtrent als twee tot een.

Ondanks het onherstelbaar verlies, dat wij door de oplopendheid en het geweld van dit volk leeden, moet ik egter hun gedrag in het algemeen dat recht doen van te erkennen dat zij van den zagsten en vriendschapplijksten aart zijn, even zeer verwijderd van de groote ligtvaardigheid en ongestadigheid der *Otahiters* als van de ernstige deftigheid en ingetogenheid van de *Vrienden-Eilanders*. Zij schijnen met elkanderen in de grootste eensgezindheid en vriendschap te leven. De vrouwen, die kinderen hadden, muntten uit in redere en aanhoudende zorg voor dezelve, en de mannen verleenden haar dikwerf hunne hulp in deeze huislijke plichten met eene gewilligheid, die hun hart eer aandoet.

Ik moet egter aanmerken dat zij veel te kort schieten bij de andere eilanders in die beste toets

van

van beschaaving, eerbied voor de vrouwen. Deeze zijn hier alleen niet beroofd van het recht van met de mannen te mogen eeten, maar de beste soorten van spijsen zijn voor haar *getabood*, of haar verboden. Het is haar niet geoorloofd spek, schildpad, verscheiden soorten van visch, en sommige soorten van plataanen te eeten, en men verhaalde ons dat een arm meisje verschriklijk slagen gekregen had, omdat zij bij ons aan boord van eene van deeze verboden spijsen geëeten had. In haar huislijk leven schijnen zij bijna geheel op zigzelve te blijven, en, schoon wij geene voorbeelden van persoonlijke mishandelingen zagen, was het egter klaar dat men haar weinig achting of beleefdheid betoonde.

De groote gastvrijheid en vriendelijkheid, met welke wij door hen ontvangen wierden, zijn reeds dikwijls vermeld geworden; ook maaken deeze het voornaamst gedeelte van onze verrigtingen met hun uit. Zoo dikwijls wij aan land kwamen, was 'er een aanhoudend gedrang om de voorste te wezen om ons kleine geschenken te doen, ons ververschingen te brengen, of ons enig ander blijk van hunne achting te geeven. De oude lieden ontvongen ons altoos met vregde-tranen, scheenen zeer verheugd als men hun toeliet ons aanteraaken, en maakten geduuriglijk vergelijkingen tusschen zigzelve en ons, met de sterkste blijken van nederigheid. De jonge vrou-

wen waren niet minder vriendlijk en aanvallig, en waren zonder de minste bepaaling aan ons verknogt, tot dat zij, ondanks alle onze poogingen om zulks voortekoomen, bevonden dat zij reden hadden om zig zulks te beklagen.

Ik moet egter de schoone kunne het recht doen van 'er bij te voegen dat deeze juffers waarschiijnlijk alle van de laage klasfe des volks waren; want ik ben zeer geneigd te gelooven dat wij, gedurende ons verblijf onder hen, geene vrouw van rang gezien hebben, uitgezonderd die weinige, welker naamen in den loop van dit verhaal genoemd worden.

Hunne natuurlijke vatbaarheid schijnt geenzints beneden het gewoon peil van het menschlijk geslacht te zijn. Hunne vorderingen in den landbouw en de volkoomenheid hunner manufactuuren zijn voorzeeker in evenredigheid van de omstandigheden van hunnen toestand en de natuurlijke voordeelen, die zij genieten. De gretige nieuwsgierigheid, waarmede zij het werk van onze wapensmid aanzagen, en de veelerleie middelen, welke zij uitgevonden hadden, zelfs voor wij die eilanden verlieten, om het ijzer, dat zij van ons gekregen hadden, te bewerken tot zulke gedaanten, als best tot hunne oogmerken dienstig waren, zijn sterke blijken van hunne leerzaamheid en schraanderheid.

Onze ongelukkige vriend KANEENA bezat
eene

eenen graad van oordeelkundige nieuwsgierigheid en eene snelheid van begrip, die zelden onder dit volk gevonden wierd. Hij vernam zeer nauwkeurig naar onze zeden en gewoonten, vroeg naar onzen Koning, naar den aart onzer regeeringsvorm, naar ons aantal, naar onze wijze van schepen te bouwen, naar onze huizen, naar de voortbrengzelen van ons land, of wij oorlogen hadden, met wien en bij welke gelegenheden en hoe zij gevoerd wierden, wie onze God was, en veele andere vragen van dien aart, die een veel omvattend verstand te kennen gaven.

Wij ontmoeteden twee voorbeelden van personen, die in hun verstand gekrenkt waren, de een was een man op *Owhyhee*, de andere eene vrouw op *Oneehew*. Het scheen uit de bijzondere zorgvuldigheid en achting, die men hun bewees, dat het gevoelen dat zij door de godheid worden ingeblaazen, die onder de meeste natieën van het Oosten heerscht, alhier ook is aangenoomen.

Schoon men geen stellig bewijs heeft dat de gewoonte van de lighaamen hunner vijanden opreeten, op de Zuid-Zee-Eilanden in zwang is, behalven op *Nieuw-Zeeland*, is het egter zeer waarschijnlijk dat zij op alle dezelve oorspronkelijk geheerscht heeft. Het offeren van menschlijke slachtoffers, dat baarblijklijk een overschot van deeze afgrijslijke gewoonte schijnt te zijn, is bij deeze eilanders nog algemeen in zwang, en het is

gemaklijk te begrijpen waarom de Nieuw-Zeelanders deeze gewoonte van menschen-vleesch te eeten, die waarschijnlijk het laatste bedrijf van deeze schriklijke plechtigheid uitmaakten (*), langer hebben behouden dan de overige volkeren van hunnen stam, die in zagter en vruchtbaarer luchtstreeken gezeten waren. Alzoo de bewoonders van de *Sandwich-Eilanden* voorzeeker meer gelijkenis hebben met de Nieuw-Zeelanders, zoo in hunne personen als hunnen aart, dan enig ander volk van dezen stam, had de Heer ANDERSON een sterk vermoeden dat zij, gelijk deeze, zig nog op menschen-vleesch blijven vergasten. Het bewijs, waarop hij dit gevoelen grondt, is zeer naauwkeurig opgegeeven in het tiende hoofdstuk van het derde Boek deezer reize; doch, alzoo ik

(*) Zoude het wel zoo uitgemaakt zijn als de Heer KING alhier schijnt te denken, dat de gewoonte van menschen te eeten oorspronkelijk slechts het laatste bedrijf van het offeren van menschen ware? Zou dit afschuwelijk maal, dat schier bij alle volkeren der aarde in den tijd van hunne eerste ruwheid in zwang was, altoos door godsdienstbegrippen worden veroorzaakt en van dezelve onafscheidelijk zijn? Deeze vraag is mischien eene der gewigtigste die den gang van 's menschen geest en de geschiedenis van het menschlijk geslacht betreffen, daar derzelver beslissing eene zoo onmiddellbare betrekking op de oorsprong aller godsdiensten heeft.

G. FORSTER.

altoos grootliks aan de juistheid van zijne gevolgtrekkingen twijfelde, zal het niet ongepast zijn dat ik deeze gelegenheid waarneem om de gronden op te geeven, waarop ik het waage van hem te verschillen. Omtrent het bericht, dat wij van de inboorlingen zelve ontvongen, zal ik alleenlijk zeggen dat bijna alle officiers aan boord zig groote moeite gaven om tot de kennis van eene zoo merkwaardige omstandigheid te koomen, en dat zij, uitgezonderd in de twee voorbeelden, door den Heer ANDERSON bijgebracht, onveranderlijk het bestaan van zulk eene gewoonte onder hen bleeven ontkennen. Men kan niet tegenspreken dat de kunde van den Heer ANDERSON in hunne taal, die grooter was dan die van iemand op beiden de schepen, zeekerlijk een groot gewigt aan zijn gevoelen moet bijzetten; maar ik moet ook aanmerken dat ik, die tegenswoordig was toen hij den man ondervroeg, welke het stukjen gezouten vleesch, in doek gewonden, had, zeer sterk getroffen wierd dat de tekenen, van welke hij gebruik maakte, niets meer beduiden dan dat het om te eeten was, en dat het zeer aangenaam of gezond voor de maag was. In dit gevoelen wierd ik versterkt door eene omstandigheid, die tot onze kennis kwam na den dood van mijnen waerdigen en schranderen vriend, namelijk dat bijna elk der inboorlingen van deeze eilanden een klein stuk sterk gezouten spek of in zijne kalebas, of in

een stuk doek gewonden en aan zijnen middel gebonden bij zig droeg, en voor eene groote lekkernij hield, waarvan zij gewoon waren nu en dan te proeven. Wat de belemmering van den jongen betrof (die niet meer dan zestien of agttiën jaaren oud was) niemand kon daar over verwonderd zijn, als hij de gretige en ernstige wijze zag, waarop de Heer ANDERSON hem ondervraagde.

Het bewijs, getrokken uit het werktuig met haaien-tanden, dat omtrent van hetzelfde maakzel is als die, welke op *Nieuw-Zeeland* gebruikt worden om de lighaamen hunner vijanden op te snijden, is veel moeilijker te wederleggen. Ik geloof dat het eene ontwijfelbaare waarheid is dat dit mes, als het zoo genoemd mag worden, door hen nooit gebruikt wordt tot het snijden van het vleesch van andere dieren. Doch alzoo de gewoonte van menschlijke offerhanden te offeren en van de lijken der gesneuvelden te verbranden alhier nog heerscht, is het niet onwaarschijnlijk dat dit werktuig bij deeze plechtigheden gebruikt wordt. Ik ben over het geheel sterk geneigd te denken, en wel voornamelijk uit deeze laatste omstandigheid, dat deeze afgrijpslijke gewoonte nog maar kort geleden op deeze en andere eilanden in de Zuid-Zee is opgehouden. OMAI, over deeze zaak nauwkeurig ondervraagd wordende, bekende dat zij in de zieding en woede van wraakzugt somtijds het vleesch van hunne verslagen vijanden met hun-

hunne tanden verscheurden, maar ontkende stellig dat zij het immer aten. Dit kwam zeekerlijk zoo nabij als mogelijk was; maar aan den anderen kant is zijne ontkenning een sterk bewijs dat dit gebruik tegenswoordig is opgehouden, naardien op *Nieuw-Zeeland*, daar het nog in zwang is, de inwooners nooit de minste zwaarigheid maakten om het te bekennen. (*).

De bewooners van deeze eilanden verschillen van die der *Vrienden-Eilanden* daarin dat zij bijna algemeen hunne baarden laten groeijen. Daar waren wel is waar enige weinige, onder welke de oude Koning, die den hunnen kort affneeden, en andere; welke dien alleen op de boven-lip droegen. Men ziet hier ook dezelfde verscheidenheid in de wijze van het haar te draagen als bij de andere Zuid-Zee eilanders, en behalven dat hebben zij eene mode, die, zoo verre wij weeten, aan hun bijzonder eigen is. Zij snijden het haar ter wederzijde van het hoofd kort af tot aan de ooren, eene reep van eene kleine handbreedte van het voorhoofd tot aan den nek latende staan, dat, als

(*) Daar, gelijk bekend is, ook beschaafde volkeren, als zij in de uiterste woede geraakten, hunne vijanden somtijds met de tanden verscheurd hebben, kan men dergelijke hartstogtlijke daaden zoo veel te minder tot bewijzen tegens deeze eilanders gebruiken.

als het hair dik en kroes is, de gedaante van de kam der oude helmen heeft. Andere draagen veel valsch hair, dat in lange vlegten langs hunne ruggen slingert, gelijk de afbeelding van de bewoeneren van *Hoorn - Eiland* in DALRYMPLES *Reizen*, en andere binden het weder in eene enkele bos, bijna zoo groot als het hoofd, op de kruin vast, en sommige in vijf of zes afzonderlijke bossen. Zij besmeeren hun hair met eene graauwe leem, met tot poeder gewreven schulpen vermengd, die zij in ballen bewaaren en tot eene soort van zagt deeg kaauwen, als zij 'er gebruik van moeten maaken. Dit houdt het hair glad, en verandert het met den tijd tot eene bleek geele kleur.

Beiden kunnen draagen hals-ringen van snoeren kleine schulpen van gemengelde kleuren, en een versierzel van gedaante als het oor van eene kom, omtrent twee duimen lang, en een' halven duim breed, van hout, steen of yvoir (*) gemaakt, fraai gepolijst, dat aan den hals wordt gehangen aan sijne draaden van gevlogten hair, somtijds honderdvoud verdubbeld. In plaats van dit versierzel draagen sommige op hunne borst een klein menschen beeldjen, van been gemaakt, dat op dezelfde wijze is opgehangen.

De

(*) Vergelijk X. Deel bladz. 361.

De waaijer of vliegen-verjaager is ook een versierzel, dat door beiden de kunnen gedragen wordt. De gemeenste worden gemaakt van de vezelen van de kokos-noot, los in bossen, aan het eind van een glad gepolijst hand-vatzel gebonden. De staert-vederen van den haan en van den keerkring-vogel worden 'er ook toe gebezigd; maar de kostbaarste zijn die, welke een hand-vatzel hebben, van beenderen van de armen of beenen van eenen in den strijd verslagen vijand gemaakt, die zeer zorgvuldig bewaard worden, en van den vader op den zoon overgaan als zegetekenen van onschatbaare waarde.

De gewoonte van het lighaam te *tatoueren* of te beprikken hebben zij met de overige inboorvan de Zuid-Zee eilanden gemeen, (*) maar het is alleen op *Nieuw-Zeeland* en de *Sandwich-Eilanden* dat zij het aangezigt beprikken. Daar is ook tusfchen de twee laatste dit onderscheid dat het op de eerste eilanden in sierlijke draaiende kringen, en op de laatste in regte lijnen, elkanderen in regte hoeken doorsnijdende, geschiedt. De handen en armen van de vrouwen zijn ook zeer net getekend, en zij hebben eene zonderlinge gewoonte onder hen, waarvan wij de beduidenis niet kon-

(*) Dit moet verstaan worden van de blanke rassen; van de zwarte beprikt zig geene.

kon den verneemen, namelijk het beprikken van de punt van de tong der vrouwen.

Uit enige berichten, welke wij ontvongen omtrent de gewoonte van het beprikken, zijn wij geneigd te denken dat zij dikwijls geschiedt als een teken van rouw bij den dood van een opperhoofd of enige andere ongelukkige gebeurtenis; want men zeide ons dikwijls dat zulk een bijzonder teken ter gedagtenis van zulk een opperhoofd was; en zoo ook van de andere. Ik moet hier ook nog aanmerken dat die van de laagste klasse dikwijls beprikt zijn met een teken, dat hen onderscheidt als den eigendom der verschillende opperhoofden, welken zij toebehooren.

De kleeding der mannen bestaat gemeenlijk slechts uit een stuk doek, de *maro* genaamd, omtrent tien of twaalf duimen breed, dat zij tusfchen de beenen doorhaalen en om den middel vast binden. Deeze is de gewoone kleeding van alle rangen. Hunne matten, van welke sommige fraal gewerkt zijn, zijn van verschillende grootte, maar meest omtrent vijf voeten lang en vier breed. Deeze werpen zij over hunne fchouderen en brengen dezelve naar vooren; maar zij worden zelden gebruikt dan in tijden van oorlog, tot welk einde zij ook beter gefchikt fchijnen dan tot gewoon gebruik, zijnde van een dik en zwaar zaamenweefzel en in staat om den slag van eenen fteen of van enig ftopp wapen te breeken. Zij gaan gemeenlijk
bar:

barveoets, behalven wanneer zij over de uitgebrande steenen gaan, wanneer zij hunne voeten met eene soort van broozen van touwen, van de vezelen van kokos-nooten gevlogten, bewinden.

- Zoodanig is de gewoone kleeding van deeze eilanders; maar zij hebben nog eene andere, voor de opperhoofden geschikt, en bij plechtige gelegenheden gebruikt wordende, bestaande uit eenen mantel en helm van vederen, die in het stuk van fraaiheid en pragt de werken van de schranderste natie in de waereld bijna evenaart. Alzoo deeze kleeding reeds zeer naauwkeurig en omstandig beschreven is, (*) heb ik 'er alleen bij te voegen dat deeze mantels van verschillende lengten gemaakt worden naar den rang van dengeenen, die dezelve moet draagen, reikende sommige niet laager dan den middel, en andere op den grond sleepende. De meerdere opperhoofden hebben ook eenen korten mantel, naar den eersten gelijkende, van de lange staert-vederen van den haan, den keerkring- en fregat-vogel, met eenen breeden rand van de kleine roode en geele vederen (†) en eene hals-kraag van dezelfde vederen.

An-

(*) X. Deel bladz. 323.

(†) De geele vederen worden genoomen van het donkerkleurig Boomkruipertjen *Certhia obscura*, *fysih.* GMELIN, en de roode van het carmosijne Boomkruipertjen *Certhia coccinea*.

Andere wederom zijn van geheel witte vedeten gemaakt met gemengelde randen. De helm is met sterk teen-werk gevoerd, dat in staat is om den slag van een wapen te breeken en baarblijkelijk daartoe geschikt is.

Deeze gevederde mantels scheenen zeer schaarsch en slechts voor lieden van den hoogsten rang geschikt te zijn, en alleen door de mannen gedraagen te worden. Geduurende den gantschen tijd, dien wij in de *Karakakooa-Baai* doorbragten, zagen wij dezelve slechts bij drie gelegenheden gebruiken, namelijk bij de merkwaardige plechtigheid van TERREBOOS eerste bezoek aan de schepen; door enige opperhoofden, die aan land onder het volk gezien wierden toen Kapitein COOK gedood wierd; en nog eens toen EAPPO ons zijne beenderen bragt.

De nauwkeurige overeenkomst van deeze kleedij met den mantel en helm, welke weleer door de Spanjaarden gedraagen wierden, was te trefsende om onze nieuwsgierigheid niet op te wekken, om onderzoek te doen of 'er ook enige waarschijnlijke gronden waren om te stellen dat dezelve van hun ontleend ware. Na alles wat in ons vermogen was aangewend te hebben om over deeze zaak naricht in te winnen, bevonden wij dat zij van geen eene andere natie onmiddelijk kennis droegen, en dat 'er ook onder hen geene overleveringen waren dat deeze eilanden te vooren ooit

voelt door zulke schepen als de onze bezogt waren. Edoch, schoon wij daaromtrent niets konden vernemen, schijnt mij de ongewoone gedaante van deeze kleedij toe een genoegzaam bewijs te zijn dat zij van Europeaansehe oorsprong is, vooral als ik daar nog eene andere omstandigheid bij voeg, namelijk dat het eene zonderlinge afwijking is van de algemeene gelijkenis van kleeding, die onder alle de takken van deezen door de Zuid-Zee verspreiden stam heerscht. Dit besluit moest ons wel doen koomen tot de onderstelling van de schipbreuk van den eenen of anderen vrijbouter, of van het een of ander Spaansch schip in de nabuurschap van het eiland; doch als men zig herinnert dat de koers van de Spaansche koopvaardij-schepen van *Acapulco* naar de *Manilles* in hunne uitvaart slechts weinige graaden ten Zuiden van de *Sandwich-Eilanden*, en op hunne t'huis-reis weinige graaden ten Noorden van dezelve ligt, zal deeze onderstelling niet in het minst onwaarschijnlijk voorkoomen.

De gewoone kleedij der vrouwen heeft zeer veel gelijkenis met die der mannen. Zij winden een stuk doek om den middel, dat ter halver weg de dijen nederhangt, en somtijds vertoonden zij zig, in de koelte van den avond, met losse stukken sijn doek over haare schouderen hangende, gelijk de vrouwen op *Orahiti*. De *pau* is eene andere kleeding, die zeer veel door jonge meisjens

gedraagen wordt. Zij bestaat uit de dunste en fijnste soort van doek, verscheiden maalen om den middel gewonden, en tot op de beenen nederhangende, zoo dat zij naar eene korte vrouwen onderrok gelijk. Haar hair is van agteren kort afgesneden, en naar vooren opgestreeken, gelijk de gewoonte is onder de Otahitiërs en Nieuw-Zeelanders, die alle in dit opzigt van de vrouwen op de *Vrienden-Eilanden* verschillen, die haar hair lang draagen. (*) Wij zagen egter eene vrouw in de *Karakakooa-Baai*, welker hair op eene zeer zonderlinge wijze gekapt was; het was van agteren opgeslaagen tot over het voorhoofd en dan weder naar agteren omgevouwen, zoo dat het het aangezigt overschaduwde, gelijk een mutsje met een klep.

Haare hals-kettingen zijn van schulpen, of van eene harde, blikkende, roode bezië (†) gemaakt, en zij draagen daarbij ook slingers van gedroogde bloemen van de Indiaansche Maluwe, en nog een ander fraai versierzel, *eraie* genaamd, dat gemeenlijk om den hals gedaan wordt, maar somtijds als een slinger om het hair wordt gebonden

en

(*) Niet alle, maar slechts de voornaamste.

G. FORSTER.

(†) Misschien de boonen van de *abrus precatoria*, of roode weeg- of weesboontjens, die door onze vrouwen ook gedraagen worden.

G. FORSTER.

en fomtijds op beiden deeze wijsen te gelijk gedraagen wordt, gelijk aan de afbeelding van de vrouw van de *Sandwich-Eilanden*, Pl. CXXI** kan gezien worden. Het is een wrong van de dikte van een vinger, op eene aardige wijze van zeer kleine vedertjens gemaakt, zoo dicht in een geweeven, dat de oppervlakte zoo glad is als die van het rijkst fluweel. De grond was gemeelijk rood met beurtelingsche kringen van groen, geel en zwart. Haare arm-ringen, die ook van eene groote verscheidenheid en van zeer bijzondere soorten waren, zijn reeds beschreven geworden.

Op *Atool* draagen sommige vrouwen kleine afbeeldingen van schildpadden, net van hout of yvoir (*) gemaakt, welke aan haare vingeren wierden gebonden op de wijze als wij ringen draagen. Waarom dit dier dus bijzonder wordt onderscheiden laat ik voor de gislingen der nieuwsgierige over. Zij hebben ook een versierzel, van schulpen gemaakt, in reien op eenen grond van sterk netwerk vast gemaakt, zoo dat zij, als zij bewoogen worden, tegens elkanderen kletteren, welke de mannen en vrouwen, als zij dansen, om den arm of den enkel of onder de knie aanbinden. Zij gebruiken in plaats van schulpen fomtijds honden

(*) Vergelijk X Deel, bladz. 361.

den tanden, en eene harde roode bezie, naar die van de steek-palm gelijkende. (*)

Ik moet nu nog spreken van een ander verserzel (als men het zoo noemen kan) welks gedaante beter uit de hier bij gevoegde plaat dan uit eene beschrijving zal begrepen worden. (†) Het is eene soort van masker, van eene groote kalebas gemaakt, met gaten 'er in voor den neus en de oogen. De kruin wierd vol kleine groene takjens gestooken, die van verre het voorkoomen van eene sierlijke flodderende pluim hadden, en van onderen hongen smalle strookjens doek, naar eenen baard gelijkende. Wij zagen deeze maskers slechts tweemaal draagen, en beiden reizen door een aantal volks dat te zaamen in eene kanot zat, die aan boord van het schip kwam, en dat lachte en grappen maakte. Of zij ook gebruikt worden tot verdediging van het hoofd tegens stenen, waartoe zij best geschikt schijnen, of in enige van hunne openbaare spelen, dan of zij enkel tot zulke potsen moeten dienen, konden wij niet te weeten koomen.

Men heeft reeds een en andermaal aangemerkt dat de Inboorlingen van de *Sandwich-Eilanden* in hunne zeden en gewoonten nader bij de Nieuw-Zee-

(*) Misschien ook weegboontjens.

(†) Pl. CXXII** en CXXIII**.

die
er-
ge-
uk
lec
le-
en
ne
en
en
aar
ers
en
no
dat
lke
ee-
in
en
wij
rke
den
w-
ee-

DEEN M

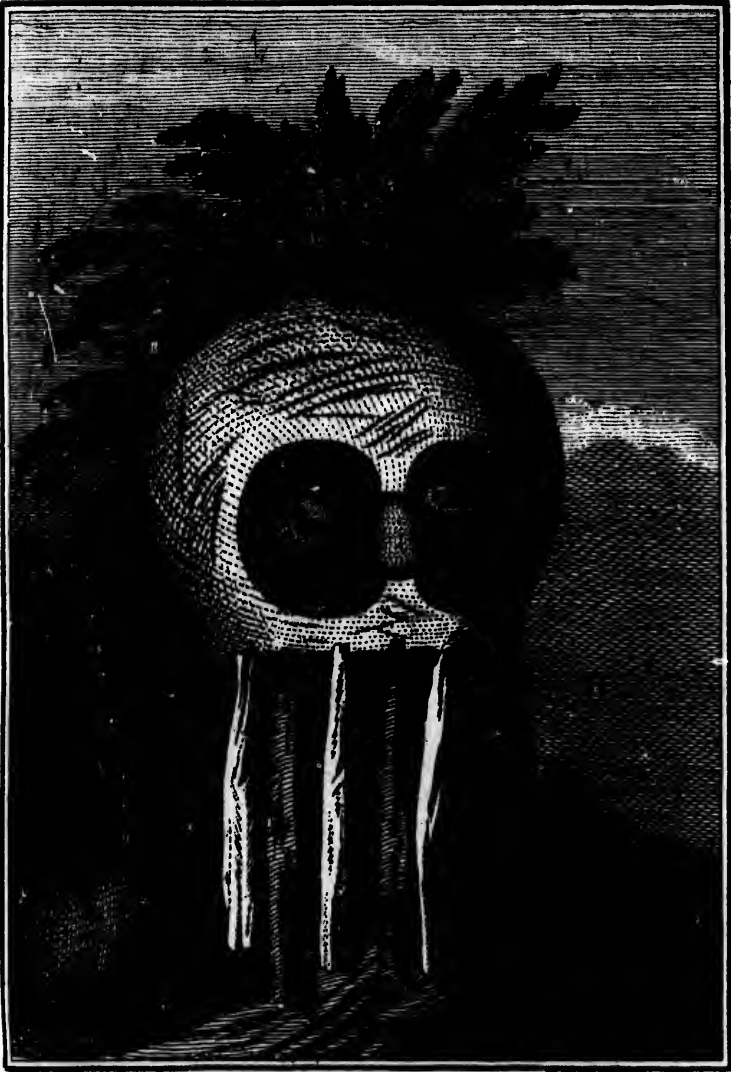
PRAAUW VAN DE SANDWICH'S EILAN

H'S EILANDEN, MET GEMASKERDE ROEIJERS.

EL

EEN

EEN MAN VAN DE SANDWICH-EILANDEN
MET EEN MASKER

E I

v
c
t
h
g
e

K
h
m
oc
na
van
is
vo

Zeelanders koomen dan bij een van hunne minder afgelegen nabuuren van de *Societeit- of Vrienden-Eilanden*. Dit is in niets beter te zien dan in hunne gewoonte van bij elkanderen in vlekken of dorpen te leeven, die omtrent van honderd tot twee honderd huizen bevatten, vrij dicht bij elkanderen gebouwd, zonder enige orde en met een slingerend pad 'er tusfchen door loopende. Zij zijn gemeenlijk naar den zee-kant met losfe afzonderlijke muuren versterkt, die waarschiynlijk tot beschutting en tot verdediging gebouwd zijn. Het maakzel van hunne huizen is reeds beschreven. Zij zijn van verschillende grootte, van agttien voeten lang en twaalf breed tot vijf en veertig voeten lang en vier en twintig breed. Daar zijn enige die nog grooter zijn, namelijk vijftig voeten lang en dertig breed, en aan het een eind geheel open. Deeze waren, zelden zij, voor reizigers en vreemdelingen bestemd, die aldaar slechts een kort verblijf hielden.

Bij de beschrijving van hun huisraad, door Kapitein COOK reeds naauwkeurig opgegeeven, heb ik alleenlijk te voegen dat aan het een eind matten liggen, waarop zij slaapen, met houten oor-kusfens, of slaap-stoeltjens, naauwkeurig naar die van de Chineezen gelijkende. Voor enige van de beste huizen is eene werf, die net omtuind is met hekwerk, met kleiner huizen in de rondte voor hunne bedienden. Op deeze voorplaats eeten

zij gemeenlijk en zij zitten 'er over dag. In de zijden der bergen en in de steile rotfen zagen wij ook verscheiden helen of kelders, die bewoond scheenen te zijn, doch alzoo de ingang met teenwerk gesloten was, en wij ook binnen in het eenigste, dat wij bezogten, eenen steenen muur dwarsch door hetzelfde gemaakt vonden, denken wij dat zij voornamelijk bestemd zijn tot wijk-plaatsen, in gevalle van eenen vijandlijken aanval.

Het voedzel van de laage klasfe des volks bestaat hoofdzakelijk uit visch en gewassen, als yams, aronswortelen of aardappelen, tarrow, plantaenen, suikerriet en brood-vrugt. Hierbij voegen die van hoogeren rang varkens- en hondenvleesch, op dezelfde wijze klaar gemaakt als op de *Societeit-Eilanden*. Zij eeten ook hoenderen van dezelfde tamme soort als de onze; maar zij zijn 'er niet menigvuldig en ook bij hen niet veel geacht. Kapitein COOK heeft opgemerkt dat de broodvrugt en yams bij hen schaarsch scheenen, en voor groote zeldzaamheden gerekend wierden. Bij ons tweede bezoek bevonden wij het anders; het is dan ook zeer waarschiijnlijk dat, naardien deeze vrugten gemeenlijk binnen 's lands geplant worden, de inboorlingen den tijd niet gehad hadden om die naar ons af te brengen, geduurende ons kort verblijf in de *Wymoa-Baai*. Zij zouden en bewaaren hunne visch in kalabassen, niet,
ge-

gelijk wij eerst dagten, om voorraad op te leggen tegens eene kortstondige schaarschheid, maar omdat zij veel van gezouten spijzen houden; want wij bevonden ook dat de *Erees* gewoon waren stukken spek op dezelfde wijze te pekelen en het voor eene groote lekkerlij hielden.

Hunne kookerij is dezelfde als die wij beschreven hebben als op de andere Zuid-Zee Eilanden plaats hebbende; en schoon Kapitein ook klaagt over de zuurheid van hunne tarrow-koeken, moet ik, om de veele lekkere maalen, die zij ons in *Karakakooa-Baai* verschaft hebben, recht te doen, verlof vraagen om dezelve van dien algemeenen blaam te ontheffen, en te verklaaren dat ik nooit berere gegeten heb, zelfs op de *Vrienden-Eilanden*. Het is egter opmerkenswaardig dat zij de kunst om de brood-vrugt te bewaaren en het zuur-deeg van dezelve, *Maihee* genaamd, te maaken, nog niet uitgevonden hadden, gelijk op de *Societeit-Eilanden*, en het gaf ons eenig genoegen dat wij hun, voor hunne groote vriendlijkheid en gastvrijheid t'onswaarts, dit nuttig geheim konden leeren. Zij zijn zeer zindelijk op hunne maaltijden, en hunne wijze van vleesch, groenten en vrugten klaar te maaken wierd door ons alle geoordeeld de onze verre te overtreffen. (*) De Opperhoofden beginnen hun-

(*) Om deeze lofspraak behoorlijk te waardeeren moet men

hunne maalen altijd met eene zekere hoeveelheid trekzel van peper-wortel, op de gewoone wijze gebrouwen. De vrouwen eeten afgezonderd van de mannen, en haar is het gebruik van spek, schildpad en bijzondere soorten van plataanen *gestabood* of verboden. Zij weigerden egter niet in sulte spek met ons te eeten, maar nooit hebben wij haar kunnen overhaalen de twee laatste spijzen aanteraaken.

De wijze van hunnen tijd te besteeden komt ons zeer eenvoudig voor, zonder veel afwisseling toe te laten. Zij staan met het opgaan van de zon op, en gaan, na de koelte van den avond genoten te hebben, weinige uren na zonne-ondergang ter rust. Het maaken van kanos en matten is de bezigheid der *Erees*; de vrouwen houden zig bezig met doek te maaken, en de *Towtows* werken voornamelijk in het veld en vischen. Hunne ledige uren worden met verschillende tijd-kortingen gellaten. Hunne jonge meisjens en jongelingen zijn zeer verzot op het dansen, en bij plechtige gelegenheden houden zij vuist-geveg-

men zig herinneren dat de scheeps-koks juist niet van de bekwaamste en nog minder van de zindelijkste zijn. Ook moet men hierbij in aanmerking neemen dat de Engelschen in het algemeen de groenten niet goed weeten klaar te maaken.

G. FORSTER.

vegten en worstelingen op de wijze als op de *Vrienden-Eilanden*, schoon zij in alle de te opzichten voor de laatste moeten onderdoen.

Hunne dansen gelijken meer naar die der Nieuw-Zeelanders dan naar die der Otahitiërs of *Vrienden-Eilanders*. Zij worden voorgegaan van een langzaam plechtig gezang, waar in alle mede zingen, terwijl zij hunne beenen beweegen en zagtiens op hunne borsten kloppen op eene wijze en met houdingen, die volmaakt ongedwongen en sierlijk zijn, en in zoo verre gelijken zij naar de dansen op de *Societeit-Eilanden*. Als dit omtrent tien minuuten geduurd heeft, beginnen de wijs en de beweegingen langzaamerhand te versnellen, en eindigen eerst als zij zoo vermoeid zijn dat zij niet langer kunnen, welk gedeelte van den dans juist het tegendeel is van dien der Nieuw-Zeelanders, en (gelijk onder deeze) wordt hij, die de hevigste beweging doet en het langst uithoudt, als de beste danser toegejuicht. Ik moet ook aanmerken dat in deezen dans de vrouwen alleen eene rol speelen, en dat het dansen van de mannen ten naastenbij van dezelfde soort is als die wij op de *Vrienden-Eilanden* bij de kleine gezelschappen zagen, en dat mischien eigenlijker zoude kunnen genoemd worden het verzellen van den zang met overeenkomstige en sierlijke beweegingen des geheelen lighaams. Daar wij egter vuistgevegten zagen vertoonen van denzelfden aart als

die, waarop wij op de *Vrienden-Eilanden* onthaald wierden, is het waarschijnlijk dat zij ook hunne groote plechtige dansen hebben, waarin een groot aantal mannen en vrouwen hunne rol speelen.

Hunne muziek is ook van ruuwer aart, alzoo zij noch fluiten, noch rietjens, noch andere soorten van speeltuigen hebben, ten minsten voor zoo verre wij zagen, dan trommelen van verschillende grootten. Maar hunne gezangen, die zij in partijen zingen (*) en van eene zachte beweeging met

(*) Alzoo deeze omstandigheid van hun zingen in partijen, zeer in twijfel is getrokken door in de muziek uitmuntend bedreven perfoonen, en uitermate merkwaardig zoude zijn, zoo het duidlijk bevestigd ware, is het te beklagen dat wij het niet met meerder zekerheid wisten kunnen.

Kapitein BURNEY en de Kapitein van de zee-soldaten PHILLIPS, die beiden tamelijk kundig in de muziek zijn, zijn van gevoelen dat zij in partijen zingen, dat is te zeggen dat zij te zaamen zingen in verschillende nooten, die eene aangename welluidendheid vormden.

Deeze heeren hebben stellig getuigd dat de *Vrienden-Eilanders* ongetwijfeld hunne rollen beoefenden, voor zij in het openbaar zongen, dat zij een denkbeeld hadden van het nut van verschillende toonen in het voortbrengen van welluidendheid, en ook dat zij hunne rollen afzonderlijk opzegden en de slegte stemmen uitschooten, voor zij het waagden te speelen voor hun, welke zij voor rechters over hunne bekwaamheid in de muziek hielden.

In hunne regelmatige concerten had elk man een bamboes

de
Vr
we

boe
too
ger
tuig
wo
gem
brag
hun
conf

D
niet
is h
val
zou
krijg
het
zijk
zing
van
geh
uitg
ning
nog
heid
of d
in d
Chin
op e
Z
volk

de armen verzelden, op dezelfde wijze als de Vrienden-Eilanders, deden eene aangename uitwerking.

Het

boes van eene verschillende lengte, die eenen verschillende toon gaf; deeze sloegen zij tegens den grond, en elke zanger herhaalde, geholpen door den toon, door dit speeltuig aangegeeven, denzelfden toon en verzelde dien met woorden, waardoor hij somtijds kort, en somtijds lang gemaakt wierd. Op deeze wijze zongen zij in choor, en bragten niet alleen *octaven* van malkanderen voort, volgens hunne verschillende soort van stem, maar vielen ook op *consonancen*, die voor het oor niet onaangenaam waren.

Deeze feiten nu omverre te werpen, als men het gezang niet gehoord heeft is een wat moeilijke taak. En egter is het zeer onwaarschijnlijk dat een onbeschaafd volk bij geval in de muzik-konst tot deezen graad van volkomenheid zoude geraaken, die wij ons verbeelden dat alleen te verkrijgen is door aanhoudende naspeuring en de kennis van het stelzel en de theorie, waarop het zaamenstellen van muzik gegrond is. Het ellendig geschreeuw van onze psalmzingers ten platte lande, dat met recht voor de laagste soort van veelstemmig gezang, of het zingen met partijen, mag gehouden worden, kan, hoe ruuw het in de kerken wordt uitgeoefend, niet geleerd worden zonder veel tijd en oefening. Het is dan nauwlijks geloofbaar dat een volk, dat nog half barbaarsch is, uit de natuur tot enige volmaakt-hed in de konst zoude koomen, daar men nog zeer twijfelt of de Grieken en Romeinen die, met alle hunne versijning, in de muzik wel hebben kunnen bereiken, en welke de Chineezen, die langer beschaafd geweest zijn dan enig volk op den aardbodem, nog niet uitgevonden hebben.

Zoo Kapitein BURNET de overeenstemmingen, welke dit volk zong, in onze nooten hadde opgeschreven (waartoe hij,

Het is zeer aanmerkelijk dat het volk van deeze eilanden groote dobbelaars zijn. Zij hebben een spel, dat zeer veel naar ons dam-spel gelijkt; doch, als men 'er naar het getal ruiten over mag oordeelen, is het veel ingewikkelder. Het bord is omtrent twee voeten lang en is verdeeld in twee honderd agt en dertig vierkante vakken, waarvan 'er veertien op eene rei staan, en zij gebruiken

zwar-

lij, volgens getuigenis van zijnen vader, die mischien de grootste theoorist in de muziek van deeze of enige andere eeuw is, wel in staat was) en zoo deeze overeenstemmingen zoodanig geweest waren, dat een Europeansch oor die verdraagen konde, zou de zaak niet langer twijfelachtig geweest zijn; maar nu zou men, naar mijne gedagten, te vermetel willen beslissen of dit volk al dan niet het *contrapunt* verstond, en daarom vrees ik dat dit merkwaardig vraagstuk nog als onbeslist moet beschouwd worden. (*)

(*) Het gantsch geschil wordt zeer onbeduidend, zoo dra men in aanmerking neemt dat de muziek van de eilanders in de Zuid-Zee zig tot een paar geheel eenvoudige wijzen bepaalt. Mischien kent men daar geene tien verschillende liederen. Omvang en afwisfeling zou men 'er te vergeefs in zoeken, ik zwijg van onze *coloraturen*, *passagieën*, *cadancen* en toonkrachtige beuzelingen. Of de Grieksche muziek eenstemmig of veelstemmig geweest zij, mag onbeslist blijven; rijker was zij zeeker door haare twaalf sleuels. Het zoude zeekerlijk dwaas zijn te willen beweeren dat de goede eilanders begrip hadden van de theorie der accoorden; doch om een paar gezangen naar de natuur veelstemmig te kunnen uitvoeren, hebben zij slechts een muzijkaal oor van doen. De tegenwerping dat de Engelsche choor-jongens zoo onleerzaam zijn bewijst niets; want onmuzijkaaler volk dan de Engelsche bestaat 'er niet; ook hebben zij geene nationale muzijk.

zwarte en witte steentjens, die zij van het een ruitjen in het ander voortschuiven.

Zij hebben nog een ander spel, bestaande in het verbergen van een' steen onder een' stuk doek, dat een van de speeiers uitspreidt en zoodanig rimpelt, dat de plaats daar de steen ligt moeilijk te onderscheiden is. Dan slaat de tegenpartijder met een stok op die plaats van het kleed, daar hij denkt dat de steen ligt, en, alzoo de kans dat hij denzelfen zal raaken, zeer veel tegens hem is, worden 'er weddingschappen van min of meer, naar het vertrouwen op de bekwaamheid van de speeiers, voor hem, die den steen verbergt, aangegaan.

Zij vermaaken zig ook, buiten deeze spelen, dikwijls met wed-loopen tusfchen de jongens en meisjens, en hierop wedden zij ook met veel drift. Ik zag eens een' man in eene allerhevigste woede, zijn hair utrukkenden en zig op de borst slaanden, nadat hij op eene van die wedloopen drie bijlen verloren had, die hij even te vooren met zijnen halven eigendom van ons gekogt had.

Het zwemmen is niet alleen eene noodzaaklijke konst, waarin beiden mannen en vrouwen veel bevener zijn dan enig volk, dat wij tot nu toe gezien hadden, maar ook eene tijdkering, waarop zij zeer verzot zijn. Wij zagen hen in de *Karakakooa-Baai* zig somtijds vermaaken met een spel in het water, dat ons buitengemeen en

zeer

zeer gevaarlijk voorkwam, en dat wel verdient omftandig verhaald te worden.

De branding, die rondom de baai op het strand breekt, strekt zig omtrent tot een afstand van vijfzig roeden van het strand uit, binnen welke ruimte de zee-golven, zig door de ondiepte van het water ophoepende, met een verbaazend geweld tegens het strand geflagen worden. Wanneer nu, door stormachtig weder, of door eene bijzonder holle zee, het geweld der branding tot haare grootste hoogte geklommen is, kiezen zij dien tijd tot deeze tijdkorting, welke op de volgende wijze toegaat. Twintig of dertig der inboorlingen nemen elk eene lange smalle plank, die rond aan de einden is, en steeken gezamenlijk daarmede van wal. Zoo dra zij eene golf ontmoeten, duiken zij, laaten die over zig rollen, koomen agter dezelve weder op, en zwemmen, zoo snel zij kunnen, in zee. Met de tweede golf handelen zij even eens als met de eerste, terwijl de konst bestaat in den juisten oogenblik waarteneemen om 'er onder te duiken, want als zij dat misfen, worden zij door de golf gevat en met groot geweld terug gedreven, en dan hebben zij alle hunne behendigheit nodig om niet tegens de klippen gefmeten te worden. Zoo dra zij door deeze herhaalde poogingen agter de branding in slegt water gekoomen zijn, leggen zij zig in de lengte op hunne plank, en maaken zig gereed om terug te kee-

keeren. Alzoo de branding uit een aantal golven bestaat, waarvan elke derde altijd veel zwaarer dan de andere is en hooger op strand vloeit, terwijl de overige in de tusfchenruimte breeken, is hun eerste werk zig op den top van de zwaarste golf te plaatsen, door welke zij met eene verbaazende snelheid naar strand gedreven worden. Als zij zig, bij misgreep, op eene van de kleinere golven plaatsen, die breeken voor zij het land bereiken, of niet in staat mogten zijn hunne plank in een goede rigting boven op de golf te houden, zouden zij aan de kracht van de volgende bloot gesteld zijn, en, om die te ontwijken, genoodzaakt wederom te duiken, en weder ter plaatse te koomen, van waar zij vertrokken zijn. Zij, welken het gelukt het strand te bereiken, hebben nog het grootst gevaar onder de oogen te zien. De kust is bezet met eene keten klippen, met hier en daar eene kleine opening tusfchen beiden, en door eene van deeze moeten zij hunne plank stuurren, of, zoo hun dat mislukt, moeten zij die verlaaten, voor zij aan de klippen koomen, en onder de golf duikende, al hun best terug spoeden. Dit wordt voor zeer groote schande gerekend, en heeft ook het verlies van de plank ten gevolge, die ik dikwijls met schrik aan stukken heb zien slaan, eenen oogenblik na dat de eilander die verlaaten had. De stoutheid en behendigheit, waarmede wij hen deeze moeilijke
en

en gevaarlijke oefening zagen verrigten , was zeer verbaazende en is naauwlijks te gelooven (*).

Een geval, waarbij ik digt tegenswoordig was, toont hoe vroeg zij reeds zoo gemeenzaam met het water zijn, dat zij alle vrees 'er voor verliezen, en alle gevaaren in hetzelfde tergen. Eene kano omverre geworpen zijnde, waarin eene vrouw met haare kinderen was, scheen een van dezelve, dat ik overtuigd ben niet meer dan vier jaaren oud geweest te zijn, zeer vermaakt met dat ongeluk, zwom op zijn gemak rond, en speelde honderderieie belletjens in het water, tot de kano weder overeina gezet was.

Behalven de spelen, welke ik alreeds heb opgenoemd, hebben de jonge kinderen nog een, dat zij veel speelden en waartoe geen geringe graad van behendigheid vereischt wierd. Zij nemen eenen korten stok, met eene pen, die aan beiden zijden scherp is, door een van de twee einden gestooken, en ter wederzijde omtrent een' duim uitsteekende; dan smijten zij eenen bal op van te zaamen gekneede groene bladeren met koord vastgebonden en vangen dezelve op de punt van de pen, en denzelven aanstonds weder van de pen opwerpende, draaien zij den stok rond en

(*) Daar is een spelletjen, dat hier naar gelijkt, op *Owahiti* in gebruik, beschreven, X Deel bladz. 232.

vang
gen
bedr
hetw
de lu
zoo
te ge
dit la
op de
De
landb
van
zegge
coo
wij te
dere
ste,
TER
ten l
breed
boom
De
gema
ken v
omsta
ken v
zagen
hoofd
trent
XI

vangen den bal beurtelings op elke pen eenen langen tijd, zonder te misfen. Niet minder zijn zij bedreven in een ander spel van denzelfden aart, hetwelk bestaat in een aantal van deeze ballen in de lucht op te werpen en bij beurten te vangen, zoo dat wij dikwijls kleine kinderen vijf ballen te gelijk aldus aan den gang zagen houden. Met dit laatste spel vermaaken zig ook de jonge lieden op de *Vrienden - Eilanden*.

De groote gelijkheid tusfchen de wijze van landbouw en zeevaart onder alle de bewooneren van de Zuid-Zee-Eilanden laat mij weinig te zeggen over deeze twee onderwerpen. Kapitein COOK heeft reeds de gedaante van de kanos, die wij te *Atooi* zagen, beschreven. Die van de andere eilanden waren juist eveneens, en de grootste, die wij zagen, was eene dubbele kano, TERREEOBOO toebehoorende, die zeventig voeten lang, drie en eene halve diep en twaalf breed was, en alle waren zij uit eenen enkelen boom uitgehold.

De vorderingen, die zij in de beeldhouwkunde gemaakt hebben, hunne bedrevenheid in het maaken van doek en het vlegten van matten zijn reeds omftandig beschreven. De merkwaardigfte stukken van de eerste, die wij bij ons tweede bezoek zagen, waren de bakken, waaruit de opperhoofden *ava* drinken. Deeze zijn gemeenlijk om trent agt of tien duimen in middellijn, volmaakt

rond, en fraai gepolijst. Zij worden gedraagen door drie en somtijds vier kleine menschen beeldjens in verschillende gestalten. Sommige bakken rusten op de handen van de beeldjens, die over hunne hoofden zijn uitgestrekt, andere op de hoofden en handen, en andere wederom op de schouderen. De beeldjens zijn, naar men mij onderrigte, naauwkeurig geëvenredigd, en net gewerkt, ja zelfs zijn de spieren, die het gewigt schijnen te draagen, wel uitgedrukt.

Hun doek wordt van dezelfde stoffe en op dezelfde wijze gemaakt als op de *Vrienden* en *Societeit-Eilanden*. Dat, hetwelk bestemd wordt om geverwd te worden, is van een dik sterk zaamenweefzel, woruende 'er verscheiden bladen van te zaamen geslaagen en in malkanderen gewerkt, waarna het tot baanen gesneden wordt, omtrent twee of drie voeten breed en met eene verscheidenheid van patronen beschilderd, met eene vindingrijkheid en regelmaatigheid van tekening, die oneindig veel smaak en vernuft verraadt. De netheid, waarmede de meest zaamengestelde patronen vervolgd worden, is te meer verwonderenswaardig, als men in acht neemt dat zij geene stempels hebben, en dat alles op het oog gedaan wordt, met stukjens bamboes, in verw gedoopt, terwijl de hand door een ander stuk bamboesrotting ondersteund wordt, op de wijze van onze schilders. Hunne kleuren worden uit dezelfde

be-

bezh
hiii
ven
H
wen
merk
ons
wijs
zij h
wij,
ware
papi
van
met
stand
duide
wier
H
pand
als h
heid
geve
bleef
ande
ande
of s
foor
fijnh
voor

bezieën en andere gewasfen gehaald als op *Ota-hiti*, die reeds door voorige reizigers beschreven zijn.

Het fchilderen is alleen het werk van de vrouwen en wordt *kipparee* genaamd, en het is aanmerklijk dat zij altijd denzelfden naam gaven aan ons fchrijven. De jonge vrouwen namen ons dikwijls de pen uit de handen, en toonden ons dat zij het gebruik van dezelve zoo wel kenden als wij, ons zeggende dat onze pennen zoo goed niet waren als de haare. Zij zagen een vel beschreven papier voor een stuk doek aan, dat naar de mode van ons land gestreept was, en het was niet dan met de grootste moeite dat wij haar aan het verstand konden brengen dat onze figuren eene beuidenis hadden, die in de haare niet gevonden wierd.

Hunne matten zijn van de bladeren van den pandanus of pandang gemaakt, en zijn, zoo wel als hun doek, fraai gewerkt in eene verscheidenheid van patroonen, en met verschillende kleuren geverwd. Sommige hebben eenen grond van bleek groen, met roode vierkanten of ruiten; andere zijn stro-geel, met groene vlekken, en andere zijn met fraaie streepen gewerkt, in regte of slingerende lijnen van rood en bruin. In deeze soort van manufactuuren, hetzij wij op de sterkte, fijnheid of schoonheid acht geven, overtreffen zij voorzecker de geheele waereld.

Hunne visch-hoeken zijn van paerlemoer, been of hout gemaakt, met kleine punten en weerhaaken van been, of schildpad. Zij zijn van verschillende grootten en gedaanten; maar de gemeenste zijn omtrent twee of drie duimen lang en in de gedaante van eenen kleinen visch gevormd, die als een lokaas dient, hebbende een bosjen vederen aan den kop of staert. Die, met welke zij naar haaien vischen, zijn zeer groot, zijnde gemeenlijk zes of agt duimen lang. Als men de stoffe beschouwt, waarvan deeze hoeken gemaakt zijn, zijn derzelver sterkte en netheid waarlijk verwonderlijk, en, dezelve beproevende, vonden wij die inderdaad beter dan de onze.

Het touw, dat zij gebruiken om te vischen, om netten te breijen, en om ander huislijk werk te verrigten, is van verschillende graaden van fijnheid, en wordt van den bast van de *touza* of papier-moerbezië-boom gemaakt, net en gelijklijk gedraaid, op dezelfde wijze als ons gemeen bindgaren, en kan tot alle lengten gemaakt worden. Zij hebben nog eene fijner soort van den bast van eenen kleinen heester gemaakt, die *areemah* genoemd wordt, en de fijnste soorten worden van menschen-hair gemaakt, maar deeze laatste worden meest voor sieraad gebruikt. Zij maaken ook sterker soort van touwen voor het wand van hunne kanos, van het vezelachtig bekleedzel der kokos-

noo-

noo-
eigen
klein
ander
sterk
dak
hechu
is nie
van
der k
vlogt
touw

De
groot
gebez
maak
allerle
groe
mige
schikt
dere
diene
hunne
hebbe
gema
flesch
den z
van d
dat zi

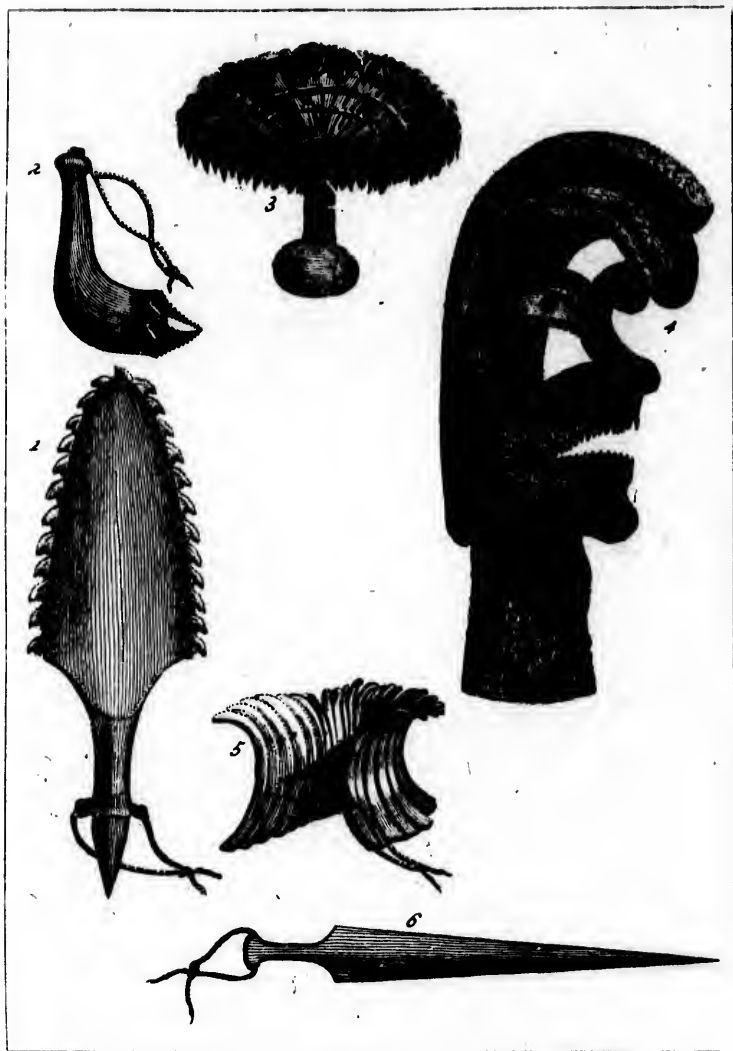
nooten. Van deeze kogten wij enige tot ons eigen gebruik, en vonden het goed voor het kleinste loopend wand. Zij maaken ook nóg eene andere soort van touwwerk, dat plat en zeer sterk is, en hoofdzakelijk gebruikt wordt om het dak van hunne huizen, of al wat zij vast willen hechten, aan malkanderen te binden. Dit laatste is niet gedraaid gelijk de voorige soorten, maar is van de vezelachtige touwen van het bekleedzel der kokos-nooten gemaakt, met de vingers gevlogten, op de wijze als onze matroozen hunne touwtjens tot het reeven der zeilen spinnen.

De kalebasfen, die tot eene onzagchelijke grootte uitgroeijen, worden tot allerlei huisraad gebezigd, en om dezelve beter tot het gebruik te maaken, zijn zij vernuftig genoeg om dezelve allerleie gedaanten te geeven, door 'er, terwijl zij groeijen, zwagtels om te binden. Dus zijn sommige van eene lange ronde gedaante, als best geschikt tot het bewaaren van hun visch-tuig, andere zijn van de gedaante van een bord, en deeze dienen voor hun zout en hunne gezouten spijzen, hunne koeken, en vrugten; deeze twee soorten hebben nette digte dekszels, ook van de kalebas gemaakt; andere zijn van de gedaante van eene flesch, met eenen langen hals, en in deeze houden zij hun water. Zij hebben ook eene kunst van dezelve met een heet ijzer te schroeijen, zoo dat zij 'er uit zien als of zij beschilderd waren met

eene verscheidenheid van nette sierlijke tekeningen.

Onder hunne konsten moet die van zout te maaken niet vergeeten worden, van hetwelk wij, gedurende ons verblijf aan deeze eilanden, rijklijk voorzien wierden, en dat volkoomen goed in zijne soort was. Hunne zout-pannen worden van aarde gemaakt, met klei gevoerd, en zijn gemeenlijk zes of agt voeten in het vierkant en omtrent agt duimen diep. Zij worden op eenen steenen voet omtrent op de hoogte van hoog water gezet, van waar het zout water tot onder aan dezelve gevoerd wordt door smalle gooten, waaruit men het 'er in schept, en de zon brengt spoedig de nodige uitwaaseming te weeg. Het zout, dat wij, bij ons eerste bezoek, van *Atooi* en *Onseheow* bekwamen, was bruin en vuil; maar dat, hetwelk wij naderhand in de *Karakakooa-Baai* opdedden, was wit en van eene alleruitmuntendste hoedanigheid en in grooten overvloed. Behalven het zout, dat wij gebruikten om ons spek in te zouten, vulden wij 'er alle onze ledige vaten mede, dat in *de Resolutie* alleen op vier en twintig vaten beliep.

Hun oorlogs-tuig bestaat in speeren, dolken, *pahooas* genaamd, knodsen en slingers. De speeren zijn tweeërlei en van een hard vast hout gemaakt, dat veel naar mahonij gelijkt. Eene soort is van zes tot agt voeten lang, glad gepo-

WERKTUIGEN VAN DE SANDWICH-EILANDERS.

p
o
p
v
n
w
de
O
tw
we
als

ho
zel
tou
aan
mo
wij

I
len
gew
gro

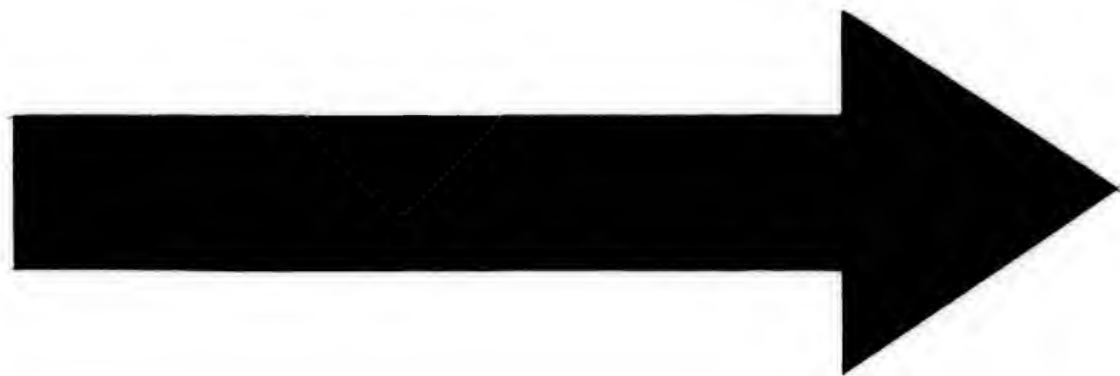
I
fchi
dat
led

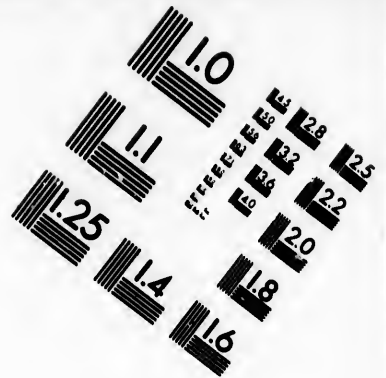
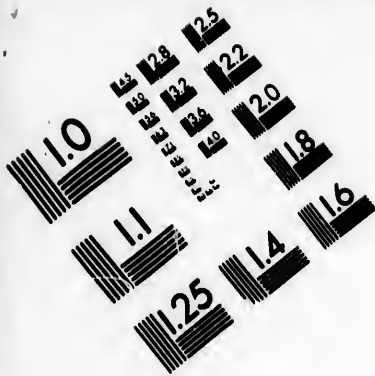
polijst, en neemt trapswijze in dikte toe van het onderëind af tot omtrent één' halven voet van de punt, die dan in eens in eene punt uitloopt en van vier of zes reien weërhaaken voorzien is. Het is niet onwaarschijnlijk dat deeze op de wijze van werpspietsen kunnen gebruikt worden. De andere soort, met welke wij de oorlogs-lieden te *Owhyhee* en *Atooi* meest gewapend zagen, zijn twaalf of vijftien voeten lang, en zijn niet met weërhaaken bezet, maar eindigen naar de punt als hunne ponjaarden.

De ponjaard of *pahoah* is van zwaar zwart hout gemaakt, naar ebbenhout gelijkende. Deszelfs lengte is van een' tot twee voeten, met een touw, door het handvatzel gaande, om denzelven aan den arm te hangen. Voor deszelfs gedaante moet ik den lezer tot Pl. CXXIV** fig. 6 verwijzen.

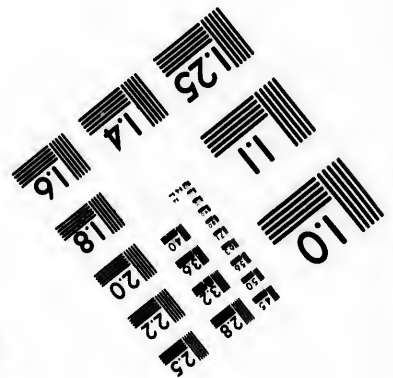
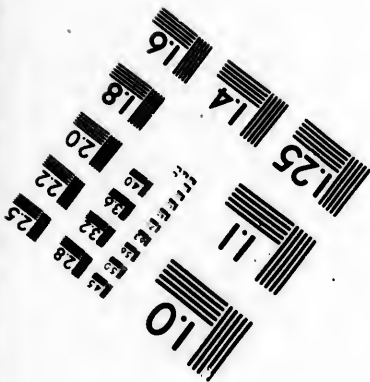
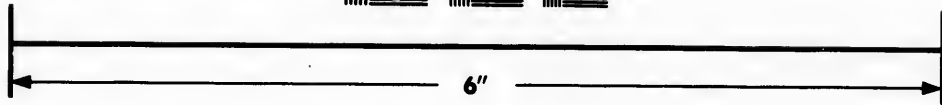
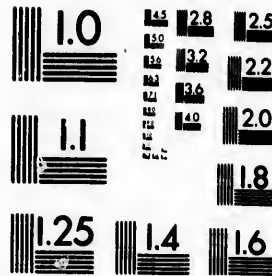
De knodsen worden onverschillig van verschillende soorten van hout gemaakt. Zij zijn ruuw gewerkt en van verscheidenerleie gedaanten en grootten.

De slingers hebben niets zonderlings, en verschillen niet van de gewoone slingers, behalven dat de steen op een stukjen mat, in plaats van leder, ligt.

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

LE 28
E 32
E 36
E 22
E 20
E 18

11
10
E 18

AGTSTE HOOFDSTUK.

Vervolg van de algemeene beschrijving der Sandwich-Eilanden. De Regeering. Het volk is in drie klasfen verdeeld. Magt van den Eree-taboo. Geslacht-lijst van de Koningen van Owbyhee en Mowee. Macht van de Opperhoofden. Toestand van de laagere klasfen. Straffen der misdaden. Godsdienst. Maatschappij van Priesters. De Orono. Hunne afgods-beelden. Gezang van de Opperhoofden voor zij de ava drinken. Menschelijke offerhanden. Gewoonte van de voortanden uit te breeken. Hunne denkbeelden omtrent eenen toekomstigen staat. Huwelijken. Voorbeelden van jaloersheid. Begravenis-plechtigheden.

Het volk van deeze eilanden is baarblijklijk in drie klasfen verdeeld. De eerste is die van de *Earees* of Opperhoofden van elk district, van welke een boven de andere verheven is, en op *Owbyhea* de *Eree-taboo* en *Eree-moe* genoemd wordt. Met het eerste deezer woorden drukken zij zijn volstrekt gezag uit, en door het laatst betekenen zij dat alle menschen verplicht zijn zig in zijne tegenswoordigheid ter aarde te werpen

(of

(of zig te slaapen te leggen) gelijk het woord eigenlijk betekent. De tweede klasse bestaat uit die een recht van eigendom schijnen te genieten, zonder gezag. De derde is die van de *sowtows* of bedienden, die noch rang, noch eigendom hebben.

Het is niet mogelijk iets dat naar een ordelijk bericht gelijkt van de onderhoorigheid van deezē klasfen aan elkanderen te geeven, zonder van die naauwkeurige waarheid af te wijken, die in werken van aart als dit, aangenaamer is dan gisfingen, hoe fchrander ook uitgedagt. Ik zal mij dan te vreden houden met de feiten te verhaalen, waarvan wij zelve ooggetuigen waren, en zulke berichten op te geeven, waarop wij meenden te kunnen staat maaken, en ik zal het aan den leezet overlaaten 'er zijne eigen denkbeelden omtrent den aart hunner regeering uit op te maaken.

De groote macht en hooge rang van TERREBOO, den *Eree-taboo* van *Owhyhee* bleek klaar uit de wijze waarop hij te *Karakakooa* bij zijne eerste aankomst ontvangen wierd. Wij zagen alle de inboorlingen aan den ingang van hunne huizen voor over op den grond liggen, en de kanos waren reeds twee dagen te vooren *getabood*, zod dat zij niet uit mogten loopen, tot hij dat verbod weder zoude opheffen. Hij was toen ter tijd juist terug gekoomen van *Mowee*, voor welk bezit hij ftreed ten voordeele van zijnen zoon TEWARRO,

welke de eenigste dogter van den overleden Koning van dat eiland getrouwd had, tegens **TANZ-TERREE**, deszelfs nog in leven zijnden broeder. Hij was op deezen togt verzeeld geweest van veele zijner krijgslieden; doch of hun dienst gewillig ware dan wel een gevolg van de voorwaarde, waarop zij hunnen rang en eigendom bezitten, konden wij niet verneemen.

Dat hij schattingen heft van de onderhoorige Opperhoofden, hiervan hadden wij een treffend bewijs in het voorbeeld van **KAOO**, dat reeds hier voor in het tweede Hoofdstuk verhaald is.

Ik heb reeds gezegd dat de twee machtigste Opperhoofden van deeze eilanden **TERREBOO** van *Owhyhee* en **PERREORANNEE** van *Wookoo* zijn, zijnde de overige van de kleine eilanden aan den eenen of anderen van deeze onderworpen; terwijl *Mowee* en deszelfs onderhoorigheden *thans*, gelijk wij zoo even gezegd hebben, door **TERREBOO** voor **TEEWARRO** zijnen zoon, en waarschijnlijkst erfgenaam, wierd geëischt; en *Atooi* en *Onee-heow* door de kleinzoonen van **PERREORANNEE** geregeerd wierden.

De volgende gest. lijst van de Koningen van *Owhyhee* en *Mowee*, die ik van de priesters opzamelde, gedurende ons verblijf in de *Morai* in de *Korakakooa-Baai* bevat alle de berichten, welke ik mij konde verschaffen betreklijk de staatkundige historie van deeze eilanden.

Dit

Dit bericht klimt op tot vier Opperhoofden, voorgangers van het tegenswoordige, welke zij zeggen dat alle eenen hoogen ouderdom bereikt hebben. Hunne naamen en opvolgingen zijn als volgt:

1. POORAHOO AWHYKAIA was Koning van *Owhyhee*, en had eenen eenigen zoon NEEROOAGOOA genaamd. Op dien tijd wierd *Mowee* bestierd door MAKOAKEA, die ook een' eenigen zoon had, welke PAPIKANEEOU genoemd wierd.

2. NEEROOAGOOA had drie zoonen; de oudste was KAHAVEE genaamd; en PAPIKANEEOU, van het *Moweesch* geslacht, had een' eenigen zoon, KAOWREEKA genaamd.

3. KAHAVEE had een' eenigen zoon KAYENEWEE A MUMMOW; en KAOWREEKA, de *Moweesche* Koning, had twee zoonen, MAIHA MAIHA en TAHEETERREE, welker laatste thans door eene partij voor Opperhoofd van *Mowee* erkend wordt.

4. KAYENEWEE A MUMMOW had twee zoonen, TERREEOBOO en KAIHOOA; en MAIHA MAIHA, Koning van *Mowee*, had geenen zoon, maar liet eene dochter na, die ROAHO genaamd wierd.

5. TERREEOBOO, de tegenswoordige Koning van *Owhyhee*, had eenen zoon, TEEWARRO genaamd, bij RORA-RORA, de weduwe van MAIHA MAIHA, in leven Koning van *Mowee*, en deeze zoon had zijne halve zuster getrouwd, in welker naam

naam hij op *Mowee* en deszelfs onderhoorigheden aanspraak maakt.

TAHEETERREE, de broeder van den laatsten Koning, door eene aanmerkelijke partij ondersteund wordende, die niet wilde dat de bezittingen in een ander geslacht zoude overgaan, nam de wapenen op en wederstreefde de rechten zijner nigte.

Toen wij eerst op de hoogte van *Mowee* kwamen, was TERREEOBOO aldaar met zijn krijgsvolk om de eischen van zijne vrouw, zijn' zoon en schoondochter te ondersteunen, en had slag geleverd aan de tegenpartij, waarin TAHEETERREE de nederlaag gekregen had. Naderhand vernamen wij dat de zaaken waren bijgelegd en dat TAHEETERREE in bezit zal gesteld worden van de drie nabuurige eilanden geduurende zijn leven, dat TEEWARRO voor Opperhoofd van *Mowee* erkend wordt en ook in het koninkrijk van *Owhyhee* zal opvolgen bij den dood van TERREEOBOO, gelijk ook in de souvereiniteit van de drie eilanden, die bij *Mowee* liggen, bij den dood van TAHEETERREE. TEEWARRO is korteling geleden met zijne halve zuster getrouwd, en, ingevalle hij zonder kinderen koome te sterven, vervalt de regeering van deeze eilanden op MAIHA MAIHA, den zoon van KAIHOOA, den overleden broeder van TERREEOBOO. Wie opvolgen zoude als deeze ook zonder kinderen kwame te sterven, konden zij niet zeggen;

want

want de twee jongste zonen van TERREEBOO, een' van welke hij ten sterksten scheen te beminnen, van eene vrouw van geenen hoogen rang geboren zijnde, zouden door deeze omstandigheid van alle recht van opvolging verstookten zijn. Wij hadden geene gelegenheid Koningin ROKA-ROKA te zien, welke TERREEBOO op *Mowee* had agtergelaaten; maar wij hebben reeds gelegenheid gehad te zeggen dat hij door KANEE-KABAREA, de moeder van de twee jongelingen, aan welke hij sterk verknogt was, verzeld wierd.

Uit dit verslag van de opvolging van de Owwhyheefche en Moweefche Koningen blijkt vrij duidelijk dat de troon erflijk is, hetwelk het ook waarschijnlijk maakt dat de mindere tijtels en de eigendom zelf op dezelfde wijze van den eenen op den anderen overgaan. Wat PERREORANNEE belangt, wij konden alleen te weeten koomen dat hij een *Eree-saboo* is, en dat hij eenen aanval op de bezittingen van TAHEETERREE gedaan had; doch onder welk voorwendzel zeide men ons niet; zijne kleinzoonen regeerden de eilanden onder den wind.

De macht van de *Earees* over de mindere klassen des volks schijnt zeer onbepaald te zijn. Hier van zagen wij dagelijks, gedurende ons verblijf onder hen, veele voorbeelden, die reeds verhaald zijn. Het volk bewijst hun aan den anderen kant de onbepaaldste gehoorzaamheid, en deeze slaaf-

sche

sche staat heeft baarblijkelijk eene groote uitwerking gehad in hunne lighaamen en zielen te verlaagen. Het is egter opmerkenswaardig dat de Opperhoofden zig, ten minsten zoo verre zulks tot mijne kennis kwam, nooit schuldig maakten aan daaden van wreedheid of onrechtvaardigheid, of zelfs van slechte behandeling omtrent hen, schoon zij te zelfden tijd hunne macht over elkanderen op de trotschste en onderdrukkendste wijze uitoefenden. Hier van zal ik twee voorbeelden bijbrengen. Een opperhoofd van de laagere klasse had den stuurman van het schip zeer veel beleefdheid bewezen, toen hij de *Karakakooa-Baal* gong opneemen, daags voor het schip aldaar aankwam; ik bragt hem daarom naar boord en stelde hem Kapitein cook voor, die hem bij ons ten eeten verzogt. Terwijl wij aan tafel zaten, kwam PAREEA binnen, en zijn gelaat toonde maar al te klaar zijne verontwaardiging, toen hij onzen gast die eer zag genieten. Hij greep hem terstond bij de haren, en zou hem de kajuit uitsleept hebben, als Kapitein cook niet tuschen beiden gekoomen was, en, na veel twistens, was alles wat wij konden verkrijgen, wilden wij ons geene kwaade vrienden met PAREEA maaken, dat onze gast zoude mogen blijven, zittende op den grond, terwijl PAREEA zijne plaats aan tafel innam. Op eenen anderen tijd wanneer TERREO-BOO eerst aan boord van de *Resolutie* kwam, vond

MAIHA MAIHA, die hem verzelde, PAREEA op het verdek, en joeg hem op de schandelijkste wijze van het schip; en egter kenden wij PAREEA voor eenen man van den eersten rang.

In hoe verre nu de eigendom van de laagere klasse tegens de roofsagt en dwinglandij van de groote Opperhoofden beveiligd zij kan ik niet zeggen; maar het zou schijnen dat dezelve genoegzaam beveiligd is tegens bijzonderen diefstal of onderlinge rooverijen. Want zij lieten niet alleen hunne plantagieën, die over het gantsche land verspreid liggen, maar ook hunne huizen, varkens en doek, onbewaakt, zonder de minste vrees. Ik heb reeds aangemerkt dat zij niet alleen hunne landerijen in het vlakke veld door muuren van elkanderen scheiden, maar dat zij ook in de boschen, daar de wilde pifangs groeijen, kleine witte vlaggetjens gebruiken, op dezelfde wijze en tot hetzelfde einde om de eigendommen te onderscheiden, als men op *Otahiti* bosfen vederen gebruikt; alle welke omstandigheden, zoo zij al geene volstrekte bewijzen zijn, egter sterke waarschijnlijkheid opleveren dat de macht van de Opperhoofden, daar waar het eigendom geldt niet willekeurig is, maar ten minsten zop verre beperkt en bepaald, dat het voor de mindere klassen der moete waerdig is den grond te behouwen, en hunne bezittingen onderscheiden van den anderen te bezetten.

Met

Met opzigt tot de bediening van het recht was al het naricht, dat wij bekoomen konden, zeer bepaald en onvolkoomen. Als lieden van de laagste klasse des volks twist met elkanderen hadden, wierd de zaak in geschil aan de beslissing van het een of ander Opperhoofd, waarschijnlijk het Opperhoofd van het district, of den geenen, wien zij onderhoorig waren, overgelaten. Als een laager Opperhoofd eenen van eenen hoogeran rang beledigd had, scheen het gevoel van den laaften op hetzelfde tijdstip de eenigste maat van zijne straf te wezen. Als hij het geluk had de eerste vervoeringen van zijnes oppersten woede te ontwijken, vond hij gemeenlijk middel, door bemiddeling van eenen derden persoon, voor zijne misdaad te boeten door een deel of het geheel van zijne goederen. Deeze waren de eenigste daadzaaken, die hier omtrent tot onze kennis kwamen.

De godsdienst van dit volk gelijkt in de meeste en voornaamste deelen naar die van de *Societeits- en Vrienden-Eilanden*. Hunne *Morais*, hunne *Whattas*, hunne afgoden, hunne offerhanden, en hunne heilige gezangen, welke alle zij met elkanderen gemeen hebben, zijn overtuigende blijken dat hunne godsdienstige denkbeelden uit dezelfde bron zijn voortgevloeid. In lengte en aantal van plechtigheden munt deeze tak boven de andere uit, en, schoon 'er, in alle deeze landen, eene

zekere klasse van menschen is, aan welker zorg het opzigt over hunne godsdienst-plechtigheden is toevertrouwd, hadden wij egter nog geene regelmaatige maatschappij van priesters gevonden tot wij de kloosters van *Kakooa* in de *Karakakooa-Baai* ontdekten. Het hoofd deezer Orde wierd *Orono* genoemd, een tijtel, die wij gisten iets ten hoogsten heilig te kennen te geeven, en die in den persoon van *OMEEAH* bijna tot aanbidding toe vereerd wierd. Het is waarschijnlijk dat het voorrecht van in deeze maatschappij te koomen (ten minsten in de voornaamste bedieningen van dezelve) tot zekere geslachten bepaald zij. *OMEEAH*, de *Orono*, was zoon van *KAOO* en de oom van *KAIREEKEEA*, welke laatste, geduurende de afwezigheid van zijnen grootvader, alle godsdienstige plechtigheden aan de *Morai* bestierde. Wij merkten ook op dat men het kind van *OMEEAH*, een eenigen zoon, omtrent vijf jaaren oud, nooit in het openbaar liet verschijnen zonder een aantal bedienden en bliken van zorg en oppassing, waarvan wij geen ander voorbeeld zagen. Dit schein te kennen te geeven dat zijn leven een voorwerp van het uiterst gewigt was, en dat hij bestemd was om zijnen vader in zijnen hoogen rang op te volgen. (*)

Men

(*) De vertrouwlijke omgang, welken Kapitein *KING* met deeze priesteren hield, en de gastvrijheid, waarmede

Men heeft reeds gezegd dat de titel van *Orons* met de eerbewijzingen, die 'er aan verknogt waren, zij zig onafgebrooken de vrienden der vreemde reizigers Betoonden, schépt een zeker heilig licht om hun hoofd, dat in meer dan een geval het goed hart van den waarneemer schijnt verblind te hebben. Eene orde, die zig door de uitoefening van eenen wreeden en bloedigen godsdienst in aanzien houdt, een voorstander van denzelven, die als een God aangebeden wordt, eene maatschappij, die een van den Koning en de voornameste Opperhoofden des volks onafhankelijk belang heeft, zoo dat zij goed vindt in geheime verstandhouding met de vreemdelingen te blijven, terwijl het volk in eenen openbaaren krijg met dezelve gewikkeld is, deeze zijn, dunkt mij, gewigtige trekken, welke de Heer KING niet uit het oog had behooren te verliezen, hoe voordéelig zij dan gelukkiglijk ook voor zijne reisgenooten werkten. Arm, onschuldig volkje! Hoe kwaant gij, midden in de onmeetlijke Zuid-Zee, in handen van uwe, wijsche ontwerpen smeedende en volgende, verre vooruitziende Hoogepriesters! Het ware te wenfchen dat schrandere onvoortigenoomen waarneemers hunne opmerkzaamheid op dit voorwerp wendden; om ons overtuigd den loop der menschlijke natuur, die zig ook op haare zijde-paden altijd zoo gelijk blijft en zoo weinig willekeurigs vertoont, vollediger dan tot nog toe geschied is te ontwikkelen, en de vraag te besliffen of niet overal het tijdperk van systematische bijgeloovigheid eerst op de vroege burgerlijke vereeniging volgde en deeze tot na-deel strekte? De waereldlijke Keizer van Japan heeft zig eighendunklijk aan de macht van het geestlijk Opperhoofd, dat weleer onbepaald alleen regeerde, onttrokken en is thans weder enigzints zijn eigen meester geworden; doch men kan vragen of de Dairi niet zelf een onwettig regent

wa-

ren, aan Kapitein Cook gegeven wierd; ook is het zeker dat zij (*) ons, algemeen, als een ras van menschen aanzagen, uitmuntender dan zij, en dikwijls gewoon waren te zeggen dat de groote *Eatooa* in ons land woonde. Het klein beeld, dat wij reeds beschreven hebben als den gellefdsten afgod op de *Moral* in de *Karahakooa-Baai*, noemen zij *Koonoorackaiee* en zeiden dat het *TARRERONOOS* God was, en dat die ook onder ons zijn verblijf hield.

Daar wordt eene oneindige verscheidenheid van deze beelden zoo op de *Morais* als binnen en buiten hunne huizen gevonden, welken zij verschillende naamen geeven; maar het bleek ons weldra in hoe weinig achting zij gehouden wierden, uit de verachtelijke uitdrukkingen, waarmede zij van hun spraken, en omdat zij die zelfs voor

ware, wiens voorvaders, onder het voorwendzel van heilichheid, den vroegeren Opperhoofden des volks de hoogste macht ontrukkt hebben. Wie staat 'er voor in dat niet een *Orono*, dien men als eenen God aanbidt, nog eens *TARRERONOOS* nakoomingschap van den troon der *Sandwich-Eilanden* verdringe? Door zulke omwentelingen moet zig het menschlijk geslacht door (veellicht in de hoogte) arbelden.

G. FORSTER.

(*) Wie? De priesters en het volk, dat zij leden? Of ook de groote tegens de vreemde niet zeer vreedgezinde Opperhoofden?

G. FORSTER.

voor beuzelingen te koop veilden, terwijl het zelden miste of het een of ander beeld was in gunst, aan welk, zoo lang die voorkeur duurde, alle hunne aanbiddingen gerigt waren. Deeze bestonden in het met rood doek te bekleeden, op hunne trommelen voor hetzelfde te slaan, lofzangen voor hetzelfde te zingen, in bosfen roode vederen en verschillende foorten van vrugten aan deszelfs voeten te leggen, en in eene bigge of eenen hond op de *whatta*, die dicht bij hetzelfde stond, te rotten te leggen.

In eene baai ten Zuiden van *Karakakooa-Baai* wierden enige van onze heeren naar een groot huis gebragt, waarin zij een zwart mans beeld vonden, op zijne vingeren en teenen rustende, met zijn hoofd agter overgebogen, de ledenmaaten wel gemaakt en naauwkeurig geëvenredigd en alles fraai gepolijst. Dit beeld noemden de inboorlingen *Mae*, en rondom hetzelfde stonden dertien andere van ruuwe en verwrongen gedaanten, die zij zelden de *Eatoos* van verscheidene overledene Opperhoofden te zijn, welker naamen zij opnoemden. De plaats was vol *whattas*, waarop de overblijfsels van hunne offerhanden lagen. Zij geeven in hunne huizen ook eene plaats aan veele grappige en enige onbetaamelijke afgoden, als de *Priapus* der Ouden.

De vorige reizigers hebben reeds aangemerkt dat 'er onder de Societeit- en Vrienden-Eilanders een

een eerdienst wordt beweezen aan enige bijzondere vogelen, en ik zou gelooven dat dezelfde gewoonte hier heerscht, en dat waarschijnlijk de raaf 'er het voorwerp van is, vermits ik twee van deeze vogelen tam zag op het dorp *Kakooa*, die zij ons zeiden dat *Easooas* waren, voor welke zij alles weigerden wat ik hun aanbood, terwijl zij mij waarschuwden dezelve niet te schaaden of te beledigen.

Onder hunne godsdienst-plechtigheden kunnen ook gerekend worden de gebeden en offerhanden, die door de priesters voor hunne maaltijden verrigt worden. Terwijl de *ava* gekaauwd wordt, van welke zij altijd drinken eer zij aan den maaltijd gaan, begint degeen, die van den hoogsten rang is, eene soort van lofzang, waarin hij terstond door een', twee of meer van het gezelschap verzeld wordt, terwijl de overige hunne lichamen, overeenstemmende met hunne vingers, bewegen en zagtjens in de handen klappen. Als de *ava* gereed is, worden 'er bakjens rond gedeeld aan degeenen, die niet mede zingen, die zij in hunne handen houden tot het gezang ten einde is, wanneer zij, zig in een luid antwoord vereenigende, hunnen bak uitdrinken. Dan worden de zangers van *ava* gediend, die het, na het herhaalen van dezelfde plechtigheid, drinken, en, zoo 'er iemand tegenswoordig is van eenen zeer veel hooger rang, wordt hem laatst van alle

een bak aangeboden, welken hij, na eerst enigen tijd alleen gezongen te hebben, en door de overige beantwoord te zijn, en een weinig op den grond uitgegoten te hebben, uitdrinkt. Dan wordt 'er een stuk van het vleesch, dat klaar gemaakt is, afgesneden, zonder op de keuze van enig deel van het dier te letten, en als dat, met enige der vrugten, aan den voet van het beeld van den *Eatooa* nedergelegd, en 'er een lofzang gezongen is, begint de maaltijd. Eene diergelijke plechtigheid wordt 'er ook door de Opperhoofden verrigt, zoo dikwijls zij tusfchen hunne maaltijden *ava* drinken.

De offerhanden van menschen zijn, volgens het getuigenis van de inboorlingen zelve, hier menigvuldiger dan op een der andere eilanden, die wij bezogt hebben. Tot deeze afschuwelijke plechtigheid neemt men niet alleen zijne toevlugt bij het ontstaan van oorlog, en voor het leveren van groote veldslagen, en andere gewigtige onderneemingen; maar de dood van elk aanzienlijk Opperhoofd vereischt de offerhande van eenen of meer *Toutows* naar zijnen rang, en men zaid ons dat 'er tien mannen bestemd waren om bij den dood van *TERREROBOO* geslagt te worden. Hetgeen de afgrijslijkheid van dit gebruik nog enigzints kan verminderen (zoo iets die met mogelijkheid verminderen kan) is dat de ongelukkige slagtoffers te vooren geene de minste kennis van hun lot

lot hebben. (*) Die, welke men uitkipt om hen te doen sterven, worden met knodsen aangevallen waar zij zig ook mogen bevinden, en worden, na afgemaakt te zijn, dood naar de plaats gebragt, daar het overige der plechtigheden verrigt moet worden. De Leezer zal zig hier wel die doodshoofden van gevangenen herinneren, die bij den dood van een groot Opperhoofd geofferd waren, en die op het staketzel om de kruin van de *Morai* te *Kakooa* staken. Wij kreegen nog nadere berichten omtrent deeze zaak aan het dorp *Kowrowa*, daar wij, naar het gebruik van een klein stuk gronds met eenen steenen muur omringd, verneemende, ten antwoord kreegen dat het

een

(*) De eerste reize mogen die ongelukkige wel niets kwaads bewust zijn; doch in een land, daar, bij het afsterven van iederen Grooten, enige menschen van de geringere klasse geslagt worden moet, dunkt mij, elke *sondew* zig van tijd tot tijd zeggen: Heden of morgen wordt het uwe beurt! Hoe ellendig moet niet een mensch zijn, wiens leven niet een' oogenblik zeeker is, zoo dra zijn heer den laafsten adem uitblaast! De kinderachtige ligtzinnigheid van dit volk, dat van den eenen dag tot den anderen leeft, zonder zig om de behoeften van morgen te bekommeren, is daarbij wel hun eenigst geluk. een geluk, welk de geringste klasse des volks in het Roomsche rijk, op eenen tijd toen hunne ellende ten hoogsten top gestegen was, door eenen menschlievenden leeraar op het dringendst wierd aanbevoelen.

G. FORSTER.

eën *Here-eere* of begraafplaats van een Opperhoofd was, en daar, zelde degeen, die ons deeze onderrigting gaf, op eenen van de hoeken wijzende, liggen de *tangata* en *waheene taboo*, of de man en vrouw, die bij zijne begravenis opgeofferd zijn.

Tot deeze klasfe van hunne gewoonten kan ook die gebragt worden van hunne voortanden uit te breeken. Men zag naauwlijks iemand van het gemeen, en zeer weinige van de Opperhoofden, die niet eenen of meer van dezelve verloren had, en wij verstonden altijd dat zij zig deeze gewillige straffe, gelijk het afsnijden van de gelederen van den vinger op de *Vrienden-Eilanden*, niet aangedaan hadden uit overmaat van droefheid bij den dood hunner vrienden, maar dat zij gemeend wierd als een zoenoffer aan den *Eatooa*, om enig gevaar of kwaad, waaraan zij mogten blootgesteld zijn, af te wenden.

Wij konden slechts weinig te weeten koomen van hunne denkbeelden omtrent eenen toekomstenden staat. Als wij hen vroegen verwaarts de dooden gegaan waren, kreegen wij altoos ten antwoord dat de adem, dien zij voor de ziel of het onsterfelijk gedeelte scheenen te houden, naar den *Eatooa* was gegaan, en, als wij verder vroegen, scheenen zij eene bijzondere plaats te beschrijven, die zij voor het verblijf van de overledene hielden; maar wij konden niet bespeuren dat

dat zij meenden dat hen in dien staat belooning of straffe wagtete.

Den Leezer in het eerste hoofdstuk eene verklaring beloofd hebbende wat door het woord *taboo* verstaan word, zal ik hem de bijzondere voorbeelden voor oogen stellen, welke onder onze opmerking viel, van deszelfs toepassing en uitwerkzelen. Toen wij naar de reden vroegen van het verbod van alle gemeenschap tuschen ons en de inboorlingen, daags voor de aankomst van TERREEOBOO, wierd ons gezegd dat de baai *getabood* was. Hetzelfde verbod greep, op ons verzoek, plaats den dag toen wij Kapitein COOKS beenderen begroeven. Op deeze twee tijden gehoorzaamden de inboorlingen 'er op de onbepaaldste en naauwgezetste wijze aan; doch of zulks uit enig godsdienstig beginzel dan enkel uit gehoorzaamheid aan het burgerlijk gezag hunner Opperhoofden geschiedde, kan ik niet bepaalen. Toen de grond bij onze waarneeming-tenten en de plaats daar onze masten lagen *getabood* waren, door 'er kleine stokjens om te steeken, werkte dit op eene niet minder kragtige wijze. Doch schoon deeze wijng alleen door de priesters verrigt wierd, zou het, alzoo de mannen, als zij 'er door ons toe genoodigd wierden, het waagden binnen de verboden grenzen te koomen, schijnen dat zij onder geene godsdienstige vrees waren, en

dat hunne gehoorzaamheid enkel door onze weigering bepaald wierd. De vrouwen konden door niets overgehaald worden om bij ons te komen; doch dit was waarschijnlijk wegens de nabijheid van de *Morai*, welke het haar te alle tijden en op alle de eilanden van deeze zeeën verboden is te naderen. Daar is reeds gezegd dat zekere soorten van vleesch voor de vrouwen altijd *getabood* zijn, dat is dat zij daarvan niet mogen eeten. Wij zagen ook dikwijls verscheiden aan hunne maaltijden, wien het eeten door andere wierd in den mond gestookt, en, als wij de reden van deeze zonderlinge gewoonte vroegen, kreegen wij ten antwoord dat zij *getabood* waren, of dat hun verboden was zig zelve te voederen. Dit verbod wierd hun, naar wij verstonden, altoos opgelegd, als zij eene begravenis hadden bijgewoond, of een lijk hadden aangeraakt, en ook bij andere gelegenheden. Het is nodig alhier aan te merken dat zij, bij deeze gelegenheden, het woord *taboo* onverschillig en op perfoonen en op zaaken toepasfen. Dus zeiden zij dat de inboorlingen *getabood* waren of de baai *getabood* was, en zoo van het overige. Dit woord wordt ook gebruikt om iets heiligs, uitmuntends of iets dat gewijd is uit te drukken. Dus wierd de Koning van *Owhyhee Eree-taboo* genoemd, een menschlijk slagtoffer *tangata-taboo*, en, op de-

dezelfde wijze wordt onder de Vrienden-Ellanders, *Tonga*, het eiland daar de Koning zijn verblijf houdt, *Tonga-taboo* genoemd.

Omtrent hunne huwelijken kan ik den Leezer weinig meer inlichting geeven dan hem te zeggen dat 'er zulk eene betrekking of verdrag onder hen bestaat. Ik heb reeds gelegenheid gehad te zeggen dat, toen TERREEOBOO zijne Koningin RORA-RORA te *Mowee* had gelaaten, hij eene andere vrouw bij zig had, bij welke hij kinderen had en aan welke hij zeer sterk verknogt was; maar in hoe verre de veelwijverij, eigenlijk gesproken, geoorloofd zij, of hoe verre zij enkel in zaamenwooning bestaat, hetzij met opzigt tot den Koning, de Opperhoofden of onder de laagere klasfen, kunnen wij niet besliffen, omdat 'er te weinige feiten van dien aard tot onze kennis kwamen om 'er een besluit uit op te maaken. Wij hebben ook reeds aangemerkt dat wij nooit eene vrouw van hoogen rang gezien hebben dan KANEE-KABAREA, en de vrouw van den *Orono*, met drie vrouwen, van welke ik hierna gelegenheid zal hebben te spreken. Uit hetgeen ik van de huislijke omftandigheden van de laagfte klasfe kwam te zien, fcheen het huis onder het bestier van eenen man en eene vrouw, en de kinderen in denzelfden staat van ondergeschiktheid als in befchaafde landen.

Het zal hier niet ongepast zijn aan te rekenen dat

dat wij getuigen waren van eene gebeurtenis, die, het eenigst voorbeeld zijnde dat wij zagen van iets naar jaloezij gelijkende, tegelijk toont dat 'er niet alleen getrouwheid, maar zelfs eene zekere ingetogenheid geëischt wordt van getrouwde vrouwen van fatsoen. Bij eene van de vegt-partijen zagen wij OMBEAH twee- of driemaal van zijne plaats oprijzen en naar zijne vrouw gaan met sterke blijken van ongenoegen, haar beveelende, gelijk ons uit zijne gebaerden voorkwam, dat zij vertrekken zoude. Of dit nu kwame dat hij zig verbeeldde dat zij, die zeer schoon was, onze aandacht te veel gaande hield, of uit enige andere oorzaak, moeten wij haar egter het recht doen te zeggen dat 'er geene wezenlijke reden tot jaloezij bestond. Zij bleef egter zitten, en, toen het feest gedaan was, kwam zij bij ons gezelschap, en verzogt om enige kleinigheden ten geschenk, waarop wij haar te verstaan gaven dat wij geene bij ons hadden; maar dat, zoo zij ons naar onze tent wilde verzellen, zij die naar haaren zin zoude kunnen uitkiezen. Zij gong dan met ons mede, doch OMBEAH, dit ziende, volgde haar in eene hevige woede, greep haar bij het hair, en begon haar met zijne vuisten eene gestrenge lighaamlijke straf toe te dienen. Dit gezigt moeide ons zeer, alzoo wij de onschuldige oorzaak van deeze mishandeling waren; doch men zeide ons dat het ten hoogsten onvoegzaam zoude zijn bij man

man
sche
zon
laa
noe
best
nog
haar
rispe
ons
plich
T
Kar
maal
van
brag
perh
dat
vond
een
waan
eene
huis
steek
lijks
gezi
dit
groc

man en vrouw van zulk eenen hoogen rang tuschen beiden te koomen. Wij bleeven eger niet zonder den troost van de inboorlingen hen ten laatste te zien scheiden, en hadden verder het genoegen van hen den volgenden dag te zaamen de beste vrienden van de waereld te zien, en, dat nog zonderling is, de vrouw wilde niet dat wij haaren man wegens deeze behandeling zouden berispen, daar wij zeer toe geneigd waren, en zeide ons ronduit dat hij niet meer gedaan had dan zijn plicht was.

Terwijl ik bij de waarneeming-tenten in de *Karakakooa-Baai* aan land was, had ik tweemaal gelegenheid om een aanmerkelijk gedeelte van hunne begravenis-plechtigheden te zien. Men bragt mij bericht van den dood van een oud Opperhoofd in een huis dicht bij onze tenten, kort na dat hij gestorven was. Naar dat huis gaande, vond ik een aantal volks verzameld en rondom een vierkant open vak gezeten regt over het huis, waarin de overledene lag, terwijl een man, met eene muts van roode vederen op, van binnen het huis naar de deur kwam, en, zijn hoofd 'er uitsteekende, bijna elk' oogenblik eene allerklaaglijkste gil gaf, terwijl hij de zonderlingste scheeve gezigten trok, die men bedenken kan. Na dat dit eene korte wijl geduurd had, wierd 'er eene groote mat op de plaats uitgespreid, en daar kwamen

men twee mannen en dertien vrouwen uit het huis en zetteden zig 'er op neder in drie gelijke reilen, de twee mannen en drie van de vrouwen vooraan. De halzen en handen der vrouwen waren met kraagen en lubben van vederen versierd, en over haare schouderen waren breede, groene, fraai uitgeschulpte bladeren gespreid. In den eenen hoek van dit vak, bij eene kleine hut, was een half dozijn jongens, die kleine witte vaendeltjens en de staven met kwasten of *taboo*-vlaggetjens, waarvan meer dan eens in de voortige hoofdstukken gesproken is, zwaaiden, en ons niet wilden toelaaten hen te naderen. Dit deed mij denken dat het lijk mischieten in deeze kleine hut gelegd was; doch naderhand vernam ik dat het in het huis was daar de man met zijne roode muts de plechtigheid geopend had, door zijne poetsen aan de deur. Het gemeld gezelschap nu, op de mat gezeten zijnde, begon op eenen zeer droevigen toon te zingen, en verzelde hunne stemmen met eene langzaamte en zagte beweging van het lijf en de armen. Toen dat enigen tijd geduurd had, rigteden zij zig op hunne knieën en begonnen, in eene gestalte tusfchen knielen en zitten, hunne lighaamen en armen trapswijze met grootte snelheid te beweegen, terwijl het gezang altoos de maat hield met hunne bewegingen. Alzoo deeze laatste beweegingen te hevig

wa-

waren om lang aan te houden , hervatteden zij bij tuschentijden hunne langzaamer beweegingen, en toen dit een uur geduurd had, wierden 'er nog meer matten gebragt en op de plaats uitgespreid, en vier of vijf vrouwen van jaaren, onder welke men mij zeide dat de vrouw van het Opperhoofd was, kwamen langzaam uit het huis, en, zig in de voorste rei van het eerst gezelschap nederzettende, begonnen zij allerbitterlijkst te schreijen en te klaagen, waarin de vrouwen in de drie agterste reien haar verzelden, terwijl de twee mannen hunne hoofden in eene zeer treutige en peinzende houding over haar nederboogen. Toen de plechtigheden zoo verre gevorderd waren, was ik genoodzaakt hen te verlaten, omdat mijne tegenswoordigheid in de tent van de waarneemingen vereischt wierd, maar, binnen een half uur terugkoomende, vond ik hen nog in denzelfden stand. Ik bleef bij hen tot laat in den avond en verliet hen toen terwijl zij nog zoo voortgingen met weinige verandering, egter voortnemende 'er des anderen daags 's morgens vroeg bij te wezen, om het overige van de plechtigheid te zien. Bij mijne komst aan het huis, zoo dra het dag was, vond ik, tot mijn spijt, het volk uit malkander geweken en alles stil, en mij wierd te verstaan gegeven dat het lijk weggebragt was, en ik kon niet

niet verneemen hoe men 'er over beschikt hadde. Ik wierd belet verdere naspeuringen naar deeze zaak te doen door het naderen van drie vrouwen van rang, die, terwijl haare bedienden bij haar stonden met haare vliegen-verjaagers, bij ons gongen nederzitten, en, met mij in gesprek tredende, mij welhaast deeden begrijpen dat onze tegenswoordigheid hinderlijk was in het verrigten van enige noodzaaklijke plechtigheden. Naauwlijks was ik buiten haar gezigt of ik hoorde haar gehuil en gejammer, en haar enige uren daarna ontmoetende, vond ik dat zij het onderste gedeelte van haare aangezichten geheel zwart geschilderd hadden.

De andere gelegenheid, die ik had om deeze plechtigheden te zien, was in het geval van een' gemeen' persoon, wanneer ik, enige treurige vrouwlijke stemmen in eene hut hoorende, die 'er armoediglijk uitzag, het waagde 'er in te gaan, en eene oude vrouw met haare dogter vond, schreiende over het lighaam van eenen man van jaaren, die even te vooren gestorven was, zijnde nog warm. Het eerste dat zij deeden, was het lighaam met doek bedekken, waarna zij bij hetzelfde gongen nederleggen, en het doek ook over zigzelve trekken, en eene soort van treurig gezang aanhieven, dikwijls herhaalende *Aweh medooah! Aweh tanee!* Ach mijn vader! Ach mijn

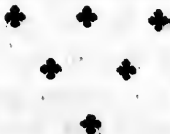
mij
den
doe
lend
een
zam
gesc
heid
wija
daar
te b
was
huls
geva
wier
midd
wag
des
Vraa
zen
mede
diept
de b
graaf
Opp
erees
geleg
wij z
LXXI

mijn man! Daar lag ook eene jonger dogter op den grond in een' hoek van het huis, met zwart doek overdekt, en dezelfde woorden herhaalende. Dit droevig tooneel verlaatende, vond ik een aantal van haare gebuuren aan de deur verzameld en in eene diepe stilzwijgendheid naar haar geschrei luisterende. Ik besloot deeze gelegenheid niet te verzuimen om te zien op welke wijze zij over het lijk zouden beschikken, en daarom, na wel toegezien te hebben, voor ik te bed gong, dat het toen niet weggebragt was, gaf ik bevel dat de schildwagten voor het huis heen en wedet zouden wandelen, en, ingeval zij merkten dat 'er gereedheid gemaakt wierd om het lijk weg te draagen, mij 'er onmiddelijk kennis van zouden geeven. De schildwagten hadden egter niet wel opgepast, want des morgens bevond ik dat het lijk weg was. Vraagende wat zij 'er mede gedaan hadden? wezen zij naar de zee, allerwaarschijnlijkst daarmede willende te kennen geeven dat het in de diepte gezonken was, of mischien dat het over de baai gebragt was naar de eene of andere begraafplaats, in een ander gedeelte des lands. De Opperhoofden worden in de *Morais* of *Hereerees* begraven met de mannen, die bij deeze gelegenheid opgeofferd worden, naast hen, en wij zagen de *morai*, daar het Opperhoofd be-

XII. DEEL. R grat

258 [Maart 1779.] REIZE ENZ.

graaven was, dat, gelijk ik reeds gezegd heb, na zulk eenen dapperen wederstand, in het hol gedood wierd, rondom met rood doek behangen.

REIZE

R E I Z E
NAAR DEN
STILLEN OCEAAN.

Z E S D E B O E K.

VERRIGTINGEN GEDUURENDE DEN TWEE-
DEN TOGT NAAR HET NOORDEN LANGS
KAMTSCHATKA, EN OP DEN TERUG-
TOGT NAAR ENGELAND OVER
CANTON EN DE RAAP DE
GOEBE HOOP.

EERSTE HOOFDSTUK.

*Vertrek van Oneeheow. Vruchtlooze poging om
Modoopapappa te ontdekken. Koers naar de
Awatska-Baai. Voorvallen op dien overtoeg.
Spoedige verandering van warmte tot koude.
Ongorustheid veroorzaakt door een lek in
de Resolutie. Gezicht van de kust van Kame-
schatka. Grootte koude der luchtsnoek. Men
verliest de Ontdekking uit het gezicht. De*

R 2

Re-

Resolutie *kooft in de baai van Awatska. Gezigt van de stad van St. Pieter en St. Paulus. Volk aan land gezonden, en hoe het door den bevelvoerenden officier van de haven ontvangen wierd. Eene boodschap aan den bevelhebber te Bolcheretsk gezonden. Aankomst van de Ontdekking. Terugkomst van de boodschappers van den bevelhebber. Buitengewoone wijze van reizen. Bezoek van eenen koopman en eenen Duitschen knecht van den bevelhebber.*

Den vijftienden Maart, des morgens ten zeven uuren, ligteden wij het anker, en ten Noorden van *Tahora* stevenende, stuurden wij Z. W., in hoop van het eiland *Modoopapappa* te zullen ontmoeten, dat de inboorlingen ons gezegd hadden in die streek te liggen, omtrent vijf uuren zeilens van *Tahora*. Ten vier uuren in den agtermiddag wierden wij ingehaald door eene groote kano met tien mannen, die van *Oneeheow* naar *Tahora* gingen, om keerring- en fregat-vogelen te dooden, die men zegt dat aan het laatste eiland overvloedig gevonden worden. Hier boven is reeds gezegd dat de vederen van deeze vogelen zeer gezocht zijn, alzoo zij veel gebruikt worden in het maaken van hunne mantels en anderen opschik.

Ten agt uuren nog niets van het eiland ontwaard hebbende, loefden wij noordlijk op tot mid-

middernacht, en toen wendden wij en stuurden Z. O. tot den volgenden morgen bij den dage-
 raat, wanneer *Tahora* vijf of zes mijlen in het
 O. N. O. van ons lag. Toen stuurden wij W. Z. W.
 en deden *de Ontdekking* sein zig vier Engelsche
 mijlen aan stuurboord van ons te verwijderen.
 Onze Breedte was op den middag $21^{\circ} 27'$ en onze
 Lengte $198^{\circ} 42'$; tot vijf uren dezelfde koers
 gehouden hebbende, deden wij *de Ontdekking*
 sein ons op steven te loopen, en gaven alle hoop
 op van *Modoopapappa* te zullen vinden. Wij be-
 greepen dat het waarschijnlijk Zuidelijker van
Tahora zoude liggen dan wij gestuurd hadden,
 schoon het evenwel ook mogelijk is dat wij het
 in den nacht zijn voorbij gevaaren, alzoo de eil-
 anders het beschrijven als zeer klein en bijna ge-
 lijk met de oppervlakte van het water.

Den volgenden dag stuurden wij eene West-
 lijke koers, alzoo het Kapitein CLERKES voor-
 neemen was zoo na mogelijk in dezelfde paralel
 van Breedte te houden, tot wij de Lengte van
Awatska-Baai zouden bereikt hebben, en dan
 regt noordwaarts te stuuren naar de haven van
St. Pieter en St. Paulus in die baai, die ook tot
 onze verzamelpplaats bestemd was, ingevalle de
 schepen mogten gescheiden worden. Wij ver-
 koozen deeze koers, omdat zij, zoo verre wij
 wisten, nog niet bezeild was, en wij waren niet

zonder hoop van op onzen togt enige nieuwe eilanden te zullen aantreffen.

Wij zagen naauwlijks eenen vogel zedert wij *Tahora* uit het gezigt hadden verloren tot den agttienden, in den agtermiddag, wanneer, terwijl wij ons op $21^{\circ} 12'$ Breedte en op $194^{\circ} 45'$ Lengte bevonden, het verschijnen van eene groote menigte gekken en enige fregat-vogelen ons scherp naar land deed uitkijken. Tegens den avond gong de wind leggen en de Noord-Ooster zee, die op den zestienden en zeventienden zoo sterk geweest was dat de schepen zeer zwaar werkten, wierd veel minder. Den volgenden dag zagen wij geen schijn van land, en op den middag stuurden wij eene streek Zuidlijker, namelijk W. ten Z., in hoop van den pasfaat-wind (die bijna onveranderlijk uit het O. ten N. woei) frischer te zullen vinden, naar maate wij binnen den keerkring vorderden. Het is enigzints zonderling dat, schoon wij in den voormiddag geene vogelen zagen, wij egter tegens den avond weder een aantal gekken en fregat-vogelen rondom ons hadden. Dit scheen te kennen te geeven dat wij het land, van waar de voorige vlugten gekoomen waren, voorbij waren en dat wij enig ander laag eiland naderden.

De wind bleef zeer gemaatigd met schoon weder tot den drie en twintigsten, wanneer hij uit het

het N. O. ten O. aanwies en tot een sterken stooker aangroeide, die enige van onze oude zeilen scheurde en het loopend-wand dikwijls deed breeken. Deze stooker duurde twaalf uren; toen wierd de wind maatiger en bleef zoo tot den vijf en twintigsten op den middag, wanneer wij dien geheel verlooren en slechts een zeer klein zagtjen behielden.

Den zes en twintigsten in den morgen dagten wij land te ontwaaren in het W. Z. W.; maar, na omtrent zestien mijlen in die koers voortgezeild te zijn, zagen wij dat wij ons bedrogen hadden, en den nacht invallende, stuurden wij weder Westlijk. Onze Breedte was op deezen tijd $19^{\circ} 45'$, dat de grootste Zuidlijke koers was die wij in deezen overtocht maakten; onze Lengte was 183° en de afwijking van de kompas-naald $12^{\circ} 45'$ O. Wij bleoven deeze koers houden met weinig verandering in den wind tot den negen en twintigsten, wanneer hij naar het Z. O. en Z. Z. O. liep, en hij was in den nacht enige uren Westlijk, zijnde het weder donker en bewolkt met veel regen. Wij hadden zedert enige dagen verscheiden schildpadden ontsoet, van welke eene de kleinste was, die ik ooit gezien heb, zijnde niet meer dan drie daimen lang. Wij wierden ook verzeld van fregat-vogelen en gekken van eene ongemeene soort, zijnde geheel wit (uitzonderd de tippen der vleugelen), die zwart

waren) zoo dat zij op het eerste gezigt ligtlijk voor meeuwen konden aangezien worden.

De ligte windjens, welke wij nu unigen tijd lang gehad hadden, en de tegenswoordige ongestadigheid van het weder met de weinige waarschijnlijkheid van eene verandering ten beste, deden Kapitein CLERKE van zijn ontwerp van binnen de keerkringen te blijven afzien, en, in gevolge daarvan, begonnen wij deezen avond ten zes uren N. W. ten N. te stuuren, wanneer onze Breedte $20^{\circ} 23'$ en onze Lengte $180^{\circ} 40'$ was. Zoo lang de zwakke windjens duurden, welke bijna altijd heerschten zedert ons vertrek van de *Sandwich-Eilanden*, was het weder zeer betrokken en de lucht heet en drukkende, staande den thermometer gemeenlijk op 80° en somtijds op 83° . Geduurende deezen tijd hadden wij eene holle zee uit het Noord-Oosten, en nimmer geduurende de gantsche reis slingerden en werkten de schepen zoo geweldig.

In den morgen van den eersten April liep de wind uit het Z. O. naar het N. O. ten O. en woef eene friske koelte, tot den vierden 's morgens, wanneer hij twee streeken meer naar het Oosten liep, en omtrent den middag tot eenen sterken stooker aangroeide, die tot in den agtermiddag van den vijfden aanhield, verzeld van dampig weder. Toen liep hij weder naar het Z. O., wierd minder sterk, en van zwaare regen-buien

ver-

verzeld. Gedurende deezen geheelen tijd bleven wij Noord-Westwaarts sturen, tegens eenen langzaam, maar regelmaatigen, stroom uit die streek, die eene aanhoudende afwijking van onze rekening volgens de log veroorzaakte, van vijftien Engelsche mijlen daags. Den vierden, wanneer wij op $26^{\circ} 17'$ Breedte en op $173^{\circ} 30'$ Lengte waren, voeren wij voorbij eene ontzaghelijke menigte van hetgeen de matroozen Portugeesche oorlogs-schepen noemen (*holothuria physalis* of Bezaantjens) en waren ook verzeld van een groot aantal zee-vogelen, onder welke wij voor de eerste reize albatrossen en storm-vogelen bemerkten.

Den zesden, op den middag, verlooren wij den pasfaat-wind, en de zellen vielen eensklaps tegens door eenen N. N. W. wind. Onze Breedte was toen $29^{\circ} 50'$ en onze Lengte $170^{\circ} 1'$. Alzoo het oud loopend wand in den laatsten harden wind geduurig gebrooken was, stelden wij al het nieuw, dat wij nog overig hadden, in deszelfs plaats, en maakten alle toebereidzelen die nodig waren voor het zeer verschillende klimaat, waarin wij nu in kort stonden te koomen. Het fraai weder, dat wij binnen de keerkringen gehad hadden, was niet ledig doorgebracht. De timmerlieden hadden genoegzaame bezigheid gevonden aan het herstellen van de sloepen. Het beste boeg-kabel was zoo sterk beschadigd geworden door den on-

zuiveren grond in de *Karakakooa-Baai*, en terwijl wij voor *Oneeheow* ten anker lagen, dat wij genoodzaakt waren 'er veertig vademmen af te korten, en een groot gedeelte van ons volk wierd door den bootzman bezig gehouden om dat eind, met ander oud touw-werk, tot garen te spinnen en het tot verschillend gebruik te bezigen. Het luchten van de zeilen en andere scheeps-behoefden, die, door het lekken van de verdekken en boorden van de schepen, aanhoudend blootgesteld waren om nat te worden, was nu een geduurig zoo wel als een werkelijk en lastig gedeelte van onzen dienst geworden.

Behalven deze zorgen, die slechts tot de schepen betrekking hadden, waren 'er nog andere, die het behouden van de gezondheid van het volk tot onderwerp hadden, en welke een groot gedeelte van ons volk eene geduurige bezigheid verschaften. De staande bevelen, door Kapitein COOK ingesteld, van het luchten van de kooien, het plaatsen van vuur tusfchen deks, het wasfchen van dezelve met azijn, en het berooken van dezelve met buskruid, wierden onafgebrooken in acht genomen. Reeds enigen tijd geleden was het lappen van de oude wambuizen der matroozen een moeijelijk en gewigtig artikel van den dienst geworden. Het zal mogelijk nodig zijn degeene, die onbekend zijn met den aart en de hebbelijkheden van zee lieden te zeggen dat zij in oorlogs-schepen

zoo
hunne
denkb
looshe
zeeken
alleen
naakt
bragt
hunne
Noord
zaaklij
deeze
gedagt
druk
binnen
wambu
voor k
den al
beiden
nog e
Zij wi
kisten
gegeve
In
van d
wij be
tien v
den b
wij gi

zoo gewoon zijn in de zorg voor zigzelve door hunne officieren geleid te worden, dat zij tot het denkbeeld van vooruitzigt verliezen en de achteloosheid van kinderen aanneemen. Ik ben verzeekerd dat, zoo onze matroozen aan zigzelve alleen waren overgelaaten geweest, wij al het volk naakt zouden gehad hebben, eer de reis half volbragt was. Het was natuurlijk te verwagten dat hunne ondervinding geduurende onze reis naar het Noorden in het voorgaand jaar, hen de noodzaaklijkheid zoude hebben doen gevoelen van op deeze dingen enige acht te slaan; doch, zoo zulke gedagten hun ooit te binnen kwamen, was de indruk zoo voorbijgaande, dat, toen wij weder binnen de keerkringen keerden, hunne bonte wambuizen en het overige van hunne klederen voor koude landen over het verdek geschopt wierden als dingen van geene waerde, schoon het in beiden de schepen algemeen bekend was dat wij nog eene tweede reis naar de pool zouden doen. Zij wierden dan door de officieren opgeraapt, in kisten gepakt en thans aan de eigenaars teruggegeeven.

In den agtermiddag zagen wij enige planken van de huid van het schip in het water drijven; wij bevonden bij onderzoek dat 'er twaalf of veertien voeten van de buitenste planken van onder den boeg aan bakboord waren afgespoeld, daar wij gisten dat het lek geweest was, dat, zedert
 ons

ons vertrek van de *Sandwich-Eilanden* het volk bijna aanhoudend aan de pompen gehouden had, terwijl wij elk uur twaalf duimen water inkreegen. Deezen dag zagen wij een aantal kleine krabben van eene bleek blaauwe kleur, en hadden weder enige albatrosfen en storm-vogelen bij ons. De thermometer zakte in den nacht elf graden; en schoon hij nog op 59° bleef staan, leeden wij egter zeer veel van de koude, zijnde ons gevoel nog in het geheel niet aan zulk eene koude gewend.

De wind bleef fris uit het Noorden waaien tot den agsten in den morgen, wanneer hij maatiger wierd met fraai weder, en zijne streek trapswijze naar het Oosten veranderde, en naderhand naar het Zuiden.

Op den negenden, des middags, was onze Breedte $32^{\circ} 16'$ en onze Lengte $166^{\circ} 40'$, de afwijking van de kompas-naald $8^{\circ} 30'$ Oost. En den tienden, dwarsch over de koers van de Spaansche galjoenen van de *Manillas* naar *Acapulco* gevaaren zijnde, verwagteden wij het eiland van *Rica de Plata* te zullen ontmoeten, dat, volgens de kaart van DE LILLE, waarop de koers van die schepen getekend staat, nu in ons gezigt moest zijn, zijnde deszelfs Breedte aldaar opgegeeven op $33^{\circ} 30'$ N. en deszelfs Lengte 166° O. Niet-tegenstaande wij zoo verre Noordwaarts gevorderd waren, zagen wij egter vandaag eenen
keer-

STILLEN OCEAAN. [April 1779.] 26)

keerkring-vogel, gelijk ook verscheiden andere soorten van zee-vogelen, als papegaal-duikers, zee-papegaaien, storm-vogelen en albatrossen.

Den elfden op den middag waren wij op 35° 30' Breedte en op 165° 45' Lengte, en hadden dezen geheelen dag zee-vogelen bij ons als te vooren; ook voeren wij voorbij verscheiden bosfen zee-wier. Omtrent denzelfden tijd, dreef 'er voorbij *de Ontdekking* een stuk hout, terwijl 'er geene andere tekenen van land gezien wierden.

Den volgenden dag liep de wind langzaamerhand naar het Oosten en groeide tot zulk eenen sterken stookeraan, dat wij genoodzaakt waren onze bram-raas te strijken, en alleen de onderzeilen bij te laten met het groot-zeil dubbel gereefd. Ongelukkiglijk zeilden wij over dien boeg, die nadeeligst voor ons lek was; doch, alzoo wij het altoos met de hand-pompen hadden kunnen onder houden, gaf het ons geene groote ongerustheid tot den dertienden omtrent ten zes uren na den middag, wanneer wij grootlijks verschrikt wierden door eene spoedige overstrooming, die de geheele ruimte tuschen deks vulde. Het water, dat in het kolen-hok geweest was, geenens genoegzaamen doortogt naar het hol vindende, had den zolder die 'er boven op lag, opgedreeven en zettede in eenen oogenblik alles

on-

onder. Onze toestand was nu indedaad ten uiter-
 sten hachelijk, en wij zagen niet aanstonds middel
 om ons te redden. Eene pomp door de bovende-
 ken in het kolen- hok geplaatst kon niets uitrigten,
 alzoo hij zeer schielijk door het kolen- gruis ver-
 stopst zou geweest zijn, en het water met pufsen
 'er uit te baliëen was ook ondoenlijk geworden
 door het aantal zwaar goed, dat 'er uit des con-
 stapels magazijn in gespoeld was, en dat, door
 de beweging van het schip, geweldig van den
 eenen kant naar den anderen geslingerd wierd.
 Daar was dan ook niets anders overig dan een gat
 in het beschoot, dat het kolen- hok van het voor-
 hol scheidde, te hakken en daardoor het water
 een' doortogt te geeven in het hol. Eer dit egter
 geschieden kon, was het nodig de vaten met droog
 proviand uit het voor- hol te krijgen, dat ons
 het grootst gedeelte van den nacht bezig hield,
 zoo dat de timmerlieden niet voor den volgenden
 morgen bij het beschoot konden koomen. Zoo dra
 'er eene opening gemaakt was, stortte het grootst
 gedeelte van het water in het hol, dat ons in staat
 stelde het overige 'er met pufsen uit te scheppen.
 Maar het lek was nu zoo zeer vermeerderd, dat
 wij genoodzaakt waren de helft van het volk
 aanhoudend aan het pompen en baliëen te hou-
 den tot den vijftienden op den middag. Ons
 volk verrigtte vrolijk deezen zwaaren arbeid,
 welkers onaangenaamheid nog sterk vermeerderd
 wierd

wierd
 om o
 wij h
 uit te

Na
 minde
 vaten
 eenen
 opene
 stuk d
 ter ge
 grond
 Breede
 en onz
 kompa
 daarop
 onze k

Den
 op 42
 alzoov
 dat een
 zien is
 de koe
 neemen
 zoo 'er
 van de
 weeten
 dekken

wierd door dat zij geene drooge plaats hadden om op te slaapen, en om deeze reden begonnen wij hun nu het volle rantsoen van brandewijn uit te reiken.

Naardien het weder nu bedaarder en de zee minder hol wierd, waren wij in staat de overige vaten uit het voor-hol op te ruimen en het water eenen genoegzaamen doortogt naar de pompen te openen. Wij zagen deezen dag een groenachtig stuk drijf-hout, en ons verbeeldende dat het water gekleurd was, peilden wij, maar vonden geen' grond met honderd zestig vademmen lijn. Onze Breedte was deezen dag op den middag $41^{\circ} 52'$ en onze Lengte $161^{\circ} 15'$; de afwijking van de kompas-naald was $6^{\circ} 30'$ O., en den wind kort daarop Noordwaarts loopenden, veranderde wij onze koers drie strecken meer Westlijk.

Den zestienden, op den middag, waren wij op $42^{\circ} 12'$ Breedte en op $160^{\circ} 5'$ Lengte; en, alzoo wij nu de plaats naderden daar men zegt dat een zeer ultgestrekt land door DE GAMA gezien is, waren wij blijde de gelegenheid, welke de koers, die wij stuurden, ons gaf, waarteneemen om de twijfelingen te helpen verdrijven, zoo 'er nog enige waren, omtrent de valscheit van deeze gewaande ontdekking; want men moes weten dat niemand nog in staat geweest is te ontdekken wie JOHANNES DE GAMA ware toen
 bij

hij leefde, of in welk jaar deeze gewaande ontdekking gedaan zij.

Volgens den Heer MULLER wierd 'er het eerst bericht van gegeven in eene kaart door TEXEIRA, een Portugeefchen aardrijksbeschrijver, in het jaar 1649 uitgegeeven, die het tien of twaalf graaden ten Noord-Oosten van *Japan* plaatst tusschen 44° en 45° Breedte, en het aankondigt als *Land*, door JOHANNES DE GAMA, den *Indiaan*, (*) gezien, op eenen togt van *China naar Nieuw Spanje*. Op welken grond de Fransche aardrijksbeschrijvers het zedert vijf graaden Oostlijker geplaatst hebben, blijkt niet, tenzij men onderstelle dat zulks geschied zij om plaats te maa-

(*) De bijnaam van *Indiaan* is kwalijk overgezet. Het schrift op TEXEIRAS kaart heeft verscheiden verkortingen en luidt aldus: *Terra q. uio Do Joao da Gama Indo da China pera Nova Espaha*; dus woordlijk, *Land, welk zag Don JOHAN DA GAMA, gaande van China naar Nieuw Spanje*. Dit land kon dan ook wel een der Kurillsche Eilanden zijn, want men kon toen de Lengte nog niet zoo naauwkeurig berekenen. Dat men niet kan opmaaken wie die *Don JOHAN* geweest zij bewijst voor het overige niet dat 'er nooit een man van dien naam geleefd heeft. Hij behoefde niet eens het bevel over een schip te voeren om eene ontdekking te doen. Hij kan mischien passagier op een Spaansch schip geweest zijn, en TEXEIRA, die anders vrij naauwkeurig is, naricht van het nieuw land medegedeeld hebben.

G. FORSTER,

maaken voor eene andere ontdekking, door de Hollanders gedaan, *Compagnies-Land* genoemd, van welke wij gelegenheid zullen hebben hier agter te spreken.

De wind was deezen geheelen dag zeer veranderlijk, zijnde zelden bestendig in twee of drie streeken, en in friske vlaagen waiende, die door dood stilte wierden opgevolgd. Dit was geen kwaad teken; doch, na deezen geheelen dag heen en weder gevaaren te hebben, zonder iets van het land te zien, stuurden wij weder Noordwaarts, niet denkende het der moeite waardig te zijn onzen tijd te verspillen met naar iets te zoeken, dat men reeds vrij algemeen hield voor niet te bestaan. Ons volk wierd den geheelen dag van den zeventen bezig gehouden met hunne natte plunje te droogen, en de schepen beneden te luchten.

Wij begonnen nu de aanwasfende onguurheid der Noordlijke luchtstreek zeer scherp te gevoelen. In den morgen van den agttienden, op $45^{\circ} 40'$ Breedte en op $160^{\circ} 25'$ Lengte zijnde, hadden wij sneeuw met regen 'er onder, verzeld van sterke wind-vlaagen uit het Zuid-Westen. Deeze omstandigheid zal zeer aanmerkenswaardig voorkoomen, als men het jaargetijde en de streek, uit welke de wind woei, in acht neemt. Den negentienden bleef de thermometer over dag op het vries-punt staan, en daalde 's morgens ten vier uren tot op 29° . Als de Leezer de moeite

wil neemen den graad van hitte gedurende het warm drukkend weder in het begin deezer maand te vergelijken met de zwaare koude, welke wij nu ondervonden, zal hij ligt begrijpen hoe gevoelig eene zoo snelle verandering voor ons moet geweest zijn.

In de wind-vlaag van den agttienden wierden bijna alle onze zeilen, die bij stonden, gescheurd, en vermits deeze ons tweede stel uitmaakten, waren wij genoodzaakt van ons laatste en beste stel gebruik te maaken. Om Kapitein CLERKES moeilijkheden te vergrooten was de zee in het algemeen zoo hol en de schepen zoo lek, dat de zeilen-maakers geené plaats hadden om de zeilen te lappen, dan zijne eigen vertrekken, dat, in den afneemenden staat van zijne gezondheid, voor hem een ernstig ongemak was.

Den twintigsten, op den middag, wanneer wij op 49° 45' Noorder Breedte en op 161° 15' Ooster Lengte waren, en onverduldig verwagteden de Kust van Asia te zullen ontwaaren, schoot de wind eensklaps in het Noorden en bleef den volgenden dag uit die streek waaien. Schoon hij nu onzen voortgang vertraagde, was egter het fraai weder, dat hij mede bragt, geene kleine verfrissing voor ons. In den voormiddag van den een en twintigsten zagen wij eenen walvisch en eenen land-vogel, en in den agtermiddag, ziende dat het water modderig was, peilden wij, maar

VON-

vonden geen' grond met honderd veertig vademmen lijn. Gedurende de drie voorgaande dagen hadden wij groote vlugten van wild gevogelte gezien, en eene soort, naar eendvogelen gelijkende. Dit wordt gemeenlijk beschouwd als een bewijs van de nabijheid van land; maar wij hadden 'er geene andere tekenen van gehad zedert den zestienden, in welken tijd wij meer dan honderd vijftig zee-mijlen voortgezeild waren.

Den twee en twintigsten liep de wind in het N. O. verzeld van mistig weder. De koude was uitermaate gestreng en de touwen zoo bevroozen, dat wij dezelve bezwaarlijk door de blokken konden trekken. Op den middag was onze Breedte, volgens onze rekening, $51^{\circ} 38'$ en onze Lengte $160^{\circ} 7'$, en de plaats daar wij tegenswoordig waren met die, welke in de Rusfische kaarten aan de zuidlijke deelen van Kamschatka gegeven wordt, vergelijkende, achtte Kapitein CLERKE het niet voorzigtig het den geheelen nacht naar het land te laten loopen. Wij wendden dan ten tien uren, en, peilende, vonden wij, overeenkomstig onze gisfingen, grond met zeventig vademmen.

Den drie en twintigsten, des morgens ten zes uren, op $52^{\circ} 09'$ Breedte, en $160^{\circ} 07'$ Lengte zijnde, en de mist opklaarende, vertoonde zig het land in bergen, met sneeuw bedekt, en zig van N. $\frac{1}{2}$ O. tot Z. W. uitstreckende, terwijl eene hooge kegelachtige rots, drie of vier mijlen in

het Z. W. ¼ W. van ons lag. Naauwlijks hadden wij dit onvolkoomen gezigt van het land gehad, of wij waren wederom met eene dikke mist bedekt. Thans, volgens onze kaarten, slechts agt mijlen van den mond van de *Awatska-Baai* zijnde, hielden wij, zoo dra de lucht opklaarde, naar land, om 'er een nader gezigt van te hebben, en nooit zag ik een akeliger en dorrer landschap. De kust vertoont zig regt en eenvormig, zonder baaien of inhammen; de grond rijst van het strand af tot heuvelen van eene tamelijke hoogte, agter welke reien bergen liggen, welker toppen zig in de wolken verlooren.

Het gantsche land was geheel met sneeuw bedekt, behalven de zijden van enige steile bergen, die te loodregt uit zee opreezen dan dat 'er de sneeuw op zoude hebben kunnen blijven liggen.

De wind bleef zeer sterk uit het N. O. waaien, met dik dampig weder en sneeuw met regen, van den vier en twintigsten tot den agt en twintigsten April. Geduurende deezen tijd stond te thermometer nooit hooger dan $30\frac{1}{2}^{\circ}$. Het schip geleek eene volslagen klomp ijs; de hoofdtouwen waren 'er zoo mede omkorst, dat hunne dikte meer dan verdubbeld was; in kort, de oudste zee-lieden onder ons hadden nooit zulke aanhoudende buien van sneeuw en sneeuw met regen en zulk eene scherpe koude bijgewoond als wij nu onder-

vonden. Ook maakte de gestrengheid van het weder, gevoegd bij de groote moeijelijkheid om het scheeps-werk te verrigten, en de arbeid van de pompen aanhoudend aan den gang te houden, den dienst voor veelen van het volk te zwaar, van welke sommige bevroren ledenmaaten hadden en andere aan verkouwdheden in de kooi lagen. Wij bleeven allen deezen tijd vier uren over elken boeg zeilen, hebbende gemeenlijk eene diepte van zestig vadem, als wij omtrent drie mijlen van het land waren, maar wij peilden geenen grond, als wij ons op eenen eens zoo grooten afstand van hetzelfde bevonden. Den vijf en twintigsten hadden wij een kortduurend gezigt van den mond van de *Awatska-Baai*; maar met dit weder durfden wij dezelve niet aandoen. Terwijl wij weder af hielden, verloor wij *de Ontdekking* uit het gezigt; doch alzoó wij nu zoo nabij onze verzamelplaats waren, maakte zulks ons niet zeer ongerust.

Den agt en twintigsten in den morgen helderde het weder eindelijk op; en de wind verslapte tot een ligt koeltjen uit dezelfde streek als te vooren. Wij hadden eenen schoonen warmen dag, en, alzoó wij nu dooi-weder begonnen te gemoet te zien, lieten wij het volk het ijs van het wand, masten en zeilen breeken, opdat het niet op onze hoofden zoude vallen. Op den middag, wan-

neer wij op 52° 44' Breedte en op 159° Lengte waren lag den mond van de *Awatska-Baai* drie of vier mijlen N. W. van ons af, en, omtrent drie uren in den agtermiddag, kwam 'er een goede wind uit het Zuiden op, waarmede wij op het land aanhielden, peilende regelmatig van twee en twintig tot zeven vademen.

De mond van de baai ligt open voor het N. N. W. Het land aan de Zuid-zijde is van eene maatige hoogte; ten Noorden rijst het op tot eene stompe kaap, die het hoogst gedeelte van de kust is. In het kanaal tusfchen beiden, bij de Noord-Oost-zijde, liggen drie aanmerklijke klippen, en verder naar binnen, digt aan de andere zijde, eene enkele afgezonderde klip van eene aanmerklijke grootte. Op de Noorder kaap is een wagt-huis, dat, als de Rusfen enige van hunne fchepen op de kust verwagten, tot een vuur-baken gebruikt wordt. Daar stond een vlagge-ftok op; maar wij zagen geen teken dat 'er iemand in was.

Den mond van de baai voorbij zijnde, die omtrent vier Engelsche mijlen lang is, zagen wij eene groote ronde kom voor ons van vijf en twintig Engelsche mijlen in omvang, en kwamen ten half vijf ten anker in zes vademen water, bevreesd zijnde aan den grond te zullen geraaken op een bank, of enige blinde klippen, welke MULLER zegt dat

KAART van de
 S^t. PIETER en
 S^t. PAULUS HAVEN
 Opgenoomen door de
 Will. Bligh. A - BAAI,
 Stuurman van de Kust van
 Resolutie. CHATKA.
 Hoog water ten 4 u. 38' b.
 Nieuwe en volle Maan.
 Het water ryet 5 of 6 voet

$\frac{1}{4}$
 Schaal

25

**KAART vande
S^T. PIETER en
S^T. PAULUS HAVEN**

*Opgenoomen door
Will. Bligh.
Stuurman van de
Resolutie.*

*Vogt naar toe 4 u. 30' by
Nieuwe en volle Maan.
- Nēt naar ryot 4 of 6 vaten.*

Liabonhuis

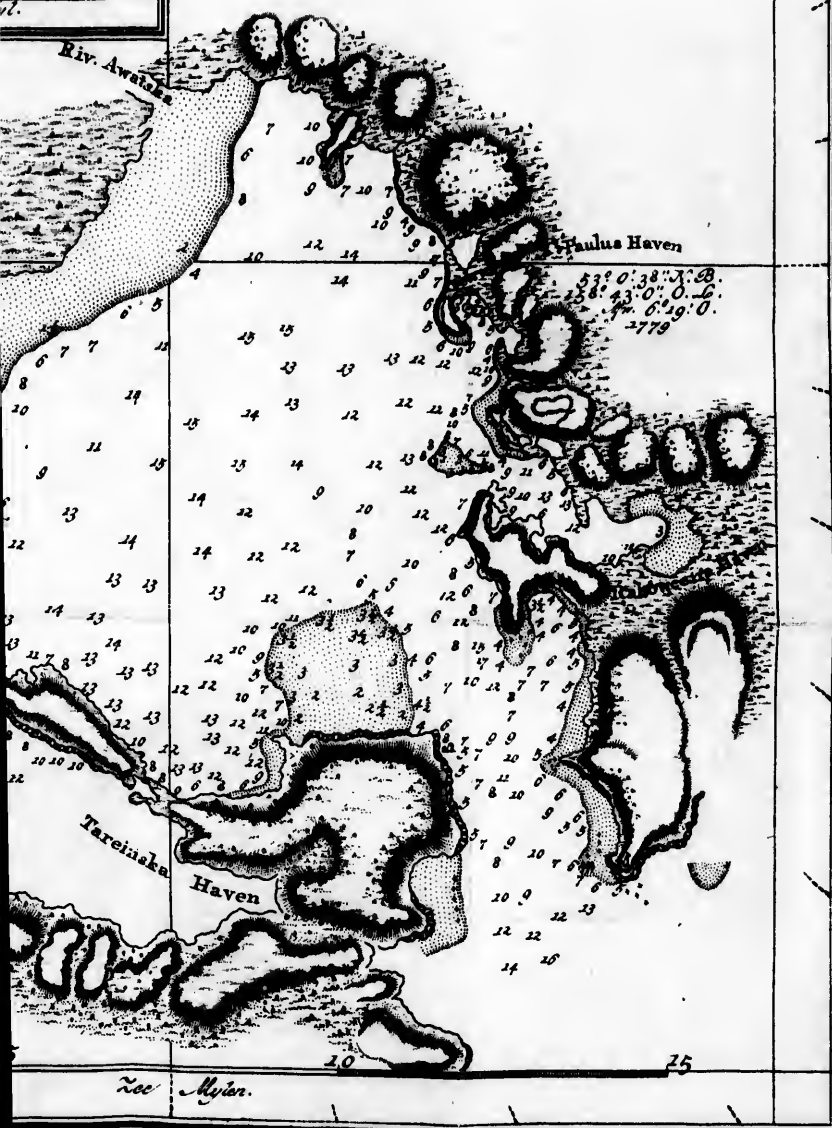
*Stad van S. Pieter
en S. Paul*

Schaal van Cove engelsche Lgt.

Zee Mylon.

KAART
van de
AWATSKA - BAAI,
op de Oost Kust van
KAMTSCZATKA.

de
S
w
k
za
g
G
va
st
w
g
st
op
er
ke
al
de
w
te
m
D
on
de
rij
ze
la
aa

dat in het kanaal van de haven van *St. Pieter en St. Paulus* liggen. (*) Het midden van de baai was vol los ijs, dat met het getij dreef; maar de kanten waren 'er nog geheel mede bezet. Men zag groote troepen van veelerlei wild gevogelte, gelijk ook raven, arenden en groote vlugten van Groenlandsche duiven. Wij bezagen alle hoeken van de baai met onze verrekijkers, om naar de stad van *St. Pieter en St. Paulus* te zoeken; die wij, volgens de berichten, ons te *Oonalashka* gegeven, begrepen hadden eene plaats van enige sterkte en aanzien te zijn. Eindelijk ontdekten wij op eene smalle land-punt, in het N. N. O., enige weinige ellendige houten huizen en enige kegelvormige hutten, op paalen gebouwd, in alles omtrent dertig in getal, welke wij, naar derzelve ligging, ondanks allen den eerbied, welken wij voor eenen Russischen *Ostrog* wenschten te hebben, in de noodzaaklijkheid waren te moeten besluiten dat *Petropaulowska* uitmaakten. Doch, ik zal, om het edelmoedig en gastvrij onthaal, dat wij hier genooten, recht te doen, den Leezer verlot vraagen om zijne nieuwsgierigheid vooruit te mogen loopen, en hem verzekeren dat onze teleurstelling eer van eenen belachelijken dan ernstigen aart bleek te zijn; want aan dit ellendig einde der aarde, voorbij alles

ge-

(*) Reizen van de Russen van Asia naar Amerika.

gelegen, dat wij voor het barbaarscht en ongest-vrijst hielden, en, als het ware, zelfs buiten het bereik van de beschaaving, door ijs toegedamd, en in den zomer met sneeuw bedekt, in eene arme ellendige haven, verre beneden de gemeenste van onze vischcers dorpen, vonden wij eene menschlievendheid, gevoegd bij eene grootheid van ziel en verhevenheid van gevoelens, die alle natiën en alle luchtstreeken eer aan zouden gedaan hebben.

In den nacht dreef ons veel ijs met den stroom voorbij, en, toen het dag was, wierd ik met de sloepen gezonden om de baai op te neemen en den Russischen bevelhebber de brieven over te leveren, die wij van *Oonalashka* gebragt hadden. Wij rigteden onze koers naar het dorp, waarvan ik gesprooken heb, en, zoo verre met de sloepen genaderd zijnde, als ons mogelijk was, stapten wij op het ijs, dat zig bijna eene halvé Engelsche mijl van de kust uitstreckte. De Heer WEBBER en twee van het bootsvolk verzelden mij, terwijl de stuurman met de pinas en kotter de baai verder gong opneemen, de jol agterlaatende, om ons naar boord terug te brengen.

Ik geloof dat de inwooners het schip zoo min als de sloepen nog gezien hadden; want zelfs toen wij reeds op het ijs waren, konden wij geen teken van een levendig schepzel in de stad bespeu-

spe
ge
ne
'er
een
reg
zig
zen
ons
kee
tig
gro
mij
stel
ove
zelf
op
en
wan
te c
om
mij
ove
'er
ik
ond
kw
die
mij

speuren. Toen wij een klein eind wegs op het ijs gevorderd waren, zagen wij enige weinige mannen heen en weder loopen, en kort daarop kwam 'er eene slede, door honden getrokken, met eenen van de inwooneren 'er in, af naar het strand, regt over ons. Terwijl wij op dit ongewoon gezigt staroogden en de groote beleefdheid van deezn vreemdeling bewonderden, die hem, naar wij ons verbeeldden, tot onze hulp deed toefschieten, keerde de man, na ons enigen tijd zeer aandachtig bekeken te hebben, in eens om, en reed met grooten spoed naar de *ostrog*. Wij waren niet minder spijtig dan in onze verwagting te leure gesteld door dit spoedig vertrek, alzoo onze togt over het ijs nu niet alleen zeer moeilijk, maar zelfs gevaarlijk begon te worden. Wij zonken op elken stap bijna tot de knieën in de sneeuw, en schoon wij het ijs 'er onder vrij sterk vonden, waren egter de zwakke plaatsen daar door niet te ontdekken, en wij waren geduurig blootgesteld om 'er door te zinken. Dit ongeluk bejegende mij eindelijk wezenlijk zelven; want, schielijk over eene verdagte plaats henen stappende, om 'er met te minder gewigt op te drukken, kwam ik op eene tweede, voor ik konde ophouden, die onder mij brak, en ik viel 'er door. Gelukkig kwam ik in het gat weder boven, en een man, die kort agter mij was met eene bootshaak, wierp mij die toe; ik legde dien dwarsch op enige losse

stukken, die rondom mij waren, en geraakte daardoor in staat om weder op het vaste ijs te koomen.

Naarmaate wij het land naderden, vonden wij het ijs, tegens onze verwagting, meer gebroken dan het te vooren geweest was. Wij schep- ten egter weder troost uit het gezigt van eene tweede slede, die naar ons toe kwam; maar, in plaats van ons te hulp te koomen, hield de voer- man in eens stil, en begon ons toe te roepen. Ik stak onmiddelijk de brieven van ISMYLOFF in de hoogte, waarop hij omkeerde en al zijn best terug reed, gevolgd, zoo ik geloof, van geheel iets anders dan gebeden van ons gezelschap. Niet wetende wat uit dit onverklaarbaar gedrag te besluiten, vervolgden wij onzen togt naar den *ostrog* met groote omzigtigheid, en toen wij bin- nen een vierde van eene Engelsche mijl van den- zelve gekoomen waren, zagen wij eene bende gewapende manschappen naar ons toe trekken. Om hun de minst mogelijke ongerustheid te gee- ven en zulk een vreedzaam voorkoomen te heb- ben als mogelijk was, kreegen de twee mannen, die bootshaaken droegen, last om zig in de agter- hoede te houden, en de Heer WEBBER en ik toogen vooraan. De Russische bende, bestaande uit omtrent dertig soldaaten, wierd geleid door eenen man, die 'er ordentelijk uit zag, met eenen rotting in de hand. Op enige roeden na tot ons

ge-

genaderd zijnde, hield hij stand, en schikte zijne manschappen in eene goede krijgskundige orde. Ik gaf hem de brieven van ISMYLOFF over, en tragtede hem zoo goed ik kon te doen verstaan (schoon ik naderhand bevond te vergeefs) dat wij Engelschen waren, en papieren van *Oonalashka* gebragt hadden. Na ons aandachtig bekeken te hebben, begon hij ons zeer plechtig naar het dorp te geleiden, dikwijls zijne manschappen doende stil staan, om hen op verschillende wijzen te schaaren en hen verscheiden exercitieën te doen verrigten, waarschijnlijk met insigt om ons te toonen dat, zoo wij de vermetelheid hadden van enig geweld te pleegen, wij met lieden te doen zouden hebben, die niet onbedreven in hun werk waren.

Schoon ik ondertuschen in mijne natte klederen was, huiverende van koude, en genoegzaam geneigd tot de onvoorwaardelijkste onderwerping, zonder dat het nodig was dat mijne vrees opgewekt wierd, was het egter onmogelijk niet te lagchen over deeze krijgs-toerusting, schoon zij ons te onpasse zeer lang ophield. Eindelijk kwamen wij aan het huis van den bevelvoerenden officier van den troep, waarin wij gedrongen warden binnen te gaan, en, na niet weinig heen en weder loopens om bevelen te geeven, en over de soldaaten buiten de deur te beschikken, verscheen onze gastheer, verzeld van eenen anderen, die
wij

wij verftonden dat de fecretaris van de haven was. Nu wierd een van ISMYLOFFS brieven geopend en de andere wierd door eenen boodfchapper afgezonden naar *Bolcheretsk*, eene ftad op de Westzijde van het fchiereiland van *Kamschatka*, daar de Ruffifche bevelhebber van deze provintie gemeenlijk zijn verblijf houdt.

Het is zeer opmerklijk dat zij het fchip den voorigen dag niet gezien hadden, toen wij in de baai ten anker kwamen, noch deezen morgen, voor onze floepen vrij digt aan het ijs genaderd waren. De fchrik, welken deeze ontdekking onder hen veroorzaakt had, bevonden wij dat zeer groot was geweest. De bezetting was onmiddelijk onder de wapenen gebragt. Men had voor den ingang van het huis van den bevelhebber twee veldftukjens geplaatst en naar onze floepen gerigt, en daar waren kruid, kogels en ontfloeken lonten gereed gehouden.

De officier, in wiens huis wij thans onthaald wierden, was een ferjeant en de bevelhebber van den *ofstrog*. Niets kon de vriendlijkheid en gastvrijheid van zijn gedrag, toen hij wat van den fchrik, door onze aankomst veroorzaakt, bekoomen was, te boven gaan. Wij vonden het huis ondraaglijk heet, maar uitermaate net en zindelijk. Na dat ik van klederen verwisfeld was, waartoe des ferjeants beleefdheid mij in ftaat ftelde, door mij een volledig ftel klederen van zig-

zel-

zelve te verschaffen, wierden wij genodigd aan tafel te gaan, die, naar ik niet twijfel, voorzien was van het beste, dat hij krijgen kon, en die, aangezien de korthed des tijds, welke hij had om daar voor te zorgen, met enig goed overleg was ingerigt. Alzoo 'er geen tijd was om sop en gekookt vleesch klaar te maaken, hadden wij, in de plaats, enige sneden koud rundvleesch, waarop heet water gegooten wierd. Vervolgens hadden wij eenen grooten gebraden vogel van eene mij onbekende soort, maar uitmuntend van smaak. Na dat wij daar iets van gegeten hadden, wierd hij afgenoomen, en men diende ons visch voor, op twee verschillende wijzen klaar gemaakt, en kort daarop verscheen de vogel nogmaal, in lekkere zoete pastijtjens. Onze drank, waarvan ik naderhand nog eens zal moeten spreken, was van die soort, welke bij de Russen *quafs* genoemd wordt en het slegtst van het geheel onthaal. Des serjeants vrouw bragt verscheiden van de schotels zelve binnen, maar mogt niet mede aan tafel zitten. Onzen maaltijd geëindigd hebbende, gedurende welken naauwlijks behoeft aangemerkt te worden dat ons gesprek bepaald was tot enige buigingen, en andere tekenen van onderlingen eerbied, tragteden wij onzen gastheer de reden en het doel van ons bezoek in deeze haven te doen begrijpen. Alzoo ISMYLOFF hun waarschijnlijk over hetzelfde onderwerp geschreven had in de
brie-

brieven, die wij te vooren overhandigd hadden, scheen hij onze meening zeer spoedig te begrijpen; doch alzoo 'er ongelukkig niemand in de plaats was, die eene andere taal kon spreken dan het *Russisch* en Kamfchadaalsch, viel het ons ten uitersten moeilijk het bericht, dat hij ons meende te geeven, te begrijpen. Na enigen tijd gesleten te hebben in die poogingen om elkanderen te verstaan, begreepen wij dat het hoofdzakelijke van hetgeen men ons hier mededeelde was dat, schoon hier geen toevoer, of van levensmiddelen of scheepsbehoefsten te krijgen was, deeze dingen egter in grooten overvloed te *Bolcheretsk* waren. Dat de bevelhebber allerwaarschijnlijkst zeer genegen zoude zijn om ons te bezorgen hetgeen wij nodig hadden; maar dat, zoo lang de serjeant geene bevelen van hem ontvangen had, noch hij, noch zijn volk, noch de inboorlingen het zouden waagen bij ons aan boord te koomen.

Het was nu tijd voor ons om afscheid te nemen, en, alzoo mijne klederen nog te nat waren om die aan te trekken, was ik genoodzaakt andermaal des serjeants goedgunstigheid in te roepen, en hem te vraagen of ik die, welke ik van hem geleend had, mede naar boord mogt neemen. Dit verzoek wierd mij zeer gaerne ingewilligd, en daar wierd onmiddelijk voor elk van ons gezelschap eene slede, door vijf honden getrokken, benevens een voerman, bezorgd. De

ma,

matroozen schepten een groot vermaak in dit rijdtuig, en, dat hen nog meer vermaakte, was dat de twee bootshaaken eene afzonderlijke siede hadden. Deze sleden zijn zoo ligt, en zij zijn zoo wel gebouwd voor het oogmerk, waartoe zij bestemd zijn, dat zij met grooten spoed en volkoomen vellig over het ijs gongen, dat ons met alle onze voorzigtigheid onmogelijk zou geweest zijn te voet over te koomen.

Bij onze terugkomst vonden wij de sloepen de schepen naar het dorp boegseerende, en ten zeven uren kwamen wij tot dicht aan het ijs en vertuiden ons met het klein boeg-anker in het N. O. en het best boeg-anker in het Z. W., terwijl de mond van de baai Z. ten O. en Z. $\frac{1}{2}$ O. van ons lag, en de *oströg* N. $\frac{1}{2}$ O. anderhalve Engelsche mijl van ons. Den volgenden morgen wierden de vaten en kabels op het half-dek gebracht, ten einde het schip van vooren te ligten, en de timmerlieden wierden aan het werk gezet om het lek te stoppen, dat ons gedurende onzen laatsten togt zoo veel moeite veroorzaakt had. Men bevond dat het veroorzaakt was door het afvallen van enige stukken van de huid van onder den boeg en bakboord, en het wegspoelen van het werk van tusschen de planken. Het warm weder, dat wij midden op den dag hadden, begon het ijs zeer sterk te doen afbreeken, dat, met het

het getij indrijvende, den mond van de baai bijna opstopte. Verscheiden van onze heeren gaven den serjeant een bezoek, bij welken zij zeer beleefd ontvangen wierden, en Kapitein CLERKE zond hem twee fleschen rum, dat het aange naamst geschenk was, dat hij hem doen kon, en ontvong daar tegens enig fraai gevogelte van het berkhoenderen geslacht en twintig forellen. Onze jagers hadden eene slegte jagt; want schoon de baai van vlugten eenden van verschillende soorten en van Groenlandsche duiven krieden, waren zij egter zoo schuw, dat zij hen niet binnen schoot konden krijgen.

In den morgen van den eersten Meij *de Ontdekking* de baai ziende koomen inzeilen, wierd haar terstond eene sloep te hulp gezonden, en in den agtermiddag vertuide zij dicht bij ons. Zij zelden ons dat, toen het weder den agt en twintigsten opklaarde, zij zig aan lij van de baai bevonden, en dat, toen zij 'er den volgenden dag weder voor kwamen, en den mond met ijs opgestopt zagen, zij afgehouden hadden, na enige schooten gedaan te hebben, besluitende dat wij hier niet zijn konden; maar dat zij, naderhand bevindende dat het maar drijf-ijs was, het gewaagd hadden naar binnen te zeilen. Den volgenden dag was het weder zoo ongestadig, van zwaare sneeuw- buien verzeld, dat de timmerlieden niet in staat wa-

waren met hun werk voort te gaan. De thermometer stond in den avond op 28° en in den nacht was de vorst zeer gestreng.

Den volgenden morgen twee sleden het dorp in ziende rijden, zond Kapitein CLERKE mij naar land, om te verneemen of 'er eene boodschap gekomen ware van den bevelhebber van *Kamtschaka*, die, volgens des serjeants zeggen, nu kon verwacht worden, ingevolge van het bericht, dat bij onze aankomst afgezonden was. *Bolcherevsk is*, langs den gewoonen weg, omtrent honderd vijf en dertig Engelsche mijlen van de haven van *St. Pieter en St. Paulus*. Onze brieven waren gezonden met eene slede, met honden bespannen, en op den negen en twintigsten, omtrent den middag afgevaardigd, en het antwoord kwam, zoo als wij naderhand bevonden, deezen morgen vroeg, zoo dat zij slechts een weinig meer dan drie en eenen halven dag werk hadden om eene reis te doen van twee honderd zeventig Engelsche mijlen.

De komst van het antwoord des bevelhebbers wierd egter voor het tegenswoordige voor ons verborgen gehouden, en, toen ik aan het huis van den serjeant kwam, zeide men mij dat wij den volgenden dag van hem hooren zouden. Terwijl ik aan land was, geraakte de sloep, die mij gebragt had, met eene andete, *de Ontdekking* toebehoorende, vast in het ijs, dat een Zuidlijke

wind van de andere zijde van de baal gedreven had. *De Ontdekking*, ziende dat zij bezet geraakten, had 'er de groote sloep naar toe gezonden, maar zij ondergong weldra hetzelfde lot, en in korten tijd had het ijs haar bijna een vierde van eene Engelsche mijl omsingeld. Dit noodzaakte ons tot den avond aan land te blijven, wanneer wij, ziende dat 'er geene kans was om de sloepen los te krijgen, enige van ons in sleden naar den zoom van het ijs zonden, van waar zij met sloepen van de schepen afgehaald wierden, en de overige bleeven den geheelen nacht aan wal.

Het bleef den gantschen nacht sterk vriezen, maar den vierden, voor den morgen, veranderde de wind, dreef het drijf-ijs weg, en maakte de sloepen vrij, zonder dat zij de minste schade bekoomen hadden.

Omtrent tien uren in den voormiddag zagen wij verscheiden sleden tot op den zoom van het ijs rijden, en zonden eene sloep om degeene, die 'er in waren, aan boord te haalen. Een van deeze was een Russisch koopman van *Bolcheretsk*, *FEPOSITSCH* genaamd, en de ander een Duitscher, met naame *PORT*, die eenen brief gebragt hadden van den Major *BEHM*, den bevelhebber van *Kamschatka*, aan Kapitein *CLERKE*. Toen zij op den zoom van het ijs gekoomen waren en de groote van de schepen onderscheidenlijk zagen, die toen nog geene vijftig roeden van hun af lagen,

gen, scheenen zij zeer ontrust, en verzogten, voor zij het durfden waagen af te vaaren, dat 'er twee van ons bootsvolk tot gijzelaars zouden gelaaten worden. Wij bevonden naderhand dat ISMYLOFF, in zijnen brief aan den bevelvoerer, ons, om welke reden konden wij niet begrijpen, had opgegeeven voor twee kleine koopvaardij-sloepen, en dat de serjeant, die de schepen slechts van verre gezien had, deese dwaaling in zijne brieven niet verbeterd had.

Toen zij aan boord kwamen, zagen wij nog aan hun omzigtig en vreeschtig gedrag dat zij onder eene onverklaarbare vrees verkeerden, en daar verroonde zig eene ongemeene vergenoegdheid op hun gelaat, toen de Dultscher iemand onder ons vond, met wien hij spreken kon. Deeze was de Heer WEBBER, die volmaakt wel hoogduitsch sprak, en die hen eindelijk, schoon met moeite, overtuigde dat wij Engelschen en vrienden waren. De Heer PORT, bij den Heer CLERKE gebragt zijnde, overhandigde hem den brief van den bevelvoerer, die in het hoogduitsch geschreven was, en niets dan pligplegingen inhield, hem en zijne officieren te *Bolcherotsk* verzoekende, naar welke plaats het volk, dat den-zelven bragt, ons brengen moest. De Heer PORT berichtte hem te gelijkentijd dat de Major een zeer verkeerd denkbeeld van de grootte van de schepen had opgevat, gelijk ook van den dienst,

waartoe wij gebruikt wierden, hebbende ISMY-
LÖFF ons in zijnen brief afgemaald als twee kleine
Engelsche pakket- booten; en hem gewaarschuwde
op zijne hoede te zijn, te kennen geevende dat
hij ons verdagt hielt niet beter dan zee-roovers
te wezen. Ingevolge van deezen brief had men,
zeide hij, te *Bolcheretsk* omtrent ons verschil-
lende gissingen gemaakt; dat de Major het waar-
schijnlijkst geacht had dat wij op een handel-
tocht waren en ons om die reden eenen koopman ge-
zonden had, maar dat de officier, die de tweede
in het bevel was, van gedagte was dat wij Fran-
schen en mer een vijandlijk oogmerk gekoomen
waren; en ingevolge hiervan maatregelen had wil-
len neemen. Daar was al het gezag van den Major
vereischt geworden, voegde hij 'er bij, om de
inwooneren te wederhouden van de stad te ver-
laaten en zig het land in te begeeven; tot zulk
eene hoogte was hunne vrees gerezen uit de over-
tuiging dat wij Franschen waren.

Hunne groote vrees voor die nade was voor-
namelijk veroorzaakt door enige omstandigheden,
voorgevallen bij eenen opstand, die, enige
jaaren te vooren, te *Bolcheretsk* had plaats ge-
had, waarin de bevelvoerer zijn leven ver-
loren had. Men verhaalde ons dat een verbannen
Poolsch officier, BENTOWSKY genaamd, de ver-
warring, waarin de stad was, waarneemende, zig
meester gemaakt had van een galjoot, dat aan
den

den mond van de *Bolchoireka* lag, en een aantal Russische matroozen, die genoegzaam waren om het schip te bevaaren, gedwongen had mede aan boord te gaan; dat hij een gedeelte van het volk aan de *Kourile-Ellanden* had aan wal gezet, en, daar onder *ISMYLOFF*, die, gelijk de Leezer zig herinneren zal, ons te *Oonalashka* veel van zijne verrigtingen verhaald had, waarvan wij niet gewooten hadden wat te maaken, schoon wij, bij mangel van zijne taal te verstaan, toen alle de omstandigheden, die dezelve verzeld hadden, niet hadden kunnen begrijpen; dat hij in het gezigt van *Japan* was voorbij gevaaren, *Luconia* had aangedaan, en daar onderrigting bekoomen had hoe hij naar *Canton* moest sturen, dat hij, aldaar koomende, zig bij de Franschen vervoegd had, en in een van hunne Indische schepen naar Frankrijk was medegenoomen, en dat de meeste der Rusfen ook in Fransche schepen naar Europa waren wedergekeerd en naderhand den weg naar Petersburg gevonden hadden. Wij ontmoeteden drie van het volk van *BENIOWSKY* in de haven van *St. Pieter en St. Paulus*, en het was van deeze dat wij de omstandigheden van dit geval vernamen.

Bij onze aankomst te *Canton* kreegen wij eene verdere bevestiging van deeze daadzaaken van de heeren uit de Engelsche factorij, die ons zeiden dat aldaar indedaad iemand met een Russisch

galjoot was aangeland, die zeide van *Kam-
schaska* te koomen, en dat hem door de Fran-
sche factorij de overstogt naar Europa bezorgd
was. (*)

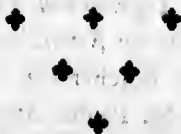
Wij konden niet nalaten zeer te lagchen over
de vrees en schrik van deeze goede menschen,
en bijzonderlijk over het bericht, dat ons de Heer
PORT gaf van des serjeants omzigtigheid daags
te vooren. Mij naar den wal ziende koomen in
gezelschap van enige andere heeren, had hij hem
en den koopman, die in de sleden, welke wij
in den morgen gezien hadden, aangekoomen was,
in zijn' keuken verstooken, en hen ons gesprek
laaten beluisteren, in hoop dat hij door dit mid-
del zoude ontdekken of wij waarlijk Engelschen
waren dan niet.

Alzoo wij uit de boodschap en kleeding van
den Heer PORT beslooten dat hij waarschijnlijk
de geheimschrijver van den bevelhebber was,
wierd hij ook als zoodanig ontvangen, en met
zijn' reisgezel, den koopman, bij Kapitein CLERKE
op

(*) De gevallen van doezen zonderlingen en kloekmoe-
digen man zijn nederhand, omstandig beschreven, aan het
licht gekoomen en ook in het nederduitsch onder den tijtel
van *Reizen van den Grave van BENIOWSKY* gedrukt.
Hij is in Franschen dienst getreden en heeft ondernoo-
men eens vastigheid op *Madagaskar* aan te leggen, daar hij
in een gevegt met de inboorlingen gesneeveld is.

VERTAALER.

op het middagmaal genodigd, en schoon wij wel-
dra uit de wijze, waarop de laatste hem behan-
deide, begonnen te gissen dat hij slechts een ge-
meene bediende was, onthielden wij ons egter
thans, daar het geen tijd was om onze kleine ge-
rieffikheden aan onzen hoogmoed op te offeren,
zorgvuldig van daar opheldering over te vragen,
en wij lieten hem, tot belooning voor het nut,
dat wij van zijne bekwaamheid als tolk trokken,
op eenen gelijken voet met ons leeven:

TWEEDE HOOFDSTUK.

Schaarschheid van proviand en scheeps-behoefsten in de Haven van St. Pieter en St. Paulus. Een gezelschap gaat bij den bevelvoerer te Bolcheretsk een bezoek afleggen. Zij reizen de rivier Awatska op. Hun onthaal bij den Toion van Karatchin. Beschrijving van eene Kamschadaalsche kleeding. Reize in sleden. Beschrijving van deeze wijze van reizen. Aankomst te Natcheekin. Beschrijving van heete bronnen. Men scheept zig in op de Bolchoireka. Onthaal in de hoofdstad. Edelmoedigheid en gastvrijheid van den bevelvoerer en de bezetting. Beschrijving van Bolcheretsk. Geschenken van den bevelvoerer. Russische en Kamschadaalsche dansen. Vertrek van Bolcheretsk. Terugkomst te St. Pieter en St. Paulus haven, verzeld van den Major BEHM, die een bezoek aan boord van de schepen doet. Edelmoedigheid van de matroozen. Brieyen door den Major BEHM naar Petersburg gezonden. Zijn vertrek. Zijn karakter.

Thans in staat zijnde , door middel van onzen tolk , vrij gemakkelijk met de Russen te spreken ,

was

was onze eerste vraag hoe wij best aan toevoer van versche levensmiddelen en scheeps-behoeften zouden koomen; het gebrek aan de laatste had ons in het bijzonder enigen tijd in de uiterste verlegenheid gebragt. Bij onderzoek bleek dat de geheele voorraad van leevend vee, welke het land omstreeks de baai konde opleveren, slechts op twee vaerzen beliep, welke de serjeant gaerne beloofde ons te zullen bezorgen. Vervolgens spraken wij den koopman aan, maar wij vonden den prijs, dien hij eischte om ons te helpen, zoo buitenspoorig hoog, dat Kapitein CLERKE her nodig vond eenen officier af te zenden om den bevelvoerer te *Bolcheretsk* te gaan bezoeken en naar den prijs der levensmiddelen in die plaats te verneemen. Zoo dra dit besluit aan den Heer PORT was medegedeeld, zond hij eenen boodschapper naar den bevelhebber, om hem van ons voorneemen kennis te geeven, en om ons met een te zuiveren van de vermoedens, welke men voedde met opzigt tot het oogmerk en de bestemming van onze reis.

Kapitein CLERKE goed gevonden hebbende mij dien dienst op te draagen, kreeg ik bevel, met den Heer WEBBER, die mij als tolk verzellen moest, mij gereed te maaken om des anderen daags te vertrekken. Het was toen egter te stormachtig weder, gelijk ook den zesden het geval was, om eene reis door een zoo wild en woest

land aan te vangen; maar den zevenden het weder gunstiger schijnende, vertrokken wij des morgens vroeg in de scheepsfloepen met oogmerk om bij hoog water den mond van de *Awatska* te bereiken, om de menigvuldige banken, die in den mond van die rivier liggen. Hier moesten de floepen van het land ons koomen vinden en ons den stroom op voeren.

Kapitein GORE kwam daar bij ons gezelschap, en wij wierden verzeld van de Heeren PORT en FEDOSITSCH, met twee Kofakken, en wierden door onze geleiders van warme bonte klederen voorzien, eene voorzorg, die wij welhaast zeer noodzaaklijk vonden, alzoo het, kort na wij vertrokken waren, sterk begon te sneeuwen. Ten agt uren, omtrent eene Engelsche mijl van den mond van de rivier, aan banken stuitende, wierden wij met ons goed door enige kleine kanos, den Kamschadaalen toebehoorende, overgenomen, en over een' zand-bank gevoerd, die door de snelheid van de rivier wordt opgeworpen en die zij ons zeiden dat geduurig verplaatst wordt. Toen wij deeze bank over waren, wierd het water weder dieper, en hier vonden wij eene gemakkelijke boot, van maakzel als eene Noordsche jol, gereed om ons de rivier op te vaaren, met andere booten voor onze goederen.

De mond van de *Awatska* is omtrent een vierde van eene Engelsche mijl breed, en, naar maate
wij

wij vorderden, wierd hij zeer langzaam smaller. Toen wij enige mijlen gevorderd waren, voeren wij voorbij verscheiden takken, die men ons zeide dat zig in andere deelen van de baai ontlasteden, terwijl sommige van die aan de linker hand in de *Paratounca-Rivier* uitliepen. De algemeene loop van de *Awatska* uit de baai is de eerste tien Engelsche mijlen noordwaarts, waarna zij westwaarts draait; deeze bogt uitgezonderd, houdt zij meestentijds eenen regten loop, en het land, door welk zij vloeit, is tot den afstand van omtrent dertig Engelsche mijlen van de zee, laag en vlak en aan veele overstromingen onderhevig. Wij wierden door zes mannen met lange stokken voorwaarts gestuwd, aan elk eind van de boot drie, van welke twee Kofakken en de andere Kamschadaalen waren, en voeren tegens eenen sterken stroom op, met eene snelheid, zoo veel ik kon oordeelen, van omtrent drie Engelsche mijlen in een uur. Onze Kamschadaalen hielden dit zwaar werk tien uren lang met groote wakkerheid uit, gedurende welken tijd wij slechts eens stil hielden, en wel voor eenen korten tijd, terwijl zij zig een weinig ververschten. Alzoo men ons, bij ons eerste vertrek in den morgen, gezegd had dat wij gemakkelijk denzelfden avond een *ostrog*, *Karatschin* genoemd, zouden bereiken, waren wij zeer te leur gesteld ons, bij zonneondergang, vijftien Engelsche mijlen van die plaats

plaats te bevinden. Dit schreeven wij toe aan de vertraaging, die wij ondervonden hadden in het overvaaren van de droogten, welke wij ontmoet hadden, zoo aan den mond van de rivier als op verscheiden andere plaatsen, hooger op; want alzoo onze boot de eerste was die de rivier opvoer, waren onze lootsen niet bekend met de ligging van de veranderlijke zand-banken, en naardien de sneeuw ongelukkiglijk nog niet aan het smelten was, was de rivier op haar ondiepste.

De vermoeidheid, die ons volk reeds ondergaan had en de moeilijkheid in het bevaaren van die rivier, die nog veel grooter zoude geworden zijn door de donkerheid van den nacht, noodzaakte ons alle gedagten op te geeven van deezen avond onze reis te vervolgen. Dus eene plaats gevonden hebbende, die vrij wel beschut was, en dezelve van sneeuw opgeruimd hebbende, zetteden wij eene kleine tent op, die wij medegevoerd hadden, en bragten den nacht, bij een goed vuur en onder enige glazen goede punch, niet onaangenaam door. Het eenigst ongemak, waaronder wij zugteden, was genoodzaakt te zijn ons vuur op enigen afstand van ons aan te leggen; want ofschoon de grond naar allen schijn te vooren droeg genoeg was, ontdooide hij egter, toen het vuur ontflooken was, rondom hetzelfde voltrekt tot een modder-poel. Wij bewonderden de behendigheid en spoed, waarmede de Kamschadaalen

onze tent opzetterden en ons eeten kookten; maar wij hadden niet verwagt dat zij hunne thee-kerels mede zouden gebragt hebben, gelijk het geval was; want zij beschouwen het als de grootste hardigheid als zij niet twee of drie maalen daags thee kunnen drinken.

Wij vertrokken des morgens zoo dra het licht was en waren nog niet verre gevorderd, wanneer ons de *Toion* of het Opperhoofd van *Katatschin* te gemoet kwam, die van onze aankomst onderdicht was en die booten bezorgd had, die ligter waren en beter geschikt om de rivier hooger op te bevaaren. Daar was ook voor ons een gemaklijk vaartuig, bestaande uit twee booten, door dwars-sparren dicht aan elkanderen vastgehecht, met beeren-huiden gevoerd en met bonte mantels voorzien, gereed gemaakt. Wij spoedden nu zeer snel voort, alzoo des *Toions* volk uit wakkeren karels die nog versch waren bestond en eene aanmerklijke bedrevenheid in dat werk bezat. Ten tien uren kwamen wij aan den *ostrog*, den zetel van zijn gebied, daar wij op den water-kant ontvangen wierden door de Kamschadaalen en Kamschadaalinnen, en enige Russische bedienden, FEDOSITSCH toebehoorende, die bezig waren aan het maaken van booten. Zij waren alle in hunne beste klederen uitgedoscht. Die van de vrouwen waren fraai en vrolijk, en bestonden in eene volle losse tabbaard, van wit nankins linnen, digt om den

den hals toegebonden en met eene kraag van gekleurde zijde vastgemaakt. Hier over droegen zij een kort wambuis, zonder mouwen, van verschillend gekleurd nankins linnen gemaakt, en rokken van ligte Chineefche zijde. Hunne hemden, die mouwen hadden, welke tot aan de handen reikten, waren ook van zijde, en om haare hoofden hadden zij gekleurde zijden neusdoeken gebonden, die het hair van de getrouwde vrouwen geheel bedekten, terwijl die, welke ongetrouwd waren, den neusdoek onder het hair bragten, en die van agteren los lieten afhangen.

Deeze *ofrog* was vermaaklijk gelegen aan den zoom der rivier, en bestond uit drie houten huizen, drie *fourts* of huizen onder den grond, en negentien *balagans*, of zomerwooningen. Wij wierden naar het huis van den *Tolon* gebracht, een eenvoudig ordentelijk man, van eene Rusfische vrouw en eenen Kamschadaalschen vader geboren. Zijn huis was, gelijk alle de andere van dit land, in twee vertrekken verdeeld; eene lange smalle tafel met een' bank 'er om, was al dat wij in de voorkamer zagen, en het huisraad van binnen, daar de keuken was, was niet minder eenvoudig en schaarsch; maar de vriendlijke gediensfigheid van onzen gastheer en het hartlijk onthaal, dat wij ontvongen, was meer dan genoeg om de armoede van zijne woning te vergoeden.

Zij-

Zijne vrouw bleek eene bekwaame keukenmeid te zijn en diachte ons verscheidenerlei visch en wild op en verschillende soorten van heiden-bezieën, die van het vorig jaar bewaard waren. Terwijl wij in deeze ellendige hut aan tafel zaten, als gasten van een volk, welks bestaan ons te voo- ren nauwlijks bekend geweest was, en aan het eind van de bewoonbaare waereld, wierd onze aandacht getrokken door een enkelen, half ver- sleten metaalen lepel, welkers maakzel ons als bekend in het oog liep, en, denzelven nader onderzoekende, vonden wij 'er van agteren het woord *London* op staan. Deeze omstandigheid kan ik niet over mij verkrijgen met stilzwijgen voorbij te gaan, uit dankbaarheid voor de aangenaame gedagten, angstige hoop en tedere her- inneringen, welke zij in mij opwekte. Zij, die de uitwerkingen ondervonden hebben, welke eene lange afwezigheid en eene groote verwijde- ring van het geboorteland op de ziel voortbren- gen, zullen ligt begrijpen welk een aangenaam gevoel zulke kleine voorvallen geeven kunnen. Den wijsgeer en staatkundigen zullen zij mischien aanmerkingen van eenen anderen aart voor den geest brengen.

Nu moesten wij de rivier verlaten en het vol- gend gedeelte van onze reis op sleden afleggen; maar het had over dag te sterk gedooïd om te kunnen vertrekken, voor de koude van den avond

de

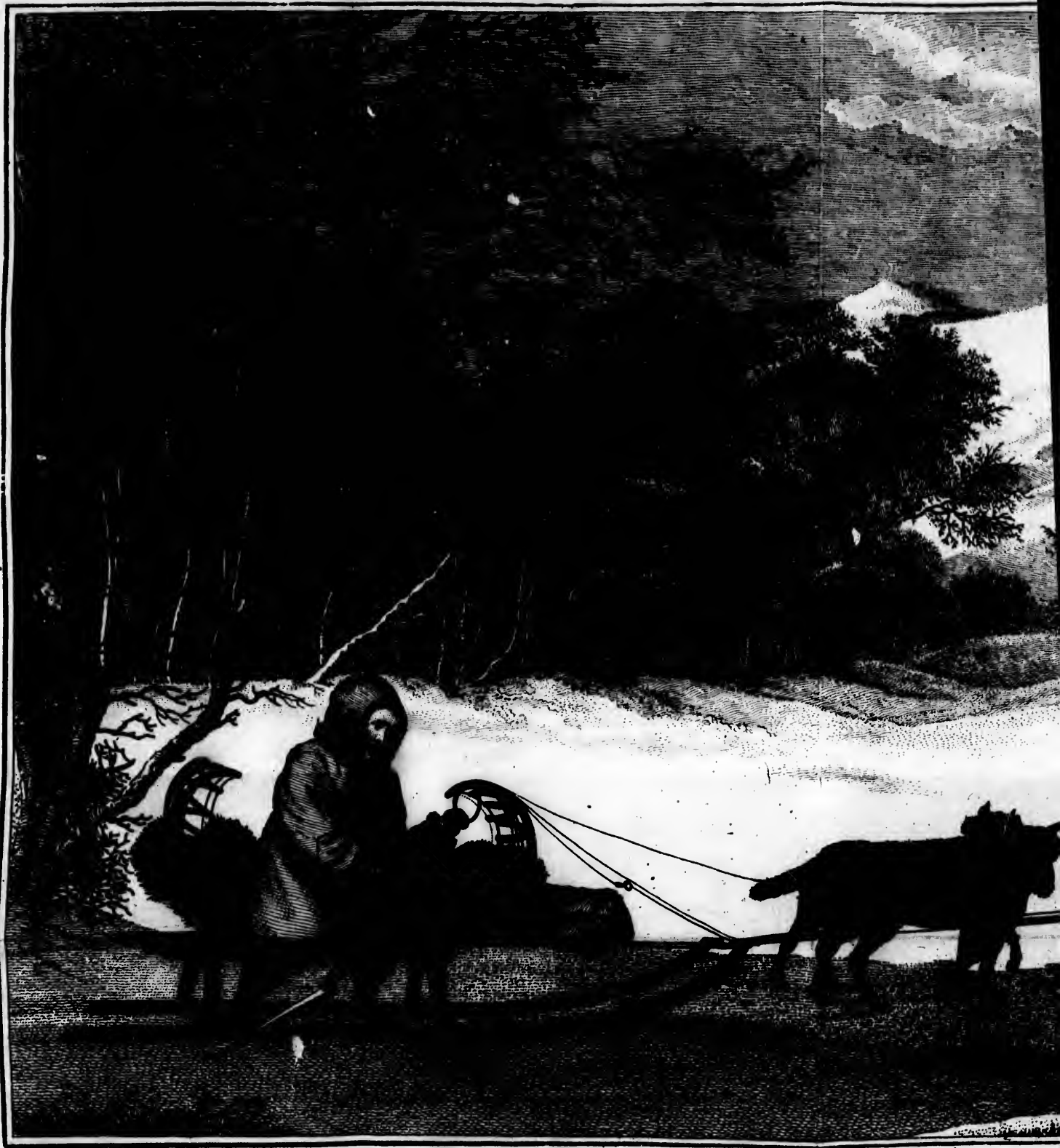
de oppervlakte van de sneeuw weder hard en vast gemaakt had. Dit gaf ons gelegenheid om door het dorp te wandelen, dat de eenigste plaats was, welke wij nog vrij van sneeuw gezien hadden, zedert wij in dit land aangekoomen waren. Het stond op eene vlakte, die wel met hout beplant was, omtrent anderhalve Engelsche mijl in omtrek. De bladeren begonnen even uit te botten en de groente stak sterk af bij de zijden van de omliggende bergen, die nog met sneeuw bedekt waren. Alzoo mij de grond zeer geschikt voorkwam om alle de gemeene soorten van tuin-groenten voort te brengen, was ik zeer verwonderd nergens een plekje te vinden, dat bebouwd was. Als men hier bij voegt dat geen der inwooneren enigerhanden vee bezat, kan men wel niets ellendigers bedenken dan de toestand van deze menschen wezen moet gedurende de winter-maanden. Zij verhuisden nu van hunne *jourts* naar hunne *balagans*, dat ons gelegenheid gaf om beiden deeze soorten van woningen te bezien, en zij zullen hier agter omstandiger beschreven worden. Het volk nodigde ons met veel genoeglijkheid om in hunne huizen te koomen; overal was een algemeen voorkoomen van vrolijkheid en vergevoegen zichtbaar, waartoe de naderende verandering van het jaargetijde waarschijnlijk niet weinig toebragt.

Toen wij weder aan het huis van den *Toion*
kwa-

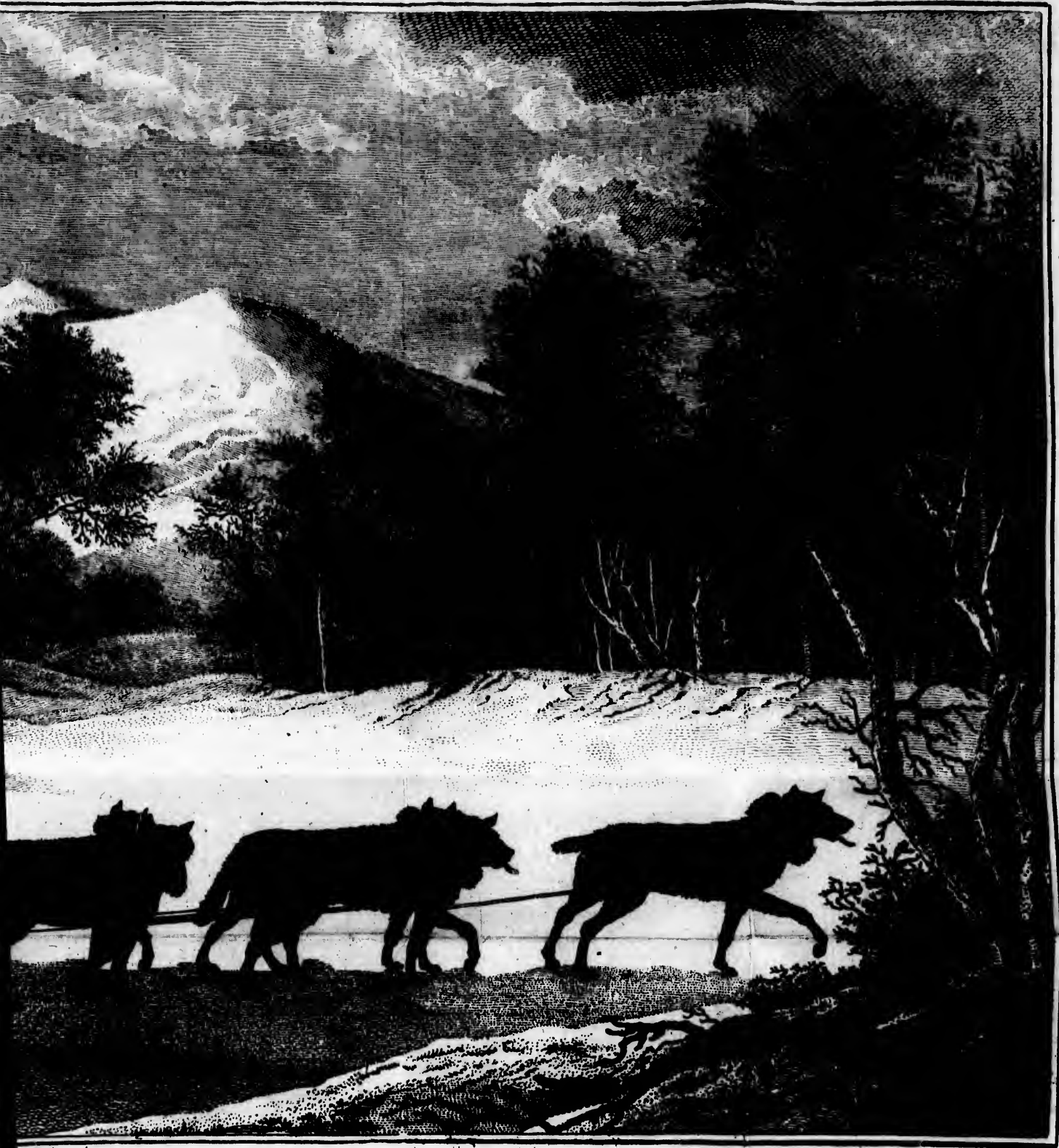
PL. CXXV.*

SCHAT

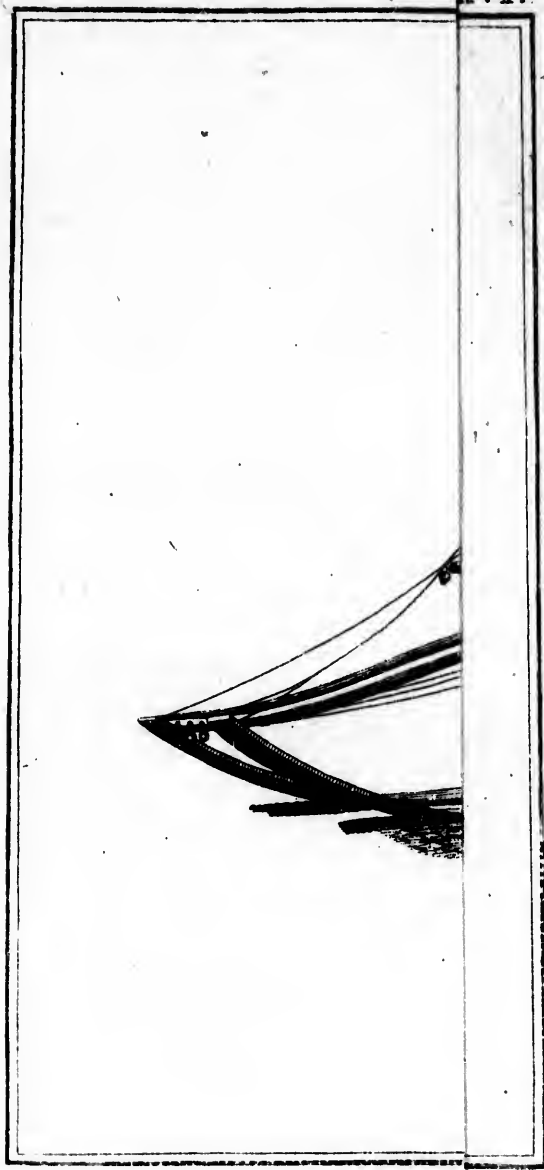
EEN MAN VAN KAMTSCHATKA, REI

ALASKA, REIZENDE IN DEN WINTER.

K A

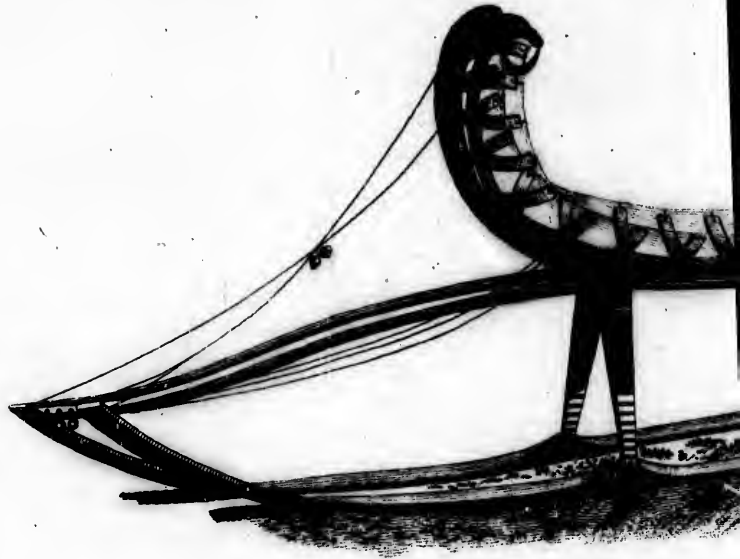
G
n
z
r
g
n
v
g
d
u
n
k
r
r

op
da
ge
wi
an
op
vo
gae
reiz
I
wo
gen
geb
X

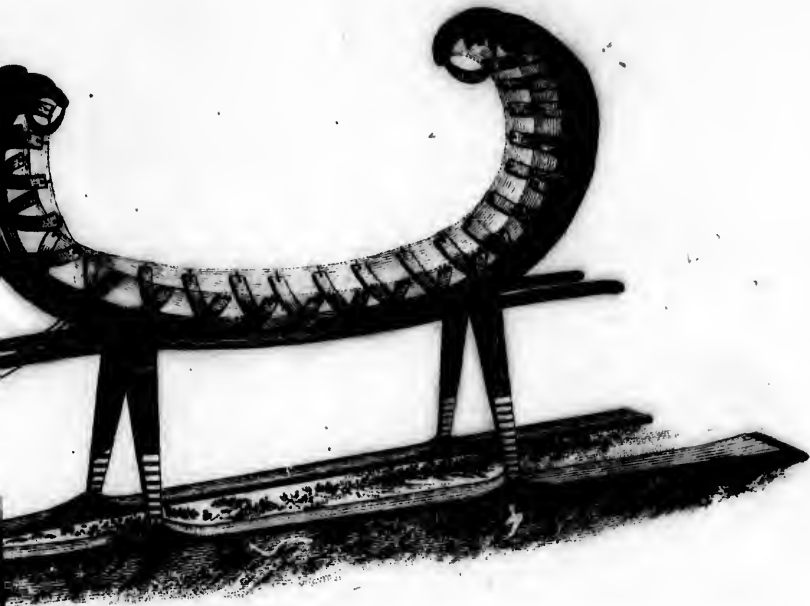
kwamen, vonden wij het avondmaal voor ons gereed, dat niet verschilde van ons vorig maal en dat wij beslooten met den *Toion* en zijne vrouw op punch te onthaalen, van de rum die wij met ons gebragt hadden. Kapitein GORE, die bij alle gelegenheden zeer edelmoedig was, deed hun daarna enige geschenken van waarde, waarop zij zig naar den keuken begaven, ons in bezit van de voorkamer latende, daar wij, onze beeren-huiden op de banken uitspreidende, blijde waren wat rust te kunnen neemen, na dat wij met onze gidfen afgesproken hadden dat wij onze reis zouden vervorderen, zoo dra de grond bekwaam zou zijn om te reizen.

Omtrent negen uren in den avond wierden wij opgewekt door het akelig gehuil van de honden, dat aanhield zoo lang onze goederen op de sleden gepakt wierden; maar zoo dra zij ingespannen en wij alle gereed waren om te vertrekken, veranderde het in een ligt vrolijk geblaf, dat geheel ophield zoo dra zij voorttrokken. Doch, alvorens wij op reis gaan, zal de Leezer mischien gaerne nader met deeze merkwaardige wijze van reizen bekend willen wezen.

De gedaante van de sleden zal best begrepen worden uit de afbeelding op Plaat CXXVI**, die gemaakt is naar eene, welke ik mede in Engeland gebragt heb en die thans in de verzameling van

KAMTSCHATKASCH

HATKASCHE SLEEDK.

den Heer ASHTON LEVER is. (*) Het lichaam van de slede is omtrent vier en eenen halven voet lang en een' voet wijd, in de gedaante van eene halve maan gemaakt, van ligt taai hout, sterk met teen-werk aan malkander gebonden, dat aan die, welke aan fatsoenlijker lieden toebehooren, sierlijk rood en blaauw geschilderd is, terwijl de zetel met beeren-huiden en ander bont bedekt is. Zij staat op vier pooten, omtrent twee voeten hoog, die op twee lange platte stukken hout, vijf of zes duimen breed, aan elk eind een voet buiten de slede uistekende, rusten. Zij zijn van voorren omgekromd in de gedaante van een schaats en met het been van een zee-dier beslagen. Het voorste van het rijdtuig is met lederen riemen en kwasten van gekleurd doek verfierd, en aan het dwarshout, waaraan het trüg vast is, hangen ijzeren kettingjens of kleine ichelletjens, welkers gerinkel zij denken dat de honden aanmoedigt. Zelden worden zij gebruikt om meer dan een' mensch tegelijk te voeren, die dwarsch zit, met zijne voeten op het onderstel rustende, en die zijnen voorraad en andere noodwendigheden in eenen bundel agter zig heeft. De honden zijn gemeenlijk

(*) Thans, gelijk ik elders gezegd heb, den Heer PARKINSON toebehoorende, doch nog den naam dragende van het *Leveriaansch Museum*.

lijk vijf in getal, twee aan twee gespannen en een vooruit. De toom, niet aan den kop van de honden vast zijnde, maar aan den hals, kan hen weinig regeeren, en hangt daarom gemeenlijk op de slede, terwijl de voerman zig geheel op hunne gehoorzaamheid en zijne stem verlaat om hen te bestieren. Met dit inzicht wordt de hond, die vooruit gespannen moet worden, altijd met eene bijzondere zorg en oplettendheid geoefend, terwijl sommige van zulke honden eenen buitengewoonen prijs gelden, ter oorzaak van hunne leerzaamheid en vastheid, zoo dat ik verzeekerd ben dat veertig roebels (of honderd guldens) geen ongewoone prijs voor eenen van zulke honden is. De voerman is ook voorzien van een' stok met een haak er aan, die voor zweep en roomen dient, alzoo hij, als hij dien in de sneeuw slaat, daarmede den spoed van de honden kan maatigen, of hen zelfs geheel doen stil staan, en als zij te lui zijn en op zijne stem geen acht geeven, kastijdt hij hen, door dien naar hen te smijten. Bij deeze gelegenheid bezitten zij eene ongemeene handigheid om dien weder op te radpen, welke de voornaamste moeilijkheid van hunne konst uitmaakt. Maar het is ook inderdaad niet te verwonderen dat zij hun best doen om bedreven te worden in eene konst, waarvan hunne veiligheid zoo zeer afhangt; want zij zeggen dat, als de rijder zijn' stok verliest, de honden zulke

daadlijk merken, en zoo de voorlooper niet van de bedaardste en kloekmoedigste is, onmiddellijk op hol gaan, en niet ophouden voor zij geheel afgemat zijn; dit nu niet ras geschiedende, gebeurt het gemeenlijk dat of de stede omverre geworpen, en tegens de boomen aan stukken gesmeten wordt, of dat zij van eene steilte afftorten en alle gezamenlijk in de sneeuw begraven worden. De berichten, die ons gegeven wierden van den spoed, dien deeze honden maaken, en van hun ongemeen geduld in het lijdē van honger en vermoeienis, waren nauwlijks gelooflijk, zoo zij mij niet door de geloofwaardigste lieden gegeven waren. Wij waren ook zelve getuigen van den grooten spoed, met welchen de boodschapper, die met de tijding van onze aankomst naar *Bolcheretsk* was afgezonden, in de *St. Pieter en St. Paulus Haven* terug keerde, schoon de sneeuw op dien tijd zeer zagt was; maar ik werd door den bevelhebber van *Kamschatka* onderrigt dat deeze reis gewoonlijk in twee en eenen halven dag wierd afgelegd, en dat hij eens van de laatste plaats eenen boodschapper ontvangen had in drie en twintig uren.

De honden worden geduurende den winter gevoederd met het afval van gedroogde stinkende visch, maar men onthoudt hun altijd dit ellendig voedsel eenen dag voor zij op reis moeten gaan, en laat hen nooit eeten voor zij dezelve afgelegd heb-

he
ge
ve
de
len
Po
be
elk
stie
tha
alze
weg
ged

(
egter
scha
verg
wien
neem
zend
,, dil
,, we
,, he
,, sto
,, vo
,, ge
,, ge
,, stu
ving

hebben. Men zeide ons ook dat het niet ongewoon was dat zij dus twee geheele dagen bleven vasten, in welken tijd zij eenen weg konden afleggen van honderd twintig Engelsche mijlen. (*) Deze honden gelijken veel naar het Pommersch ras, maar zijn aanmerkelijk grooter.

Alzoo wij niet verkoozen het op onze eigen bekwaamheid te laten aankoomen, hadden wij elk eenen man om de slede te mennen en te bestieren, dat, wegens den staat, waarin de wegen thans waren, een zeer zwaar werk was; want, alzoo de dooi in de valleïën, door welke onze weg lag, zeer verre gevorderd was, waren wij gedwongen de zijden der bergen te houden, en
dit

(*) Hoe zonderling dit ook mag voorkoomen, verhaalt egter KRASCHENINIKOFF, wiens bericht van *Kamschatka*, volgens alles wat ik zag en gelegenheid had te vergelijken, mij voorkomt alle geloof te verdienen, en tot wiens getuigenis ik derhalven dikwijls mijne toevlugt zal neemen, voorbeelden van deezen aart, die nog verbaazender zijn. „Reizende gezelschappen (zegt hij) worden „dikwijls van vreeslijke sneeuw-bulën overvallen, bij „welker annadering zij met de grootste overhaasting in „het naaste bosch rijden, daar zij blijven moeten tot de „storm, die menigmaal zes of zeven dagen aanhoudt, „voorbij is; de honden blijven allen dien tijd stil en doen „geen kwaad, behalven dat zij somtijds, door den bonger „gedrongen wordende, hunne toomen en de andere lederen „stukken van hun tuig zullen opeeten.” *Hist. en Beschrijving van Kamschatka.*

dit noodzaakte onze gidsen, die daartoe van sneeuw-schoenen voorzien waren, de sleden aan de laage zijde met hunne schouderen te ondersteunen, en dat verscheiden mijlen verre. Ik had eenen vrolijken Kofak bij mij, die egter zoo onbedreven in zijn werk was, dat wij bijna elke minuut omverre lagen, tot groot vermaak van het geheel gezelschap. Ons reis-gezelschap was in tien sleden. Die, waarin Kapitein GORE reed, bestond uit twee sleden aan elkanderen gebonden, en overvloedig met bont en beeren-vellen voorzien; zij wierd getrokken door tien honden, vier aan vier gespannen, gelijk 'er ook voor enige van die liepen, die zwaar met goederen beladen waren.

Toen wij omtrent vier Engelsche mijlen voortgereeden waren, begon het te regenen, dat, gevoegd bij de donkerheid van den avond, ons alle in verwarring bragt. Eindelijk beslooten wij te blijven daar wij waren tot het dag was; wij kwamen dan ten anker in de sneeuw (want ik kan de wijze, waarop de sleden vast gemaakt wierden, niet beter noemen) en, ons in ons bont wikkelende, wagteden wij geduldig den morgen af. Ten drie uren wierden wij geroepen om te vertrekken, wijl onze gidsen bedugt waren dat, zoo wij langer wagteden, wij door den dooi zouden opgehouden worden, en niet in staat zouden zijn vooruit te gaan, noch terug te keeren. Na veele moeije-

moed
nam
toef
uure
Na
kle
een
Ka
(of
de
naar
geh
de
op
en
het
eene
N
hebl
plaa
Wij
deze
chin
mer
is.
stoo
en,
ster
vor

moelijkheden ondergaan te hebben, die voornamelijk veroorzaakt wierden door den slechten toestand van den weg, kwamen wij ten twee uuren na den middag behouden in een *ostrog*, *Nascheekin* genaamd, aan den oever van eene kleine beek gelegen, die in de *Bolchoireka* valt een weinig beneden de stad. De afstand tuschen *Karatchin* en *Nascheekin* is agt en dertig wersten (of vijf en twintig Engelsche mijlen), en, zoo de sterke vorst had aangehouden, zouden wij, naar hun zeggen, niet meer dan vier uren werk gehad hebben om dien weg af te leggen; maar de sneeuw was zoo zagt, dat de honden, bijna op elken stap, 'er tot hunne buiken inzonken, en ik was indedaad zeer verwonderd dat zij in het geheel in staat waren de zwaarigheden van eene zoo vermoeiende reis te boven te koomen.

Nascheekin is een zeer onaanzienlijke *ostrog*, hebbende slechts een houten huis, de verblijfplaats van den *Toion*, vijf *balagans* en eene *jourr*. Wij wierden hier met dezelfde plechtigheid en op dezelfde gastvrije wijze ontvangen als te *Karatchin*, en gingen in den agtermiddag eene aanmerkelijke heete bron bezoeken, die bij dit dorp is. Wij zagen 'er reeds op eenen afstand den stoom uit oprijzen als uit eenen ziedenden ketel, en, naderende, bespeurden wij dat de lucht eene sterke zwavel-reuk had. De voornaame bron vormt een kom van omtrent drie voeten middel-

lijn, doch behalven deeze, is 'er nog een aantal kleiner bronnen van denzelfden graad van hitte in den aangrenzenden grond, zoo dat de gantsche plaats, tot de uitgestrektheid van bijna een morgen, zoo heet was, dat wij geene twee minuten op dezelfde plek konden blijven staan. Het water, dat uit deeze bronnen vloeit, wordt in eene kleine bad-bak verzameld en vormt daarna een beekjen, dat, op den afstand van omtrent vijftig roeden, in de rivier valt. Het bad had, zelden zij, groote geneezingen in verscheiden ziekten te weeg gebragt, als in rhumatismen, gezwollen en zaamgetrokken geledingen, en scorbutieke zweeren. In de bad-plaats stond de thermometer op 100° of bloed heet; maar in de bron, na twee minuten Ingedompeld te zijn geweest, stond hij 1° boven kookenden wijngeest. De thermometer stond op deezen tijd in de lucht op 34° , in de rivier op 40° en in het huis van den *Toion* op 64° . De grond, daar deeze bronnen opkoomen, is op eene zagte helling, agter welke een groene berg van eene tamelijke hoogte is. Het spijt mij dat ik niet genoeg in de kruidkunde bedreven was om de planten, die hier zeer weelderig scheenen te tieren, na te gaan; de wilde knoflook bood zig van zelve aan ons oog aan en groeide thans zeer sterk.

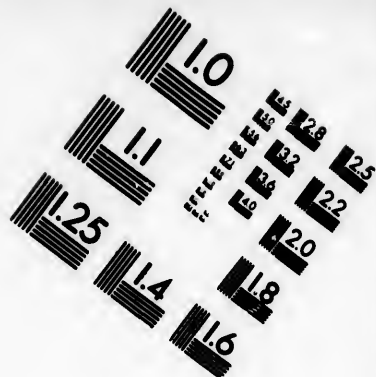
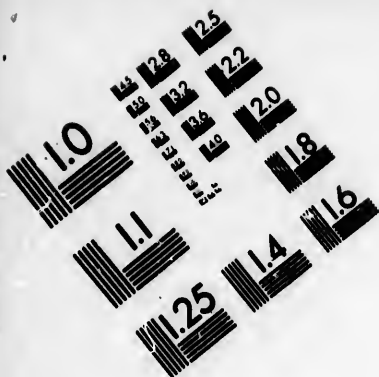
Den volgenden morgen stapten wij in booten op de *Bolchoireka*, en, den stroom mede hebben-

ben
her
Bol
van
den
het
ten
afge
than
zoud
voor
de e
af te
te z
door
plaat
halv
wij
ter
wisf
berg
wisf
vlug
rijke
wij
der

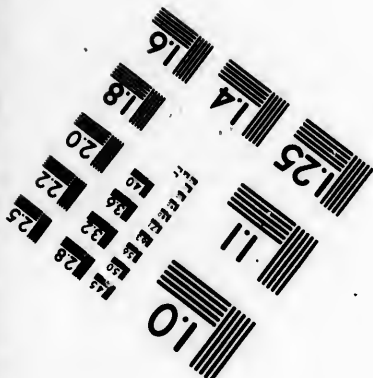
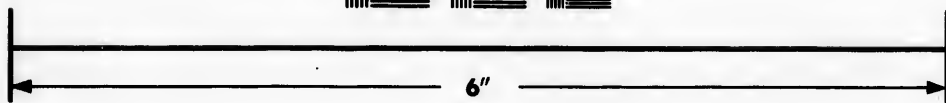
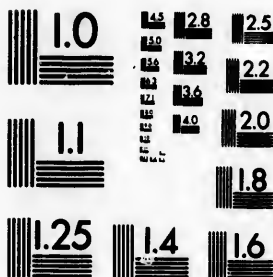
bende, verwagteden wij den volgenden dag aan het einde van onze reis te zullen zijn. De stad *Bolcheressk* is omtrent tagtig Engelsche mijlen van *Natscheekin*, en men berichtede ons dat in den zomer, als de rivier vol en snel was door het smelten van de sneeuw op de bergen, de booten dikwijls in eenen enkelen dag deezen weg afgelegd hadden; maar wij, zoo als de rivier thans was, waarschijnlijk veel langer onder weg zouden wezen, alzoo het ijs slechts drie dagen voor onze aankomst was los gegaan en onze boot de eerste was, die het ondernoomen had dezelve af te vaaren. Dit bericht bleek maar al te waar te zijn. Wij vonden ons grootliks belemmerd door de banken, en schoon de stroom op veele plaatsen zeer snel liep, hadden wij egter elke halve mijl ondiepe plaatsen en banken, waarover wij de booten moesten sleepen. Het land was ter wederzijde zeer romanesk, maar zonder afwisseling, alzoo de rivier tuschen ruwe dorre bergen liep, daar niets was om het tooneel af te wisselen dan nu en dan het gezicht van een' beer en vlugten wild gevogelte. (*) Zulk een onbelangrijke weg laat mij niets meer te zeggen dan dat wij deezen en den volgenden nacht op de oevers der rivier onder onze tent sliepen en veel te lijden had-

(*) De schrijver schijnt zigzelve hier tegen te spreken.

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

2.8
2.5
2.2
2.0
1.8

0.1
0.2
0.3
0.4
0.5
0.6
0.7
0.8
0.9
1.0

hadden van de onguurheid van het weder en de sneeuw, die nog op den grond lag.

Den twaalfden, bij den dageraat, bevonden wij dat wij de bergen voorbij waren en in eene laage uitgestrekte vlakke kwamen met heesterachtig geboomte bedekt. Om trent negen uren voor den middag kwamen wij aan een *astrog*, *Opatchin* genaamd, die gerekend wordt vijftig Engelsche mijlen van *Natchekin* te zijn en ten naastenbij van dezelfde grootte is als *Karatchin*. Wij vonden hier een serjeant met vier Russische soldaaten, die twee dagen op onze aankomst gewagt hadden, en die onmiddelijk eene ligte boot naar *Bolcherevsk* afzonden, met de tijding van onze aannadering. Nu wierden wij in de banden van het ceremonieel gekluisterd; daar wierd eene boot van beeren-huiden en bont voorzien en op eene prachtige wijze toegerust, gereed gemaakt om ons te ontvangen, daar wij zeer op ons gemak bediend wierden, doch met uitsluiting van de overige onzer reisgenooten. Het was met veel spijt dat wij ons genoodzaakt zagen van onzen ouden reisgezel den Heer PORT te scheiden, die wij bevonden hadden dat dagelijks schuurwer wierd en zig op eenen grooter afstand van ons hield, hoe meer wij het eind van onze reis naderden. Hij had ons, wel is waar, voor wij vertrokken, zelf gezegd dat wij hem eene achting betoonden, waarop hij geene aanspraak had; doch, alzoo wij

be-

bevonden dat hij een zeer zedig en bescheiden mensch was, hadden wij 'er op aangehouden dat hij, gedurende onze gantsche reis, bij ons zoude blijven. Het overige van onzen togt wierd met groote gemaklijkheid en spoed volbragt, alzoo de rivier, naarmate wij laager kwamen, sneller wierd en minder met banken belemmerd was.

Toen wij de hoofdstad naderden, speet het ons aan de opschudding en het heen en weder loopen te bemerken dat wij in statie zouden ontvangen worden. Ordentelijke klederen waren enigen tijd bij ons schaarsch geweest, en onze reis-klederen waren zaamgesteld uit een grappig mengzel van Europische, Indische en Kamschadaalsche modes. Het scheen ons dan toe dat het te belagchelijk zoude zijn in deeze toerusting als tot een schouwspel door de hoofdstad van *Kamschaska* gevoerd te worden, en, alzoo wij eene menigte volka op den oever der rivier verzameld zagen en men ons zeide dat de bevelvoerer aan den water-kant zoude zijn om ons te ontvangen, hielden wij stil aan het huis van eenen soldaat, omtrent een vierde van eene Engelsche mijl van de stad, van waar wij PORT met eene boodschap aan Zijne Excellentie zonden, hem latende weten dat, zoo dra wij onze reis-klederen hadden afgelegd, wij onze pligtpleeging bij hem zouden koomen maaken aan zijn huis, en hem verzoekende dat hij niet wilde wagten om ons derwaarts te geleiden. Egter bevindende dat hij bij zijn voor-

nee-

neemen volhardde van ons deeze beleefdheid te doen, verspilden wij niet meer tijd om ons op te schikken, maar maakten allen haast, die in ons vermogen was, om ons bij den ingang der stad bij hem te voegen. Ik merkte op dat mijne reisgezellen even slinks waren als ik mijzelven bevond in het doen van onze eerste groeten; het buigen en strijken waren tekenen van goede opvoeding, die wij nu twee jaaren en een half geheel ontwend waren. De wijze, waarop wij bij den bevelvoerer ontvangen wierden, was de aange naamste die men zig verbeeldde kon, en vermeerderde mijn spijt van te bevinden dat bij de fran sche taal bijna gantsch vergeeten had, zoo dat het genoeg van met hem te praaten geheel tot den Heer WEBBER bepaald was, die de hoogduitsche taal sprak, welke des bevelvoerers moedertaal was.

Bij den Major BEHM bevond zig ook Kapitein SHMALEFF, de tweede in het bevel, en nog een ander officier, met alle de kooplieden van de plaats. Zij geleidden ons naar het huis van den Major, daar wij door zijne ec! te grote zeer beleefd ontvangen wierden en the... andere ver verschingen voor ons gereed vonden. Na dat de eerste plichtpleegingen voorbij waren, wierd de Heer WEBBER verzogt den Major opening te geeven van het doel van onze reis, en van ons gebrek aan schips-behoeften, meel, versche levensmiddelen en andere noodwendigheden voor
het

het volk van de schepen, en hem tegelijk te verzeekeren dat wij wel bewust waren, volgens hezegen wij alreeds gezien hadden van den staat van het land omstreeks de *Awaska-Baai*, dat wij niet veel hulp van hem in die streek konden verwagten, dat de onmogelijkheid van zwaare behoeften in dit jaargetijde over het schierelland te zenden maar al te blijkbaar was uit de moeilijkheden, die wij op onze reis ondervonden hadden, en dat wij, lang voor daarin enige verandering van gewigt konde gekoomen zijn, in de noodzaaklijkheid zouden wezen onzen togt te vorderen. Wij wierden hier door den Major in de reden gevallen, die aanmerkte dat wij nog niet wisten wat zij in staat waren te doen, dat het ten minsten zijne zaak niet was om de moeilijkheid gade te slaan, die 'er was om in onze behoeften te voorzien, maar enkel te verneemen welke de artikelen waren, die wij nodig hadden en welk de langste tijd ware, dien wij hem konden vergunnen om die te bezorgen. Na dat wij hem onze dankbaarheid voor zijne verplichtende genegenheid betuigd hadden, gaven wij hem eene lijst over van de scheeps-behoeften, het aantal vee en de hoeveelheid meel, welke wij last hadden te koopen, en zeide hem dat wij meenden den vijfden Junij onze reis te vervolgen.

Ons gesprek viel daarna op verschillende onderwerpen, en men zal natuurlijk onderstellen dat

onze vraagen voornamelijk betrekking hadden tot het bekoomen van enig naricht omtrent ons eigen land. Nu drie jaaren van hetzelfde afwezig geweest zijnde, hadden wij ons gevleid dat wij voorzeeker van den Major BEHM nieuws zouden gehoord hebben, dat niet kon misfen belangrijk te zijn, en ik kan niet uitdrukken hoe groot onze spijt was, toen wij bevonden dat hij ons geen nieuws mede te deelen had van een veel laater tijd dan die van ons vertrek uit Engeland.

Omtrent zeven uren verzogt de bevelvoeter, begrijpende dat wij vermoeid zouden zijn van de reis en verlangende om enige rust te genieten, verlof om ons naar onze verblijfplaats te mogen geleiden. Te vergeefsch verzetteden wij ons tegens eene beleefdheid, die wij voortzeeker geen recht hadden te verwagten dan uit hoofde dat wij vreemdelingen waren, eene omftandigheid, die, bij deezen edelmoedigen Lijfander, alle andere redenen schein op te weegen. Wij gongen op onzen weg voorbij twee wagt-huizen, daar het volk uitkwam en onder de wapenen gong staan ter eere van Kapitein GORE, en wij wierden in een zeer net en ordentelijk huis gebragt, dat de Major ons te verftaan gaf onze woonplaats te zullen zijn, zoo lang wij hier vertoefden. Daar wierden twaalf fchildwagten voor de deur geplaatst, en in een huis daar naast was eene wagt met een ferjeant. Ons onze vertrekken gewezen hebbende, nam de

Ma-

Major zijn afscheid met belofte ons den volgenden dag te zullen koomen zien, en liet ons den tijd om op ons gemak alle de gerieflijkheden uit te vinden, die hij in de grootste maate voor ons bezorgd had. Een soldaat, een *purproperfckack* genaamd, (*) wiens rang tusſchen dien van eenen ſerjeant en corporaal is, wierd met onzen reisgezelschap PORT benoemd om onze knechts te zijn; behalven deeze was 'er nog eene huishoudster en eene keukenmeid, die last hadden om PORTS bevelen te volgen in het klaar maaken van een avondmaal volgens onze eigen wijze van kookken. Wij ontvongen veele beleefde boodſchappen, in den loop van den avond, van de voornaamſte der ſtad, houdende dat zij onze vermoetenis niet wilden vergrooten door op dien tijd hunne opwagting bij ons te koomen maaken, maar dat zij ons den volgenden morgen zouden opwagten. Zulk eene doorgaande beleefdheid en opmerkzaamheid in een zoo akelig en onbebouwd land maakte eene ſtrijdigheid, zeer ten voordeele van dezelfs inwooneren, en, om het ſtuk te eindigen gelijk het begonnen was, kwam de ſerjeant bij zonnegang met Kapitein GORE rapport van zijne wagt doen.

Vroeg (*) Dus ſchrijft de Engelen dat woord. Miskien moet het *Podprapperschik* zijn. In dat geval zou zijn rang niet geheel regt zijn opgegeven.

Vroeg in den morgen ontvongen wij de pligtpleegingen van den bevelhebber, van Kapitein SHMALEFF en van de voornaamste inwooneren der stad, die ons kort daarop met hunne bezoeken vereerden. De twee eerste om PORT gezonden hebbende na wij te bed waren gegaan, en hem gevraagd hebbende aan welke dingen wij aan boord van de schepen het meest scheenen gebrek te hebben, vonden wij hen voorbereid om ons te dringen dat wij met de bezetting onder hun bevel den kleinen voorraad van levensmiddelen, die zij nog overig hadden, zouden deelen, terwijl zij zig beklaagden dat wij in een jaargetijde gekoomen waren waarin 'er altijd de grootste schaarschheid van alles onder hen heerschte, alzo de sloepen nog niet met hun jaarlijksen toevoer van *Okotsk* aangekoomen waren.

Wij kwamen overeen van de mildheid van deeze gastvrije vreemdelingen op de best mogelijke wijze gebruik te maaken, maar op voorwaarde dat men ons den prijs zoude zeggen van de dingen, die men ons bezorgen zoude, en dat Kapitein CLERKE voor het beloop van dezelve wissels op het victualie-comptoir te London zoude afgeeven. Dit weigerde de Major glad af, en, zoo dikwijls men daar naderhand op aandrang, sloot hij ons den mond met te zeggen dat hij verzeekerd was zijne meesteres niet beter te kunnen dienen dan met haaren goeden vrienden en bondgenooten den

En-

E
v
g
ge
hu
ee
nie
ze
aan
mi
nee
zou
zen
ged
erke
kan
dien
T
onz
gen
ons
dan
V
had
won
had
kaar
beho
had
X

Engelfchen allen bijftand te verleenen, die in zijn vermogen was, en dat het voor haar een bijzonder genoeg zoude zijn te hooren dat in een zoo afgelegen oort van de waereld haare bezittingen hulp verleend hadden aan fchepen, die in zulk eenen dienst waren als de onze; dat hij dan ook niet zoo ftrijdig met het karakter van zijne Ketzarin konde handelen dat hij enige wifels zoude aanneemen; maar dat hij, om de zaak in der minne bij te leggen, alleen eene verklaring zoude neemen van de dingen, welke men ons leveren zoude, en dat hij deeze aan zijn hof zoude overzenden als een getuigfchrift dat hij zijnen plicht gedaan had. Ik zal, vervolgde hij, alle verdere erkentenisfen aan de twee hoven overlaaten, maar kan mijne toeftemming niet geeven om iets van dien aart als waarvan gij spreekt aan te neemen.

Toen deeze zaak geregeld was, begon hij naar onze bijzondere behoeften te verneemen, zeggende dat hij het kwalijk zoude neemen, zoo wij ons met de kooplieden inlieten, of iemand anders dan hem, om iets aanfpraken.

Voor zulk eene zonderlinge edelmoedigheid hadden wij weinig terug te geeven dan onze bewondering en dankzeggingen. Gelukkig egter had Kapitein CLERKE mij een stel prenten en kaarten, tot de laafte reis van Kapitein COOK behoorende, medegegeeven, dat hij mij verzogt had uit zijnen naam den bevelvoerer aan te bieden,

die alles wat ontdekkingen betrof met geest- drift hoorde, het met een genoegzamen ontvong, hetwelk toonde dat, schoon een beuzeling, niets aangenaamer konde geweest zijn. Kapitein CLERKE had mij ook eene volmagt gegeven om hem naar believen eene kaart te laten zien van de ontdekkingen op onzen tegenswoordigen togt gedaan, en alzoo ik oordeelde dat voor iemand in zijnen toestand en van zijne geestgesteldheid eene mededeeling van deesen kaart ten hoogsten aangenaam zoude zijn, schoon hij zig uit kieschheid had onthouden van meer dan enige weinige algemeene vragen over die onderwerp te doen, maakte ik geene zwaarigheid een vertrouwen in hem te stellen, welk zijn geheel gedrag toonde dat hij waardig was.

Ik had het genoegzamen van te bevinden dat hij deese beleefdheid gevoelde gelijk ik hoopte dat hij die opneemen zoude, en dat hij zeer getroffen was in een opslag van het oog die gantsche kust te zien, zoo wel aan de zijde van Asia als aan die van Amerika, aan welke zijne landslieden zoo veele jaaren besteed hadden, om'er eene gedeeltelijke en onvolkoomen kennis van te krijgen. (*)

Be-
de
x (*) Bij deze gelegenheid liet de Major BEHM ons alle de plans en kaarten, die hij had, zien. Die, welke betrekking hadden tot het schiereland der *Tschutski* waren opgemaakt naar de berichten, door PLENISHER tusschen

B
pre
den
aang
lijks
getj
dat
tertj
oor
Kap
op
een
houd
Hee
hij
W
zig
nieu
scho

de ja
PLEN
bruik
Rusl
zal b
gebre
kaart
waarc
den,
keuri

Behalven dit blijk van vertrouwen en het stel prenten, waarvan ik reeds gesproken heb, hadden wij niets medegebragt, dat waardig was hem aangeboden te worden; want het verdient naauwlijks melding dat ik zijnen zoon, een klein jongerjen, een zilver zak - uurwerk deed aanneemen, dat ik gevallig bij mij had; en dat ik zijn dogtertjen zeer blijde maakte met twee paar Fransche oor-ringen. Behalven deeze beuzelingen liet ik Kapitein SHMALEFF den thermometer, dien ik op mijne reis gebruikt had, en hij beloofde mij een jaar lang naauwkeurig aantekening te zullen houden van de koude der lucht en die aan den Heer MULLER te zullen overzenden, met welken hij het genoeg had bekend te zijn.

Wij aten deezen dag bij den bevelhebber, die, zig bij alle gelegenheden toeleggende om onze nieuwsgierigheid te voldoen, behalven een aantal schotels, op onze wijze klaar gemaakt, nog veelere

de jaaren 1760 en 1770 verzameld. Alzoo de kaarten van PLENISHER naderhand, volgens den Heer COXE, gebruikt zijn tot het opmaaken van de algemeene kaart van Rusland, door de Academie in het jaar 1776 uitgegeeven, zal het niet onnut zijn aan te merken dat wij dezelve niet gebrekkig vonden, en dat de makers van de algemeene kaart door hem tot enige mistellingen verleid zijn. Die, waarop de eilanden op de kust van Amerika getekend stonden, behelsden niets nieuws, en waren veel minder naauwkeurig dan die, welke wij te Oonalasika zagen.

handen op de Russische en Kamschadaalsche wijze had laten toebereiden. De agtermiddag wierd doorgebracht met de stad en het omliggend land te gaan zien. *Bolcheretsk* ligt in eene laage moerasfige vlakte, die zig tot de Zee van *Okotsk* uitstrekt, zijnde omtrent veertig Engelsche mijlen lang en van eene aanmerkelijke breedte. Zij ligt aan de Noord-zijde van de *Bolchoirska* (of groote rivier) tuschen den mond van de *Gottsofka* en de *Bistraia*, die zig hier in de eerste rivier ontlasten, en het schierëiland, waarop zij ligt, is van het vast land gescheiden door een breed kanaal, het werk van den tegenswoordigen bevelhebber, dat dezelve niet alleen veel sterker gemaakt heeft als vesting, maar het veel minder voor overstromingen bloot stelt dan voorheen. Beneden de stad is de rivier van zes tot agt voeten diep en omtrent een vierde van eene Engelsche mijl breed. Zij ontlast zig in de zee van *Okotsk* op den afstand van twee en twintig Engelsche mijlen, daar zij, volgens KRASCHENINIKOFF, diep genoeg is om schepen van eene aanzienlijke grootte te ontvangen. Daar wordt in dit gedeelte des lands geenerhanden graan geteeld, en de Major *BEHM* zelde mij dat zijn tuin de eenigste was, die 'er ooit geplant was. De grond was grootendeels met sneeuw bedekt, daar dezelve vrij van sneeuw was, was hij vol kleine heuveltjens van eenen zwarten veenachtigen aart. Ik zag

ze
rd
te
oe-
tit-
len
lgt
ote
en
nt-
is
ka-
vel-
ge-
der
ven.
ten
che
tsk
nij-
ff,
jke
elte
de
gste
was
lve
eu-
Ik
zag

TSK

l
z
c
v
c
v
t
l
m
h
a

w
ri
te
ka
fr
m
ni
ge
la
aa
m
ee
de
ba
ee
ka

Et

zag omtrent twintig of dertig koeijen en de Major had zes sterke paerden. Deze en hunne honden zijn de eenigste tamme dieren, die zij bezitten; de noodzaaklijkheid, waarin zij, in den tegenswoordigen toestand des lands, zijn van veele van de laatste te houden, maakt het hun onmogelijk vee aan te fokken, dat in groote en sterkte niet tegens dezelve is opgewassen; want de honden loopen gedurende den zomer geheel los, en moeten dan voor zigzelve zorgen, dat hen zoo hongorig maakt, dat zij somtijds zelfs het rundvee aanvallen.

De huizen in *Bolcheretsk* zijn alle op eenerleite wijze gemaakt, zijnde van hout gebouwd en met riet gedekt. Dat van den bevelvoerer is veel grooter dan de andere, bestaande uit drie zeer groote kamers, net met papier behangen, en die voor fraai zouden hebben kunnen doorgaan, zoo het moscovisch glas, dat in de vensters staat, dezelve niet een armlijk en onaangenaam voorkoomen gegeven had. De stad bestaat uit vertcheiden reien laage gebouwen, elke van vijf of zes woningen, aan elkanderen verbonden, met eene lange gemeene gang 'er langs loopende, aan welkers eene zijde de keuken en provisie-kamer is en aan de andere de woon-kamers. Dan zijn 'er ook barakken voor de Russische soldaaten en kosakken, eene kerk van een goed aanzien, en eene gerecht-kamer, en aan het eind van de stad een groot aantal

GEZIGT VAN BOLCHERETSKOI IN

RETSKOI IN KAMTSCHATKA.

tal *balagans*, den Kamfchadaalen toebehoorende. De inwooners beloopten alle te zaamen genoomen een getal van tusfchen vijf en zes honderd. In den avond gaf de Major een fraai feest, waarop de voornaamfte lieden van de stad, zoo heeren als dames, genodigd waren.

Den volgenden morgen spraken wij afzonderlijk met den koopman FEDOSITSCH, ten einde enige tabak van hem te koopen voor de matroozen, die nu meer dan twaalf maanden zonder die geliefde verfnapering geweest waren. Dit kwam egter, gelijk alle onze andere verrigtingen van dien aart, onmiddellijk tot des Majors kennis, en kort daarop waren wij verwonderd in ons huis vier baalen tabak, elke van over de honderd ponden, te vinden, welke hij verzogt dat, uit naam van hem en van de bezetting onder zijn bevel, aan onze matroozen mogten worden gefchonken. Zij hadden ons daarbij twintig beste fuiker-brooden gezonden en even zoo veele ponden thee, als verftaan hebbende dat wij daar groot gebrek aan hadden, welke zij verzogten onzen officieren te mogen aanbieden. Hierbij had Mevrouw BEHM ook een gefchenk voor Kapitein CLERKE gevoegd, beftaande in verfchen boter, honig, vijgen, rijst, en andere kleinigheden van dien aart, verzeld van veele wenfchen dat dezelve hem, in zijnen zwakken ftaat van gezondheid, van dienst mogten wezen. Te vergeeffch tragteden wij deeze over-
maa-

maatige goedheid te wederstaan, welke ik inderdaad gaerne wilde tegens houden, omdat ik overtuigd was dat zij, niet een deel, maar bijna allen den voorraad van de bezetting wegchonken. Het antwoord, dat ons de Major bij deeze gelegenheden gaf, was altoos dat wij veel geleden hadden en dat wij noodwendig aan alles gebrek moesten hebben. Ook kwam de lengte van tijd, dien wij uit geweest waren zedert wij eene bekende haven hadden aangedaan, hun zoo ongelooftijk voor, dat het geruigenis van onze kaarten en andere bevestigende omstandigheden vereischt wierden om het hen te doen gelooven. Onder de laatste was een zeer merkwaardig feit, dat den Major ons dezen morgen verhaalde, en waarvan hij, zeide hij, zoo wij daar niet gekomen waren, de reden niet zoude hebben kunnen begrijpen.

Het is bekend dat de *Tschutski* het eenigst volk van het Noorden van Asia zijn, dat zijne onafhankelijkheid heeft staande gehouden en alle de poogingen weêrstaan heeft, door de Russen gedaan om het te onder te brengen. De laatste togt tegens hen wierd in het jaar 1750 ondernoomen, en eindigde, na een afwisselend krijgs-geluk, in het terugtrekken van de Russische troepen en het verlies van den bevelvoerenden officier. De Russen hadden zedert dien tijd hunne grens-vesting van de *Anadir* naar de *Ingiga* verlegd, eene

rivier, die zig in het Noorder eind van de zee van *Okotsk* ontlast en haaren naam geeft aan eene golf ten Westen van die van *Penshinsk* gelegen. Van deeze vesting had de Major BEHM den dag van onze aankomst te *Bolcheretsk* brieven ontvangen, het bericht vervattende dat 'er een stam of eene bende van de *Tschutski* aan die plaats gekoomen was met voorstellingen van vriendschap en eene gewillige aanbieding van schatting, dat, toen men hen naar de reden van deeze onverwagte verandering van hunne gevoelens gevraagd had, zij zijn volk gezegd hadden dat zij, omtrent het einde van den laatsten zomer, bezogt waren door twee zeer groote Russische vaartuigen, dat zij door het volk, dat 'er op was, met de grootste vriendelijkheid behandeld waren, en met hun een verbond van vriendschap gesloten hadden, en dat zij, zig op deeze vriendschapl ijke neiging verlaatende, nu naar het Russisch fort gekoomen waren, om een tractaat te sluiten op voorwaarden, die beiden natieën zouden aangenaam zijn. Deeze buitengewoone gebeurtenis had veele gedagten verwekt zoo te *Ingiginsk* als te *Bolcheretsk*, en zou, zoo wij 'er den sleutel niet toe gegeven hadden, volmaakt onverstaanbaar gebleven zijn. Het was ons geen klein genoegen dat wij, schoon toevallig, met dit voorbeeld den Russen den eentigen waaren weg getoond hadden van schattingen te heffen en hun gebied uit te breiden, en hoop

te kunnen voeden dat de goede vriendschap, tot welke deeze gebeurtenis aanleiding gegeven had, een dapper volk in het vervolg van de invallen van zulke machtige nabuuren zal bevrijden.

Wij aten deezen dag met Kapitein SHMALEFF en in den agtermiddag onthaalde hij ons, om onze tijdkortingen af te wisselen, op eene vertooning van Rusfische en Kamschadaalsche dansen. Het is onmogelijk door eene beschrijving een juist denkbeeld van deeze ruuwe en plompe vertooning te geeven. De Rusfische dansen geleecken veel naar onze hornepijpen en wierden of alleen, of door twee of vier persoonen te gelijk gedanst. Hunne passen waren kort en snel en zij ligteden de voeten naauwlijks van den grond; de armen hongen dicht langs hunne zijden neer, terwijl het lijf altijd regt op en onbeweeglijk gehouden wierd, behalven als de dansers elkanderen voorbij gongen, wanneer de hand mer eene snelle en lompe beweging wierd opgeligt. Doch zoo de Rusfische dans onbetekenend en belachlijk was, de Kamschadaalsche voegde bij de laatste hoedanigheid het grilligst denkbeeld, dat ooit enig volk in het hoofd kwam. Hij moest de slinksche en lompe gebaerden van den beer vertoonen, dien dit volk dikwijls gelegenheid heeft in veelerleie standen te zien. Men zal niet verwagten dat ik eene naauwkeurige beschrijving zal geeven van alle de vreemde gestalten, die bij deeze gelegen-

heid vertoond wierden, en ik zal daarvan alleenlijk zeggen dat het lijf altoos gebogen was en de knieën vooruitstaken, terwijl de armen gebruikt wierden om de strecken en gebaerden van dat dier na te bootsen.

Alzoo onze reis naar *Bolcheretsk* langer had geduurd dan wij verwacht hadden, en men ons onderrigte dat onze terugreis nog moeilijker en langduuriger zoude kunnen zijn, waren wij in de noodzaaklijkheid den Major deesen avond bekend te maaken dat wij voornemens waren den volgende dag te vertrekken. Het was niet dan met het uiterst verdriet dat wij onze nieuwe kennissen nu moesten vaarwel zeggen, en wierden daarom alleraangenaamst verrascht, toen de Major ons zeide dat, zoo wij nog eenen dag langer konden blijven, hij ons verzellen zoude. Hij had, zeide hij, zijne brieven geschreven, het bevel over *Kamschatka* aan zijden opvolger Kapitein SHMALEFF overgegeeven, en alles gereed gemaakt tot zijn vertrek naar *Okotsk*, dat binnen weinige dagen plaats moest hebben; maar hij zou met veel genoegen zijne reis nog een weinig uitsstellen en met ons naar *St. Pieter en St. Paulus Haven* keeren, om zelf getuige te zijn dat alles voor ons gedaan werd wat in hun vermogen was.

In plaats van de weinige beuzelingen, die ik den kinderen van den Major BEHM geschon-

ken
zijn
sch
bes
doo
zee
en
gez
hon
gef
mo
V
van
ten
kon
het
de v
de K
piti
de
Sibe
en M
ken
eene
was
den
aan
drag
mid

ken had, wierd mij den volgenden morgen door zijn jongetjen eene allerpragtigste Kamschadaalsche kleeding aangeboden, die op haare plaats beschreven zal worden. Zij was gelijk die door de voornaamste *Toions* van het land bij zeer plechtige gelegenheden gedraagen worden, en kon, gelijk mij naderhand door *FEDOSITSCK* gezegd wierd, niet minder gekost hebben dan honderd twintig roebels. Ik ontving ook een geschenk van zijne dogter van eene fraaie sabelmof.

Wij aten bij den Major, die, om ons zoo veel van de zeden der inwooneren en van de gewoonten van het land te laten zien als onze tijd ons konde toelaaten, alle de voornaamste lieden van het dorp des avonds aan zijn huis verzogt. Alle de vrouwen verscheenen zeer pragtig gekleed naar de Kamschadaalsche wijze. De vrouwen van Kapitein *SHMALEFF* en van de andere officieren van de bezetting waren fraai gekleed, half op de Siberische en half naar de Europeaansche wijze, en Mevrouw *BEHM* had, om te sterker af te steeken, een gedeelte van haare klederen ontpakt en eene rijke Europeesche kleeding aangedaan. Ik was zeer verwonderd over de rijkheid en verscheidenheid van de zijden stoffen, die de vrouwen aan hadden, en over haare zonderlinge klederdragt. Alles was als een toover-tooneel in het midden van het wildst en dorst land in de wereld.

reld. Het feest bestond weder uit dansen en zingen.

Naardien de volgende morgen tot ons vertrek bepaald was, begaven wij ons vroeg naar onze wooning, daar het eerste dat wij zagen drie reis-pakken waren, naar 's lands wijze gemaakt, die de Major voor ons bezorgd had, welke kort daarop zelf aan ons huis kwam, om toe te zien dat alle onze goederen wel gepakt, en te deeg bezorgd wierden. En waarlijk met zijne milde geschenken, en de vriendelijkheid van Kapitein SHMALEFF en veele andere personen, die alle verzogten 'er wat van het hunne te mogen bijvoegen, met den grooten voorraad van levensmiddelen, die hij ons voor onze reis gezonden had, hadden wij geene kleine laading goederen bijeen gekregen.

Des morgens vroeg alles tot ons vertrek gereed zijnde, wierden wij genodigd bij Mevrouw BEHM een bezoek af te leggen, op onzen weg naar de sloepen, om afscheid van haar te neemen. De indrukzelen, die onze zielen ontfangen hadden van gevoelens van de warmste dankbaarheid, door het oplettend, goedgunstig, en edelmoedig onthaal, dat wij te *Bolcheretsk* genoten hadden, wierd nog grootlijks versterkt door het aandoenlijk tooneel, dat zig aan ons vertoonde, toen wij onze wooning verlieten. Alle de soldaaten en Kosakken, tot de bezetting behoorende, stonden aan de eene zij-

zijde geschaard, en de manlijke inwooners van de stad, in hunne beste klederen gekleed, aan de andere, en, zoo dra wij uit het huis kwamen, hefte al het volk een treurig gezang aan, hetwelk de Major ons zeide dat de gewoonte was in dat land te zingen, als men van zijne vrienden afscheid neemt. Op deeze wijze trokken wij naar het huis van den bevelhebber, voorgegaan door de trommelen en het muzijk van de bezetting, daar wij ontyangen wierden door Mevrouw ВЕИМ, van de dames verzeld, welke in lange zijden tabbaarden met kostbaare bonten randen van verschillende kleuren gekleed waren, die eene zeer pragtige vertooning maakten. Na van enige verferschingen, die voor ons gereed stonden, iets gebruikt te hebben, gongen wij naar den waterkant, verzeld van de dames, die nu haare stemmen bij die van de overige inwooneren voegden, en, toen wij van Mevrouw ВЕИМ afscheid genomen hadden en haar verzeekerd hadden dat wij al ons leven met dankbaarheid zouden gedenken aan de gastvrijheid van *Bolcherensk*, vonden wij ons te zeer aangedaan om ons niet met allen spoed te haasten om in de sloepen te koomen. Toen wij aftaken, riep het geheel gezelschap drie maalen hoezee, dat wij uit onze sloepen beantwoordden, en toen wij eene punt omvoeren, van waar wij onze gastvrijë vrienden voor het

laatst

laatst zagen; namen zij hun laatste afscheid met nog eens boezee te roepen.

Wij vonden op onze terugreis den stroom zoo snel, dat wij, schoon de Kosakken en Kamfchadaalen hunne uiterste kragten aanwendden, het eerste dorp, *Opatchin*, niet bereikten tot in den avond van den zeventienden, dat omtrent twintig Engelsche mijlen in eenen dag was. Den negentienden kwamen wij tot *Natsheskin*, en den twintigsten trokken wij over de vlakke naar *Karashin*. Wij vonden den weg veel beter dan toen wij dien te vooren overgereisd waren, alzo het in den nacht van den negentienden sterk gevrozen had. Den een en twintigsten voeren wij de *Awaska Rivier* af en geraakten, voor het donker was, over de banken, die aan den ingang van de baai liggen. Geduurende onze gantsche reis waren wij zeer vergenoegd over de welwillendheid, met welke de *Toions* en hunne Kamfchadaalen ons hunnen bijstand verleenden in de verschillen *ostrogs*, door welke wij trokken, en ik merkte in hun gelaat de blijdschap die zij gevoelden van den Major te zien, en sterke uitdrukkingen van droefheid, toen zij hoorden dat hij hen zoo dra zoude verlaten.

Wij hadden eenen boodschapper van *Bolchetsk* aan Kapitein CLERKE gezonden, met een bericht van de wijze, waarop wij onthaald waren, en

en hem gemeld dat de Major voorneemens was met ons te koomen, hem tegelijk verwittigende welken dag hij ons waarschijlijk kon verwagten. Wij waren dan ook verblijd te zien, toen wij de haven naderden, dat alle de sloepen van de twee schepen ons te gemoet kwamen, het volk zindelijk gekleed en de officiers zoo goed als de schaarschheid van onze klederen konde toelaaten. De Major was zeer verwonderd over het sterk en gezond voorkoomen van het bootsvolk, en nog meer van de meeste van hen niets anders te zien aan hebben dan een hemd en langen broek, schoon het op dat tijdstip zelf sneeuwde.

Alzoo Major BEHM zijn voorneemen had te kennen gegeven van de schepen te bezoeken voor hij aan land gong, verzogt ik hem, zoo dra wij voor de stad kwamen, zijne bevelen, wanneer hij, aanmerkende dat het, volgens hetgeen wij hem van den slegten staat van Kapitein CLERKE'S gezondheid gezegd hadden, mischien onvoorzigtig zoude zijn hem zoo laat overlast aan te doen (alzoo het nu reeds over negen uren was) het raadzaamer vond dien nacht aan land te blijven. Na hem dan naar het huis van den serjeant begeleid te hebben, nam ik voor het tegenswoordige mijn afscheid en begaf mij naar boord, om Kapitein CLERKE van mijne verrigtingen te *Bolcheretsk* verslag te doen. Ik bevond met de grootste droefheid dat deeze uitmuntende officier,

in

in de veertien dagen , die wij afwezig geweest waren, zeer veel verergerd was, in plaats van, zoo als wij hoopten, enige verligting te ontvangen van de rust in de haven en de melk en groenten, die hem toegediend wierden.

Zoo dra ik dit verrigt had, keerde ik weder naar den Major en bragt hem den volgenden morgen naar de schepen , daar hij , bij zijne aankomst, met dertien schooten begroet en met alle andere blijken van achting ontvangen wierd, die wij hem betoonen konden. Hij was verzeld van den bevelhebber van een van de Russische galjooten, den stuurman van eene floep, die in de haven lag, twee kooplieden van *Bolcheretsk* en den priester van het nabuurig dorp *Paratounca*, voor welken hij de grootste achting scheen te hebben, en van wien ik hierna gelegenheid zal hebben te spreken, om zijne groote vriendelijkheid jegens Kapitein CLERKE.

Den Kapitein bezogt en beiden de schepen bezien hebbende, keerde hij naar *de Resolutie* om het middagmaal te houden, en in den agtermiddag lieten wij hem de verschillende merkwaardigheden, die wij in den loop van onze reize verzameld hadden, zien, terwijl Kapitein CLERKE hem een volledig stel van elk stuk aanbood. Ik moet bij deeze gelegenheid een voorbeeld van groote edelmoedigheid en dankbaarheid van de matroozen van beiden de schepen niet met stilzwij-

zwijgen voorbijgaan, die, toen men hun zeide welk een schoon geschenk van tobak hun door den Major gedaan was, geheel uit eigen beweging, verzogten dat hun brandewijn mogt ingehouden en hun rantzoen van hunnent wegen aan de bezetting van *Bolcheretsk* uitgedeeld worden, alzoo zij, zeiden zij, reden hadden te denken dat brandewijn schaarsch was in het land, en het volk zeer aangenaam zoude wezen, alzoo de soldaaten aan land vier roebels voor de flesch geboden hadden. Wij, die wisten hoe veel de matroozen altijd leeden, als hun rantzoen van brandewijn met water wierd ingehouden, hetwelk gemeenlijk bij warm weder geschiedde, opdat zij bij groote koude wat meer mogten hebben, en dat deeze aanbieding hen daar van berooven zoude geduurende het onguur weder, dat wij op onzen toekomstigen togt naar het Noorden te verwagten hadden, konden niet nalaaten eene zoo buitengewoone opoffering te bewonderen, en, opdat zij 'er niet door lijden mogten, gaven Kapitein CLERKE en de andere officiers, in plaatse van de kleine hoeveelheid brandewijn, welke de Major kon overgehald worden aan te neemen, even zoo veel rum. Dit en een paar dozijn fleschen Kaapschen wijn voor Mevrouw BEHM, benevens enige andere kleine geschenken, die wij konden geeven, wierden op de verplichtendste wijze aangenomen. Den volgenden morgen wierd de tobak

onder het volk van de twee schepen verdeeld, en elk man, die tobak rookte of kaauwde, kreeg drie ponden, en die dezelve niet gebruikte een pond.

Ik heb reeds gezegd dat de Major BEHM het bevel over *Kamtschatka* had nedergelegd en voorneemens was binnen kort naar *Petersburg* te vertrekken; hij bood ons aan de brieven, die wij hem zouden willen toevertrouwen, mede te neemen. Dit was eene gelegenheid die niet te verzuimen was, waarom Kapitein CLERKE hem zeide dat hij de vrijheid zoude neemen enige papieren, betrekkelijk tot onze reis, met hem af te zenden, welke aan onzen Afgezant aan het Hof van Rusland zouden moeten afgegeeven worden. In het eerst waren wij voorneemens slechts een klein dagregister van onze verrigtingen te zenden, maar Kapitein CLERKE begreep naderhand dat het geheel verflag van onze ontdekkingen veilig kon worden toevertrouwd aan iemand, die zulke treffende blijken van zijne burgerlijke en bijzondere deugden gegeeven had, en overweegende dat ons nog een zeer gevaarlijk gedeelte van de reis te onderneemen stond, besloot hij het geheel dagregister van wijlen onzen bevelhebber met hem af te zenden, met dat gedeelte van zijn eigen, het tijdperk bevattende van Kapitein COOKS dood tot onze aankomst te *Kamtschatka*, benevens eene kaart van alle onze ontdekkingen. De Heer

BAY-

B
v
t
A
ne
ve
on
kle
eer
zei
naa
kon
zou
(
Ma
de
en
met
gave
Den
en i
uitge
vrou
om
neem
H
pries
ware
name

BAYLY en ik vonden ook goed een algemeen verslag van onze verrigtingen aan het Lengte-comptoir te zenden, door welke voorzorgen de Admiraliteit, zoo ons enig ongeluk mogt bejegenen, in bezit zoude gewesst zijn van een volledig verslag van de voornaamste gebeurtenissen van onze reis. Daar wierd ook besloten dat 'er een kleiner pak papieren zoude gezonden worden door eenen boodschapper van *Okotsk*, die de Major zeide dat, zoo hij gelukkig was in zijnen overtocht naar die haven, tegens December te *Petersburg* kon zijn, terwijl hij zelf 'er in Februarij of Maart zoude wezen.

Gedurende de drie volgende dagen wierd de Major beurtelings in de twee schepen onthaald op de beste wijze, die ons mogelijk was. Den vijf en twintigsten nam hij afscheid van ons en wierd met dertien schooten begroet, en de matroozen gaven hem, op hun eigen verzoek, drie hoezees. Den volgende morgen deden de Heer WEBBER en ik hem, enige mijlen de *Awatska-Rivier* op, uitgeleide, daar wij den Russischen priester, zijne vrouw en kinderen vonden, die ons opwagteden om van hunnen bevelhebber het laatst afscheid te neemen.

Het was bezwaarlijk te zeggen of de goede priester en zijn huisgezin of wij meest aangedaan waren, toen wij afscheid van den Major BETHM namen. Hoe kort onze kennis ook geweest ware,

had egter zijn edel en belangloos gedrag ons de hoogste achting en eerbied voor hem ingeboezemd, en wij konden niet scheiden van eenen man, wien wij zulke verplichtingen hadden, en dien wij waarschijnlijk nooit weder zouden zien, zonder de tederste aandoening te gevoelen. De inwendige waarde van de afzonderlijke geschenken, die wij van hem ontvongen, behalven de behoeften, die hij in rekening zoude kunnen brengen, moet, volgens den gewoonen prijs in dat land, meer dan twee honderd ponden sterling bedraagen hebben. Maar deeze edelmoedigheid, hoe buitengewoon zij in zigzelve ook moet voorkoomen, wierd nog overtroffen door de kiescheheid, waarmede hij alle zijne geschenken deed, en de konstige wijze, waarop hij tragtete voor te koomen dat wij het drukkende van verplichtingen zouden gevoelen, waarvan hij wist dat wij ons niet konden kwijten. Als wij nog een' stap verder gaan, en hem beschouwen als een openbaar ampt bekleedende, en de eer van eene groote Vorstin ophoudende, zullen wij in hem nog een grooter voorwerp van bewondering vinden, in de billijke en grootsche gevoelens, waarmede hij beziel was. „ De dienst, waartoe gij gebruikt „ wordt, „ zeide hij menigmaalen, „ is ten al- „ gemeenen voordeele van het menschdom, en „ geeft u daarom aanspraak, niet alleen op de „ diensten van menschlievendheid, maar zelfs op „ de

„ de rechten van burgers, in welk land gij moogt
 „ aanlanden. Ik ben verzeekerd dat ik volgens
 „ de begeerte van mijne Vorstin handel, als ik u
 „ alle hulp bewijs, die in ons vermogen is, en
 „ ik kan noch haar karakter, noch mijne eigen
 „ eer zoo zeer vergeeten dat ik bedingen zou
 „ maaken voor het volvoeren van eenen plicht.”
 Op andere tijden zeide hij ons dat hij bijzonder
 begeerig was den Kamtschadaalen een goed voor-
 beeld te geeven, die, zeide hij, pas even uit
 eenen staat van barbaarschheid kwamen, dat zij
 de Rusfen als hunne modellen in alles beschouw-
 den, en dat hij hoopte dat zij het in het ver-
 volg als een' hunner plichten zouden aanmerken
 vreemdelingen met al hun vermogen bij te staan
 en te gelooven dat dit de algemeene gewoonte
 onder beschaafde volkeren was. Hier moet nog
 bijgevoegd worden dat hij, alle onze tegens-
 woordige behoeften, met het uiterste van zijn ver-
 mogen vervuld hebbende, zig niet minder zorg-
 vuldig betoonde omtrent onze toekomstige be-
 nodigheden, en alzoo hij het voor meer dan
 waarschijnlijk hield dat wij den doortogt, dien wij
 zогten, niet zouden vinden, en dus in het laatst
 van het jaar naar *Kamtschaska* zouden terugkee-
 ren, verzogt hij Kapitein CLERKE eene lijst van
 het touwwerk en het meel, dat wij zouden nodig
 hebben, en beloofde dat het van *Okotsk* zoude
 gezonden worden en op onze aankomst zoude

wagten. Tot hetzelfde einde gaf hij Kapitein CLERKE een papier, alle de onderdaanen van de Keizerin, die wij zouden mogen ontmoeten, bevelende ons allen den bijstand, die in hun vermogen was, te geeven. (*)

(*) In de Inleiding voor deeze reize is reeds gewag gemaakt van het blijk van erkentenis, dat het Engelsch Gouvernement den Major BEHM voor zijne edelmoedige hulp en gastvrijheid, deugden die, helaas! bij andere beschaafde natiën zoo zeldzaam gevonden worden, geschonken heeft. Zie VIII Deel blad. CXXVII.

VERTAALER:

DER:

DERDE HOOFDSTUK.

Vervolg van onze verrigtingen in de St. Petrus en St. Paulus Haven. Overvloed van visch. Dood van eenen man op de Resolutie. Het Russisch hospitaal onder de zorg van de scheeps heelmeeesters gesteld. Toevoer van vee en meel. Viering van 's Konings geboortedag. Moeijelijkheden in het uitzeilen van de baai. Uitsbarsting van eenen vuurspuwendenden berg. Wij stureen Noordwaarts. Cheepoonskol Nofs. Miswijzingen van de Russische kwarten. Kamtschatskol Nofs. Olu-torskol Nofs. Tschukotskol Nofs. Het eiland St. Laurens. De Aftatische en Amerikaansche kusten en de eilanden van St. Diomedé alle van dezelfde plaats gezien. Poogingen om ruschen de twee vaste länden Noordwaarts te vorderen. Wij worden door ondoorringbaar ijs gestuit. Walrusfen en witte beeren gedood. Kapitein CLERKES besluit en toekomstige voornemens.

Thans zal ik overgaan om te verhaalen wat 'er in de St. Pieter en St. Paulus Haven omgegaan was gedurende onze reis naar Bolcheretsk. Den zevenden Meij, kort na wij de baai verlaaten had-

den, dreef 'er een groot stuk ijs dwarsch voor het galjoen van *de Resolutie* en deed het klein boeg-anker doorgaan. Dit noodzaakte haar het ander anker te laten vallen en op nieuw te vertuien. De timmerlieden, die bezig waren het lek te stoppen, waren genoodzaakt een groot gedeelte van de dubbeling van den boeg weg te neemen, en vonden veele van de houten pinnen zoo los en zoo verrot, dat zij 'er gemakkelijk met de vingers uitgehaald konden worden.

Den elfden had men zwaare wind-vlaagen uit het N. O., dat beiden de schepen noodzaakte raas en stengen te strijken; maar in den agtermiddag, wanneer het weder bedaarder was en het ijs tot den mond van den *St. Pieter en St. Paulus Haven* was weggedreven, haalden zij de schepen digter naar het land, om met meer gemak water en hout te kunnen haalen, en vertuiden zig toen wederom als te vooren, liggende nu de stad eene halve Engelsche mijl N. & W. en de mond van de baai, door de zuidlijkste punt van *Rakowina-Haven* ingesloten, Zuid van hun.

Den volgenden dag wierd 'er volk aan land gezonden om hout te kappen, maar het vorderde weinig door de sneeuw, die den grond nog bedekte. Daar wierd regt over de schepen eene goede plek grond opgeruimd, daar een fraai beekjen van water was, en men zettede eene tent op voor den kuiper; de ledige vaten wierden aan land

gebragt, en de zellen-maakers aan wal gezonden.

Den vijftienden het strand vrij van ijs zijnde, wierd het volk gezonden om met den zegen te vischen, en zij vongen overvloed van fraaie plat-visch voor het volk van beiden de schepen. Van deezen tijd af aan gedurende ons verblijf in de haven, wierden wij volstrekt overkropt van visch, die van alle kanten inkwam. De *Toions*, zoo van deeze stad als van *Paratounca*, een dorp in de nabuurschap, hadden van Major BEHM bevel ontvangen alle de Kamtschadaalen in onzen dienst te gebruiken, zoo dat wij dikwijls alle de geschenken, die ons gezonden wierden, niet in de schepen konden bergen. Zij bestonden over het algemeen in platvisch, kabeljauw, forellen en haringen. De laatste, die in hunne grootste volkoomenheid, en lekker van smaak waren, waren zeer overvloedig in deeze baai. Het volk van *de Ontdekking* omringde eens eene zoo groote hoeveelheid van dezelve met hunnen zegen, dat zij genoodzaakt waren 'er een groot aantal uit te werpen, opdat het net niet aan stukken zoude scheuren, en zij bragten zulk eene menigte aan land, dat zij, behalven genoegzaamen voorraad voor onmiddelijk gebruik, 'er nog zoo veele vaten mede vulden als zij mischen konden, om in te zouten, en, na nog eene genoegzaame hoeveelheid tot hetzelfde

einde naar *de Resolutie* gezonden te hebben, lieten zij nog verscheiden vaten op het strand agter.

Nu begon de sneeuw zeer spoedig te verdwijnen, en daar wierd overvloed van wilde knoflook, celerij, en toppen van brand-netelen verzameld tot gebruik van het volk van beiden de schepen, die, met tarwe-meel en vleesch, nat-koekjens gekookt zijnde, eene gezonde en aangename kost voor hun ontbijt opleverden, die hun elken morgen wierd toegediend. De berken-boomen wierden ook afgetapt, en het zoet sap, dat zij in groote hoeveelheid opleverden, wierd altijd onder het rantzoen brandewijn van het volk gemengd.

Den volgenden dag wierd een kleine os, die door den serjeant voor het scheeps-volk bezorgd was, geslagt en woog twee honderd twee en zeventig ponden. Het vleesch wierd het volk van beiden de schepen geschaft voor hun zondags middagmaal, zijnde het eerste stuk versch rundvleesch, dat zij geproefd hadden zedert ons vertrek van de *Kaap de Goede Hoop* in de maand December 1776, een' tijd van bijna twee jaaren en een half.

Deezen avond overleed JAN MACINTOSH, de timmermans maat, aan de loop, waaraan hij zedert ons vertrek van de *Sandwich-Eilanden* ziek gelegen had: hij was een bedaard zeer sterk wer-

werkend man en wierd door zijne kameraaden zeer betreurd. Hij was de vierde, die wij gedurende onze reis door ziekte verlooren; maar de eerste, van welken, wegens zijnen ouderdom en zijne lighaams gesteldheid, kon gezegd worden dat hij bij ons vertrek eene even gelijke kans met zijne overige kameraaden had. WATMAN, die wij gisten dat omtrent zestig jaaren oud was geweest, en ROBERTS en de Heer ANDERSON konden, wegens hun verval van gezondheid, dat baarblijkelijk begonnen was voor wij uit Engeland vertrokken, naar alle waarschijnlijkheid onder geene omstandigheden veel langer geleefd hebben dan zij deden.

Ik heb reeds gezegd dat Kapitein CLERKES gezondheid dagelijks verzwakte, ondanks de heilzaame verandering van eetregel, welke het land van *Kamschaska* hem verleende. De priester van *Paratounca* voorzag hem, zoo dra hij hoorde in welken zieklijken staat hij was, dagelijks van brood, melk, versche boter en hoenderen, schoon zijn huis zestien Engelsche mijlen van de haven daar wij lagen verwijderd was.

Bij onze eerste aankomst vonden wij het Russisch hospitaal, dat bij de stad *St. Pieter en St. Paulus* staat, in een waarlijk beklaglijken staat. Alle de soldaaten waren min of meer door den scheurbuik aangedaan en bij zeer veele was het ongemak op zijn hoogst. De overige Russische
in-

inwooners waren ook in denzelfden toestand, en wij bemerkten in het bijzonder dat onze vriend de serjeant, door wat te rijklijk te gebruiken van de sterke dranken, die wij hem gegeven hadden, zig, in weinige dagen, enige van de ontrustendste toevallen van die ziekte had op den hals gehaald. In deezen beklaglijken staat stelde Kapitein CLERKE hen alle onder het opzigt van onze heelmeesters, en beval hun een voorraad van zuur-kool en mout voor ongegist bier tot hun gebruik te geeven. Het was verbaazend bij onze terugkomst van *Bolcheretsk* te zien welke verandering op de aanzigten van bijna alle die wij ontmoeteden had plaats gegrepen, en onze heelmeesters zeiden mij dat zij hunne spoedige herstelling voornamelijk aan de uitwerkzelen van de mout toefchreeven.

Den eersten Junij kreegen wij twee honderd vijftig *poods* of negen duizend ponden roggen-meel aan boord, dat ons uit de magazijnen van *St. Pieter en St. Paulus* bezorgd wierd, en de *Ontdekking* kreeg eene evenredige hoeveelheid. Het volk wierd onmiddelijk op de volle portie brood gesteld, dat hun zedert ons vertrek van de *Kaap de Goede Hoop* niet had mogen gebeuren. Dienzelfden dag hadden wij onze volle laading water in, hebbende vijf en zestig vaten aan boord genomen.

Den vierden hadden wij friske koelten en sterken regen, dat ons te leur stelde in ons voorneemen

men van te vlaggen , en ons noodzaakte ons te vergenoegen met het losfen van een en twintig kanon-schooten ter eere van 's Konings geboortedag, en met dien in andere opzigten zoo goed te vieren als wij konden. PORT, die bij ons ge-laaten was om zijne kennis in de taalen, gedroeg zig zoo zedig en bescheiden, dat hij, zoo dra zijn meester was vertrokken, niet langer JAN PORT was, maar mijn Heer PORT de tolk, en, zoo wel als de serjeant (in zijne hoedanigheid van bevelvoerer van de plaats) aan het feest van den dag deel had. Onze waerde vriend, de priester van *Paratounca*, vernoomen hebbende dat het de geboortedag van onzen Koning was, gaf ook een kostbaar feest, waarop enige van onze heeren tegenswoordig waren, die zeer veel vermaak in hun onthaal scheenen gehad te hebben, dat in overvloed van goed eeten en drinken en dansen bestaan had.

Den zesden wierden ons twintig stuks vee op last van den bevelhebber gezonden van den *Verchnei Ostrog*, liggende aan de rivier *Kamtschaska*, op den afstand van bijna honderd Engelsche mijlen van deeze plaats, in eene regte lijn. Zij waren van middenmaatige grootte en kwamen, schoon de Kamtschadaalen zeventien dagen hadden doorgebracht met dezelve naar de haven te drijven, in goeden staat alhier aan. De vier volgende dagen wierden besteed met ons gereed te maa-

maaken om in zee te loopen, en den elfden, des morgens ten twee uren, begonnen wij de touwen los te maaken; maar, voor wij een anker geligt hadden, woei het eenen zoo sterken stooker uit het N. O., dat wij vast bleeven liggen en weder vertuiden, uit de ligging van den mond van de baai gisfende dat de stroom-wind het kanaal op zoude waaten. De pinas dan uitgezet zijnde, om het kanaal te onderzoeken, keerde terug met bericht dat de wind sterk uit het Z. O. woei met eene holle zee, de baai in vallende, hetwelk het zeer gevaarlijk zoude gemaakt hebben het in zee loopen te beproeven.

Onze vriend PORT nam nu zijn afscheid van ons en nam de doos met onze dag-registers mede, die met den Major vertrekken moest, en het pak, dat met eenen boodschapper moest gezonden worden. Op den twaalfden, het weder bedaarende, begonnen wij de touwen wederom los te maaken; maar na de boei-reep gebrooken, en 'er een takel met een zesduims paerdenlijn op gezet te hebben, die ook drie maalen brak, waren wij eindelijk verplicht bij laag water een touw strak te winden, en naar den vloed te wagten om het anker te ligten. Dit gelukte, maar niet zonder het kabel te beschadigen. Ten drie uren ligteden wij het best boeg-anker, en haalden de zellen bij, en ten agt uren, weinig wind hebbende en het getij tegens ons zijnde, lieten wij het anker

we-

wederom vallen in tien vademen water, voor den mond van de *Rakowina-Haven*; de *ofstrog* lag toen twee en eene halve Engelsche mijlen N. ten O. $\frac{1}{2}$ O., de *Naald-klippen* aan de Oost-zijde van het kanaal Z. Z. O. $\frac{1}{2}$ O. en de hooge rots aan de West-zijde van het kanaal Z. van ons.

Den dertlenden, ten vier uren in den morgen, gongen wij onder zell met de eb; en, vermits het dood stil was, zetteden wij de sloepen voor de schepen, om die te boegseeren. Ten tien uren, den wind uit het Z. O. ten Z. koomende, en het getij gekenterd zijnde, waren wij weder genoodzaakt in zeven vademen water het anker te laten vallen, op eene plaats daar de drie *Naald-klippen* Z. $\frac{1}{2}$ O. en de *Ofstrog* N. $\frac{1}{2}$ O. van ons lagen, eene Engelsche mijl van het naaste land. Na den maaltijd gong ik met Kapitein GORRE aan land, aan de Oost-zijde van het kanaal, daar wij op twee verschillende plaatsen de overblijfselen van groote dorpen zagen, en, aan de andere zijde van den berg, eene oude vervallen borstweering met vier of vijf schiet-gaten. Zij bestreek het kanaal in den mond van de baai, en in BEERINGS tijd was zij, gelijk hij zelf zegt, met geschut bezet. Bij deeze plaats waren de overblijfselen van enige hollen onder den grond, die wij gisten dattet tot magazijnen gediend hadden.

Ten zes uren in den agtermiddag ligteden wij het anker met de eb en loefden op; doch ten
agt

agt uuren eene dikke mist opkoomende, waren wij genoodzaakt bij te leggen, alzoó wij ons niet op het peilen durfden verlaaten om het schip te stuurén tusfchen verscheiden blinde klippen door, welke ter wederzijde van het kanaal lagen, dat wij door moesten vaaren. In den morgen van den veertienden de mist opgeklaard zijnde, ligteden wij het anker zoo dra de eb begon te vloeien, en, weinig wind hebbende, zonden wij de sloepen vooruit om te boegseeren, maar ten tien uuren kwamen wind en getij zoo sterk uit zee, dat wij andermaal het anker moesten laten vallen in dertien vademen water, zijnde de hooge rots W. 4 Z. drie vierde van eene Engelsche mijl van ons. Wij bleeven het overige van den dag ten anker liggen, terwijl de wind fris den mond van de baai in woei, en tegens den avond zag de lucht 'er zeer ongemeen uit, zijnde zeer donker en betrokken met eenen ongestadigen onloopenden wind.

Den vijftienden voor den dageraat wierden wij verrascht door een rommelend gedruis, als van eenen van verre rollenden donder, en, toen de dag aanbrak, vonden wij de verdekken en de zijden van de schepen bijna een duim dik met een fijn stof bedekt, naar ameril gelijkende, terwijl de lucht 'er mede beladen en door verduisterd bleef, en naar den brandenden berg, ten Noorden van de haven gelegen, was zij zoo dik en

zwart,

zwart, dat wij het lighaam van den berg niet konden onderscheiden. Omtrent den middag en in den agtermiddag wierden de uitbarstingen luider en wierden opgevolgd door wolken van stukken uitgebrande kolen, die over het algemeen van de grootte van erweten waren, schoon 'er verscheiden van het verdek wierden opgeraapt grooter dan hazelnooten. Met die kolen asch vielen 'er ook verscheiden kleine steenen, die geene verandering door het vuur ondergaan hadden. In den avond hadden wij vreeslijken donder en blikzem, die, met de donkerheid van den dampkring en de zwavelachtige reuk van de lucht, een akellig en schrikverwekkend gezigt opleverden. Wij waren omtrent agt mijlen van den voet van den berg.

Den zestienden, met den dageraat, ligteden wij wederom het anker, en voeren de baai uit; doch de eb dwarsch over het kanaal op den oostlijken wal aan schietende, en den wind gaanden liggen, wierden wij tot zeer dicht aan de *Drie Naald-klippen* gedreven; die aan die zijde van den mond liggen, en waren genoodzaakt de sloepen uit te zetten, om de schepen van dezelve vrij te boegseeren. Op den middag waren wij twee mijlen van land, en peilden grond met drie en veertig vademen lijn; op eehen bodem van kleine steentjens van dezelfde soort als die na de uitbarsting van den berg op onze verdekken gevallen

waren; doch of zij daar door de laatste dan wel door voorgige uitbarstingen in geworpen waren, konden wij niet bepaalen.

Het aanzien van het land was nu geheel anders dan ten tijde van onze aankomst. De sneeuw was, behalven op de kruinen van enige zeer hooge bergen, geheel weg, en de zijden der bergen, die, op veele plaatsen wel met hout bezet waren, waren met fraai groen bedekt.

Alzoo het Kapitein CLERKES voorneemen was zoo veel in het gezigt van de kust van *Kamt-schatka* te blijven als het weder zoude willen toelaaten, om derzelver ligging te bepaalen, bleeven wij N. N. O. stuuren, met ligte veranderlijke winden tot den agttienden. Wij zagen den berg nog ontzagchelijke wolken rook opwerpen en wij peilden geen grond met honderd vijftig vademen, op den afstand van vier mijlen van de kust.

Den agttienden wakkerde de wind aan uit het Zuiden; de lucht wierd zoo dik en nevelachtig, dat het onvoorzigtig was nog langer in het gezigt van de kust te willen blijven. Maar, om gereed te zijn dezelve verder op te neemen, zoo dra de nevel zoude opklaaren, stevenden wij voort in de strekking van de kust gelijk die op de Rusfische kaarten getekend staat, en deeden sein-schooten voor *de Ontdekking* om dezelfde koers te stuuren. Ten elf uuren, even voor wij het

het land uit het gezicht verlooren, lag *Cheepoonskot Nofs*, dus door de Rusfen genoemd, (van welke, zoo wel als van de kust tusfchen dezelve en de *Awatska-Baai*, hier agter eene befchrijving zal gegeven worden) zeven of agt mijlen in het N. N. O.

Den twintigften, des morgens ten drie uren, de lucht opgeklaard zijnde, hielden wij het naar land en zagen binnen een uur de kust vooruit, zig van N. W. tot N. N. O. uitftrekkende, op den afstand van omtrent vijf mijlen. Het Noordlijk gedeelte hielden wij voor *Kronotskot Nofs*, vermits dezelve plaatsing op de Rusfifche kaarten ten naastenbij met onze rekening overeenkwam in Breedte, die $54^{\circ} 42'$ was; maar in Lengte verfchilden wij 'er aanmerklijk van, naardien zij dezelve op $1^{\circ} 48'$ ten Oosten van *Awatska* plaatften, terwijl onze rekening, door de t'fch-wijzers en waarneemingen op de maan verbeterd, die $3^{\circ} 34'$ ten Oosten van die plaats stelt, of op $162^{\circ} 17'$ O. van *Greenwich*. Het land omftreeks deeze Kaap is zeer hoog, en de bergen binneus 'slands waren nog met sneeuw bedekt. De kust breekt af in steile kliften en is zonder enigen fchijn van kanaalen of baalen. Wij hadden dit gezicht van het land niet lang genoten of de wind wakkerde op uit het Z. W. en bragt ons eene dikke mist, die ons noodzaakte naar het N. O. ten O. af te houden. Het weder op den middag

wederom opklaarende, stuurden wij naar land, verwagende op *Kamschatskoi Nofs* aan te zullen houden, die wij ook den een en twintigsten met het aanbreeken van den dag in het gezigt kreegen.

De Zuidlijke wind wierd kort daarop gevolgd door een ligt koeltjen van het land waiende, dat ons belettete de kust dicht genoeg te naderen om derzelver voorkoomen te beschrijven, of derzelver strekking naauwkeurig op te neemen. Op den middag was onze Breedte bij waarneeming $55^{\circ} 52'$ en onze Lengte (uit eene vergelijking van veele waarneemingen op de maan, omtrent deezen tijd gedaan, met den tijd-wijzer opgemaakt) $163^{\circ} 50'$, liggende de einden van het land N. W. ten W. $\frac{1}{4}$ W. en N. ten W. $\frac{3}{4}$ W. het naaste omtrent agt mijlen van ons. Des avonds ten negen uuren, omtrent twee mijlen nader bij de kust gekoomen zijnde, vonden wij dat zij een vooruitsteekend schiereiland vormde, dat zig omtrent twaalf mijlen Noord en Zuid uitstreckte. Het is vlak en van eene maatige hoogte, terwijl het zuidlijk eind in eene laage schuinsch afloopende punt eindigt, en de punt naar het Noorden eene steile stompe kaap vormt, en tusfchen deeze twee is, omtrent vier mijlen ten Zuiden van de Noordkaap, eene aanmerkelijke afbreeking in het land. Ter wederzijde van deeze afbreeking is het land geheel laag, agter de opening rijst een aanmerkelijke

lijke berg als een zadel, en daar loopt eene keten hooge bergen, met sneeuw bedekt, langs het agterste gedeelte van het geheel schiereiland.

Alzoo de kust in eene gelijke strekking voortloopt, wisten wij volstrekt niet waar *Kamtschatskoi Nofs* te plaatsen, die, volgens MULLER, eene uitstekende punt omtrent het midden van het schiereiland vormt, en die voorzeeker niet bestaat; maar ik heb zedert bevonden dat op de algemeene kaart, in het jaar 1776 door de Akademie te Petersburg uitgegeeven, deeze naam aan de zuidlijke Kaap gegeeven wordt. Zij wierd door verscheiden naauwkeurige waarneemingen bevonden op $56^{\circ} 3'$ Breedte en op $163^{\circ} 20'$ Lengte te liggen, zijnde het verschil in Lengte met de Rusfische kaarten hetzelfde als te *Kronotskoi Nofs*. De afwijking van de kompas-naald was op deezen tijd 10° Oost. Ten Zuiden van dit schiereiland valt de groote rivier *Kamtschaska* in de zee.

Alzoo het jaargetijde te verre gevorderd was om de kust van *Kamtschaska* naauwkeurig op te neemen, was Kapitein CLERKE voorneemens, in onze koers naar de *Beerings-Straat*, voornamelijk de hellingen van de uitstekende punten van de kust te bepaalen. Wij namen derhalven onze koers dwarsch over eene uitgestrekte baai, tuschen *Kamtschatskoi Nofs* en *Olutorskoi Nofs* geplaatst, met voorneemen om de laatste te be-

zeilen, die, volgens de Rusfische aardrijksbefchrijvers, het fchiereiland *Kamsfchaska* bepaalt en de zuidlijke grens van het land der Koriakken wordt.

Den twee en twintigften voeren wij voorbij eenen dooden walvisch, die eenen afgrijslijken flank van zig gaf, welken men op meer dan eene mijl aftands rieken kon; hij was met eene menigte zee-vogelen bedekt, die 'er op aasden.

Den vier en twintigften gong de wind, welke de drie voorige dagen het kompas rond geloopt had, in het Z. W. staan, en bragt helder weêr mede, met welk wij onze koers N. O. ten N. dwarsch over de baai vervolgden, zonder land in het gezigt te hebben.

Wij zagen deezen dag veele meeuwen, en waren getuigen van de walgende wijze van aazen van den keerkring-meeuw, die hem den naam van front-jager (*) heeft doen geeven.

Den vijf en twintigften, ten een uur na den middag, op $59^{\circ} 12'$ Breedte en op $168^{\circ} 35'$ Lengte zijnde, wakkete de wind uit dezelfde streek

(*) De *Larus parasiticus*. Deeze vogel, die wat grooter dan de gemeene meeuw is, vervolgt den laatsten daar hij hem ontmoet; de meeuw, na enigen tijd al schreeuwende gevlogen te hebben, met blijkbaare tekenen van grooten schrik, laat zijn afgang vallen, waarop zijn vervolger terstond nederfchiet, en dien hij vangt voor dezelve in zee valt.

streek en daar kwam eene dikke mist op, en ongelukkiglijk juist toen wij *Olutorskoi Nofs* verwaagteden in het gezigt te zullen krijgen, die, zoo MULLER dezelve wel plaatst, op $59^{\circ} 30'$ Breedte en $167^{\circ} 36'$ Lengte, toen slechts twaalf mijlen van ons wezen, op welken afstand land van eene maatige hoogte wel zichtbaar zoude hebben kunnen zijn. Doch als hier dezelfde dwaaling in de Lengte plaats heeft, welke wij tot nog toe overal gevonden hebben, zouden wij 'er veel digter bij geweest zijn, zelfs voor de mist opkwam; en, alzoo wij op dien tijd geen' schijn van land zagen, moet het zeer laag geweest zijn, of daar moet eene dwaaling in de Breedte in het bericht van MULLER wezen. Wij peilden, maar vonden geen' grond met honderd zestig vademen.

Naardien de lucht steeds dikker wierd en dit ons belette de het land meer te naderen, stuurden wij ten vijf uren O. ten N., dat wat Oostliker is dan op de Russische kaarten de strekking van de kust van *Olutorskoi Nofs* getekend staat. Den volgenden dag hadden wij eene friske koelte uit het Z. W. die tot den zeven en twintigsten op den middag aanhield, wanneer de mist opklaarde en wij Noordwaarts stuurden, om in het gezigt van het land te koomen. De Breedte was op den middag volgens waarneeming $59^{\circ} 49'$ en de Lengte $175^{\circ} 43'$, schoon wij in den voormiddag water-

raaven zagen, welke men onderstelt dat niet verre van land vliegen, vertoonde het zig egter deezen dag niet, maar op den agt en twintigsten, des morgens ten zes uren, ontwaarden wij het in het N. W. De kust vertoont zig in bergen van eene maatige hoogte, maar verder landwaarts in liggen andere, die veel hooger zijn. Wij zagen geen hout, en de sneeuw, die 'er in vakken op lag, gaf het geheel een zeer dor aanzien. Ten negen uren waren wij omtrent tien Engelsche mijlen van de kust, liggende het zuidlijk eind zes mijlen W. ten Z., agter welk de kust Westwaarts scheen te strekken. Deeze punt, die op $61^{\circ} 48'$ Breedte en op $174^{\circ} 48'$ Lengte ligt, is, volgens de Russische kaarten, niet verre van den mond van de rivier *Opuka*. Op dienzelfden tijd lag het noordlijk eind N. ten W., tuschen welk en eenen berg, N. W. ten W. $\frac{1}{4}$ W. liggende, en die ons op deezen afstand als een eiland voorkwam, de kust naar het Westen scheen te draaien en eene diepe baai te vormen.

Omtrent agt Engelsche mijlen van land zijnde, bevonden wij ons in sterke draaijingen, en voor onzuiveren grond vreezende, stuurden wij Noord-Oostwaarts langs de kust; peilende, vonden wij egter regelmaatige diepte van vier en twintig vademmen, grond van gruis-zand, waaruit wij beslooten dat dezelve veroorzaakt wierd door eenen stroom, die toen Zuidwaarts liep. Op den middag,

dag, wanneer de einden van het land W. Z. W. $\frac{1}{2}$ W. en N. N. O. $\frac{1}{2}$ O. lagen, waren wij vier mijlen van den naasten wal, en regt over het laag land, dat wij nu bespeurden de twee punten, daar wij te vooren verwacht hadden eene diepe baal te zullen vinden, aan elkanderen te voegen. De kust buigt een weinig naar het Westen en heeft een klein kanaal, dat waarschijnlijk de mond van de eene of andere kleine rivier zal zijn. Wij waren nu, volgens onze waarreeming, op $61^{\circ} 56'$ Breedte en op $175^{\circ} 43'$ Lengte, en de afwijking van het kompas was $17^{\circ} 30'$ Oostlijk.

Wij bleeven, geduurende den agtermiddag, langs de kust stevenen op den asitand van vier of vijf mijlen, met eene maatige westlijke koeke, peilende eene regelmaatige diepte van agt en twintig tot zes en dertig vademen. De kust had hetzelfde dor voorkoomen als naar het Zuiden; de bergen binnens lands reezen tot eene aanmerkelijke hoogte, schoon de wolken, die op derzelver kruinen hongen, ons beletteden te bepaalen hoe hoog zij waren. Des avonds ten agt uren, dagt men land te zien in het O. ten N., waarop wij aan hielden; maar het was slechts eene mistbank. Te middernacht lag het uiterst eind N. O. $\frac{1}{2}$ O. en wij onderstelden dezelve *St. Thadeus Nofs* te zijn, ten Zuiden van welke het land westwaarts draait en eene diepe bogt vormt, waarin, volgens de Russische kaarten, de rivier *Kasirka* ligt.

Den negen en twintigsten was het weder ongestadig en veranderlijk met den wind uit het N. O. Den dertigsten op den middag, was onze Breedte, volgens waarneeming, $61^{\circ} 48'$ en onze Lengte $180^{\circ} 0'$, wanneer *St. Thadeus Nos* drie en twintig mijlen in het N. N. W. lag, agter welke wij de kust bijna regt noordwaarts zagen strekken. De oostlijkste punt van de *Nos* ligt op $62^{\circ} 50'$ Breedte en op $179^{\circ} 0'$ Lengte, zijnde 31° Oostlijker dan de Russen die plaatsen. Het land daaromtrent moet van eene aanmerkelijke hoogte zijn, daar het van zulk eenen grooten afstand kan gezien worden. Wij zagen de twee laatste dagen veele walvischen, groote zee-kalveren en walrusfen, gelijk ook meeuwen, zee-papegaaien en albatrosfen. Wij namen eene stille bui waar om te vischen en vongen overvloed van fraaie kabeljauw. De diepte was van vijf en zestig tot vijf en zeventig vademen.

Den eersten Julij op den middag maakte de Heer *BLIGH* een klein vatjen aan het dieplood vast, en liet het op vijf en zeventig vademen water zakken, waardoor hij vond dat het schip N. ten O. liep eene halve Engelsche mijl in een uur. Dit schreef hij toe aan de uitwerkzelen van eene zwaare zuidlijke deining en niet aan enigen stroom. Den wind tegens den avond uit het Z. O. opwakkerende, rigteden wij onze koers N. O. ten O. naar de punt, op *BEERINGS* kaart *Tschukotskoë Nos*

Nofs genaamd, die wij het vorig jaar den vierden September gezien hadden te zelfden tijd toen wij in het Z. O. het eiland *St. Laurens* zagen. Deeze Kaap en *St. Thadeus Nofs* vormen de N. O. en Z. W. punten van de breede diepe golf van *Anadir*, in welker bodem de rivier van dien naam zig ontlast, terwijl zij in haaren loop de landen der Koriakken van die van de *Tschutski* scheidt.

Den derden op den middag was onze Breedte volgens waarneeming $63^{\circ} 33'$ en onze Lengte $186^{\circ} 45'$; een half uur daarna kreegen wij de *Tschukotskoi Nofs* N. & W. op dertien of veertien mijlen afftands in het gezigt, en zagen ten vijf uren in den agtermiddag het eiland *St. Laurens* in het O. & N. en nog een ander eiland een weinig ten Oosten van hetzelfde, dat wij gisten tusfchen de eilanden *St. Laurens* en *Anderson* te liggen, omtrent zes mijlen O. Z. O. van het eerste. Alzoo wij geene zekere berichten van dit eiland hadden, wilde Kapitein CLERKE het gaerne van nader bij bezien en loefde 'er onmiddelijk naar toe; maar wij waren ongelukkig niet in staat om het eiland *St. Laurens* te boven te zeilen, en waren daarom in de noodzaaklijkheid van het weder af te laten vallen en dezelve alle aan lij voorbij te zeilen.

Wij hadden toen wij het eiland *St. Laurens* laatst zagen, beter gelegenheid om deszelfs Lengte te bepaalen dan nu; maar hetzelfde op dien

dien tijd maar eens ziende, en in het Zuiden, konden wij deszelfs Breedte alleen in zoo verre bepaalen als wij van de afstanden konden oordeelen, terwijl de waarneemingen op den middag ons nu in staat stelden die naauwkeuriglijk te bestemmen, zij is $63^{\circ} 47'$; deszelfs Lengte wierd bevonden $188^{\circ} 15'$ te wezen gelijk te voren. Dit eiland is, zoo deszelfs grenzen nu in ons gezigt waren, omtrent drie mijlen in omtrek groot. Het noorder gedeelte kan op den afstand van tien of twaalf mijlen gezien worden; doch alzoo het naar het Z. O. in laag land eindigt, waarvan wij de uitgestrektheid niet zien konden, gisten enige van ons dat het waarschijnlijk aan het land ten Oosten van hetzelfde vast zoude zijn; de dampigheid van de lucht belette ons egter dit met zekerheid te weten. Deeze eilanden, zoo wel als het land omtrent de *Tschukotskoi Nofs* waren met sneeuw bedekt en vertoonden ons een allerakeligst tafereel. Te middernacht lag *St. Laurens Z. Z. O.* vijf of zes Engelsche mijlen van ons, en onze diepte was agttien vademen. Wij wierden verzeld van verscheiden soorten van zee-vogelen, en zagen verscheiden kleine gekuifde havikken.

De lucht steeds dampiger wordende verlooren wij alle land uit het gezigt tot den vijfden, wanneer het zig en in het N. O. en in het N. W. vertoonde. Onze Breedte was thans naar onze rekening $65^{\circ} 24'$ en onze Lengte $189^{\circ} 14'$. Alzoo
de

de eilanden van *St. Diomedes*, die in *Beerings-Straat* tusfchen de twee vaste landen liggen, voorleden jaar door ons op $65^{\circ} 48'$ Breedte bepaald wierden, konden wij het land in het N. O. met de ligging van deeze eilanden niet overeenbrengen. Wij ftuurden dan naar land tot in den agtermiddag ten drie uren, wanneer wij 'er minder dan vier Engelsche mijlen vandaan waren, en, bevindende dat het uit twee eilanden bestond, vrij vast overtuigd waren dat het hetzelfde was; doch de lucht nog dampig blijvende, ftaken wij, om zeeker te weteen waar wij waren, naar de kust van *Asia* over tot des avonds ten zeven uren, wanneer wij binnen twee of drie mijlen van de Oost-Kaap van dat vast land waren.

Deeze Kaap is hoog en rond, ftrekt zig vier of vijf Engelsche mijlen van het Noorden naar het Zuiden uit, vormt een fchiereiland, en is aan het vast land gehecht door eene smalle ftrook laag land. Derzelver kust is ftell, en tegens over derzelver noordlijk gedeelte zijn drie hooge afzonderlijk fttaande spitse klippen. Zij was thans met sneeuw bedekt en het strand was met ijs omringd. Wij waren nu overtuigd dat wij door eenen fterken ftroom waren medegesleept, die noordwaarts liep, en welke eene misrekening in onze Breedte op den middag veroorzaakt had van twintig Engelsche mijlen. Toen wij voorleden jaar deeze straat doorvoeren, hadden wij hetzelfde ondervonden.

Ein-

Eindelijk zeeker zijnde waar wij ons bevonden, stuurden wij N. ten O. Des avonds ten tien uuren de lucht helder wordende, hadden wij gelegenheid om op hetzelfde tijdstip den aanmerklijken spitsen berg bij *Prins van Wales Kaap* op de Kust van Amerika, en de Oost-Kaap van Asia met de twee aan malkander gehechte eilanden van *St. Diomedes* 'er tusfchen, in het gezigt te hebben.

Den zesden op den middag was onze Breedte naar onze rekening 67° N. en onze Lengte $191^{\circ} 6'$ O. Reeds zeer veele groote ijs-klumpen voorbijgevaaren zijnde, en gezien hebbende dat het aan de Kust van Asia nog op verscheiden plaatsen aan het land vast was, waren wij niet zeer verwonderd, ten drie uuren in den agtermiddag, een zeer groot ijs-veld te ontmoeten, dat westwaarts strekte. Dit gezigt gaf ons weinig hoop van dit jaar veel verder naar het Noorden te zullen koomen dan wij in het voorleden jaar gekoomen waren.

In den agtermiddag weinig wind hebbende, zerteden wij de sloepen uit om op de walrusfen af te gaan, die in groot aantal op de afzonderlijke stukken ijs zaten; maar zij kwamen weldra terug zonder iets opgedaan te hebben, alzo deeze dieren zeer schuw zijn, en zig altoos in het water begaven, voor zij hen binnen schoot konden krijgen.

Des

Des avonds ten zeven uren heisten wij de sloepen binnen boord, en den wind uit het Zuiden aanwakkerenden, stuurden wij N. O. met inzicht om het vast land van Amerika op te neemen tusschen 68° en 69° Breedte, daar wij hetzelfde in het vorig jaar, wegens het mistig weder, niet hadden kunnen onderzoeken. Wij wierden egter in deeze onze pooging wederom grootendeels te leur gesteld; want op den zevenden, des morgens ten zes uren, wierden wij gestuit door een groot ijs-veld, dat zig van het N. W. tot het Z. O. uitstreckte; doch kort daarop den horizont ophelderevenden, hadden wij de Amerikaansche kust in het zicht op omtrent tien mijlen afstand, zig van het N. O. ten O. tot O. uitstreckende, en liggende, volgens waarneeming, tusschen 68° en $68^{\circ} 20'$ Breedte. Alzoo het weder helder en het ijs niet hoog was, konden wij 'er zeer verre over zien. Het vertoonde zig als eene vaste digte oppervlakte, niet in het minste ontdooid en scheen ons toe ook aan het land vast te wezen.

Het weder kort daarop dampig wordende, zagen wij geen land meer, en, alzoo 'er geene mogelijkheid was om 'er nader bij te koomen, stuurden wij N. N. W. digt langs het ijs heen, en kwamen omtrent den middag om deszelfs westelijke punt, wanneer wij bevonden, dat het omtrent Noordwaarts strekte. Onze Breedte was nu, naar onze rekening, $68^{\circ} 22'$ en onze Lengte

192° 34'. Wij vervolgden onze koers naar het N. N. O. langs den zoom van het ijs, gedurende het overige van den dag, door veele losse stukken vaarende, die van het groot veld afgebrooken waren, en tegens welke de schepen, ondanks alle onze voorzigtigheid, met groot geweld stooteden. Des avonds ten agt uren voerer wij voorbij enig drijf-hout, en te middernacht liep de wind naar het N. W.; de thermometer zakte van 38° tot 31° en wij hadden geduurig buien van sneeuw en sneeuw met regen.

Den agtsten, des morgens ten vijf uren, liep de wind nog meer naar het Noorden, waardoor wij het niet langer over deezen boeg konden blijven houden wegens het ijs, maar genoodzaakt waren westwaarts te stuuren. Op deezen tijd was onze diepte verminderd tot op negentien vademmen, waaruit wij, bij vergelijking met onze waarnemingen op de diepte in het voorleden jaar, beslooten dat wij niet verder dan zes of zeven mijlen van de Amerikaansche kust waren; maar ons gezigt wierd binnen eenen veel engeren kring bepaald door eene hevige sneeuw-bui. Op den middag was de Breedte naar onze rekening 69° 21' en onze Lengte 192° 42'. Ten twee uren na den middag helderde de lucht op en wij bevonden ons dicht bij een ijs-veld, dat van het verdek zig als vast ijs vertoonde; doch uit den top van de mast kon men zien dat het uit zwaare vaste klompen

pen bestond, naar den buitensten rand dicht in een gehecht, maar binnen in zag men verscheiden stukken in vakken open water drijven. Het strekte zig van N. O. ten N. tot W. Z. W. uit. Wij voeren langs den zoom henen Zuidwaarts, om in opener water te koomen; want de sterke Noordlijke winden hadden zoo veele losse stukken doen afdrijven, dat wij 'er enigen tijd van omringd geweest waren en niet konden vermijden tegens verscheidene te stooten, alshoon wij onze top-zeilen reefden en weinig zeil voerden.

Den negenden hadden wij eene friske koelte uit het N. N. W. met zwaare buien van sneeuw en sneeuw met regen. De thermometer stond in den nacht op 28° en op den middag op 30° . Wij bleeven W. Z. W. stuuren gelijk te voeren; zoo dicht langs het groot ijs-veld houdende als wij konden, en hadden het ongeluk een gedeelte van de dubbeling van de boegen tegens de losse ijs-schollen af te schuuren en het galjoen te beschadigen. De stooten, die wij niet vermijden konden, waren dikwijls zoo geweldig, dat zij ons in groot gevaar bragten. Op den middag was onze Breedte naar onze rekening $69^{\circ} 12'$ en onze Lengte $188^{\circ} 5'$. De afwijking wierd in den agtermiddag bevonden $29^{\circ} 30'$ O. te zijn.

Alzoo wij nu omtrent veertig mijlen naar het Westen langs den zoom van het ijs gezeild waren, zonder eene opening of eene open zee agter het

zeive naar het Noorden te bespeuren, en dus geen vooruitzigt hadden van voor het tegenswoordige verder Noordwaarts te zullen kunnen stevenen, besloot Kapitein CLERKE naar het Z. ten O. te stuurèn (de eenigste streek daar geen ijs was) en te wagten tot de zomer verder zoude gevorderd zijn voor hij verdere pogingen deed om door het ijs te dringen. Dien rustchentijd meende hij te befreeden met de Baai van *St. Laurens* en de Kust ten Zuiden van dezelve op te neemen, alzoo het zeer wenschlijk zoude zijn, ingevalle wij in het toekomende door het ijs mogten beschadigd worden, zoo nabij eene haven te zijn. Wij wenschten ook nog een bezoek aan onze vrienden de *Tschutski* te geeven, bijzonderlijk zedert de berichten, die wij van den bevelhebber van *Kamtschatka* van hun ontvangen hadden.

Wij hielden dan Zuidwaarts aan tot den tienden op den middag, wanneer wij veel drijf-ijs voorbij voeren, en de wind dood stil wierd. Onze Breedte was toen volgens waarneeming $68^{\circ} 1'$ en onze Lengte $188^{\circ} 30'$. In den voormiddag voeren wij voorbij verscheiden walvischen, en in den agtermiddag heisten wij de sloepen tuit en zonden dezelve om op de walrusen jagt te maaken, die in groot aantal op de ijs-schollen zaten. Ons volk slaagde nu beter dan te vóóren en kwam met drie groote en eenen kleinen terug, terwijl zij nog verscheiden andere gedood en gekwetst hadden.

De

De heeren, die deeze jacht bijwoonden, waren getuigen van verscheiden voorbeelden van ouderliefde van deeze dieren. Zoodra zij onze sloepen het ijs zagen naderen, namen zij alle hunne jongen onder hunne vinnen en tragteden met dezelve in zee te ontkomen. Verscheiden, welke jongen gedood of gewond waren en op het water bleeven drijven, kwamen weder boven en voerden dezelve mede naar den grond, somtijds op het tijdstip dat ons volk die in de sloepen wilde neemen, en zij zagen hen dezelve zeer verre door het water met zig draagen, dat met hun bloed geverwd wierd; zij bragten hen van tijd tot tijd boven water, om lucht te scheppen, en dan dooken zij weder onder met een ijslijk gebrul. Het wijfjen in het bijzonder, welks jong gedood en in de sloep genoomen was, wierd zoo verwoed, dat het den kotter aantastte en haare twee slag-tanden door den bodem stootede.

Des avonds ten agt uren kwam 'er een koeltjen op in het Oosten, met welk wij onze koers Zuidwaarts vervolgden, en ten twaalf uren ontmoeteden wij veele groote ijschollen. Wij tragteden 'er door henen te koomen, met klein zeil, uit vrees van het schip te zullen beschadigen, en een weinig verder naar het Zuiden gekoomen zijnde, was 'er niets te zien dan een enkel vast ijs-veld, zig naar het Z. W., Z. O. en N. O. uitstreckende, zoo verre het oog-reiken kon. Deeze onverwagte

en vreeslijke hinderpaal belette de Kapitein CLERKE zijn voorneemen van de *Tschuiski* te bezoeken ter uitvoer te brengen; want daar was geen open water te zien dan terug naar het Noorden. Wij wendden dan des morgens ten drie uren en stuurden in die streek. Op den midden was onze waargenoomen Breedte $67^{\circ} 49'$ en de Lengte $188^{\circ} 47'$.

Den twaalfden hadden wij ligte windjens met dik dampig weder, en, den stroom onderzoekende, bevonden wij dat hij naar het N. W. liep met eene snelheid van eene halve knoop in een uur. Wij bleeven Noordwaarts sturen met een maatig Zuidlijk koeltjen en moel weder tot den dertienden des voormiddags ten tien uren, wanneer wij ons weder digt bij een vast ijs-veld bevonden, waaraan wij uit den top van de mast geen eind konden zien. Dit wierp alle onze hoop van verder te zullen doordringen in eens omverre, die anders aanmerkelijk was opgewakkerd door dat wij nu bijna tien mijlen waren gevorderd door eene ruimte, die wij op den negenden door ondoordringbaar ijs hadden bezet gevonden; onze Breedte was op deezen dag $69^{\circ} 37'$; en wij bevonden ons omtrent midden in het kanaal tusfchen de twee vaste landen, terwijl het ijs-veld zig van O. N. O. tot W. Z. W. uitstreckte.

Alzoo 'er nu geen het minst vooruitzicht was van verder Noordwaarts te zullen koomen in dat

ge-

gedeelte van de zee, daar wij nu waren, besloot Kapitein CLERKE nog eene en wel eene laatste pooging te doen op de Amerikaansche Kust, om te beproeven of hij *Baffins-Baai* konde naderen, alzoo wij in het voorig jaar aan die zijde verst hadden kunnen doordringen. Wij bleeven dan het overige van den dag met eene friske Oostlijke koelte tegens den wind in werken. Wij zagen verscheiden stormvogelen en Noordsche meeuwen, en voeren voorbij twee boomen, die beiden langen tijd in het water scheenen gelegen te hebben. De grootste was omtrent tien voeten lang en drie voeten in omtrek, zonder bast of takken, maar met de wortels 'er nog aan.

Den veertienden stevenden wij Oostwaarts voort met dik mistig weder, zijnde onze koers omtrent gelijklijnig met die, welke wij den agtsten en negenden gestuurd hadden, maar zes mijlen meer naar het Noorden. Den vijftienden wakkerde de wind op uit het Westen, en, de mist grootendeels door denzelfen verdreven zijnde, stuurden wij terstond Noordwaarts, om het ijs van nader bij te kunnen bezien, en in een uur tijds waren wij 'er bij; het strekte van N. N. W. tot N. O. Wij vonden het vast en dicht; de buitenste randen waren kantig en van verschillende hoogten; de binnenste oppervlakte was effen, en, naar wij gisten, van agt tot tien voeten boven de oppervlakte van de zee. Het weder het overige van den dag be-

daard wordende, voeren wij langs den zoom van het ijs, die op verscheiden plaatsen diepe baaien vormde.

In den morgen van den zestienden wakkerde de wind aan en was verzeld van menigvuldige dikke sneeuw-buien. Ten agt uren in den voormiddag woei het eené sterke koelte uit het W. Z. W., hetgeen ons onder dubbel gereefde top-zellen bragt, wanneer wij, de lucht een weinig opklaarende, ons ingesloten vonden, hebbende het ijs eensklaps een zwaai naar het Z. O. genoomen en ons van alle zijden met een enkel vast ijs-veld omringd, behalven in het Zuiden. Wij loefden dan Zuidwaarts, zijnde nu op 70°. 8' Noorder Breedte, in zes en twintig vademén wáter, en, naar wij gisten, omtrent vijf en twintig mijlen van de Kust van Amerika. De wind ten vier uren na den middag nog sterker wordende, legden wij alle de reeven in het groot en vóór-top-zeil, bergden het bezaan-top-zeil en streekten de bram-raas op het verdek. Ten agt uren, bevindende dat de diepte tot op twee en twintig vademén verminderd was, dat wij voor een bewijs hielden dat wij dicht bij de Amerikaansche kust waren, wendden wij en stuurden Noordwaarts. Wij hadden in den nacht veel wind, van sneeuw verzeld; maar den volgenden morgen wierd het helder en de wind minder sterk, en des morgens ten agt uren haalden wij de bram-raas weder bij en maakten zeil met

met den wind nog uit het W. Z. W. Op den middag waren wij, naar waarneeming, op $69^{\circ} 55'$ Breedte en op $194^{\circ} 30'$ Lengte. Tegens den avond verslapte de wind en te middernacht was het stil geworden.

Den agttienden, des morgens ten vijf uren, kwam 'er een koeltjen op uit het O. N. O., met welk wij onze koers Noordwaarts vervolgden, om zoo ras doenlijk weder aan het ijs te koomen. Wij voeren voorbij enige kleine stukken drijf-hout, en zagen veele papegaal-duikers, en de kleine ijs-stormvogeltjens, gelijk ook verscheiden walvis-schen. Op den middag was onze Breedte, volgens waarneeming, $70^{\circ} 26'$ en de Lengte $194^{\circ} 54'$; de diepte drie en twintig vademen; het ijs strekte van N. tot O. N. O. en was omtrent drie Engelsche mijlen van ons. Ten een uur na den middag, bevindende dat wij dicht bij een vast ijsveld waren, dat zig van W. N. W. tot in het Oosten uitstreckte, wendden wij, en, den wind naar het Westen loopende, stuurden wij Oostwaarts, langs deszelfs zoom, tot des avonds ten elf uren. Toen eene zeer dikke mist kriigende, en de diepte tot op negentien vademen afneemende, loefden wij Zuidwaarts. Wij namen heden eene afwijking van het kompas waar van $31^{\circ} 20'$ O. Het is opmerklijk dat, schoon wij op het vast ijs geene walrusen zagen, zij egter in kudden en in groe-

ter menigten op de afzonderlijke schotfen waren dan wij ooit te vooren gezien hadden. Des avonds omtrent negen uren zag men eenen witten beer digt bij de *Ontdekking* voorbij zwemmen; hij zwom naar het ijs, op hetwelk zig nog twee andere bevonden.

Den negentienden, des morgens ten een uur, de lucht opklaarende, stuurden wij weder N. O. tot twee uren, wanneer wij voor de tweede reis zoo volkoomen ingesloten waren, dat 'er geene opening was dan in het Zuiden, naar welke wij dan ook koers hielden, met eene zeer stille zee en met zeer gunstig weder langs denzelfden weg terug keerende dien wij gekoomen waren. Wij zijn niet in staat geweest verder Noordwaarts door te dringen dan wij nu waren, wanneer onze Breedte $70^{\circ} 33'$ was, en dit was op vijf mijlen na zoo verre als wij in het vorig jaar geweest waren. Wij stuurden Z. Z. W. met flappe winden uit het N. W. langs den zoom van het groot ijs-veld, dat aan onze flinkerhand lag en zig ruschten ons en het vaste land van Amerika uitstrekke. Onze Breedte was volgens waarneeming op den middag, $70^{\circ} 11'$ en onze Lengte $196^{\circ} 15'$, en de diepte zestien vademen. Uit deeze omstandigheid beslooten wij dat de *Ijs-Kaap* nu slechts zeven of agt mijlen van ons lag; doch, schoon de lucht over het algemeen helder was, was hij tegelijk dam-

ren
nda
eer
hij
an-

ur,
O,
eia
ene
wij
zee
zeg
Vij
oor
nze
na
en.
het
dat
en
nze
g,
ote
oe-
of
hr
ijk
n-

ERNST H. BECKER

NYE-BEER.

V
L
C
I
Z
Z
d
d

dampig aan den gezigt-einder, zoo dat wij niet konden verwagten dezelve in het gezigt te zullen krijgen.

In den agtermiddag zagen wij twee witte beeren in het water, op welke wij onmiddelijk jagt maakten met de jol, en wij hadden het goed geluk beiden te dooden. Den grootsten, die waarschijnlijk de moeder van den jongsten was, eeras gefchoten zijnde, wilde de laatste hem niet verlaaten, schoon hij gemaklijk op het ijs zoude hebben kunnen ontkoomen, terwijl het volk hunne shaphaanen weder laadde; maar hij bleef rond zwemmen tot hij, verscheiden schooten ontvangen hebbende, gedood wierd.

De afmeetingen en zwaarte van den grootsten waren als volgt:

	voet.	duim.
Van den smoel tot het eind van den staert	7	2
Van den smoel tot het schouderbeen	2	3
Hoogte van den schouder	4	3
Omtrek bij de voorste pooten	4	10
Breedte van de voorste voeten	0	10
Zwaarte van de vier kwartieren	496	℥
Zwaarte van de vier kwartieren van den kleinsten	256	℥

De afmeetingen van deezen witten beer met dien van Lord MULGRAVE vergelijkende, wierden zij bijna juist eveneens gevonden, behalven

in den omtrek, die bij den onzen veel minder was.

Deeze dieren verschaften ons enige uitmuntende maalen versch vleesch. Het vleesch had wel eene sterke visch-smaak, maar was in alle opzigten oneindig beter dan dat van den walrus, dat wij egter ons volk wederom zonder veel moeite overhaalden boven hun pekels-vleesch te verkiezen.

Den twintigsten, des morgens ten zes uren eene dikke mist opkoomende, verlooren wij het ijs twee uren uit het gezigt; maar de lucht weder ophelderende, zagen wij het groot ijs-veld weder in het Z. Z. O., wanneer wij tegens den oosten wind naar hetzelfde oploefden, in verwagting van de Amerikaansche kust in het Z. O. in het gezigt te krijgen, dat ons ten half elf gelukte. Op den middag was onze Breedte naar rekening $69^{\circ} 33'$ en onze Lengte $194^{\circ} 53'$, en de diepte negentien vademen. Het land strekte zigs van Z. ten O. tot Z. Z. W. $\frac{1}{2}$ W. uit op den afstand van agt of tien mijlen, zijnde hetzelfde, dat wij voorleden jaar gezien hadden; maar thans was het veel meer met sneeuw bedekt dan op dien tijd, en naar alle waarschijnlijkheid was het ijs aan het land vast. Wij bleeven in den agtermiddag door eene zee van los ijs zeilen, en hielden zoo dicht naar land als de wind, die O. Z. O. was, ons wilde toelaaten. Ten agt uren, den wind ver-

verflappenden, kwam 'er eene dikke mist op, en eene draaijing in het water ziende, beproefden wij den stroom, dien wij bevonden naar het O. N. O. te loopen, met eene drift van eene Engelsche mijl in elk uur, waarom wij beslooten, gedurende den nacht, voor den wind af te sturen, om dien dood te zeilen en ons te verzetten tegens de groote losse ijs-schotten, die ons naar het land dreeven. De diepte was te middernacht twintig vademen.

Den een en twintigsten, des morgens ten agt uuren de wind opwakkerende, en de lucht ophelderende, zagen wij de Ametikaansche kust in het Z. O. op den afstand van agt of tien mijlen en loefden 'er naar toe; maar wierden wederom tegengehouden door het ijs en genoodzaakt Westwaarts af te houden langs desselvi zoom. Op den middag was onze Breedte, naar onze rekening, $69^{\circ} 34'$ en onze Lengte 193° , en de diepte vier en twintig vademen.

Naardien dan een onafgebrooken vast ijs-veld alle poogingen, die wij doen konden, om het land meer te naderen, vrugtloos maakte, en zig, naar wij oordeelden, tot aan hetzelfde uitstrekke, zeiden wij een laatst vaarwel aan eenen Noord-Ooster doortogt naar Oud Engeland. Men vergunne mij in Kapitein CLERKES eigen woorden de redenen van dit besluit op te geeven, gelijk ook van zijne toekomende ontwerpen, en

te meer, omdat het het laatste is, dat de staat van zijne gezondheid hem toeliet neder te schrijven.

„ Het is nu onmogelijk in het minste verder
 „ Noordwaarts voort te stevenen op deeze kust
 „ (Amerika), en het is even onwaarschijnlijk dat
 „ deeze verbaazende klomp ijs smelten zal in de
 „ weinige zomer-weeken, die 'er nog van deezen
 „ zomer overschieten; maar het is te denken dat
 „ het, gelijk het nu is, eene onoverkoomlijke
 „ hinderpaal zal blijven tegens alle poogingen,
 „ welke wij met mogelijkheid zouden kunnen
 „ doen. Ik meen dan dat de beste stap, dien wij
 „ doen kunnen voor den dienst, is de zee over
 „ te steeken naar de Asiatische kust en te zien
 „ of wij eene opening kunnen vinden, die ons
 „ zal toelaaten verder Noordwaarts door te drin-
 „ gen; zoo niet, dan te zien wat 'er meer op die
 „ kust zal te doen zijn, daar ik hoop, maar mij
 „ niet durf vleien, beter te zullen slaagen; want
 „ de zee is nu zoo met ijs opgestopt, dat 'er,
 „ vrees ik, volstrekt niet door te koomen zal
 „ zijn.”

VIERDE HOOFDSTUK.

Vrugtlooze poogingen om Noord-Westwaarts door het ijs door te dringen. Gevaar, waarin de Ontdekking geraakt. Walrusfen gedood. Nieuwe hindernissen van het ijs. Schade door de Ontdekking geleden. Kapitein CLERKES besluit om Zuidwaarts te stevenen. Vreugde van het scheepsvolk daar over. Wij vaaren voorbij Serdze Kamen. Wij keeren door Beerings-Straat terug. Onderzoek van de uitgestrektheid van de Noord-Oost-Kust van Asia. Redenen om MULLERS kaart van het Voorgebergte van de Tschutski te verwerpen. Redenen om te gelooven dat de Kust zig niet tot verdere breedte uitstrekt dan 701° N. Algemeene aanmerkingen over de onmogelijkheid van eenen Noord-Ooster of Noord-Wester doortogt van den Atlantischen Oceaan in de Stille Zee te vinden. Vergelijking van onze verrigtingen in de jaaren 1778 en 1779. Aanmerkingen over de zee en de kusten ten Noorden van Beerings-Straat. Wij vaaren voorbij het eiland St. Laurens. Het eiland Mednoi. Dood van Kapitein CLERKE. Kort bericht van zijne verrigtingen in den zee-dienst.

Kapitein CLERKE dan, om de redenen, in het laatst van het voorgaand hoofdstuk opgegeeven,
be-

besloten hebbende alle verdere poogingen op de Kust van Amerika op te geeven en eene laatste pooging om eenen doortogt te vinden op de kust van het daar over liggend vast land te doen, bleeven wij in den agtermiddag van den een en twintigsten Julij W. N. W. stuuren door veel los ijs. Des avonds ten tien uuren, het groot ijs-veld door de mist regt vooruit ontdekkende en wel zeer dicht bij ons, en niet gaerne Zuidlijk willende stuuren, zoo lang wij zulks met mogelijkheid vermijden konden, loefden wij tegens den Oostlijken wind op en stevenden Noordwaarts; maar een uur daarna, het weder opklaarende, en wij onszelve door een vast ijs-veld aan alle zijden omringd vindende, uitgezonderd in het Z. Z. W., wendden wij en stuurden naar die streek, om 'er van vrij te koomen.

Den twee en twintigsten op den middag was onze Breedte bij waarneeming $69^{\circ} 30'$ en onze Lengte $187^{\circ} 30'$. In den agtermiddag kwamen wij wederom aan het ijs, dat zig naar het N. W. en Z. W. uitstrekke, en ons noodzaakte onze koers Zuidwaarts te rigten, ten einde het te boven te zeilen.

Het is der moeite waerdig aan te merken dat wij zedert den agtsten deezer maand deeze zee tweemaal waren overgevaaren in lijnen, ten naastenbij evenwijdig met de koers, die wij thans gehouden hadden, dat wij in den eersten van deeze over-

tog-

togten niet in staat waren op agt of tien mijlen ra zoo verre naar het Noorden door te dringen als in den tweeden, en dat wij in den laatsten weder een vast ijs-veld gevonden hadden, gemeenlijk omtrent vijf mijlen ten Zuiden van daar het zig bij de voorige overvaart bevond. Alzoo dit bewees dat de groote vaste ijs-velden, die wij zagen, beweeglijk waren of verminderden, laat het tegelijk geene wel gegronde verwagting over van in de gunstigste jaargetijden veel verder te zullen koomen.

Des avonds ten zeven uren, het weder dampig en geen ijs in het gezicht zijnde, stuurden wij Westwaarts; doch ten half negen uren, de mist opklaarende, bevonden wij ons in het midden van los ijs en digt bij het groot ijs-veld; wij hielden het dan op den wind, die nog Oostlijk was, en bleeven tegens den wind op laveeren gedurende den nacht, in hoop van de losse stukken te boven te zullen zeilen, welke de sterke wind in zulke menigte op ons aan dreef, dat wij in baarblijkelijk gevaar waren van 'er in bezet te zullen geraaken.

In den morgen van den drie en twintigsten, was het open water, in welk wij heen en weder bleeven vaaren, niet meer dan anderhalve Engelsche mijl groot en verminderde alle oogeblikken. Eindelijk na onze uiterste poogingen aangewend te hebben om vrij van het los ijs te geraa-

raaken, wierden wij tot de noodzaaklijkheid gedreven om 'er Zuidwaarts door henen te breeken, dat wij ten half agt uren ter uitvoer bragten, doch niet zonder enige zeer zwaare stooten tegens het schip te krijgen. *De Ontdekking* slaagde zoo wel niet; want ten elf uren, toen zij 'er haast uit was geraakt, wierd zij zoodanig door verscheiden groote schotzen bezet, dat zij in haaren loop gestuit wierd, en onmiddelijk naar lij drijvende, verviel zij mer de zijde tegens den rand van een zeer groot ijs-veld, en tegelijk eene open zee te loefwaart hebbende, deden de golven haar sterk op hetzelfde stooten. Deze klomp brak, of verzette zig eindelijk in zoo verre, dat zij gelegenheid had om nog eene pooging te doen om te ont-koomen; maar ongelukkig viel het schip, voor het gang genoeg gekregen had om naar het roer te luisteren, weder aan lij tegens eene andere schots, en de zwaare zee het onveilig maakende om te loefwaart over te leggen, en geene kans ziende om vrij te koomen, drongen zij in eene kleine opening, rolden de zeilen op en maakten zig mer ijs-haaken vast.

In deeze gevaarlijke omstandigheid zagen wij het op den middag omtrent drie Engelsche mijlen van ons, in het N. W., terwijl een frisse stooker uit het Z. O. nog meer ijs naar het N. W. dreef en het ijs-veld vergrootte, dat tuschen ons in lag. Onze Breedte was volgens onze rekening $69^{\circ} 8'$

en onze Lengte 187° , terwijl de diepte agt en twintig vadem was. Om het akelig vooruitzigt, dat ons begon te bekruipen, nog te vermeerderen, wierd het weder, in den agtermiddag ten half vijf uren, zoo dik en dampig dat wij *de Ontdekking* uit het gezigt verlooren; doch om in staat te blijven haar alle hulp te bewijzen, die in ons vermogen was, bleeven wij dicht langs den zoom van het ijs vaaren. Ten zes uren liep de wind om naar het Noorden, en gaf ons enige hoop dat het ijs zoude wegdrijven en haar verlossen, en alzoo het in dat geval onzeker was in welken toestand zij 'er af zoude koomen, bleeven wij alle half uur een schot doen, om eene scheiding te verhoeden. Onze vrees voor haare veiligheid hield niet op voor negen uren, wanneer wij haar onze schooten hoorden beantwoorden, en kort daarop door haar gepraaid wordende, vernamen wij dat het ijs, bij het omloopen van den wind, was begonnen uit een te drijven, en dat zij, alle hanna zeilen bijzettende, 'er door gebrooken waren. Wij vernamen verder dat zij, terwijl zij in het ijs bezet geweest waren, bevonden hadden dat het schip met het groot ijs-veld Noord-Oostwaarts dreef, met eene snelheid van eene halve Engelsche mijl in een uur. Het speet ons te zien dat *de Ontdekking* een groot gedeelte van de dubbeling van den boeg had afgeschuurd en zeer lek geworden was van de stooten, die zij ontvangen

had, toen het schip tegens den kant van het ijs viel.

Den vier en twintigsten hadden wij frisse koelten uit het Z. W. met dampig weder, en bleeven Zuid-Oostwaarts stevenen tot elf uren in den voormiddag, wanneer onze loop andermaal gestremd wierd door een groot stuk los ijs, zig van N. N. O. door het O. tot het Z. Z. O. uitstreckende, en aan welk (schoon de lucht tamelijk helder was) wij geen eind konden zien. Wij bleeven dan tegens den wind op laveeren en op den middag was onze Breedte, naar waarneeming, $68^{\circ} 53'$ en onze Lengte 188° ; de afwijking van het kompas $22^{\circ} 30'$ O. Ten vier uren na den middag wierd het stil en wij zetteden de sloepen uit om op de walrusfen af te gaan, waarvan 'er aan alle kanten ontzagchelijke kudden waren. Wij doodden 'er tien, dat zoo veel was als wij gebruiken konden om te eeten, of om lamp-olie te maaken. Wij hielden het met deezen wind uit het Z. W. langs den zoom van het ijs, dat zig in eene rigting bijna regt Oost en West uitstreckte tot in den morgen van den vijf en twintigsten ten vier uren, wanneer wij agter hetzelfde eene open zee in het Z. O. ziende, dien weg stuurden, met oogmerk om 'er door heen te breeken. Ten zes uren waren wij 'er door en bleeven het overige van den dag Zuid-Oostwaarts stuuren, zonder enig ijs in het gezigt. Op den middag was onze Breedte bij waarneeming $68^{\circ} 38'$ en

en onze Lengte $189^{\circ} 9'$, en de diepte dertig vademmen. Te middernacht wendden wij en stuurden Westwaarts, met eene friske koelte uit het Zuiden, en den zes en twintigsten, des voormiddags ten tien uuren, vertoonde zig het ijs weder, zig van N. W. tot Z. uittrekkende. Het schein los en door de kracht van den wind Noordwaarts te drijven. Op den middag namen wij eene Breedte waar van 68° N. en eene Lengte van $188^{\circ} 10'$ O. en wij peilden grond met agt en twintig vademmen. Het overige van den dag en tot den zeven en twintigsten op den middag bleeven wij heen en weder vaaren, om verschillende ijs-schotsen te mijden. Op den middag waren wij, volgens onze waarneming, op $67^{\circ} 47'$ Breedte en op 188° Lengte. Ten twee uuren in den agtermiddag zagen wij het vast land in het Z. ten O.; en ten vier uuren, hebbende zedert den middag met eenen Z. Z. O. wind Z. W. gestevend, waren wij van losse ijs-schotsen omringd, met het vast ijs-veld in ons gezigt, in eene N. ten W. en Z. ten O. strekking loopende, zoo verre het oog reiken kon, agter welk wij de Kust van Asia zagen in het Z. en Z. ten Oosten.

Alzoo het nu nodig was een besluit te neemen omtrent de koers, welke wij thans stuurden, zond Kapitein CLERKE eene sloep, met de timmerlieden, aan boord van *de Ontdekking*, om onderzoek te doen naar de schade, die zij gekregen

had. Zij keerden in den avond terug met bericht van Kapitein GORE en de timmerlieden van beiden de schepen, dat de schade, die zij gekregen hadden, zoo groot was, dat 'er drie weeken tijds zouden vereischt worden om die te herstellen, en dat het daartoe nodig zoude zijn in de eene of andere haven in te loopen.

Dus bevindende dat onze verdere voortgang Noordwaarts, zoo wel als eene grooter nadering van het een of ander vast land, gestuit wierd door eene zee met ijs opgestopt, oordeelden wij het nadeelig voor den dienst, door de veiligheid van de schepen in gevaar te stellen, zoo wel als vrugteloos met opzigt tot het doel onzer reis, verdere poogingen te doen om 'er door te koomen. Deeze overweelingen, gevoegd bij de berichten van Kapitein GORE, deden Kapitein CLERKE besluiten geen tijd meer te verliezen in hetgeen hij begreep eene ondoenlijke zaak te zijn; maar naar *Awatska-Baai* te zeilen, om aldaar onze schade te herstellen, en, voor de winter begon en alle verdere poogingen om ontdekkingen te doen, onuitvoerbaar maakte, de Kust van *Japan* op te neemen.

Ik wil niet verbergen dat de vreugde elks aanzigt opluikte, zoo dra het besluit van Kapitein CLERKE bekend gemaakt wierd. Wij waren alle eene scheepvaart vol gevaar en waarin de uiterste standvastigheid met geene de minste waarschijnlijkheid

heid van eenen goeden uitflag was beraald geworden, hartlijk moede. Wij wendden dan ons aanzigt naar huis, na eene afwezigheid van drie jaaren, met eene blijdschap en een vergenoegen, die, ondanks de verveelende reis, welke ons nog te doen stond, en den ontzagchelijk langen weg, dien wij nog af te leggen hadden, zoo ongedwongen en mischien zoo sterk gevoeld wierden als of wij reeds in het gezigt van de Engelsche kust geweest waren.

Den agt en twintigsten laveerden wij tegens den wind in met eene friske koelte uit het Z. O., hebbende de Kust van Asia nog in het gezigt. Ten vier uren in den morgen lag de Kaap, welke wij, op het gezag van MULLER, *Serdze Kamen* (*) genoemd hebben, zes of zeven mijlen in het Z. Z. W. Wij zagen op verscheiden plaatsen op de toppen der bergen, die ter wederzijde van de Kaap binnens lands oprijzen, uitsteekzels van eene aanmerkelijke hoogte, die het voorkoomen van zwaare rotsen of steenen pijlaaren hadden.

Den negen en twintigsten den wind nog tegens blijvende, vorderden wij maar weinig Zuidwaarts. Te middernacht hadden wij dik mistig weder, verzeeld van eene koelte uit het N. N. W., met welke wij Z. Z. O. koers stuurden door de Straat, en had-

(*) Dit woord betekent *steenen hart*.

hadden geen land in het gezigt tot den dertigsten, des avonds ten zeven uren, wanneer, de mist opklaarende, wij de *Prins van Wales Kaap* in het Z. ten O. zes mijlen van ons zagen, en het eiland *St. Diomedes* Z. W. ten W. Nu veranderden wij onze koers naar het Westen en kwamen ten agt uren aan de *Oost-Kaap*, die te middernacht vier mijlen in het W. ten N. van ons lag. In den nacht stuurden wij Z. Z. W. met eene friske koelte uit het W. N. W., en den een en dertigsten, ten vier uren in den morgen, lag de *Oost-Kaap* N. N. O. en het Noord-Oostlijk gedeelte van de Baai van *St. Laurens* (daar wij vooreden jaar geankerd waren geweest) W. ten Z., op den afstand van vier mijlen. Alzoo wij niet tegens den wind op konden laveeren zonder meer tijd te verspillen dan het voorwerp scheen te verdienen, liepen wij de baai dwarsch over, terwijl het ons, toen wij 'er voorbij voeren, zeer speet deeze gelegenheid te moeten laten voorbijgaan om een tweede bezoek aan de *Tschutski* te geeven. Op den middag was onze Breedte bij waarneeming $65^{\circ} 6'$ en onze Lengte 189° . De zuidlijke punt van de Baai van *St. Laurens* lag N. ten W. $\frac{1}{2}$ W. zeven of agt mijlen van ons. In den agtermiddag wierd de afwijking bevonden $22^{\circ} 50'$ O. te wezen.

Daar wij nu *Beerings-Straat* weder door zijn en voor altijd afscheid van de Noord-Oost-Kust van

van Asia genoomen hebben, zal het bij deeze gelegenheid niet ongepast zijn de gronden op te geven, waarop wij het gewaagd hebben twee algemeene gevolgtrekkingen aan te neemen met opzigt tot derzelve uitgestrektheid, tegens de gedagten van den Heer MULLER. De eerste is dat het voorgebergte, de *Oost-Kaap* genoemd, inderdaad de oostlijkste punt van dat gedeelte der waereld is, of, in andere woorden, dat het vast land zig in lengte niet verder uitstrekt dan tot $190^{\circ} 22' O.$, de tweede dat de Breedte van het noord-oostlijkst eind ten Zuiden van 70° Noorder Breedte valt. Met opzigt tot het eerste, zoo 'er zulk land is, moet het noodwendig ten Noorden van 69° liggen, daar de ontdekkingen, op deeze reis gedaan, eindigen, en daarom zal de waarschijnlijke strekking van de kust na dit punt de vraag zijn, die ik in de eerste plaats zal trachten te onderzoeken.

Alzoo de Russische natie de eenigste is, die tot hiertoe deeze zeeën bevaaren heeft, moet alle onze onderrigting omtrent de ligging van de kust ten Noorden van *Noord-Kaap* noodwendig uit de kaarten en dagverhaalen van diegeenen gehaald worden, welke, op verschillende tijden, zijn gebruikt geworden om de grenzen van dat rijk op te neemen, en die zijn, voor het grootste gedeelte, zoo gebrekkig, zoo verward en elkanderen wederspreekende, dat het niet gemakkelijk is een duidlijk

denkbeeld te vormen van hunne voorgewende, en nog minder de som op te maaken van hunne wezenlijke ontdekkingen. Hierom blijft de uitgestrektheid en de gedaante van het schiereiland, door de *Tschutski* bewoond, nog een punt, waarover de Russische aardrijks-beschrijvers zeer verdeeld zijn. De Heer MULLER ondersteelt in zijne kaart, in het jaar 1754 uitgegeeven, dat dit land zig Noord Oostwaarts uitstrekt tot den 75° Breedte en tot 190° Ooster Lengte van *Greenwich*, en dat het eindigt in eene ronde kaap, die hij *Tschukotskoi Nofs* noemt. Ten Zuiden van deeze Kaap denkt hij dat de kust eene baai vormt ten Westen, die, op $67^{\circ} 18'$ begrensd wordt door *Serdze Kammen*, de noordlijkste punt, die door BEERING op zijnen togt in het jaar 1728 gezien is. De kaart, in het jaar 1776 door de Akademie te Petersburg uitgegeeven, geeft het geheel schiereiland eene geheel nieuwe gedaante, plaatsende deszelfs noord-oostlijkst eind op 73° Breedte en $178^{\circ} 30'$ Lengte. De oostlijkste punt op $65^{\circ} 30'$ Breedte en $189^{\circ} 30'$ Lengte. Alle de andere kaarten, die wij zagen, zoo gedrukte als getekende, verschillen tusschen deeze twee, denklijk meer naar de verbeelding van de maakers dan op gronden van naauwkeuriger narichten. Het eenigst punt, waarin zij in het algemeen overeenkoomen, zonder enige aanmerkelijke afwijking, is in de plaatsing van de Oost-Kaap op 66° Breedte. De
ge-

gedaante van de kust, zoo ten Zuiden als ten Noorden van deeze Kaap, is op de kaart van de Akademie zeer gebrekkig en kan geheel verworpen worden. Op die van MULLER gelijk de kust naar het Noorden zeer veel naar dezelve zoo als die door ons is opgenoomen, zoo verre zulks geschied is, behalven dat zij niet genoeg westwaarts strekt, slechts 5° Lengte terugwijkende tuschen 66° en 69° Breedte, daar zij inderdaad bijna 10° terugwijkt. Tuschen 69° en 74° Breedte doet hij de kust naar het N. en N. O. ombuigen en een aanmerkelijk voorgebergte vormen. Op welken grond zal ik nu onderzoeken.

De Heer COXE, wiens naauwkeurige naspooringen over dit onderwerp zijn gevoelen een groot gewigt bijzetten, is overtuigd dat geen ander dan DESHNEFF en zijn gezelschap het eind van deeze *Nofs* is voorbij gevaaren; hij zeilde uit de rivier *Kovyma* in het jaar 1648, en men denkt dat hij om dezelve de *Anadir* in gevaaren zij. Alzoo het verhaal van deeze reis, waarvan de Leezer een uittrekzel kan vinden in des Heeren COXES bericht van de Russische ontdekkingen, geene aardrijkskundige aftekening bevat van de kust, welke hij is langs gezeild, moet derzelve plaatfing gegist worden uit toevallige omstandigheden, en uit deeze blijkt zeer duidlijk dat de *Tschukotskoi Nofs* van DESHNEFF niets anders is dan het voorgebergte, door Kapitein COOK de *Oost-Kaap*

genoemd. Van de *Nofs* spreekende, zegt hij: „ Men kan van de land-engte, met eenen goeden „ wind, in drie dagen en drie nachten naar de „ *Anadir* zeilen.” Dit komt naauwkeurig overeen met de ligging van de *Oost-Kaap*, die omtrent honderd twintig mijlen van den mond van de *Anadir* ligt; en alzoo 'er geene andere land-engte Noordwaarts gevonden wordt tusschen deeze en 69° Breedte, is het klaar dat hij, met deeze beschrijving, of deeze Kaap, of eene andere ten Zuiden van dezelve moet bedoelen. Op eene andere plaats zegt hij: „ Over de land-engte liggen „ twee eilanden in de zee, op welke men volk „ van de Tschutskische natie zag, die stukken van „ walrus-tand door de lippen gestookten hadden.” Dit strookt wederom volmaakt met de twee eilanden, ten Zuid-Oosten van de *Oost-Kaap* gelegen. Wij zagen 'er wel geene inwooneren op, maar het is in het geheel niet onwaarschijnlijk dat 'er eene bende Amerikanen van het daar tegens over liggend vast land, op welke deeze beschrijving naauwkeurig past, op dien tijd toevallig kan geweest zijn, welke hij zeer wel verkeerdlijk voor *Tschutskis* kan aangezien hebben. (*)

Dee-

(*) Uit de omstandigheden, in een voorgaand Deel verhaald, die *Sede-Eiland* deszelfs naam gegeven heeft, blijkt dat de inwooneren van de nabijgelegene vaste landen somtijds de kleine eilanden bezoeken, welke tusschen dezelve

Deze twee omstandigheden zijn van eenen zoo treffenden en ondubbelzinnigen aart, dat zij mij beslissend voorkoomen met opzigt tot de *Tschukotskoi Nofs*, niettegenstaande 'er andere van eenen twijfelachtigen aart zijn, die wij van denzelfden hebben, en die ik nu in aanmerking moet neemen. „ Om van de *Kovyma* naar de *Anadir* te gaan, ” zegt DESHNEFF, „ moet men eene groote kaap „ omvaaren, die zig verre in zee uitstrekt, ” en daarna, „ deze Kaap steekt tusschen N. en N. O. „ uit. ” Het was uit de uitdrukkingen in deze plaat-

zelve liggen, waarschijnlijk om te vishen of om pelertijen te bekoomen.

Het blijkt ook uit het bericht van POPOFF, van welk ik hierna gelegenheid zal hebben omstandiger te spreken, dat de algemeene gelijkenis tusschen het volk, dat op deze eilanden gezien wordt, en de *Tschutski* genoegzaam was om DESHNEFF in de dwaaling te brengen, dat hij hen voor dezelfde hield. „ Over de *Nofs* (zegt hij) ligt een „ eiland van eene maatige grootte, zonder boomen, welks „ inwooners in het utwendige naar de *Tschutski* gelijken, „ schon eene geheele andere natie zijnde, wel niet talrijk, „ maar egter haare elgen taal spreekende. ” En op eene andere plaats: „ Men kan in eenen halven dag in een *baï-* „ *dare* van de *Nofs* naar het eiland reizen; agter hetzelfde „ ligt een groot vast land, dat bij helder weder van het „ eiland kan gezien worden. Als het weder goed is, kan „ men in eenen dag van het eiland naar het vast land „ reizen. *De bewooners van het vast land gelijken naar* „ *de Tschutski, behalven dat zij eene andere taal spre-* „ *ken.* ”

plaatsen dat MULLER aanleiding kreeg om het land der *Tschutski* die gedaante te geeven, welke wij op zijne kaart vinden; doch ware hij bekend geweest met de ligging van de *Oost-Kaap*, gelijk die door Kapitein COOK bevonden is, en de aanmerkelijke overeenkomst tusfchen dezelve en dit voorgebergte of deeze land-engte (want men moet acht geeven dat DESHNEFF daarmede doorgaans van dezelfde zaak fchijnt te fpreken) in de reeds gemelde bijzonderheden, vertrouw ik dat hij deeze uitdrukkingen enkel op zigzelve niet gewigtig genoeg zoude geoordeeld hebben om daarom het Noord-Oostlijk eind van Afia zoo verre Noordwaarts of Oostwaarts uit te ftrekken; want deeze uitdrukkingen zijn, in alle geval, niet onbestaanbaar met het gevoelen, dat wij aangenoomen hebben, zoo wij onderstellen dat DESHNEFF deeze ftrekkingen opgenoomen heeft uit de kleine bogt, die ten Westen van de Kaap ligt.

Het bericht van den Kofak POPOFF, in het jaar 1711 aan de *Anadirskoi ofrog* gegeeven, fchijnt het volgend gezag te zijn, waarop MULLER zig gegrond heeft, en behalven deeze twee ken ik geen ander. Deeze Kofak wierd met verfcheiden andere over land gezonden om fchatting op te haalen van de onafhanklijke *Tschutski* ftammen, die omtrent de *Nofs* woonden. De eerste omftandigheid in het bericht van deeze reis, die tot het kennen van de ligging van *Tschukotskoi*

koi Nofs leiden kan, is derzelve afstand van *Anadirsk*; en deeze wordt opgegeeven als tien weeken reizens met geladen ren-dieren, waarbij gevoegd wordt dat zij slechts zeer korte dag-reizen deden. Het is onmogelijk uit een zoo onbepaald bericht veel besluiten te trekken; dan, alzoo de afstand tuschen de *Oost-Kaap* en de *Ostrog* van meer dan twee honderd mijlen in eene regte lijn is, en daarom kan ondersteld worden twaalf of vijftien Engelsche mijlen daags toe te laten, kan derzelve ligging niet onbestaanbaar gerekend worden met *POPOFFS* rekening. De volgende omstandigheid, in deeze opgave vermeld, is dat hun weg langs den voet eener rots liep, *Matkol* genaamd, in het diepst van eene groote golf gelegen. Deeze golf onderstelt *MULLER* de baai te zijn, welke hij tuschen 66° en 72° geplaatst heeft, en daarom plaatst hij de rots *Matkol* in het midden van dezelve; maar het schijnt even waarschijnlijk, zelfs al hadden wij zoo veele redenen niet om aan het bestaan dier baai te twijfelen, dat zij een gedeelte is van de golf van *Anadir*, welke zij ongetwijfeld moesten aandoen op hunnen weg van de *Ostrog* naar de *Oost-Kaap*.

Och dat deeze zaak buiten allen kijf schijnt te stellen en te bewijzen dat de Kaap, door *POPOFF* bezogt, niet ten Noorden van 69° Breedte kan liggen, is dat gedeelte van zijn bericht, dat ik reeds heb aangehaald, betreklijk het eiland, over
de

de *Nofs* liggende, van welk het vast land aan den overkant kan gezien worden; want, alzo de twee vaste landen, op 69° Breedte, zoo verre van malkanderen gewezen zijn, dat zij meer dan drie honderd Engelsche mijlen van elkaer verwijderd liggen, is het ten hoogsten onwaarschijnlijk dat de Afiatische kust weder zoo zeer Oostwaarts zoude strekken, dat zij bijna in het gezigt van de kust van Amerika zoude koomen.

Zoo deeze bewijzen beslissende gevonden worden tegens het bestaan van het schiereiland van de *Tschutski*, gelijk het door MÜLLER gerekend is, zal 'er uit volgen dat de *Oost-Kaap* de *Tschukotskoi Nofs* van de vroegere Rusische zee-vaarers is; (*) en bij gevolg, dat de onbeschreven kust van 69° Breedte tot den mond van de rivier *Kovyma* eenvormig meer of min naar het Westen moet strekken. Nog een ander is dat de *Tschukotskoi Nofs* altoos wordt beschreven als de zee van *Kovyma* van die van *Anadir* scheidende, dat niet zoude kunnen wezen, zoo 'er in de hooger breedten eene aanmerklijke kaap naar het N. O. had-

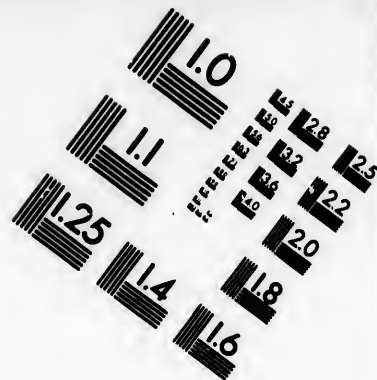
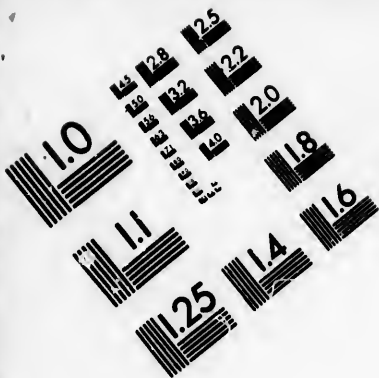
(*) Ik zeg de vroegere Rusische zee-vaarers, omdat BEERING, dien wij ook gevolgd hebben, en na hem alle de laatste Rusische aardrijks-beschrijvers, deezen naam aan de Zuid-Oost-kaap van het schiereiland der *Tschutski* gegeven hebben, die voorheen de *Anadirskoi Nofs* genoemd wierd.

hadde uitgestookten. Dus wordt 'er in het bericht, te *Anadirsk* ingewonnen, gezegd dat, „ over de „ *Nofs*, aan beiden zijden, zoo wel in de zee van „ *Kovyma* als in die van *Anadir*, zoo men zegt, „ op eenen grooten afstand een eiland gezien „ wordt, dat de *Tschutski* een groot land noemen, en dat zij zeggen bewoond te worden „ door volk, dat groote tanden in hunne monden „ zetten, die door huone ~~wanden~~ heen steeken.” Dan volgt 'er eene beschrijving van dat volk en hun land, die juist overeenkomt met onze berichten van het vast land aan den overkant.

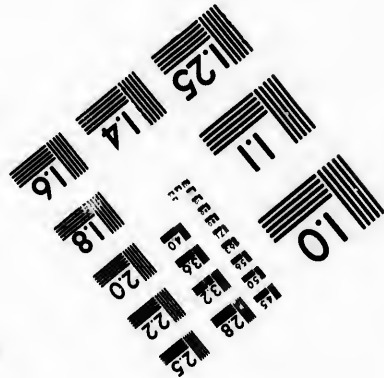
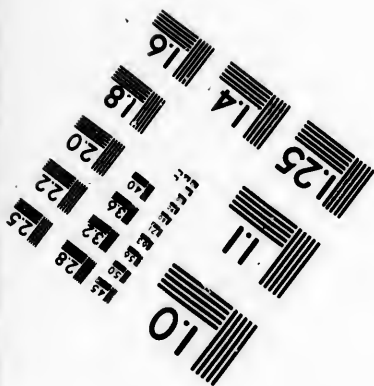
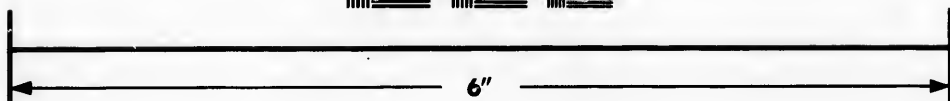
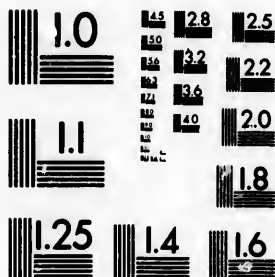
De laatste vraag, die zig opdoet, is tot welk eenen graad van Noorder Breedte deeze kust zig uitstrekt voor zij meerragt Westwaarts loopt. Zoo de ligging van den mond van de *Kovyma*, zoo in Lengte als Breedte, naauwkeurig bepaald ware, zou het mischien niet zeer moeilijk zijn omtrent dat stuk eene waarschijnlijke gissing te vormen. Kapitein COOK was altijd vast van gedagten dat de Noordlijke kust van Asia, van de *Indigirka* Oostwaarts, tot hier toe gemeenlijk meer dan twee graaden Noordlijker geplaatst was dan haare waare ligging was; en daarom heeft hij, op gezag van eene kaart, die in zijn bezit was, en volgens de onderrigting, die hij te *Oonalashka* ontvong, den mond van de rivier *Kovyma*, op zijne kaart van de Noord-West-kust van Amerika en de Noord-Oost-kust van Asia, op de Breedte

van

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

van 68° geplaatst. Zoo hij in deéze gissing gelijk hadd', dan is het ook waarschijnlijk om de reeds aangevoerde redenen, dat de Asiatische kust nergens verder dan 70° komt voor zij Westwaarts strekt, en gevolglijk dat wij binnen 1° van derzelve Noord-Oostlijk eind waren. Want, zomen onderstelt dat het vast land ergens ten Noorden van *Shelarskoi Nofs* strekt, is het nauwelijks mogelijk dat eene zoo buitengemeene omstandigheid door de Russische reizigers niet zoude vermeld zijn, en wij hebben reeds getoond dat zij van geene aanmerkelijke Kaap melding maaken tuschen de *Kovyma* en de *Anadir* dan van de *Oost-Kaap*. Eene andere omstandigheid, door *DESHNEFF* aangevoerd, zal mischien voor eene verdere bevestiging van dit gevoelen gehouden worden, namelijk dat hij geene belezelen van het ijs ontmoette, terwijl hij de Noord-Oostlijke punt van Asia omvoer, schoon hij 'er bijvoegt dat deeze zee 'er niet altijd zoo vrij van is, gelijk ook blijkt uit het kwalijk slaagen van zijnen eersten togt, en zedert dien, van de vrugtlooze pogingen van *SHALAUROFF* en de hinderpaalen, die wij in twee verschillende jaaren, op deezen onzen togt ontmoeteden.

Het vast land, dat op onze kaart oningevuld gelaaten is, tuschen *Noord-Kaap* en den mond van de *Kovyma*, is honderd vijf en twintig mijlen in de lengte uitgestrekt. Een derde of omtrent veer-

veertig mijlen van deezen afstand van de *Kovyma* Oostwaarts, wierd in het jaar 1723 onderzocht door eenen *Sinbojarskoi* van *Jakutz*, wiens naam FEODOR AMOSSOFF was, van welken MULLER vernam dat zij Oostwaarts strekte. Men zegt dat zij zedert naauwkeurig opgenoomen is door SHA-LAUROFF, op wiens kaart zij N. O. ten O. strekt tot de *Shelatskoi Nofs*, die hij omtrent drie en veertig mijlen ten Oosten van de *Kovyma* plaatst. De ruimte tusschen deeze *Nofs* en *Noord-Kaap*, omtrent twee en tagtig mijlen, is dan het eenigst gedeelte van het Russisch Rijk, dat thans nog onbekend is.

Doch zoo de rivier *Kovyma* kwalijk geplaatst is met opzigt tot haare Lengte, zoo wel als in haare Breedte, eene onderstelling, waarvoor geene waarschijnlijk gronden ontbreken, zal de uitgestrektheid van de niet opgenoomen kust in evenredigheid verminderd worden. De redenen, die mij doen neigen om te gelooven dat de mond van deeze rivier op de Russische kaarten veel te verre Westwaarts geplaatst is, zijn de volgende: 1. Omdat de berichten, die van de vaart op de Ijs-zee van die rivier, om de Noord-Oostlijke punt van Asia, tot de golf van *Anadir*, gegeeven worden, niet strooken met den onderfelden afstand tusschen deeze plaatsen. 2. Omdat de afstand over land van de *Kovyma* tot de *Anadir* door de vroege Russische reizigers wordt voorgesteld als eene gemakkelijke reize van

geene buitengewoone Lengte. 3. Omdat de kust van de *Shelatsoi Nofs* van SHALAUROFF (*) regt Zuid-Oostwaarts naar de *Oost-Kaap* schijnt te strekken. Zoo dit zoo zij, zal 'er uit volgen dat, alzoo wij waarschijnlijk niet meer dan 1° ten Zuiden van *Shelatsoi Nofs* waren, slechts zestig Engelsche mijlen van de Asiatische kust onbekend blijven.

Hadd' Kapitein COOK tot dit tijdperk van onze reize geleefd, en, in eene tweede pooging, de ondoenlijkheid van het vinden van eenen Noord-Oostlijken of Noord-Westlijken doortogt uit den Stillen naar den Atlantischen Oceaän ondervonden, zou hij ongetwijfeld het algemeen, in een aaneengeschalkeld overzicht, een verslag aangeboden hebben van de hindernissen, welke ons in dit voornaamst doel van onzen togt te leur stelden, met zijne aanmerkingen over een onderwerp van zoo veele aangelegenheid, dat de aandacht van wijsgeeren en zee-reizigers meer dan twee honderd jaaren had bezig gehouden, en waarover zij zoo zeer in denkbeelden verschilden. Ik ben wel bewust hoe zeer de taak van dit gebrek te vervullen mijne krachten te boven gaat; doch, ten einde de verwagting van den Leezer niet gelorde te leur gesteld, moet ik hem verzoeken de volgende

(*) Zie de kaart in COOKS verslag van de Ontdekkingen der Russen.

gende aanmerkingen gulhartig aan te neemen, zoo wel als die, welke ik reeds gewaagd heb hem aan te bieden, met opzigt tot de uitgestrektheid van de Noord-Oost-kust van Asia.

De bewijzen, die zoo voldoende en zoo oordeelkundig in de Inleiding zijn bijgebracht, geeven den hoogsten graad van waarschijnlijkheid dat 'er geen Noord-Westlijke doortogt van den Atlantischen in den Stillen Oceaan kan bestaan ten Zuiden van 65° Breedte. Zoo 'er dan een doortogt zij, moet het of door *Baffins-Baat*, of bij het Noorden van *Groenland* om in het westlijk halfrond zijn, of anders door de Ijs-zee ten Noorden van Siberie in het oostlijk halfrond, en aan welke zijde die ook mag liggen, moet de zee-vaarer noodwendig *Beerings-Straat* door. De ondoenlijkheid aan beiden kanten van door deeze Straat in den Atlantischen Oceaan te koomen is dan al wat nog overblijft den Leezer in overweeging te geeven.

Zoo verre onze ondervinding gaat schijnt het dat de zee ten Noorden van *Beerings-Straat* in Augustus vrijer van ijs is dan in Julij, en misschien zal zij vooraan in September nog vrijer zijn. Maar na de nachtevening korten de dagen zoo sterk, dat men op geen en verderen dooi kan rekenen, en men kan redenlijker wijze zulk eene groote kracht aan het warm weder niet toeschrijven in de eerste helft van September van zig te

verbeelden dat het in staat zal zijn het ijs van de noordlijkste deelen van de Amerikaansche kust te verdrijven. Doch dit al eens als mogelijk gesteld zijnde, moet men ten minsten toegeeven dat het dolheid zoude zijn om van *Ijs-Kaap* naar de bekende deelen van *Baffins-Baai* te willen stevenen (zijnde een afstand van vier honderd twintig mijlen) in eenen zoo korten tijd als die doortogt kan ondersteld worden open te blijven.

Op de Asiatische kust schijnt 'er nog minder waarschijnlijkheid te zijn van wel te zullen slaagen, zoo volgens hetgeen ons zelve ter ooren kwam, met opzigt tot den staat van de zee ten Zuiden van de *Noord-Kaap*, als uit hetgeen wij leeren uit de ondervinding van de (*) Luitenants onder BEERINGS bevelen en het dagverhaal van SHALAUROFF met opzigt tot die ten Noorden van Siberie.

Het reisverhaal van DESHNEFF bewijst, zoo het als waarachtig wordt aangenoomen, ongetwijfeld de mogelijkheid van de Noord-Oostlijke punt van Asia om te vaaren; doch als de Leezer in aanmerking neemt dat 'er bijna anderhalve eeuw verlopen is zedert den tijd van dien zee-vaarer, in welk tijdperk, in eenen tijd van groote weetgierigheid en onderneem-zugt, geen mensch nog in staat geweest is hen na te volgen, zal hij geene
groot-

(*) Zie GMELIN p. 369, 374.

groote verwagting hebben van de voordeelen, die 'er voor het algemeen uit kunnen getrokken worden. Doch laaten wij zelfs eens onderstellen dat in een zonderling gunstig jaargetijde een schip eenen open doortogt gevonden hebbe om de kust van *Siberie*, en behouden aan den mond van de *Lena* gekoomen zij, dan blijft 'er de Kaap van *Taimura*, die zig tot 78° Breedte uitstrekt, nog overig, welke geen een reiziger nog het geluk gehad heeft te boven te stevenen.

Men beweert egter dat 'er sterke redenen zijn om te gelooven dat de zee vrijer van ijs is naarmate men de pool meer nadert, en dat al het ijs, dat wij in laager breedten zagen, in de groote rivieren van *Siberie* en *Amerika* gevormd was, welks losbreeking de zee tusschen beiden vervuld had. Doch zelfs al ware deeze onderstelling waarachtig, is het ook waar dat 'er geen toegang tot deeze open zeeën kan zijn, tenzij deeze groote klomp ijs in den zomer zoo veel gesmolten is dat 'er een schip door kan. Zoo dit het geval zij, hebben wij een verkeerd jaargetijde verkozen om deezen doortogt te zoeken, dat wij dan in April of Meij zouden hebben moeten beproeven, voor de rivieren opgebrooken waren. Maar hoe veele redenen kan men niet tégens deeze onderstelling inbrengen? Onze ondervinding aan de *St. Pieter en St. Paulus Haven* stelde ons in staat te oordeelen wat 'er verder Noordwaarts te verwagten zoude zijn, en op

dien grond hadden wij reden om te twifelen of de twee vaste landen in den winter niet wel door het ijs met malkanderen zouden verbonden zijn, en dit strookt zeer wel met hetgeen men ons in *Kamischaska* vertelde dat men op de Siberifche kust in den winter van het land op het ijs afgaat, tot grooter afftanden dan de breedte der zee is, op sommige plaatfen van het een vast land tot het ander.

In de nariöhten, waarvan boven gefprooken is, wordt de volgende aanmerklijke omftandigheid verhaald. Van het land, dat van de *Tschukotskoi Nofs* gezien wordt, spreekende, wordt 'er gezegd dat zij „ in den zomer in eenen dag naar het land zeilen in *baidares*, eene foort van vaartuigen van „ walvifch-beenderen gebouwd, en met robben- „ vellen overtrokken, en dat in den winter, als men „ snel met rendieren rijdt, de reis ook in eenen „ dag kan gedaan worden.” Een genoegzaam bewijs dat de twee vaste landen gewoonlijk door het ijs aan malkanderen vast gehecht waren.

Het bericht, door MULLER gegeven van eenen van de togten, ondernoomen om een onderfeld eiland in de Ijs-zee te ontdekken, is nog aanmerklijker. „ In het jaar 1714 rustede men zig „ te *Jakutz* tot eenen nieuwen togt uit naar de „ zelfde plaats onder het bevel van ALEXEI „ MARKOFF, die den mond van de *Jana* moest „ uitzellen; en zoo de *Schiiiki* niet gefchikt wa- „ ren

„ ren tot zee-reizen , moest hij , op eene be-
 „ kwaame plaats , vaartuigen bouwen , met welke
 „ hij de ontdekkingen zonder gevaar zoude kun-
 „ nen vervolgen.”

„ Bij zijne aankomst te *Ust-janskoe Simovie* ,
 „ de haven daar hij te scheep moest gaan , zond
 „ hij een bericht , gedagtekend den tweeden Fe-
 „ bruarij 1715 aan de Kancelarij te *Jakutz* , waar-
 „ in hij zelde dat het onmogelijk was de zee te
 „ bevaaren , alzoo zij altijd bevrozen was , zoo in
 „ den zomer als in den winter , en dat om die re-
 „ den de voorgenoomen togt niet anders ter ult-
 „ voer gebragt kon worden dan met sleden , door
 „ honden getrokken . Hij vertrok dan ook op
 „ deeze wijze met negen personen den tienden
 „ Maart van datzelfde jaar en kwam den derden
 „ April daaraanvolgenden te *Ust-janskoe Simovie*
 „ terug . Het bericht aangaande zijne reis luidt
 „ als volgt : Dat hij zeven dagen voortreisde , zoo
 „ snel als zijne honden trekken konden (dat bij
 „ goede wegen en bekwaam weder tagtig of hon-
 „ derd wersten daags is) regt Noordwaarts , over
 „ het ijs , zonder een eiland te ontdekken ; dat
 „ het hem onmogelijk geweest was verder voort
 „ te gaan , alzoo het ijs aldaar in de zee tot
 „ bergen opeengestapeld was ; dat hij tot op de
 „ toppen van enige dier bergen geklommen was ,
 „ daar hij zeer verre rondom zig zien kon , doch
 „ dat hij geen schijn van land had kunnen ont-

„ waaren, en dat hij eindelijk geen voedsel voor
 „ zijne honden meer hebbende, veele van dezelve
 „ gestorven waren, hergeen hem genoodzaakt
 „ had terug te keeren.”

Behalven deeze bewijzen, welke bijgebracht worden op de onderstelling dat het ijs in deeze zeeën uit de rivieren kooft, zijn 'er andere, die groote reden geeven om de waarheid van de onderstelling zelve verdagt te houden. Kapitein COOK, wiens gevoelen omtrent de vorming van het ijs voorheen overeenkwam met de gedagten van diegeene, welke wij nu tegenspreken, vond op' deeze reis genoegzaame redën om van meening te veranderen. Wij vonden de kust van beiden de vaste landen laag, met eene diepte die naar de kusten trapswijze verminderde en eene treffende gelijkenis tusfchen die beiden, hetwelk, gevoegd bij de beschrijving, welke de Heer HEARNE van de *Kopermijn-Rivier* geeft grond oplevert om te gissen dat alle de rivieren, die van het vast land van Amerika zig in de *Ijs-zee* ontlasten, van denzelfden aart zijn met die aan de zijde van Asia, die beschreven worden als zoo ondiep aan haaren mond, dat zij slechts door kleine vaartuigen kunnen bevaaren worden, daar het ijs, dat wij gezien hebben, zig boven de oppervlakte der zee verheft tot eene hoogte, die de diepte deezer rivieren evenaart, zoo dat deszelfs geheele dikte ten minsten tien maal grooter moet wezen.

De

De weetgierige Leezer zal hier ook natuurlijk eene andere omstandigheid in aanmerking neemen, die zeer onbestaanbaar schijnt met het gevoelen van hun, die denken dat 'er land nodig zij om ijs te vormen; ik meen den verschillenden staat van de zee bij *Splisbergen* en ten Noorden van *Beerings-Straat*. Zij moeten verklaren hoe het koomt dat op de eerste plaats en in de nabijheid van veel bekend land de zee-vaarer jaarlijks door- dringe tot bij de 80° Breedte, terwijl aan de andere zijde zijne uiterste pogingen niet in staat zijn geweest hem verder dan 71° te brengen, alwaar daarenboven de vaste landen omtrent Oost en West van malkanderen wijken en daar men nog niet weet dat land bestaat bij de pool. Tot meerdere voldoening van den Leezer op dit stuk zal ik vrijheid verzoeken om hem te mogen verwijzen naar de waarneemingen op zijne reize rondom de waereld gedaan door Doctor FORSTER, (*) daar hij de vraag over de vorming van het ijs ten volle en voldoende zal beredeneerd en de onwaarschijnlijkheid van open zee bij de pool door eene menigte krachtige redenen zal bewezen vinden.

Ik

(*) *Waarneemingen over de Aardrijkskunde, de Natuurkunde, den aart en de zeden der menschen door J. R. FORSTER, Leeraar in de Rechten, Geneeskunde, Wijsbegeerte enz., verzameld op zijne Reize om de waereld, met aanmerkingen van G. FORSTER, Haarl. 1790. bladz. 81 en volg.*

Ik zal deeze aanmerkingen besluiten met eene korte vergelijking van de vorderingen, die wij Noordwaarts gemaakt hebben in de twee verschillende jaargetijden, waarin wij die poging gedaan hebben, en met enige algemeene aanmerkingen over de zee en de kust van de twee vaste landen, die ten Noorden van *Beerings-Straat* liggen.

Men kan aanmerken dat wij in het jaar 1778 geen ijs ontmoeteden voor wij tot de Breedte van 70° gevorderd waren op den zeventienden Augustus, en dat wij het toen in vaste velden vonden, zig zoo verre uitstreckende als het oog reiken kon, en van welk een gedeelte beweeglijk was, alzoo het op ons aan dreef, zoo dat wij ter naauwernood eene insluiting tusschen hetzelve en het land ontsnaptten. Na dat wij ondervonden hadden hoe vrugeloos en gevaarlijk het zoude zijne te tragten verder Noordwaarts te stevenen, tusschen het ijs en het land, voeren wij over naar den kant van Asia tusschen 69° en 70° Breedte, in deeze koers dikwijls groote en uitgestrekte ijsvelden ontmoetende, en, schoon wij wegens de mist en de nevelachtige lucht niet in staat waren volkoomen een aan elkander verbonden veld dwarsch over te volgen, waren wij egter verzekerd het te zullen ontmoeten voor wij de Breedte van 70° bereikten, zoo dikwijls wij trachteden Noordwaarts te stevenen. Den zes en
twin-

twintigsten Augustus op $69\frac{1}{2}^{\circ}$ Breedte en op 184° Lengte, wierden wij door zoo veel ijs gestuit, dat het ons ondoenlijk was ons of Oostwaarts of Westwaarts te wenden, en dat wij genoodzaakt waren deszelfs zoom te volgen naar het Zuid-Zuid-Westen, tot wij land zagen, dat wij naderhand bevonden de kust van Asia te zijn. Het jaargetijde dus verlopen zijnde en de sneeuw beginnende te vallen, met andere tekenen van eenen aannaderenden winter, lieten wij voor dien tijd onze onderneeming vaaren.

In deeze tweede poging konden wij weinig meer doen dan de waarneemingen, die wij bij de eerste gedaan hadden, bevestigen; want wij waren nooit in staat het vast land van Asia hooger te naderen dan op 67° Breedte, en dat van Amerika ergens dan tusschen de Breedte van 68° en $68^{\circ} 20'$, daar wij het voorleden jaar niet reeds gezien hadden. Wij wierden nu 3° laager door het ijs gestuit, en onze pogingen om verder Noordwaarts door te dringen waren voornamelijk bepaald tot de middenruimte tusschen de twee kusten. Wij drongen aan de Amerikaansche zijde omtrent 3° verder door dan aan de Asiatische, op de laatste het ijs in beiden de jaaren eerder en in grooter menigte ontmoetende. Naarmate wij Noordwaarts vorderden, vonden wij het ijs meer en meer vast en in een gedrongen; naardien wij eger, in ons oversteeken van den eenen kant naar den

den anderen, over ruimten voeren, die te vooren met ijs bedekt geweest waren, gisten wij dat het meest, dat wij zagen, drijvende was. Deszelfs hoogte gisten wij door elkander van agt tot tien voeten te zijn en die van het hoogst was zestien of agtien voeten. Wij onderzogten de stroomen wederom tweemaal en vonden dezelve ongelijk, maar nooit sneller dan van eene Engelsche mijl in een uur. Onze rekening met de waarneemingen vergelijkende, vonden wij ook dat de stroomen in verschillende rigtingen liepen, doch zij kwamen meer uit het Zuid-Westen dan uit eene andere streek; doch welk ook derzelve loop ware, derzelve uitwerking was zoo gering, dat men 'er geene gevolgtrekkingen omtrent het bestaan van eenen doortogt naar het Noorden uit kon opmaaken. Wij vonden de maand Julij veel kouder dan de maand Augustus. De thermometer stond in Julij eens op 28° en zeer gewoonlijk op 30° , daar wij dien voorleden jaar in Augustus zeer zelden op het vriespunt gezien hadden. (*) In beiden die

(*) Men kan uit deeze waarneemingen in twee jaaren niet over het algemeen besluiten dat Julij daar altoos kouder is dan Augustus, en wel te minder, omdat men in het eerste jaar het weder niet in Julij, en in het ander dat in Augustus niet heeft kunnen waarneemen; daar volgt eigenlijk maar uit dat Julij 1779 kouder was dan Augustus 1778.

die jaaren hadden wij enige hevige winden, die alle uit het Z. W. kwamen. Wij waren ook aan misten onderhevig, zoo dra de wind maatig was, uit welke streek hij woel, maar zij verzelden de Zuidlijke winden meer dan de tegenovergestelde.

De Straat tusschen de twee vaste landen vonden wij, daar dezelve elkanderen het meest naderen, op 66°, dertien mijlen breed; verder op wijken zij naar het N. O. ten O. en W. N. W.; en op de Breedte van 69° loopen zij 14° Lengte, of omtrent honderd mijlen van malkanderen af. Daar is eene groote gelijkheid in het voorkoomen van de twee landen ten Noorden van de Straat. Beiden zijn zij van hout ontbloot. De stranden zijn laag, en verder binnen 'slands rijzen bergen tot eene groote hoogte. De diepte was in het midden tusschien dezelve negen en twintig en dertig vademmen, trapswijze afneemende naarmaate wij eene van de kusten naderden, met dat onderscheid dat het wat ondieper was op de Amerikaansche dan op de Asiatische kust op denzelfden afstand van land. De grond was in het midden eene zachte slijmachtige modder, en digt bij beiden de kusten een bruin zand, met kleine stukjens van beenderen en een weinig schulpen vermengd. Wij namen slechts weinig getij of stroom waar; die 'er was kwam uit het Westen.

Doch het is tijd den draad van ons reis-verhaal

we-

weder op te vatten, die afgebrooken is op den een en dertigsten Julij, op welken dag wij op den middag tot agtien mijlen ten Zuiden van de *Oost-Kaap* gevorderd waren.

Wij hadden ligte zugtjens uit het Z. W. tot den eersten Augustus op den middag, wanneer wij, volgens onze waarneeming, op $64^{\circ} 23'$ Breedte en $189^{\circ} 15'$ Lengte waren; de kust van Asia strekte zig van N. W. ten W. tot W. $\frac{1}{2}$ Z. uit, omtrent twaalf mijlen van ons, en het land ten Oosten van *St. Laurens* lag Z. $\frac{1}{2}$ W. Den tweeden werd de lucht helder, en wij zagen hetzelfde land op den middag strekkende van W. Z. W $\frac{1}{2}$ W. tot Z. O. zig vertoonende in een aantal hooge heuveltjens, die het voorkoomen van afzonderlijke eilanden hadden; onze Breedte was volgens waarneeming $64^{\circ} 3'$ en onze Lengte $189^{\circ} 28'$, en de diepte van het water zeventien vademen. Wij naderden het land niet digt genoeg om te bepalen of het een eiland ware dan of het uit eene groep eilanden bestond. Wij waren deszelfs westlijkst gedeelte den derden Julij in den avond voorbij gezeld, en hadden toen onderfeld dat het het eiland van *St. Laurens* was; het oostlijkst waren wij digst langs gevaaren in September van het voorleden jaar en wij hadden het *Clerkes-Eiland* genoemd, en bevonden dat het uit een aantal hooge kliften bestond, door zeer laag land aan malkanderen gehecht. Schoon wij voor-

le-

Ieden jaar deeze kliften verkeerd voor afzonderlijke eilanden aanzagen, tot wij zeer dicht aan het land naderden, zou ik egter gissen dat het eiland *St. Laurens* een onderscheiden eiland van *Clerkes-Eiland* is, alzoo 'er eene aanmerkelijke ruimte tusschen beiden was, daar wij geene de minste hoogte van grond konden bespeuren. In den agtermiddag zagen wij ook iets dat het voorkoomen van een klein eiland had ten Noord-Oosten van het land, dat op den middag gezien was, en dat wij, door de dampigheid van de lucht, maar eens in het gezigt hadden. Wij gisten dat deszelfs afstand negentien mijlen van het eiland *St. Laurens* was in eene N. O. ten O. $\frac{1}{4}$ O. strekking. Den derden hadden wij zwakke veranderlijke winden en wij namen onze koers om de noord-west punt van het eiland *St. Laurens*. Den vierden op den middag was onze Breedte naar rekening $64^{\circ} 8'$ en onze Lengte 188° , en het eiland *St. Laurens* lag Z. $\frac{1}{4}$ O. zeven mijlen van ons. In den agtermiddag een fris koeltjen uit het Oosten opkoomende, stuurden wij Z. Z. W. en verlooren weldra *St. Laurens* uit het gezigt. Den zevenden op den middag was onze Breedte naar waarneeming $59^{\circ} 38'$ en onze Lengte 183° . In den agtermiddag wierd het stil en wij vongen, in agt en zeventig vademen water, een groot aantal kabbeljaauwen. De afwijking van de kompasnaald wierd bevonden 19° O. te zijn. Van nu af

tot

tot den zeventienden zelden wij, zoo snel ons doenlijk was, in eene Zuidlijke koers, zonder iets te ontmoeten, waerdig om vermeld te worden, behalven dat de wind, uit het Westen koomende, ons verder Oostwaarts dreef dan wij wenschten, alzoo ons voorneemen was *Beerings-Eiland* in het gezigt te loopen.

Den zeventienden, des morgens ten half vijf, zagen wij land in het N. W. dat wij niet konden naderen, alzoo de wind uit die streek woëi. Op den middag namen wij eene Breedte waar van $53^{\circ} 49'$ en eene Lengte van $168^{\circ} 5'$ benevens eene afwijking van het kompas van 10° O. Het land in het gezigt lag twaalf of veertien mijlen N. ten W. Dit land houden wij voor het eiland *Mednoi*, dat op de Russische kaarten ten Z. O. van *Beerings-Eiland* geplaatst is. Het is hoog land en schein zonder sneeuw te zijn. Wij plaatsten het op $54^{\circ} 28'$ Breedte en op $167^{\circ} 52'$ Lengte. Wij peilden geen grond met honderd vijftig vademens lijn.

Kapitein CLERKE was nu niet meer in staat uit zijn bed te koomen; hij verzogt derhalven dat de officiers hunne bevelen van mij zouden ontvangen, en beval dat wij met allen spoed naar de *Awatska-Baai* zouden stevenen. Den wind Westlijk blijvenden, stevenden wij Zuidlijk voort, tot vroeg in den morgen van den negentienden, wanneer het, na enige uren regen, uit het Oosten woëi, en de wind tot eene sterke koelte aanwakkerde.

Wij

Wij deeden 'er dan ons voordeel mede zoo lang hij duurde, en stuurden Westwaarts met alle zeilen bij, die wij voeren konden. Den twintigsten, den wind naar het Z. W. loopenden, was onze koers W. N. W. Op den middag was onze Breedte bij waarneeming, $53^{\circ} 7'$ en onze Lengte $162^{\circ} 49'$. Den een en twintigsten, des morgens ten half zes, zagen wij eenen zeer hoogen spitsen berg, op de kust van *Kamschatka*, de berg *Cheepoonskoï* genaamd, omdat hij agter de *Nofs* ligt, strekkende N. W. ten N. op den afstand van vijf en twintig of dertig mijlen. Op den middag strekte de kust van N. ten O. tot het W. met eenen zwaaren nevel 'er op, en op omtrent twaalf mijlen afstands. Wij hadden het overige van deezen en den volgenden dag ligte zugtjens, en peilden geen grond met honderd veertig vademmen.

Den twee en twintigsten Augustus 1779, des morgens ten negen uren, overleed Kapitein KAREL CLERKE in het agt en dertigst jaar van zijnen ouderdom. Hij stierf aan eene teering, die baarblijkelijk reeds gezet was voor hij uit Engeland vertrok, en waaraan hij gedurende de geheele reis gesukkeld had. Zijn langzaam verval had hem langen tijd een droevig voorwerp voor zijne vrienden gemaakt; egter gaf hun de langmoedigheid, waarmede hij zijne kwaal verdroeg, zijne aanhoudende goede luim, die hem tot zijn laatste uur bijbleef, en zijne gewillige

onderwerping aan zijn lot hun eniggen troost. Het was onmogelijk niet een meer dan gemeen medelijden te gevoelen voor iemand, wiens leven eene aanhoudende katen van de moeilijkheden en wederwaardigheden geweest was, waaraan het beroep van zee-man onderworpen is, en onder welke hij eindelijk bezweek. Hij was van zijne vroegste jeugd tot den zee-dienst opgebracht, en was, gedurende den oorlog, die in het jaar 1756 begon, bij verscheiden gevechten tegenswoordig geweest, bijzonderlijk in dat tusfchen de *Bellona* en de *Courageux*, daar hij, in de bezaans-mast geposteerd zijnde, met de mast over boord stortte, maar opgevischt wierd, zonder enig letzel ontvangen te hebben. Hij was zee-kadet op de *Dolphyn*, onder bevel van Kapitein BYRON, op haare eerste reize om de waereld, en diende naderhand in Amerika. In het jaar 1768 deed hij zijne tweede reize om de waereld in de *Onderneeming*, in den rang van onder-stuurman, en door de bevordering, welke op dien togt plaats greep, kwam hij als luitenant t'huis. Zijne derde reize om de waereld deed hij met de *Resolutie*, op welke hij tot tweede luitenant aangesteld was, en kort na zijne terugkomst in 1775, wierd hij tot den rang van Kapitein in 's. Konings dienst bevorderd. Toen 'er bevel kwam om schepen tot deezen togt uit te rusten, wierd hij op de *Ontdekking* geplaatst, om Kapitein COOK te ver-

zellen, en volgde hem, na zijnen dood, gelijk reeds verhaald is, in het opperbevel op.

Ik zou zijne nagedagtenis groot onrecht doen, zoo ik verzwegg dat hij, gedurende den korten tijd dien de schepen onder zijn bevel waren, zeer ijverig en bezorgd voor het wel slaagen van den togt was. Zijne gezondheid begon, omtrent den tijd toen het opperbevel op hem viel, zeer snel af te neemen, en was in alle opzigten te zwak om de onguurheid van eene hooge Noordlijke luchtstreek door te staan; maar de kracht en werkzaamheid zijner ziel waren geenzints verminderd door de verzwakking van zijn lighaam, en schoon hij wist dat hij, door zijne wederkeering naar eene warmer hemelstreek uit te stellen, de eenigste kans, die 'er nog voor zijn herstel overschoot, opgaf, bleef hij egter, ten uitersten zorgvuldig en naijverig dat nooit de overweeging van zijnen eigen toestand zijn oordeel ten nadeel van den dienst zoude belemmeren, in het zoeken naar eenen doortogt volhardden, tot alle de officieren in beiden de schepen overtuigd waren dat die niet ter uitvoer te brengen was, en dat alle verdere pogingen niet alleen vrugteloos, maar zelfs gevaarlijk zouden wezen.

PLAATEN EN KAARTEN

kunnen aldus ingevoegd worden

IN HET TWAALFDE DEEL.

- Plaat CXV**.** Eene offerhande in tegenswoordigheid van Kapitein COOK op een van de *Sandwich-Eilanden*. . . bladz. 20
- **CXVI**.** TERREBOO, Koning van *Owhyhee*, Kapitein cook geschenken brengende. . . 25
- **CXVII**.** Een man van de *Sandwich-Eilanden* dansende. . . 38
- **CXVIII**.** Gezicht van de *Karakakooa-Baai* aan *Owhyhee*. . . 56
- **CXIX**.** Dood van J. COOK. . . 72
- **CXX**.** Een man van de *Sandwich-Eilanden*. . . 188
- **CXXI**.** Eene jonge vrouw van de *Sandwich-Eilanden*. . . 188
- **CXXII**.** Eene kano van de *Sandwich-Eilanden* met gemaskerde roeijers. . . 212
- **CXXIII**.** Een man van de *Sandwich-Eilanden* met een masker. . . 212

Plaat

Plaat **CXXIV****. Verschillende werktuigen van
de Sandwich Eilanders. . 230

1. Een houten werktuig of wapen, met haaien tanden omzet, waarmede zij hunne gevangenen opsnijden.

2. Een ander, tot hetzelfde einde dienende.

3. Een muziek-instrument; het bovenste gedeelte van teenwerk met vederen bedekt; het onderste gedeelte is eene kalebas, met steenen 'er in, met welke de danser rarelt. Vergelijk Plaat **CXVII****.

4. Een Afgod van teenwerk met vederen bedekt; de oogen zijn van paerlemoer met eene zwarte noot tot oog-appel; de mond is met honden tanden bezet.

5. Een Arm-band, van de slag-tanden van varkensge-maakt.

6. Een houten ponjaard, *pa-hooah* genaamd.

— **CXXV****. Een Man van *Kamtschatka* reizende in den winter. . 304

Plaat CXXVI**.	Eene Kamtschatskasche fte-	
	de.	305
— CXXVII**.	Gezigt van <i>Bolcheretskoi</i>	
	in <i>Kamtschaska</i>	325
— CXXVIII**.	Een Ijs-beer.	376
Kaart N°. XLVI**.	Kaart van de <i>Sandwich-</i>	
	<i>Eilanden</i> en Kaart van	
	de <i>Karakakooa-Baai</i>	1
— N°. XLVII**.	Kaart van de <i>Awatska</i>	
	<i>Baai</i> in <i>Kamtschaska</i>	278

